

SUAT YALAZ

ÇERKEZ ETHEM

Belgesel Çizgi-Roman

AKSOY
YAYINCILIK

**bu vatan için canını
vermekten çekinmeyen
yiğitlere...**

**bu uğurda şehit düşen
kahramanlara...**

**ve onları doğuran analara,
yetiştiren babalara...**

**kucak dolusu sevgiler
ve
teşekkürler...**

"Ethem Bey de bir insandı. Büyük hizmetlerinin yanında hataları da çoktur. Son ana kadar çırpınmasına rağmen; iradesi dışında 'Büyüğünün sözü yarı Tanrı sözüdür' diyen Çerkes geleneğinin, çevresindekilerinin, o günün şöhretini kullanmak isteyen sol siyasi eğilimlerin, karşısındakilerin, cahilliğinin, kurallarını bilmediği ve bilmesi de mümkün olmayan politikanın ve nihayet kadersizliğinin kurbanı olmaktan kendisini kurtaramamıştır.

- Dost bildiği ve çok güvendiği Rauf Bey, Kazım ve Ali Fuad Paşalar birazcık cesaretli olabilseler ve zaferden sonra yazdığı mektuplardan Mustafa Kemal Paşa'ya bahsedebilmiş olsalardı, inanıyoruz ki, bu yara çoktan kapanırdı.

- Ethem'in mektubunu Gazi'ye verebilseydiler, bugün o ailenin çocukları altı ayrı soyadı kullanarak saklanma gereği duymayacaklar ve yıllardır ızdırıp çekmeyeceklerdi. "Hain Çerkes Ethem..." gibi kavramlar okul kitaplarında boy göstermeyecekti."

Muhiddin Ünal
Kafkas Dernekleri Başkanı

*ETHEM Bey,
1920 yılı baharında
Ankara'ya tedavi için
geldiği günlerde...
Savaşın ve hastalığın verdiği
yorgunluk izleri yüzünden okunuyor.*

MUSTAFA KEMAL Paşa, Ankara Garı'nda Ethem Bey'i karşıladığı günlerden birinde. Ön sırada oturanlar Kuvve-yi Seyyare birliklerinden seçme bir grup sol başta, Çerkez Bekir Sami ve Kâzım (Özalp) Beyler...

ÖNSÖZ

ÇERKEZ ETHEM (ya da Çerkes ETEM) günahıyla sevabıyla, eksisiyle artısıyla, bu vatanın çocuğudur. Sizler gibi, benim gibi, içimizden biridir.

Sabah gazetesinde, onun yaşam öyküsünü yazıp çizmeye başlarken amacım onun "hain"mi, yoksa haksızlığa uğramış bir "milli kahraman" mı sorusunu eşelemek ve bir yanıt bulmak değildi.

Çünkü, ÇERKEZ ETHEM, yakın tarihimize damgasını vurmuş, Kurtuluş Savaşı'mızın yolunu açmış, yeni Türk Devleti'nin kuruluşunda çok önemli görevler üstlenmiş, yaman bir savaşçıdır. Yaptığı yapmadığı, belgelerle tanıklarla ortadadır.

Genel inanç şudur ki, ETHEM Bey, Milli Mücadele'nin başladığı günlerde, Bandırma dağlarında küçük çapta "eşkıyalık" yaparken -İzmir Valisinin çocuğunu kaçırap fidye alması bunlardan biridir- İran'da AFGAN-TURAN SEFERİ'nde kumandanı olan Çerkez asıllı (ABHAZA) RAUF BEY'in yönlendirmesiyle Salihli'ye geçip ilk savaş birliklerini kurmuş, Yunan'a karşı ilk direnişçilerden biri olmuş, Ankara'yı, yani Yeni Türkiye'nin doğuşunu tehdit eden Adapazarı, Düzce, Yozgat isyanlarını bastırmış, fakat, sonraları, elde ettiği zaferlerin sarhoşluğu içinde MUSTAFA KEMAL'e karşı politikacıların -başta ağabeylerinden REŞİD Bey- eline düşürmüştür.

Böylece, o günlere kadar, ülkenin kurtuluşu için el ele vermiş insanlar iki cepheye ayrılınca, bir yanda "milis" ciler, öbür yanda "düzenli ordu"cular karşı karşıya gelince, iş politik bir çekişmeye, daha sonra da çatışmaya dönmüştür.

ÇERKEZ ETHEM, bu politik kavgada, sevdiği MUSTAFA Kemal'le saydığı ağabeylerinin arasında kalmış, sonunda Çerkes geleneğine boyun eğerek, büyüklerinin sözüne uymuş ve bir dizi hatalar işlemiştir.

ÇERKEZ ETHEM'e, "asi" diyebiliriz amma, "hain" demek, haksızlık olur.

Zaman ilerledikçe, bu "hain" tanımlaması da gittikçe etkinliğini yitirecek, biz de ETHEM BEY'i, daha çok Kurtuluş Savaşı'mızdaki yararlılıklarıyla, MUSTAFA KEMAL PAŞA'ya, dolayısıyla YENİ TÜRK DEVLETİ'nin kuruluşuna verdiği paha biçilmez desteğiyle ve şükranla anacağız.

Suat Yalaz

MUSTAFA KEMAL Paşa, Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinde çok değerli iki silah arkadaşı Çerkes Hüseyin Bey ve Çerkes Ali Fuad Paşa arasında...

MUSTAFA KEMAL (ATATÜRK) Amasya'da yine Çerkesler arasında... Sağ başta Yazar Ruşen Eşref (Ünaydın) Hüseyin Bey ve ilk Dışişleri Bakanımız Bekir Sami (Kunduk) Bey.

Babası Ali Bey, Emre köyünde değirmeni ve geniş arazisi olan varlıklı, hatırı sayılır bir toprak adamıydı. İkinci Meşrutiyet ayaklanmasında İTTİHAD VE TERAKKİ'ci Dr. NAZİM Bey'in Ege'de kurduğu gizli teşkilatta görev almıştı. En küçük oğlu ETHEM'i çok severdi.

OĞULLARIMIN HEPSİ ASKER OLDU. İLK İKİSİ YUNAN ÇETELERİYLE ÇARPIŞIRKEN ŞEHİD OLDU. ONUN İÇİN BU ÇAKIRI* YANIMDAN HİÇ AYIRMAMI

(*) ETHEM'in gözleri açık maviydi.

REŞİT Bey, ALİ Bey'in yaşayan 3 oğlundan büyük olanıydı. 1901 yılında Harbiye'yi piyade subayı olarak bitirmişti.

TEVFİK Bey, ETHEM'in küçük ağabeyiydi. O da 1902 yılında piyade subayı olarak orduya katılmıştı. İkisi de 1906'da Makedonya dağlarında eşkiya takibinde görev aldı.

ÇERKEZ ETHEM, Bandırma yakınlarında Emre köyünde 1881 yılında doğmuştu. Soylu Çerkez boylarından Şapşılı Oymaklı Ali Bey'in 5 oğlunun en küçüğüydü. 1,96 boyunda, sırmı gibi, canlı, cesur, yakışıklı bir genç adamdı. Az amma öz konuşurdu. Osmanlı geleneklerine bağlı, büyüklerine saygılı, örnek bir askerd. (Tarihçi CEMAL KUTAY'dan)

Küçük ETHEM büyüyünce ağabeylerine özenmeye başlamıştı.

BABA, İZİN VER, BEN DE
GİDİP ZABİT* OLAYIM!

(*) Zabit: Subay

A BE ÇAKIR'IMI
SEN DE İSTANBUL'A GİDER-
SEN BEN NE YAPARIM?
YALNIZ KALMAZ MIYIM?
ÇİFTLİĞE KİM BAKAR?

ETHEM'in fikri subaylıktaydı.
Emre köyünün tekdüze
yaşamı ona göre değildi. 18
yaşın bitiminde evden kaçtı,
başkentini yolunu tuttu...

Genç ETHEM, İstanbul'da tam
aradığını bulamadı. Rüştiye* mezunu
olduğu için ancak astsubay okuluna
girebiliyordu. Amma ETHEM buna da
raziydi. Bakırköy Süvari Astsubay
Okulu'nda pek istediği askerlik
yaşamı başlıyordu...

(*) Rüştiye: Ortaokul.

ÇERKEZ ETHEM, Bakırköy Astsubay Süvari Okulu'ndan birincilikle mezun olunca Çürüksulu MAHMUT PAŞA'nın Kolordu Muhafız Bölüğü'ne alındı.

Süvari Kıt'ası Kumandanı olarak çarpışırken yaralandı. Kıdem zammı ve madalya aldı.

Bulgar Cephesinde çarpıştı.

Birinci Dünya Savaşında kendisi gibi Çerkez olan RAUF Bey'in (Orbay) maiyetinde...

...ENYER Paşa'nın emriyle çıkılan İran - Afgan Keşif Seferine katıldı.

İLERİİİ!

Daha sonra... Hemedan Fatihi ALİ İHSAN Paşa'nın, Kabil üzerine yapılacak İleri hareketin öncüleri olarak saldırdığı akıncıların başında bulundu.

Birinci Dünya Savaşı'nın artık son günleriydi. Almanya bütün cephelerde yenilmiş, Bulgaristan savaştan çekilmiş, biz, "yedi düvel" karşısında tek başımıza kalmıştık... Kafkasya'da HALİL Paşa'nın Süvari alayında görevli ETHEM Bey, ağabeyi REŞİT Bey'in çağrısı üzerine birkaç adamıyla Anadolu'ya geçmeye karar vermişti...

HALİL PAŞA PEK BIRAKMAK İSTEMEDİ AMMA, REŞİT BEY AĞAM ÇAĞIRINCA AYVALIK'A DÖNMEM ŞART OLDU. SAĞLIĞIM DA İYİ DEĞİL!

SAVAŞI YITIRDİK SAYILIR!

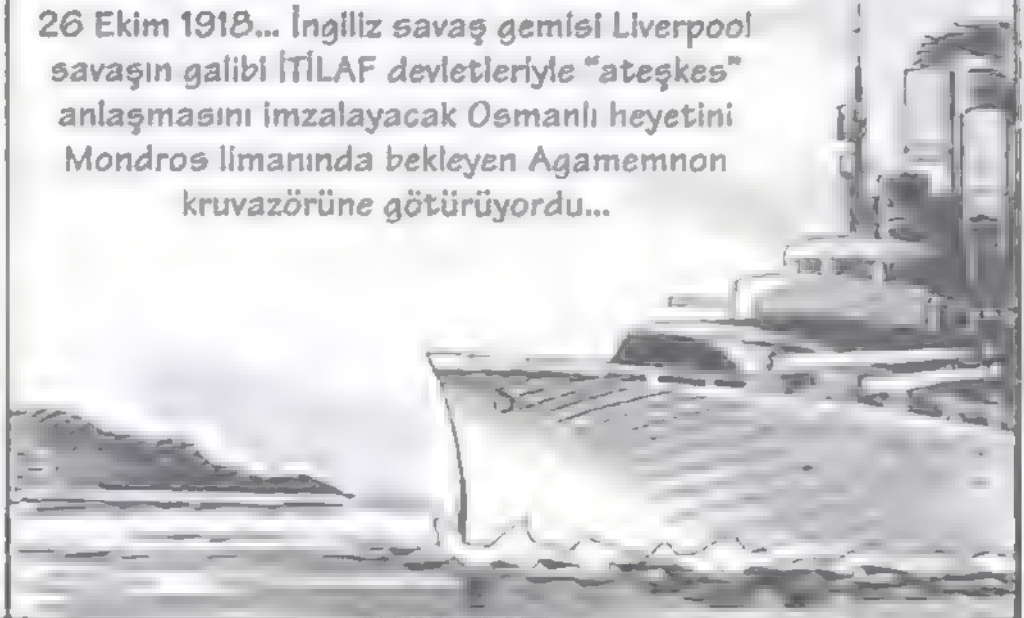
Filistin'den sonra Şam da İngilizlerin eline geçmişti. 10 yıldır, 10 cephede çarpışan, yorgun, bıkkın, aç, susuz, mermisiz MEHMETÇİK için teslim olmaktan başka yapacak şey kalmamıştı.

Türk ordularını kızgın Arap çöllerinde bozuk para gibi harca-
yan Alman generalleri bir bir görevlerini bırakıp yurtlarına
dönüyorlardı. LIMAN VON SANDERS de Adana'da YILDIRIM
ORDULARI BAŞKUMANDANLIĞI'nı MUSTAFA KEMAL
Paşa'ya devredip gitmişti.

TÜRK SUBAY
VE ERATINI
SAYGIYLA SE-
LAMLIYORUM!

26 Ekim 1918... İngiliz savaş gemisi Liverpool
savaşın galibi İTİLAFLI devletleriyle "ateşkes"
anlaşmasını imzalayacak Osmanlı heyetini
Mondros limanında bekleyen Agamemnon
krvazörüne götürüyordu...

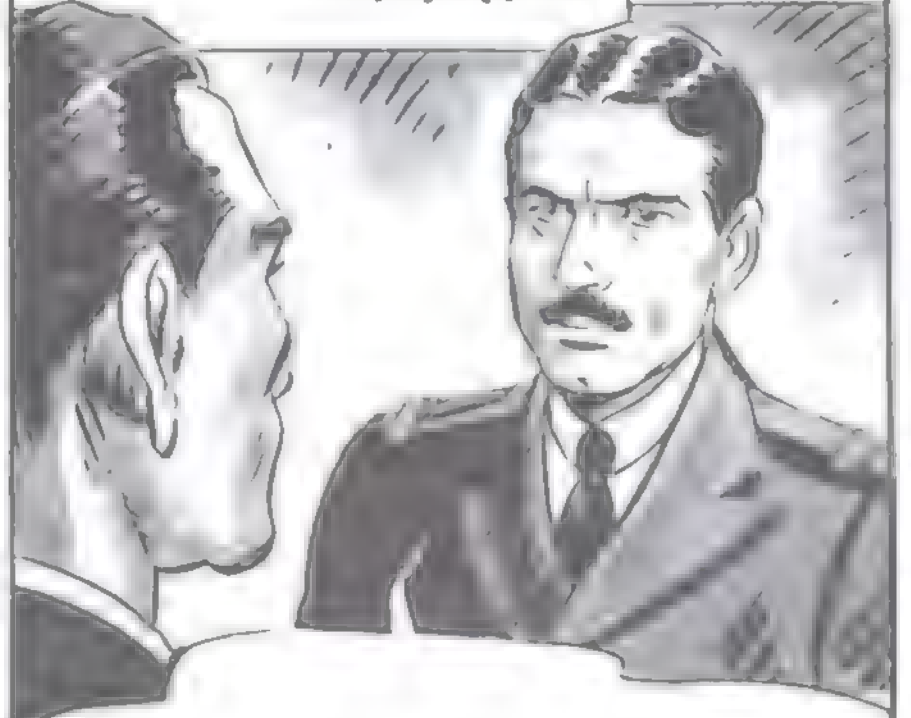

Mondros'ta AGAMEMNON savaş gemisinde "ATEŞKES" anlaşmasını, OSMANLI DEVLETİ adına Bahriye Nazırı RAUF (Orbay) Bey, Meclis Reisi REŞAT HİKMET ve SADULLAH Bey'ler 4 gün süren görüşmelerden sonra-çaresiz-imzaladılar.
(30 Ekim 1918)

RAUF Bey, HAMİDİYE kruvazörü kaptanı olarak düşmanlarımızın çok iyi tanıdığı ve saydığı bir milli kahramandı. İngilizceyi de bir İngiliz kadar iyi konuşurdu.

MÜTTEFİK'leri (İngiltere, Fransa ve İtalya) adına İngiliz amirali GALTHROP temsil ediyordu. RAUF Bey bu meslekdaşından bir şeref sözü almaya çalışıyordu.

AMİRALİM, DÖRT YILDIR AKAN KAN SELİNİ DURDURMAK İÇİN, ŞARTLARI ÇOK AĞIR BİR ANLAŞMA İMZALADIM. UMARIM, YUNANLILARIN BUNU FIRSAT BİLİP EGE KIYILARINA SAHİP ÇIKMAYA KALKIŞMALARINA İZİN VERMEZSİNİZ?

GALTHROP; İngiltere adına söz vermişti amma, İngiltere o günlerde Londra'da ağırladığı Yunan Başbakanı VENİZELOS'la bambaşka şeyler konuşuyordu.

SİZE, İNGİLTERE ADINA DENİZCI SÖZÜ VERİYORUM RAUF BEY. BU GİBİ ÇILGINLIKLARA ASLA FIRSAT VERİLMEMEYECİTİRİ

SAYIN VENİZELOS!
GÜNÜ GELİNÇE
ELBETTE İZMİR VE EGE
BÖLGESİNİ SİZE
BIRAKACAĞIZ. VE
BUNUN İÇİN SİZE
ELİMİZDEN GELEN
YARDIMI YAPACAĞIZ.
LÜTFEN SABIRLI OLUN!

ÇERKEZ ETHEM, Bandırma yöresindeki Emre köyünde hem dinleniyor (*) hem de REŞİT Bey'in toplantılarında konuşulanlardan son durumu anlamaya çalışıyordu.

PADİŞAH NE YAPMAK İSTİYOR?
RAUF BEYE, "ŞARTLARI NE OLURSA OLSUN
MÜTAREKEYİ İMZALAI" DEMİŞTİ. ŞİMDİ DE
"GEÇİCİ OLARAK BAZI ŞEHİRLERİ İŞGAL
EDECEKLER, SAKIN KARŞI
KOYMAYINI" DİYOR!

(*) ETHEM, İstanbul'un çarşılarında da para kazanmış, iyi kabare
alınmıştı.

VALLAHİ, DURUM ÇOK KÖTÜ! GALİP
HOCA'DAN (*) DUYDUĞUMA GÖRE,
İZMİR AÇIKLARINDA DEMİRLEYEN
DÜŞMAN GEMİLERİ ARASINDA
YUNAN SAVAŞ GEMİLERİ DE YARMIS.
HIÇ İYİYE ALAMET DEĞİL BUI

SARAYA ADAMLARINI YERLEŞTİREN
İNGİLİZLER "İTTİHADÇI" AVINA ÇIKMIŞLAR.
TALAT PAŞA SADRAZAMLIKTAN
ÇEKİLMİŞ. FAKAT, İTİLAF DEVLETLERİ
ONUNLA BİRLİKTE ENVER VE CEMAL
PAŞA'LARIN KENDİLERİNE TESLİMİNİ
İSTİYORLARMİŞ.

EŞREF BEY'DEN
(*) SES SEDA
YOK! NE YAPI-
YOR ACABA?

İNGİLİZLER İLK
ÖNCE ONU TUTUKLAYIP
MALTA ADASINA SÜR-
GÜN GÖNDERMİŞLER.

(*) Kuşçubağırzade
EŞREF, Teğkılar-ı Mah-
sus'a'nın Reislerinden.

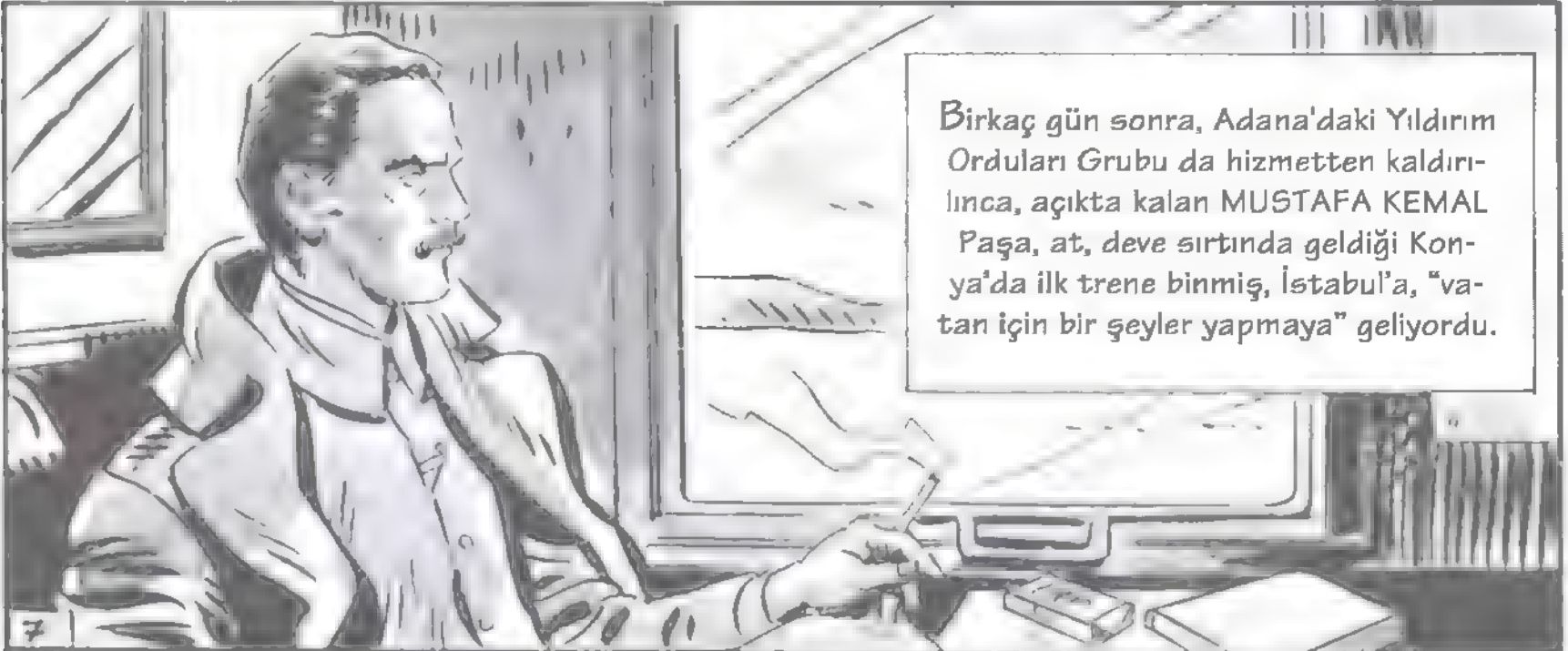
Padişah VAHDETTİN, düşmanla "ateşkes" anlaşması imzalanınca, İngilizlerle can-cığer dost oluvermişti. Şimdi bir türlü yıldızı barışmadığı İTTİHAD VE TERAKKİ yöneticilerine kancayı takmıştı... İlk işi, sadrazamlığı TALAT Paşa'dan devralan RAUF Bey'i, Dahiliye Nazırı FETHİ Bey'i ve Maliye Nazırı CAVİD Bey'i kabinesinden çıkarmasını istedi. Bu üç değerli devlet adamının tek suçu "İTTİHATÇI" olmaktı.

ENYER, TALAT ve CEMAL Paşa'lar, soğuk, ıslak bir kış gecesi (2 Kasım 1918) kendilerini Büyükdere açıklarında bekleyen Alman denizaltısına götürecek motora binerek yurdu gizlice terk ettiler. (*) Yoksa, işgal kuvvetleri "Harp Suçlusu" olarak yargılayıp cezalandırmak istiyorlardı.

Birkaç gün sonra, Adana'daki Yıldırım Orduları Grubu da hizmetten kaldırılınca, açıkta kalan MUSTAFA KEMAL Paşa, at, deve sırtında geldiği Konya'da ilk trene binmiş, İstanbul'a, "vatan için bir şeyler yapmaya" geliyordu.

MUSTAFA KEMAL Paşa'yı, Konya treninden Haydarpaşa'ya indiğinde, çok acı bir manzara bekliyordu. (13 Kasım 1918)

BUNLAR BURADAN ASLA ÇEKİLİP GİTMEZLER ARTIK PAŞANI!

İşgal kuvvetlerinin 60 gemilik donanması, Marmara'dan boğazın içerilerine kadar uzanıp gidiyordu.

GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER!

Yaverini inanç dolu tek bir cümleyle susturdu.

"ÇANAKKALE KAHRAMANI"nın bir düşündüğü, bildiği vardı hiç kuşkusuz.

Onun için, Şam'dan Adana'dan ALİ FUAT Paşa'ya "İç Anadolu'ya silah kaçıran, ordunuza sahip olun!" diye sürekli uyarılarda bulunmuştu.

Ege'de, aydınlar, efeler, zeybekler örgütlenmiş, el ele vermişlerdi.

VAHDEDDİN BÜTÜN ORDULARA SİLAHLARIN BIRAKILMASINI FERMAN EYLEMİŞ. BÖYLE BİR TESLİMİYETİ KABUL EDEMİYİZ. FERMAN PA-DİŞAHINSA DAĞLAR BİZİMDİR, EFENDİLER!

Eski İTTİHAD ve TE-
RAKKİ FIRKASI'nın Ege
sorumlusu MAHMUD
CELAL Bey *, "GALİP
HOCA" takma adıyla
Kuvay-ı Milliye adı al-
tında toplanan dire-
nişçi vatanseverleri ör-
gütlemeye çalışıyordu.
DEMİRCİ MEHMED
EFE'ye danışman ol-
muştu. Cahil fakat
gerçek bir vatansever
olan efe de o ne derse
onu yapıyordu.

(*) CELAL BAYAR

ESKİ SADRAZAM MÜŞİR
AHMET İZZET PAŞA GÜVENDİĞİ
BÜTÜN DEĞERLİ KUMANDANLARI;
MUSTAFA KEMAL PAŞA'YI, KARABEKİR'İ,
ALİ FUAT PAŞA'YI,
RAUF BEY'İ İSTANBUL'A
BOŞUNA ÇAĞIRMADI.

Çerkez ETHEM de sağlığına
kavuşmuş, yeniden atına binmiş,
yakın dağlarda avlanıyor bir
yandan da düşünüyordu...

TÜRK ORDUSU PADİŞAHI DİNLER İSLAMINI
BIRAKIRSA YUNAN GAVURU USLU DURMAZ,
SALDIRIR. AVRUPALI DÜŞMANLARIMIZ DA BU
PALİKARYALARA "DURI" DEMEZLERİ!

ŞİMDİ HALİL PAŞA * YA DA
KUŞÇUBAŞI EŞREF BEY
BURADA OLSALARDI NE
GÜZEL ÇALIŞIRDIKI

(*) ENYER Paşa'nın genç amcası.

MUSTAFA KEMAL Paşa önce Pera Palas Oteli'ne yerleşti. Baktı ki çok gözünü... Çevre yabancı subay ve casus dolu, şehir dışında, Şişli'de sakin şirin bir köşke taşındı. Ve bütün silah arkadaşlarıyla burada buluşmaya başladı.

En umutsuz, en zor çarpışmaların başarılı paşası artık savaş istemiyordu.

KARABEKİR PAŞA, SEVGİLİ KARDEŞİMİ BEN ARTIK HALKIMDAN ULUSUMDAN SAVAŞACAK ER KİŞİ İSTEYEMEM. BUNA YÜZÜMÜZ YOK. 10 YILDIR MEHMETÇİĞİ BOŞ AMAÇLAR UĞRUNA KIRDIRDIK, TÜKETTİK!

BEN, BİR DE SAVAŞMADAN MASA BAŞINDA TÜRK'ÜN HAKLARINI KORUMAYA ÇALIŞACAĞIM. BUNUN İÇİN İSTANBUL'DA KALMALIYIM. İZZET PAŞA'YI YENİDEN SADRAZAMLığA GETİREBİLİRSEK, O DA BENİ HARBİYE NAZIRI YAPARSA...

VAHDEDDİN'in şehzadeligi sırasında, ENVER Paşa'nın ısrarı üzerine ona Almanya gezisinde yaverlik yapan genç paşa, başta HİNDENBURG, bütün Alman kumandanları savaş bilgisiyle şaşkına çevirmiş, açmazlara sokmuştu. Şimdi galip devletler yöneticileri ile bu kez diplomatik alanda kıran kırana bir kavgaya girmek istiyordu. Hepsine "TÜRK'Ü EZMEKLE ÇOK YANLIŞ BİR İŞ YAPMIŞ OLACAKLARINI" bir tarih ve politika dersi verir gibi açıklamayı, onları barışçı yollardan hizaya getirmeyi düşünüyordu.

Du sırada Ege'de kan kokusu almış, vatansever efeler, zeybekler, dağlara çıkmışlar, siviller silahlanıp 'Kuvay-ı Milliye' adıyla toplanmaya başlamışlardı.

Çerkez ETHEM, çok saydığı iki abisini sıkıştırıp duruyordu.

REŞİT AĞAM, SEN TRABLUS'TA, DERNE'DE, ENVER PAŞA'YLA, MUSTAFA KEMAL'LE BİRLİKTE ÇARPIŞMIŞ ADAM SIN. SÖYLE, BİZ BÖYLE ELİMİZİ KAVUŞTURUP OTURMUŞ, NE BEKLİYORUZ?

BİRAZ DAHA SABRET, ETHEM! RAUF BEY'DEN BİR MEKTUP ALDIM...

İSTANBUL'DA UMUT KALMADI. ANADOLU'YA GEÇMEYE KARAR VERDİM. İLK İŞİM, EGE'Yİ DOLAŞIP BAZI YAKIN DOSTLARLA GÖRÜŞMEK OLACAK..." DİYOR!

RAUF BEY DE BİZİM GİBİ ÇERKEZİ YİNE ÇERKEZ OLAN BEKİR SAMİ BEYE (*) UĞRAYIP SONRA BURADAN GEÇECEK MİŞ. BÜYÜK ADAMDIR HAMİDİYE KAHRAMANII O NE DERSE BİZ DE ÖYLE YAPARIZ!

(*) Daha sonra, ilk Hariciye Nazırımız.

RAUF BEY, ŞİŞLİ'DE...

PAŞAM, İSTANBUL'DA FAZLA OYALANMASANIZ İYİ OLUR! HER AN SİZİ DE TUTUKLAYANLARA SÜREBİLİRLER. ONLAR İÇİN TEHLİKELİ BİR KOMUTANSINIZ!

14 Mayıs 1919 Çarşamba günü, Amiral GALTHROPE, İzmir 7. Ordu Kumandanı ALİ NADİR Paşa'ya; "Mondros Mütarekesi"nin 7. Maddesi gereğince İzmir ve çevresinin yarın işgal edileceğini bildiren notayı veriyordu... Padişah VAHDEDDİN'le damadı FERİD Paşa halka ve askere "işgalin geçici olduğunu, hiçbir şekilde karşı konulmamasını" emrederken durumu öğrenen bütün vatanseverler bunu kesinlikle kabul etmeyeceklerini bildirip savunma savaşı için silaha sarılıyorlardı...

Albay Ali Bey, Ayvalık'a çıkartma yapmaya kalkan düşmana "HAYIRI" diyordu....

"Kel" ALİ

Balıkesir MÜDAFAAİ HUKUK ve REDD-i İLHAK dreniş örgütleri

MAHMUT CELAL Bey (Bayar)

TEVFİK Bey

Bandırma

REŞİT Bey

RAUF Bey

Esir değişimi yoluyla Malta'dan kurtulup yurda dönen RAUF Bey, Anadolu'ya geçip milli mücadeleyi başlatmaya karar vermişti.

ETHEM'in abileri henüz kararsızdılar.

Akhisar

"GALİP HOCA", Akhisar savunma cephesini düzenliyordu.

Kuşçubaşızade EŞREF Bey'in Salihli'deki çiftliği silah dolu idi.

HASAN TAHSİN

İZMİR

İzmir'e çıkan Yunan birliğine ilk kurşunu sıkacak ve şehid düşecek gazeteci.

Aydın

Demirci MEHMET Efe Aydın Denizli cephesini elde tutuyordu.

Denizli

ÇERKEZ ETHEM, Balkan savaşında, Kafkasya'da Turan yolu seferlerinde başarıyla yürüttüğü çete savaşlarının en zorlusunu vereceğini sezmiş gibiydi...

GALTHROPE, öğleye doğru gönderdiği ikinci bir notayla, işgalin 15 Mayıs günü sabah saat 9'da karaya ayak basacak Yunan Birliklerince yapılacağını bildiriyordu. Oysa, mütareke imzalanırken Yunan'a fırsat vermeyeceği konusunda RAUF Bey'e "denizci sözü"vardı...

İstanbul'da İTİLAH Devletleri (Fransa, İngiltere, İtalya ve Amerika) temsilcileri padişahı ve sadrazam "damad" FERİD'i sığırtıyorlardı.

EFENDİMİZ!
YENİ GELEN GENERAL
ALLENBY, MUSTAFA KEMAL,
KARABEKİR, ALİ FUAT, CEVAD VE
İZZET PAŞA'LARIN FAALİYETLERİ
HAKKINDA DİKKATİMİZİ ÇEKİYOR,
RAPOR İSTİYOR. NE DİYECEĞİZ?

BU PAŞALAR USLU DURACAK KİMSELER
DEĞİLLER. HELE MUSTAFA KEMAL PAŞA!
BİLİYORSUNUZ, SON OLARAK FİNDIKLI'DA
(*) SİVİL KILIKTA KULİS YAPIP HÜKÜMETİ
DEVİRMEYİ DENEDİ!

TEVFİK PAŞA'YA GÜVEN OYU
VERDİRTMEYİP İZZET PAŞA'YI YENİDEN
SADRAZAMLığA GETİRMeye ÇALIŞTI.
ÖNLEYEMESeydik, KABİNEDE HARBİYE
NAZIRI OLACAKTI. VE KİM BİLİR,
BAŞIMIZA NE İŞLER AÇACAKTI.

(*) Fındıklı: Osmanlı Millet Meclisi'nin
toplandığı saray.

ŞEHZADELİĞİM SİRASINDA AVRUPA
GEÇİSİNDE, MUSTAFA KEMAL PAŞA
YAVERLİĞİMİ
YAPMIŞTI.

ONU VE DÜ-
ŞÜNCELERİNİ
İYİ BİLİRİM!

ÇANAKKALE'DE; İNGİLTERE'YE, FRANSA'YA
DİZ ÇÖKTÜREN BU HIRSLI PAŞA BİZİM
MÜTAREKE ŞARTLARIMIZA KATLANMAZ.
ONU PAYİTAHTTAN (İstanbul) HEMEN
UZAKLAŞTIRMAMIZ GEREK!

Ateşkes'in imzalanmasıyla, Samsun yöresindeki Rumlar ilyce azmışlardı. Onlara göre, bağımsız Rum-Pontus Devleti'ni gerçekleştirmenin tam zamanıydı. Çünkü, Türkler bitmişti. Zafer Yunan'ın, gün Rumlarındı(l).

Bu inançla silahlanıp çeteler halinde Türklere saldırınca, dinine, ailesine, vatanına son derece bağlı, Karadeniz uşağı da dağa çıkıp Rum'lara, aynı biçimde karşılık vermekte gecikmemişti...

General ALLENBY, İstanbul'da Sadrazam Damat FERİD'e ateş püskürüyordu.

PAŞA PAŞA! SAMSUN'DA HALEN SİLAHLAR PATLIYOR, TÜRKLER RUM HALKA SALDIRIYOR! BU MÜTAREKE ŞARTLARINA TECAVÜZDÜR! DERHAL BİR ÇARE BULMAZSANIZ...

Dolmabahçe Sarayı...

ALLENBY; "BU SALDIRGAN TÜRK ÇETE LERİNİN BİR AN ÖNCE KAFALARINI EZMEZSENİZ, BÜTÜN ANADOLU'NUN İŞGALİ İÇİN EMİR VERMEK ZORUNDA KALACAĞIM!" DEDİ, HAŞMETMEAB!

BU İŞİ ANCAK MUSTAFA KEMAL PAŞA BAŞARABİLİR. BU BAHANEYLE DE ONU PAYİTAHTTAN UZAKLAŞTIRMIS OLURUZ!

15 MAYIS 1919!.. Türk'ün en kara günlerinden biri... Dükkü tebaası Yunan'ın işgal ordusu (!) Kutsal topraklarımıza ayak basıyordu.

Amma, gazeteci HASAN TAHSİN'in sıkıdığı kurşunlarla bizim de KURTULUŞ SAVAŞI-MIZ başlamış oluyordu.

16 MAYIS... İstanbul'da, MUSTAFA KEMAL Paşa, 9. Ordu müfettişi olarak istediği bütün yetkileri elde etmiş halde, VAHDEDDİN'e veda edip Samsun'a doğru yola çıkıyordu...

Yorgun, bakım isteyen Bandırma vapuru aynı günün akşamı kötü hava şartlarına rağmen, paşanın kesin emriyle limandan ayrıldı...

İngiliz İşgal Kuvetleri kumandanı Samsun'a gönderilen kumandanın kim olduğunu biraz geç öğrenmişti. Öğrenince de kıyametler koptu.

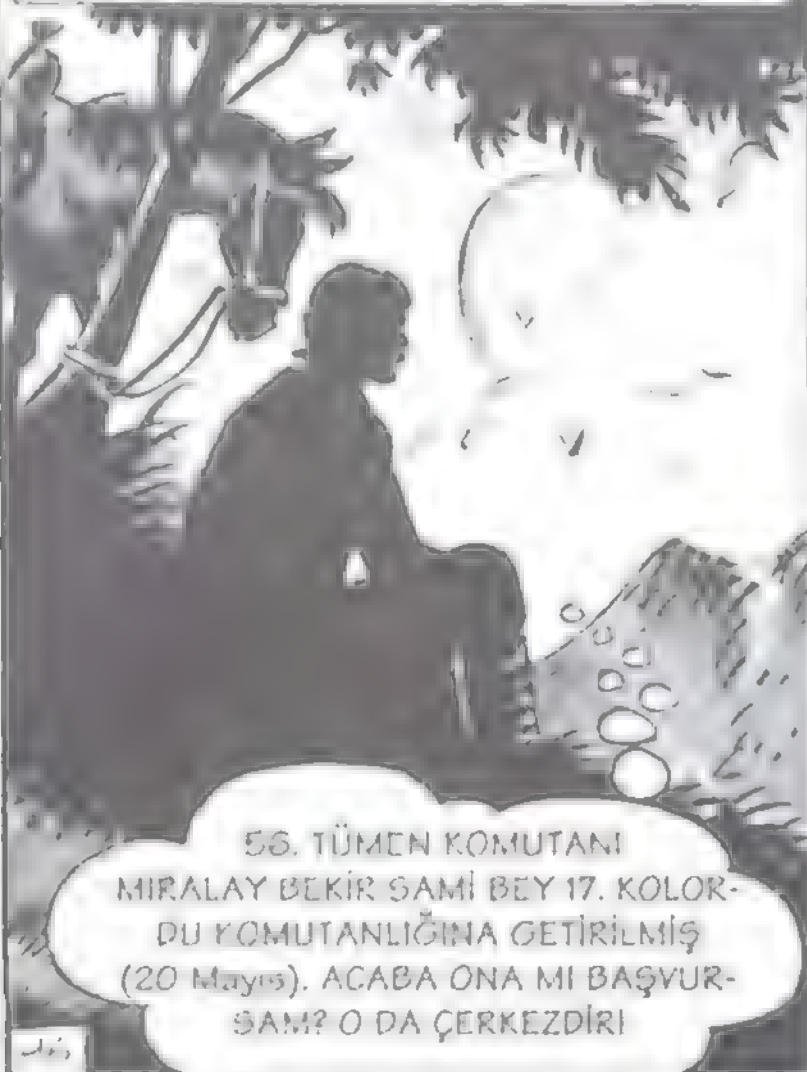

ÇANAKKALE'DE BİZİ VE FRANSAYI BÜTÜN DÜNYAYA REZİL EDEN BU PAŞAYI BEN MALTA ADASINA SÜRMEYİ DÜŞÜNÜRKEN SİZ ONU GENİŞ YETKİLERLE ANADOLUYA GÖNDERİYORSUNUZ! TEZ GERİ ÇEVİRİN ŞU VAPURU! OLMAZSA İÇİNDKİLERLE BİRLİKTE BATIRIN!

Hemen hafif toplarla donanmış bir savaş gemisi, Bandırma vapurunu zorla geri çevirmek için Karadeniz'e açıldı, amma hava gittikçe bozmuş, ortalık kararmış, hızlı hücumbot, pusulası bozuk olduğu için kıyı kıyı giden yaşlı Bandırma vapuruna rastlayamamıştı.

Çerkez ETHEM'e, hemen her gün İzmir'in işgalinde olduğu, İstanbul'dan kötü haberler geliyor, genç adam, çete savaşlarının başarılı kumandanı, eli-kolu bağlı durmanın hincından kendi kendini yiyip bitiriyordu...

56. TÜMEN KOMUTANI MİRALAY BEKİR SAMİ BEY 17. KOLOR-DU KOMUTANLIĞINA GETİRİLMİŞ (20 Mayıs). ACABA ONA MI BAŞVUR-SAM? O DA ÇERKEZDİR!

ETHEM'in

iki abisi

endişeyle
izliyordu.

KEŞKE ONU
KAFKASYA'DAN
HALİL PAŞA'NIN
YANINDAN
ÇAĞIRMASAYDIN!

EYET! KURŞUN
YARALARI İYİLEŞTİ AMMA,
MÜTAREKE VE SON
İŞGALLER ONU YENİDEN
YATAĞA DÜŞÜRECEK!

İzmir'in işgali bitmiş, uydurma bahanelerle bine yakın Türk öldürülmüş, Askerlik Şubesi Başkanı Albay FETHİ Bey, "ZİTO (yaşasın) VENİZELOS! Diye bağırmadığı için süngülenmişti. Yunan ordusuyla birlikte, yerli Rumlar kendilerini kaybetmişler, köylerde kasabalarda, çocuk-ihthiyar, kadın-kız demeden her türlü cinayeti işlemekte birbirleriyle yarışa girmiş gibiydiler.

18 MAYIS... Bandırma vapuru batmadan, karaya vurmadan Sinop'a yanaşmıştı. Samsun'a karayolundan bir an önce ulaşmak isteyen MUSTAFA KEMAL Paşa'ya böyle bir imkan olmadığı bildirilince, çaresiz, yeniden gemiyle denize açıldı.

İzmir'in işgalini protesto mitingleri yurdun her yanında, Türk ulusunun öfke ve itirazının sesi olarak gökleri çınlatıyordu. HALİDE EDİP Hanım, İstanbul'da, Sultanahmet Meydanı'nda bunun en güzel örneğini vermişti.

Çerkez ETHEM; çok geçmedi, ister istemez, iki abisiyle atlanıp silahlanıp "dağa çıkmak" zorunda kaldı.

Sadrazam "Damat" FERİD Paşa, İngilizlerin zoruyla İTTİHATÇI'ların "Teşkilat-ı Mahsusa" Reisi EŞREF Bey'i yakalatıp Malta Adasına sürmüş, şimdi de onun emrinde çalışmış olan 3 Çerkez kardeşin ardına bir tabur asker salmıştı.

ETHEM; hem atını topukluyor hem de söyleniyordu.

ŞU ALLAH'IN İŞİNE BAKI BİZ VATANI NE YAPSAK, NASIL ETSEK DE YUNAN'DAN KURTARSAK DİYORUZ, DAMAD FERİD HAINİ KALKMIŞ BİZİ TUTUKLAMAYA ÇALIŞIYOR!

Takipten kurtulmak için zaman zaman arkadan gelenlere ateş etmek zorunda kalıyorlardı.

AMAN TEVFIK AĞAM, DİKKAT ET! KURŞUN GARIPLERE YAKIN DÜŞSÜN AMMA, DOKUNMASINI EMİR KULU ONLAR!

Devletle, Jandarmayla ilk tanışması, daha gencecik bir çocuk irisiyken, babası Çerkez ALİ Bey'le birlikte tutuklanıp eller kelepçeli, İstanbul'a getirilip sorgulandıkları zaman olmuştı...

KUŞÇUBAŞIZADE EŞREF BANDIRMA'DA MOLLA GARİP PAŞA'NIN ÖLDÜRÜLMESİNDEN SORUMLU. ONA YARDIM EDENLER ARASINDA SİZİN DE ADINIZ GEÇİYOR NE DİYORSUNUZ?

Baba Çerkez ALİ Bey, ilk Teşkilat-ı Mahsusa üyelerindendi. Onu teşkilata Reis EŞREF Bey almıştı. ALİ Bey de verilen tüm görevleri başarıyla yerine getirmiş inançlı bir vatanseverdi.

Sorgu yargıcına yanıt yerine kısa bir tarih dersi vermişti.

REİS BEYEFENDİ, AFFINIZA SİĞİNARAK BELİRTMEK İSTERİM Kİ, TEŞKİLAT-I MAHSUSA ENVER PAŞA'NIN EMRİYLE KURULMUŞ BİR DEVLET ORGANIDIR, YOKSA, BİR GİZLİ CİNAYET ŞEBEKESİ DEĞİL!

ETHEM: babası konuştuğu a
navının renkten renge
giren yüzünü anımsadı,
dadakları ince bir
gülmemeyle gerildi...

KUŞÇUBAŞIZADE EŞREF BEY,
ENVER PAŞA'NIN EMRİYLE TEŞKİLAT-I
MAHSUSANIN BAŞKANI OLDU. EĞER
SELANİK'TEKİ İTTİHAD VE TERAKKİ FIRKASI
MERKEZİ, BANDIRMA'DA HALKIN KANINI
EMEN BU MOLLA GARİP PAŞA'NIN
TENKİLİNE KARAR VERMİŞSE...

EŞREF BEYE DE BU
EMRİ YERİNE GETİRMEK
DÜŞMEZ Mİ? BEN EŞREF
BEY'İN EMRİNDE ÇALIŞTIM,
AMMA MOLLA GARİP PAŞA
KİME NİÇ OULACAKIM

BU EN KÖPÜK BİLMEYEN FETİH BEY
DİKTİR. İZMİR'DEN GİLEN HARBİ AYRAN HAZIR-
LANAN TANKİLERİ İZMİR'DE VERMEK İSTİYOR.

Dağda iyice bunaldıkları gün, Emre
köyüyle bağlantıyı sağlayan bir haberci,
atı köpükler içinde, telaşla geldi.

REŞİD BEY
İZMİR'DEN
MEKTUP VARI

BÜYÜK
OĞLUM
REŞİD
GELİNCE...

O, EŞREF BEY'İN YANINDA TRABLUSGARB
SAVAŞINA KATILMIŞ, MUSTAFA KEMAL PAŞA'YLA
DERNE'DE İTALYANLARA KARŞI ÇARPIŞMIŞTIR.

RAUF Bey'den.
"İzmir'deyim. Salih'de
EŞREF Bey'in
çiftliğinde buluşalım."
DİYOR. KEFİMİZE
SELAM EDİYOR.
GOZLEKİMİZDEN
ÖPÜYOR.

ÜÇÜMÜZÜN BİRDEN
BANDIRMA'DAN AYRIL-
MASI İYİ GELMAZ! EVİMİZ
GUAĞIMIZ ERSİZ KALA-
MAZ. SEN BEKARSIN
HELE GİT GÖP
BAKALIMI

YANINA KÖY-
DEN BİR İKİ KI-
ZAN ALI HAYDİ
UĞUROLAI

SAĞLICAKLA
KALIN!

ETHEM, RAUF Bey'in çağrısına çok sevin-
mişti. Atını tepelerden aşağı topladı.
Akşam karanlığında, Kızıksa köyünde kalan
hasta babasına uğradı, hayır duasını aldı,
vedalaştı...

ABİLERİMİN İKİSİ DE NİZAMİ
ORDU PİYADE SUBAYI. BENİM GİBİ
ÇETECİLİKTEN YETİŞME DEĞİLLER.
OYSA, YUNAN ORDUSUNA ANCAK
"VUR-KAÇ"LA ZARAR VEREBİLİRİZ!

Ertesi gün, akşamı doğru, Saadettin Paşa'nın naz vadi ve Eşref Bey'in çatları.

RAUF BEYE BİRKAÇ
ZİYARETÇİ GELİYOR. BAŞINA
GÖRÜŞÜMÜ HARMİ, HARMİ
SOL HİLE, HİLE, HİLE
GİLENE BANI.

ALLAH
NAZARLARI
SAKLASIN
BÖYLE BİR KIZANI

ETHEM'i tanımayan konak gözcüleri onu dışarda beklettiler. RAUF Bey kapıda görününce ETHEM koştu, elini yakaladı öptü eski kumandan nın.

ESTAĞFURULLAH
ETHEM BEYİ REŞİD
BEY, TEVFİK BEY
NEREDELER!

BANDIRMA'DA
EMRİNİZİ BEKLER-
LER! BABAM AR-
TIK YAŞLANDI.
ONUN YANIN-
DALAS!

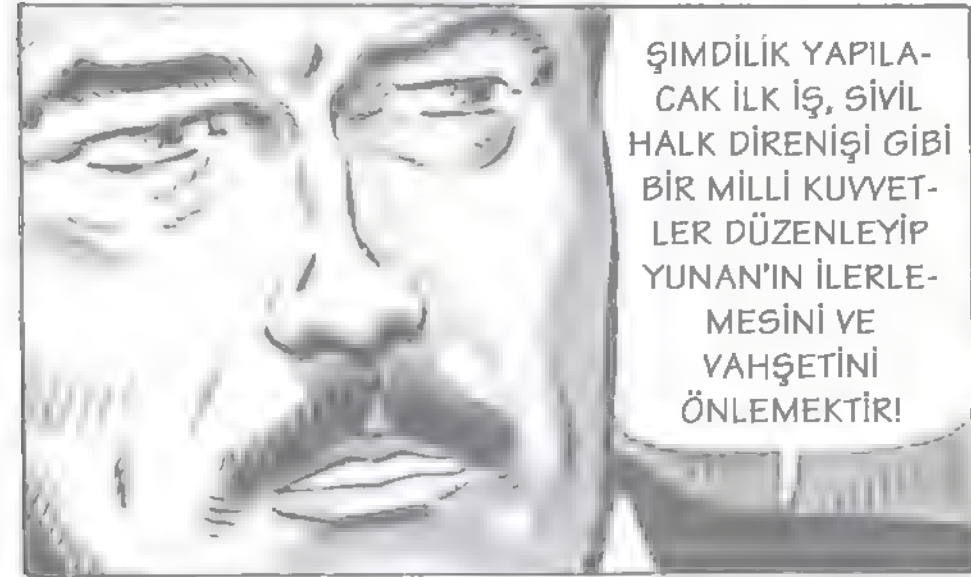
ANLIYOR İMİ?

AHMET BEYLE
TANIŞMIYORSUNUZ, DEĞİL
Mİ? EŞREF BEYİN KÜÇÜK KAR-
DEŞİ. BUNUN BÜYÜĞÜ HACI
SAMİ TÜRKİSTAN'DA BOLŞE-
VİKLERE KARŞI DÖVÜŞÜYOR.

ETHEM BEY, İTİLAFLI DEVLETLERİ SÖZLERİNDE DURMADILAR. YUNAN ORDUSUNA İZMİR'İ İŞGAL ETTİRDİLER. BU İŞ BURADA KALMAYACAK. DAHA ŞİMDİDEN MENE-MEN, TORBALI, AYDIN, TURGUTLU İŞGAL EDİLDİ. BİZ RESMİ ÜNVANLI KİŞİLER SİLAHLANIP AÇIKÇA KARŞI KOYAMAYIZ MÜTAREKE BOZULUR. SAVAŞ YENİDEN BAŞLAR. ANADOLU İŞGALE UĞRAR.

(Bazı tarihçiler; RAUF ORBAY'ın, ÇERKEZ ETHEM'i Bandırma'da Emre köyündeki baba evinde ziyarete geldiğini, bu konuşmaların orada geçtiğini yazarlar. Oysa Çerkez ETHEM; kendi hatıralarında: "BEN O ZAMANLAR HÜKÜMETÇE TAKİP ALTINDA OLDUĞUM İÇİN DAĞLARDAYDIM!" diyor. -Zaten, Şubat ayı ortalarında İzmir Valisi'nin oğlunu kaçırap fidye almak suçundan da aranıyordu. Bu nedenle buluşmanın EŞREF Bey'in Salihli'deki çiftliğinde olması akla daha yakın geliyor.)

ŞİMDİLİK YAPILACAK İLK İŞ, SİVİL HALK DİRENİŞİ GİBİ BİR MİLLİ KUVVETLER DÜZENLEYİP YUNAN'IN İLERLEMESİNİ VE VAHŞETİNİ ÖNLEMektir!

BUNUN İÇİN, SİZLER GİBİ YÜREKLİ, BECERİKLİ, VATANSEVER GENÇLERİN SİLAH BAŞI YAPMASI GEREKİYOR.

EŞREF BEY, MALTAYA SÜRÜLMEDEN ÖNCE BENİ ZİYARETE GELMİŞ VE "SALİHLİ'DEKİ ÇİFTLİĞİMDE BİR ORDUYA YETECEK KADAR SİLAH DA VAR, PARA DA VAR, ERZAK TA" DEMİŞTİ!

Odayı dolduran efeler, zeybekler ve Salihli'li gençler HAMİDİYE KAHRAMANI RAUF Bey'i Solsak almaksızın dinliyorlardı.

MUSTAFA KEMAL PAŞA SAMSUN'DAN İTİBAREN TÜRK KURTULUŞ SAVAŞINI BAŞLATMAK BÜTÜN ASKERİ DEHASINI ORTAYA KOYACAK, BEN DE, EGE'DE GÜYENDİĞİM KİMSELERLE GÖRÜŞÜP MİLLİ MÜCADELENİN BAŞLADIĞINI BİLDİRECEĞİM.

Hüseyin RAUF Bey, 28 Ekim 1918'de Mondros'ta silah bırakışma anlaşmasını Bahriye Nazırı olarak imzalamıştı.. Sonra kurulan yeni hükümet içinde bakanlık görevi verilmeyince o da MUSTAFA KEMAL Paşa gibi Türk halkının arasına katılıp, İstiklal Savaşımıza varını yoğunu koymuştu.

BEN BANDIRMA'DAN GELİRKEN MANYAS YOLUNDA EŞREF BEY'İN AİLESİNİ DAYI EVİNE GÖTÜREN 10-15 KİŞİLİK SİLAHLI BİR GRUBA RASTLADIM. ATILARI ALDIM BURAYA GETİRDİM.

EŞREF BEY'İN AİLESİNİ DE TRENLE BANDIRMAYA, DAYILARININ YANINA GÖNDERDİM. BU ATILAR SALİHLİ CEPHESİNİN ÇEKİRDEĞİNİ OLUŞTURACAK!

BU MÜFREZEYİ* AHMET BEYLE BİRLİKTE GÜÇLENDİRİN. BEN BURADAN MİRALAY (Albay) BEKİR SAMİ BEYE GİDECEĞİM. SONRA ANKARA'DA ALİ FUAT PAŞA'YI GÖRECEĞİM... VE AMASYA'DA MUSTAFA KEMAL PAŞA İLE BULUŞACAĞIM.

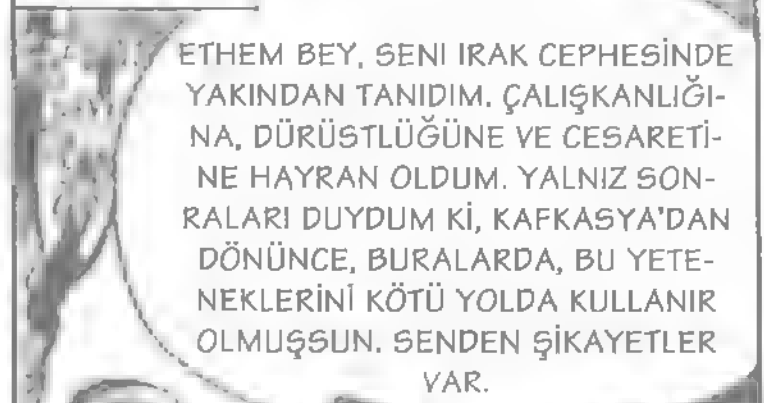

BÜYÜK BİR KURTULUŞ SAVAŞINA
GİRECEĞİZ. BİR MİLLİ ORDUYU
YENİDEN CANLANDIRINCAYA KADAR
SİZLER YUNAN İLERLEMESİNE ENGEL
OLMAYA ÇALIŞACAKSINIZ!

KASADAKİ EMANET ALTINLARI,
ATLARI, SİLAHLARI BENİM EMRİMLE
SALİHLİ CEPHESİNİ KURMAK İÇİN HARCAMA
YETKİ BELGESİ OLARAK SİZE ŞU
MEKTUBU BIRAKIYORUM.

RAUF Bey ve arkadaşlarının Ankara'ya doğru yola çıkma zamanı gelmişti. Yaylı arabalar hazırlanırken o; Çerkez ETHEM'i kolundan tutup biraz uzağa çekti...

ETHEM BEY, SENİ IRAK CEPHESİNDE
YAKINDAN TANIDIM. ÇALIŞKANLIĞINA,
DÜRÜSTLÜĞÜNE VE CESARETİNE
HAYRAN OLDUM. YALNIZ SON-
RALARI DUYDUM Kİ, KAFKASYA'DAN
DÖNÜNCE, BURALARDA, BU YETE-
NEKLERİNİ KÖTÜ YOLDA KULLANIR
OLMUŞSUN. SENDEN ŞİKAYETLER
VAR.

MERAK ETMEYİN. PARALARI BÖYLE
VATANIN SELAMETİ İÇİN HARCADIĞINIZI
DUYUNCA EŞREF BEY KIZMAYACAK,
AKSİNE ÇOK MEMNUN OLACAKTIR.

DAHİLİYE
NAZIRI ALİ FETHİ
(Okyar) BEY,
ÜSTÜNE ASKER
GÖNDERECEKTİ,
BEN ENGEL OL-
DUM. "ONA NA-
SHİHAT EDERİM,
BENİ DİNLER."
DEDİM. GÖRE-
YİM SENİ, BENİ
UTANDIRMA!

RAUF Bey'le yanındaki değerli 5 silah arkadaşını kapalı bir yaylı arabayla, ardına önüne ikişer koruma atlısı koyarak, Afyon yoluna kadar uğurladılar. Şimdi ETHEM'in yaşamında yepyeni, acılı-sevinçli, beklenmedik olaylarla dolu bir dönem başlıyordu.

ETHEM BEYİ
PAZANI VAR,
ATINI, SILAHINI
DA VAR, AMMA
BİZİMLE BİR OLUP
DÖVÜŞECEK ON-
CA ADAMI NERE-
DEN BULACAĞIZ?

Çerkez ETHEM, bölgedeki köy sahibi ağalara, beylere adam salıp millî mücadele için adam ve para yardımında bulunmalarını istemişti.. Amma

SEN NEDEN
BAHSEDİYON
ASLANI!

SEN O İŞİ BANA
BIRAK AHMET
BEY KARDEŞİM.*
ÖNCE BÖLGEDE
ADI SAYILIR
AĞALARIN BİR
LİSTESİNİ ÇIKAR
BANA!

(*) Kuşçubaşızade AHMET: Eşref Bey'in küçük kardeşi, 1926 yazında ağabeyi HACI SAMİ'yle, ATATÜRK'e suikast için Sisam Adası'ndan Anadolu'ya geçtikleri sıra jandarmalarla girdikleri çatışmada Hacı SAMİ'yle birlikte vurulup ölmüştü...

ETHEM BEY GELMİŞ,
TOPAL EŞŞEKLE KERVANA KATILMAYA
KALKIYOR! TOPUYLA, TÜFEĞİYLE GE-
LİP İZMİR'İ İŞGAL EDEN, AYDIN'A, MA-
NİSA'YA, SALİHLİ'YE İLERLEYEN KOCA
BİR ORDUYA KİÇİKİRİK BİR TÜFEKLE Mİ
KARŞI KOYACAKSINIZ?

Ege'da, "Millî Direniş" in ve Kuva-yı Milliye'nin doğuşunda büyük gayretleri olan Albay BEKİR SAMİ Bey, eli silah tutanları cepheye davet için köy-köy, kasaba kasaba dolaşıyor, halk önünde kaymakamlara, kumandanlara heyecan verici nutuklar çekiyor büyük tehlikeyi anlatmaya çalışıyordu... Fakat boşuna, Halk öylesine sinmişti ki... Akhisar'da onları kimse karşılamadı... Ne yiyecek, ne yatacak yer... Sonunda bir jandarma eri bir sini yemekle imdada yetişti.

• BEKİR SAMİ Bey: Kurtuluş Savaşında büyük yararlıkları görülen Bursa valisi

ALBAYIM; KASABANIN LOKANTASINDA NE VARSA ALDIM GETİRDİM. BİRAZ YEMEK BOLCA SOMUNU BAĞIŞLAYINI

Karaosmanoğlu HALİT Paşa: 1000 atlı, 1000 piyade vaadiyle onları kasabasına götürmüştü. Ne yazık ki...

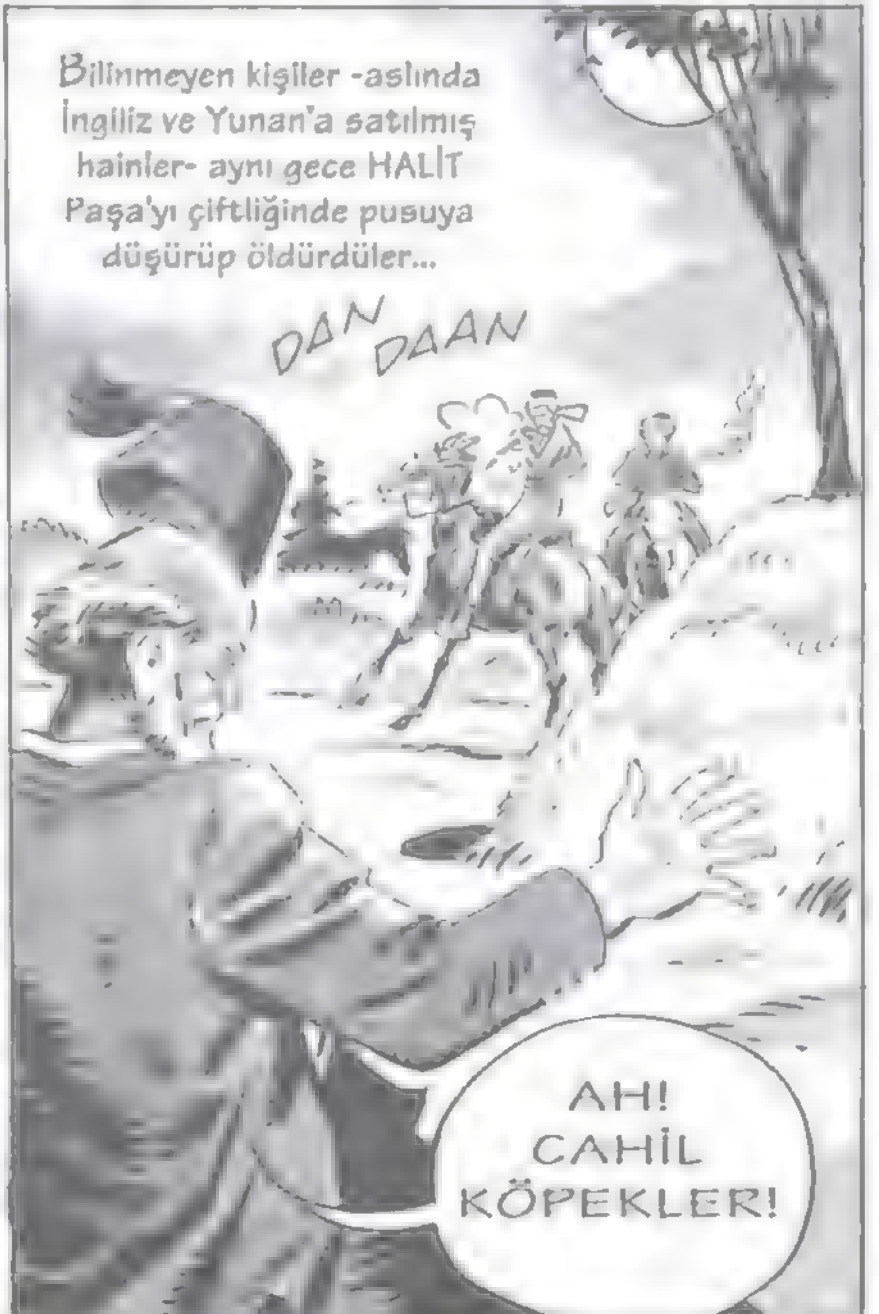
ÇOK MAHCUBUM. HALKIN HİÇ UMUDU YOK. SİZLERİ DE BURADA GÖRMEK İSTEMİYORLAR!

Bilinmeyen kişiler -aslında İngiliz ve Yunan'a satılmış hainler- aynı gece HALİT Paşa'yı çiftliğinde pusuya düşürüp öldürdüler...

DAN DAAN

AH! CAHİL KÖPEKLER!

Ege'nin acıklı durumu günü gününe Ankara'ya ulaşıyordu.

RAUF BEYDEN, BEKİR SAMİ BEYDEN GELEN TELGRAFLAR ÇOK KÖTÜMSER KUMANDANIM. EGE HALKI YUNAN ZULMÜNDEN VE PADİŞAHIN BASKISINDAN NE YAPACAĞINI BİLMEZ HALDE!

YAZ; EŞME 17'nci KOLORDU KUMANDANI BEKİR SAMİ BEYE: ALDIĞIM Şİ KENZİ GÖRE, DURUM KÖTÜDÜR AMMA UMUTSUZ OLMANIN DA ZAMANI DEĞİLDİR... HELE KUMANDANLARDA BÖYLE BİR ÇÖZÜLME OLURSA MİLLETE YANSIMASI FELAKET OLUR. DURUMUN KÖTÜLÜĞÜ TEŞKİLATSIZLIK... YAKINDA BÜYÜK GELİŞMELER OLACAK.

MUSTAFA KEMAL Paşa, o anda, Sivas Kongresi'nden sonra Ankara'ya -İkisi çaput doldurma lastikli- 3 otomobille yola çıktıkları günü anımsadı. Yokluk, her açıdan en üst düzeydeydi.

EFENDİM, BÜTÜN PARAMIZLA ANCAK 20 YUMURTA BİR OKKA PEYNİR VE BOLCA EKMEK ALABİLDİM.

Günlerce yalvarmadan sonra, Bitlis eski valisi MAZHAR MÜFİT (Kansu) Bey'in Osmanlı Bankası müdüründen alabildiği borç para ve Amerikan Mektebinin hediyesi benzinle, karlı bir günde yola çıkmışlardı...

TAMAM, PAŞA'MI BEN BORÇLANDIM. YÜZBAŞI BEDRİ BEY TÜCCAR SIFATIYLA KEFİL OLDU, 1000 LİRA ALDIK. YOLA ÇIKABİLİRİZ!

Çerkez ETHEM beklemediği bu davranışa çok içerlemişti...

DEMEK ETHEM BEY TOPAL
EŞŞEKLE KERVANA KATILMAYA
KALKIYOR, ÖYLE Mİ!

KIZANLAR
TOPLANSIN, BU GECE
BİRAZ İŞLERİMİZ
OLACAKI

KALKIIN
UYANIIN!
KÖYÜMÜZ
YANIYOR
KOŞUUN!

Ve o gece Çerkez ETHEM'in adamını
tersleyen ağanın birkaç köyünden biri
cayır cayır yanıp kül oluverdi...

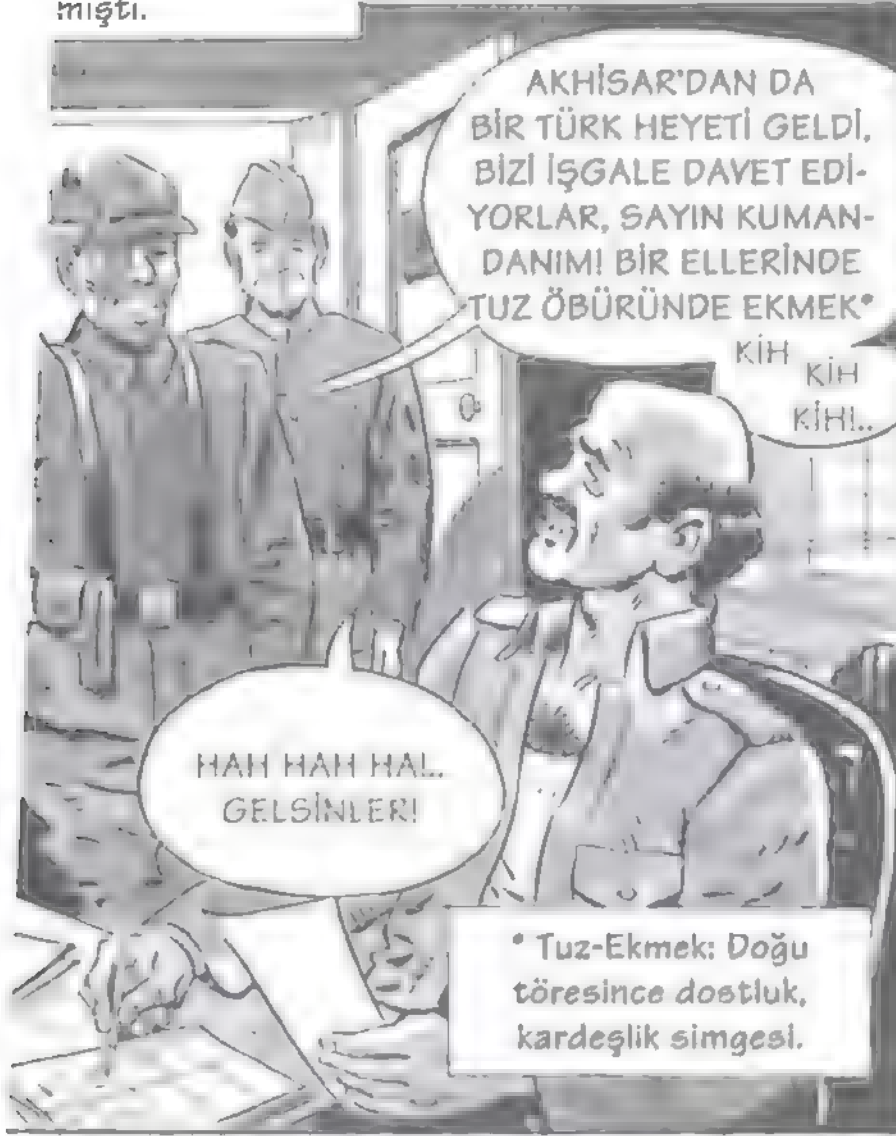
Savaşla terbiye aramada, işgale Yunan taburlarının
dağlara kaçamayan yığıl, çenut ve kadınları bataklıklara
karakerek öldürdüklerini dayan Aydın'lılar İzmir'deki Yunan
Kumandanlığına bir "İşgale Davet Heyeti" göndermişlerdi. (*)

YAPMAYIN!
ALLAH'INIZ YOK MU
SİZİNİ..

DAAN
DAN

AAA

/dinlilerin İzmir'e "İşgale Davet Heyeti" gönderilmesi...
ür kentlerde de bu kötü yolun benimsenmesine yol
mıştı.

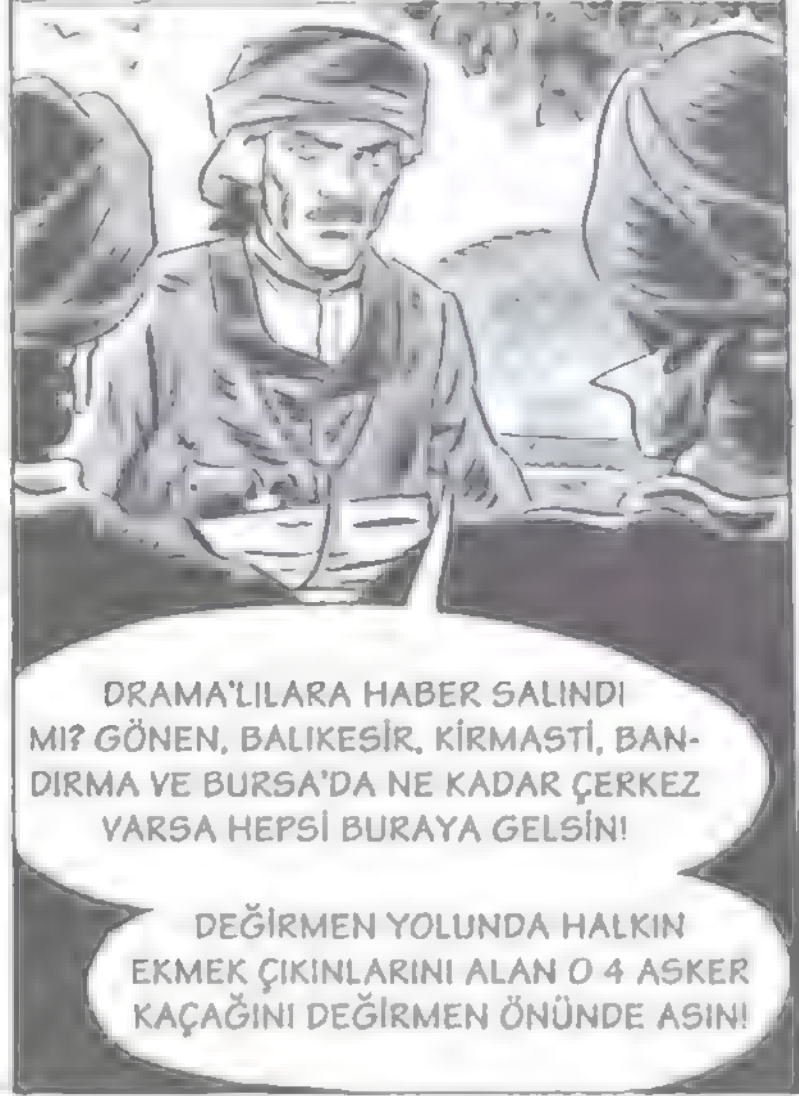
AKHİSAR'DAN DA
BİR TÜRK HEYETİ GELDİ,
BİZİ İŞGALE DAVET EDİ-
YORLAR, SAYIN KUMAN-
DANIMI! BİR ELLERİNDE
TUZ ÖBÜRÜNDE EKMEK*

KİH KİH
KİHL..

HAH HAH HAL
GELSİNLER!

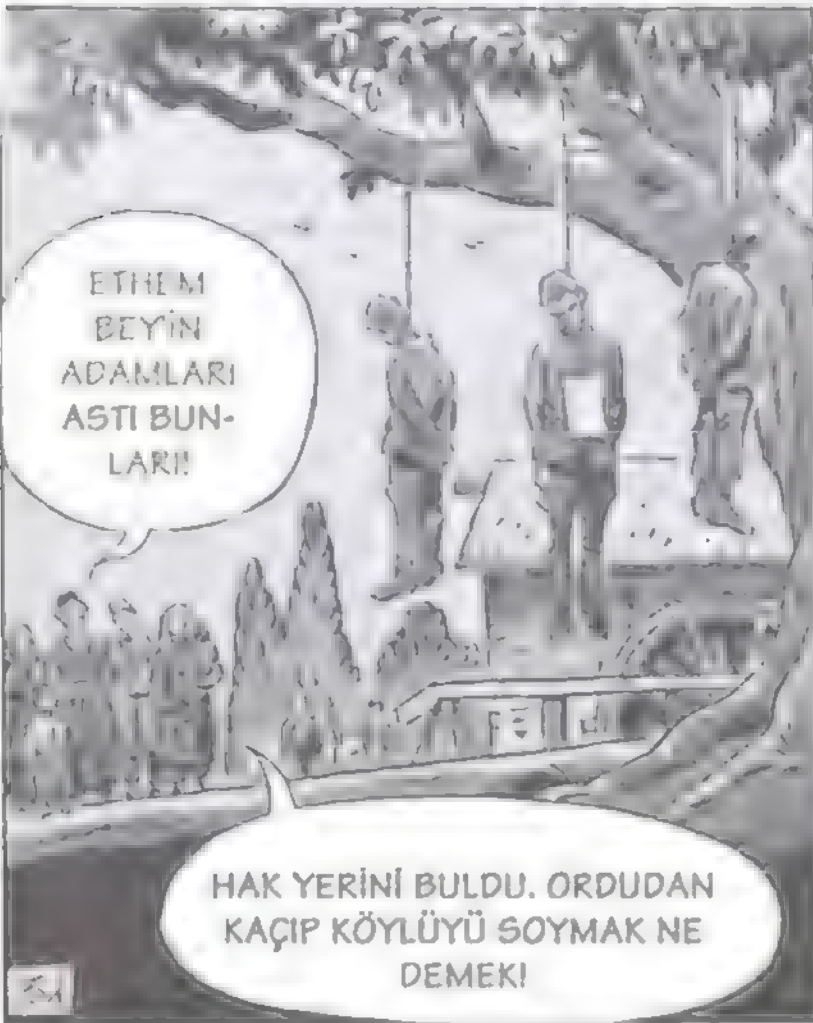
* Tuz-Ekmek: Doğu
töresince dostluk,
kardeşlik simgesi.

hakim olmak için sert yollara başvuranın
şart olduğunu anlamıştı.

DRAMA'LILARA HABER SALINDI
MI? GÖNEN, BALIKESİR, KIRMASTI, BAN-
DIRMA VE BURSA'DA NE KADAR ÇERKEZ
VARSA HEPSİ BURAYA GELSİN!

DEĞİRMEN YOLUNDA HALKIN
EKMEK ÇIKINLARINI ALAN O 4 ASKER
KAÇAĞINI DEĞİRMEN ÖNÜNDE ASIN!

ETHEM
BEYİN
ADAMLARI
ASTI BUN-
LARI!

HAK YERİNİ BULDU. ORDUDAN
KAÇIP KÖYLÜYÜ SOYMAK NE
DEMEK!

BİRKAÇ AY ÖNCE İZMİR
VALİSİNİN OĞLUNU
KAÇIRIP FİDYE İSTEDİĞİ
ZAMAN HERKES ÇER-
KEZ ETHEM'E ŞAKİ
CÖZÜYLE BAKIYORDU.
OYSA...

ŞU ÇOCUK KAÇIRMA
OLAYINI ANLATSANA
DEDE!

Salihli'li dedenin anlattığı gibi, gerçekten; ÇERKEZ ETHEM, adamlarıyla İzmir'de pusuya yatıp, Vali RAHMİ Bey'in oğlu küçük ALPASLAN'ı okul çıkışı otomobile binecekken.. bakıcılarının arasından kaptıkları gibi...

ÇOCUĞU KİM
Dİ ETHEM
BEYİ

ÇAL KIRBACI ŞAKİR!
BORNOVA'DAN DOĞRU
AHMETLİ YOLUNA!

.. bir faytona atıp
kaçırmıştı.

Çocuğu Salihli'de Süleymaniye köyünde bir bağ evinde saklayan ÇERKEZ ETHEM, gelen araçların yalvarmalarına bakmayıp direktmişti.

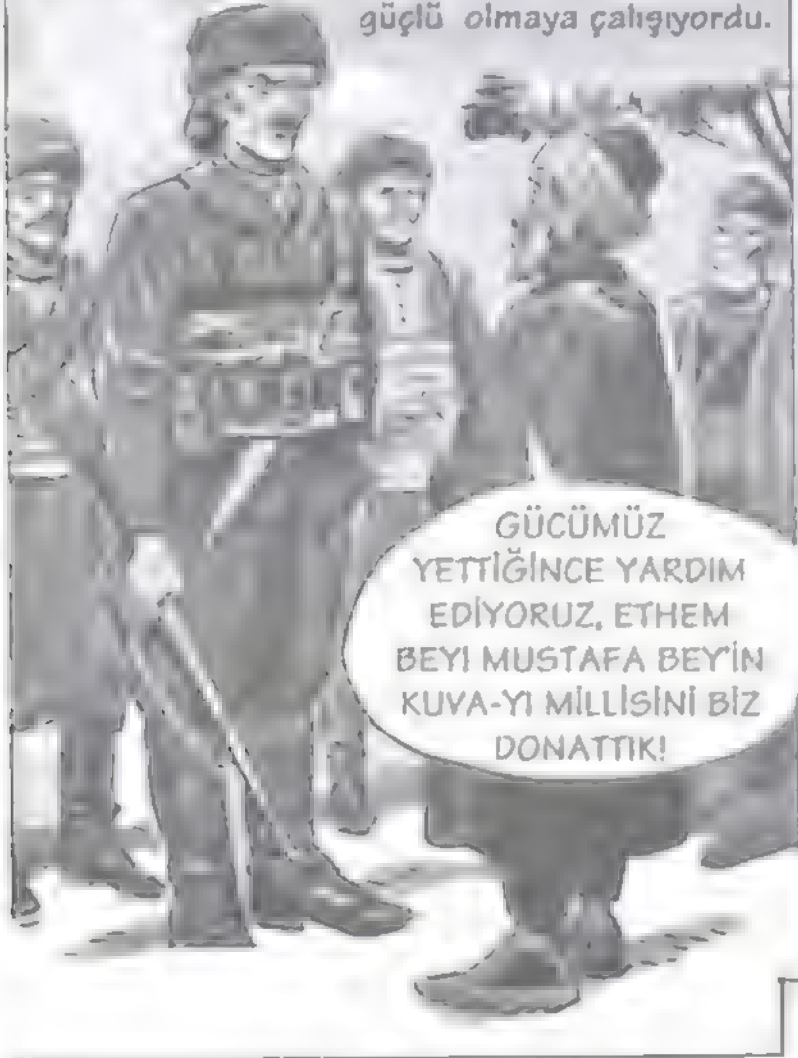
ETHEM BEY,
İSTEDİĞİNİZ 50 BİN LİRA ÇOK
PARAI RAHMİ BEY ZATEN TU-
TUKLU. BU PARAYI NEREDEN
BULSUN?

BULUR. BULURI İTTİHAT VE
TERAKKİ FIRKASININ EMANETİ
DAĞLARCA ALTIN PARA VAR
ONDAİ VERSİN, FUKARAYA
DAĞITACAĞIM!

50 000 LİRAYI ALDI
ÇOCUĞU VERDİ ÖYLE Mİ!
PEKİ, PARAYI FUKARAYA
DAĞITTI MI DERSİN DEDE?

FUKARA DEDİĞİ KENDİ
KIZANLARI OLABİLİR... ETHEM
BEY İYİ PARA VERİYOR DİYE
ORDUDAN KAÇAN, HAPİSTEN
ÇIKAN ONA SİĞİNİYOR!

Bandırma, Adapazarı, Bursa yönlerinden koşup gelen çerkezlerle ETHEM Bey'in çetesi birdenbire çok güçlü bir silahlı birlik olmuştu. Akhisar cephesinde Yunan'la Kuvayı Millîciler arasında kıyasıya kavgalar olurken o daha da güçlü olmaya çalışıyordu.

GÜCÜMÜZ
YETTİĞİNCE YARDIM
EDİYORUZ. ETHEM
BEYİ MUSTAFA BEY'İN
KUVA-YI MİLLİSİNİ BİZ
DONATTIK!

ETHEM Bey'in akıl hocası
büyük ağabeyi Çerkez
REŞİT Bey'di.

BU, MUSTAFA ŞAHYAR'LA
POYRAZ'LILARI EMRİN ALTINA
ALAMADIĞIN SÜRECE KİMSEYE SÖZ
GEÇİREMEZSİN, ETHEMİ BENİ DİNLE:
YAPACAĞIN İLK İŞ...

İşte bugünlerde, 57. Tümen'den Yüzbaşı Ahmet, Çine'nin Madran dağlarına çekilmiş, yaşamını eşkiyalıkla sürdüren 21-22 yaşlarında YÖRÜK ALI adlı genç bir efeyi sığındığı dağ mağarasında ziyaret ediyordu...

ALBAYIM ŞEFİK BEY
DİYOR Kİ; DEVLETİN ARTIK NE ZAPTİ-
YESİ KALDI NE JANDARMASI. HER
YANI YUNAN İŞGAL ETTİ.. VATAN EL-
DEN GİDİYOR. YÖRÜK ALI GELSİN,
DÜZE İNSİN, YİĞİTLİĞİNİ, NİŞANCILI-
ĞINI YOKSUL MİLLETE DEĞİL YUNAN
GAVURUNA KARŞI KULLANSIN,
DİYOR!

3-5 KIZANLA BEN NE
YAPABİLİRİM Kİ, YÜZBAŞIM?

Bu sırada, Akhisar'a gelen 17'nci Kolordu Kumandanı Albay BEKİR SAMİ Bey, otelinde topladığı kasaba ileri gelenlerine silahlanıp direnişte bulunmayı öğütlüyordu.

NEDİR BU HAL, EFENDİLER! TAKLAR HAZIRLAMIŞ, KURBANLIK KOYUNLARI YUNAN BAYRAĞI RENKLERİNE BOYAMIŞ, DÜŞMANI BEKLİYORSUNUZ. UTANMIYOR MUSUNUZ!

TEZ, EVLERİNİZE GİDİNİ PARA, SİLAH NEYİNİZ VARSA ALIN, HALKIN BAŞINA GEÇİN, DÜŞMANA KASABA DIŞINDA KARŞI KOYUP ŞEREFİNİZİ, NAMUSUNUZU, İRZİNİZİ KORUYUN!

Üstü-başı düzgün, fesi kalıplı biri* BEKİR SAMİ Bey'i, yanındaki KÂZİM (Özalp) Bey'i ve yaver Yüzbaşı SELAHADDİN'i tek tek süzdükten sonra ağlamaklı konuştu.

EFENDİM, HÜKÜMET BİR ŞEY YAPAMIYORSA, ASKER GÖNDEREMİYORSA, BİZLER NE YAPABİLİRİZ, HATTA, ŞU TOPLANTIMIZI DUYAN YUNAN BİRAZ SONRA GELİP BİZİ EN AĞIR BİÇİMDE CEZALANDIRACAKTIR!

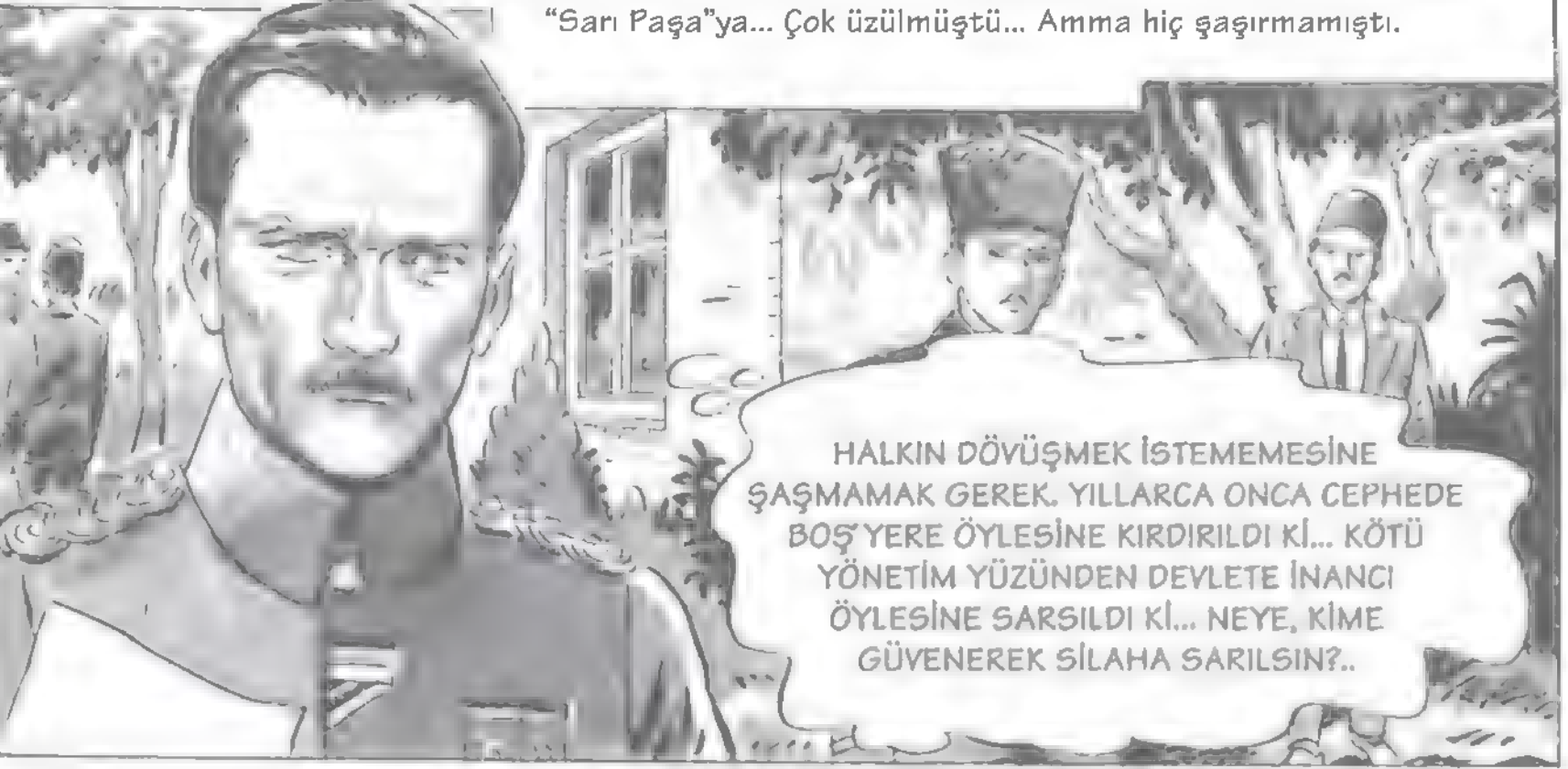
(*): Celal BAYAR, bu kişinin Musazade RIZA Bey olduğunu belirtir...

DEFOLUN GİDİN
KARŞIMDAN
PEZEVENK RUHLU
HERİFLERİ BEN DE
SİZLERİ ERKEK
SANMIŞTİM!

Albay BEKİR SAMİ Bey yaşadığı bu acı teslimiyet olaylarını, aynı gün Havza'da bulunan 9. Ordu Müfettişi MUSTAFA KEMAL PAŞA'ya bildiriyordu.

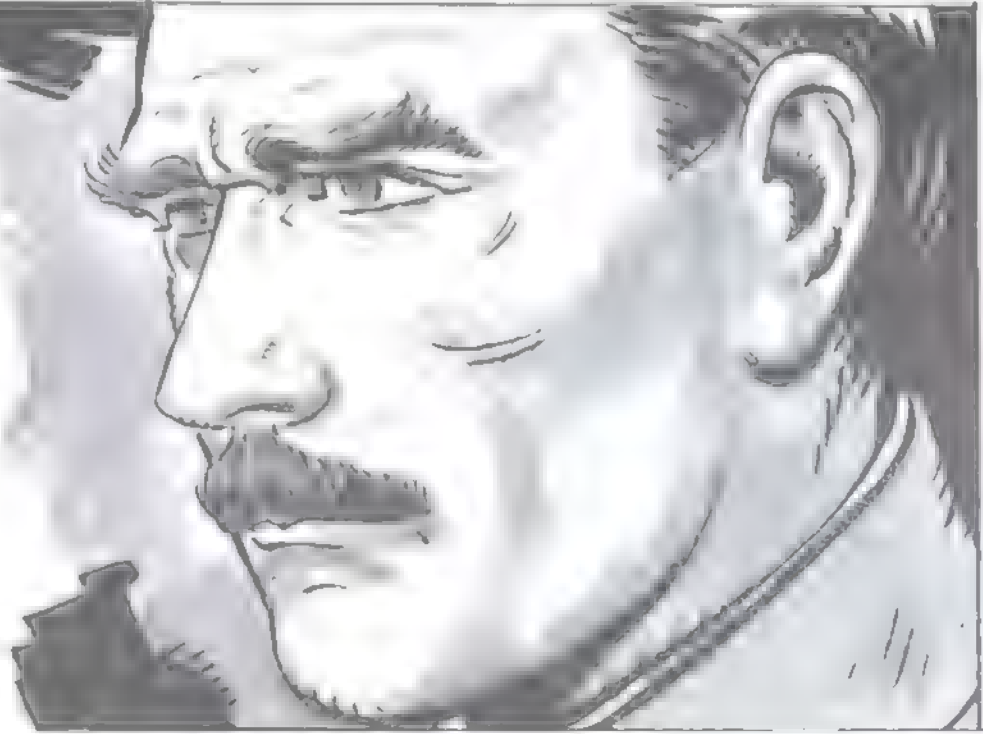
...VE BÖYLECE -MANİSA'DA, 48 000 TÜFEK, 8 KAMALI TOP, MİLYONLARCA MERMİ, VATANSIZ BİR MUTASARRIF, ÂCİZ BİR KUMANDAN YÜZÜNDEN DÜŞMANA BIRAKILMIŞ VE YUNAN HİÇBİR OLAYLA KARŞILAŞMADAN MANİSA'YI İŞGAL ETMİŞTİR.

MUSTAFA KEMAL Paşa'nın telgrafı okuması bitince açık mavi gözleri biraz daha buğulandı. Albay BEKİR SAMİ'den gelen acı haberler, son günlerde iyice azmış olan böbrek sancılarını bile unutturmuştu "Sarı Paşa"ya... Çok üzülmüştü... Amma hiç şaşmamıştı.

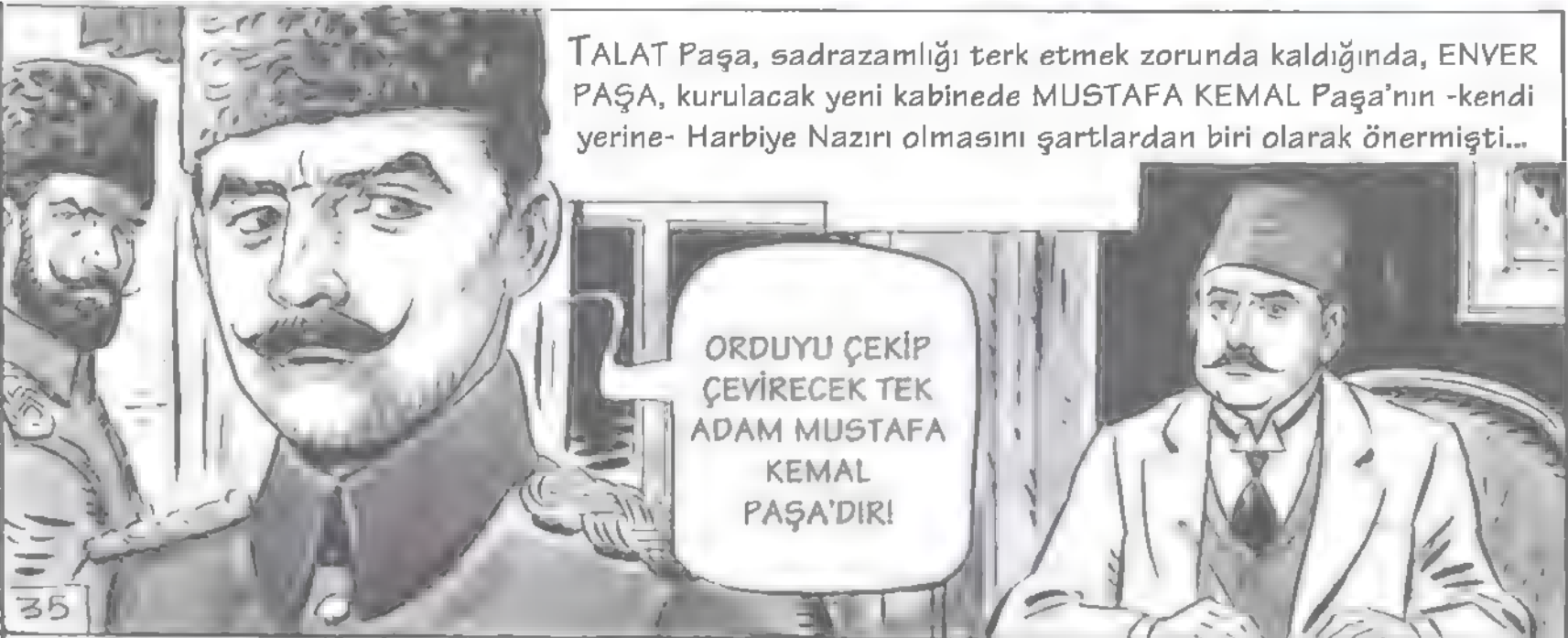

HALKIN DÖVÜŞMEK İSTEMEMESİNE
ŞAŞMAMAK GEREK. YILLARCA ONCA CEPHEDE
BOŞ YERE ÖYLESİNE KIRDIRILDI KI... KÖTÜ
YÖNETİM YÜZÜNDEN DEVLETE İNANCI
ÖYLESİNE SARSILDI KI... NEYE, KİME
GÜVENEREK SİLAHA SARILSIN?..

Bunu bildiği için "Mondros" silah bırakması imzalanınca, Suriye cephesinden döner dönmez, sivil giyinip Fındıklı Meclis-i Mebusan sarayına koşmuş, TEVFIK PAŞA kabinesini -güven oyu verdirmeyerek- düşürüp AHMET İZZET Paşa'yı yeniden sadrazamlığa getirmeye çalışmıştı. Onun kabinesinde Harbiye Nazırı olması imkanı vardı. Ancak o zaman, dövüşmeden, savaşız, masa başında, mantıkla, zekâyla, ulusunun başına yeni bir belâ sarmadan yenecekti Batının orta zekalı istilacı devlerini...

TALAT Paşa, sadrazamlığı terk etmek zorunda kaldığında, ENVER PAŞA, kurulacak yeni kabinede MUSTAFA KEMAL Paşa'nın -kendi yerine- Harbiye Nazırı olmasını şartlardan biri olarak önermişti...

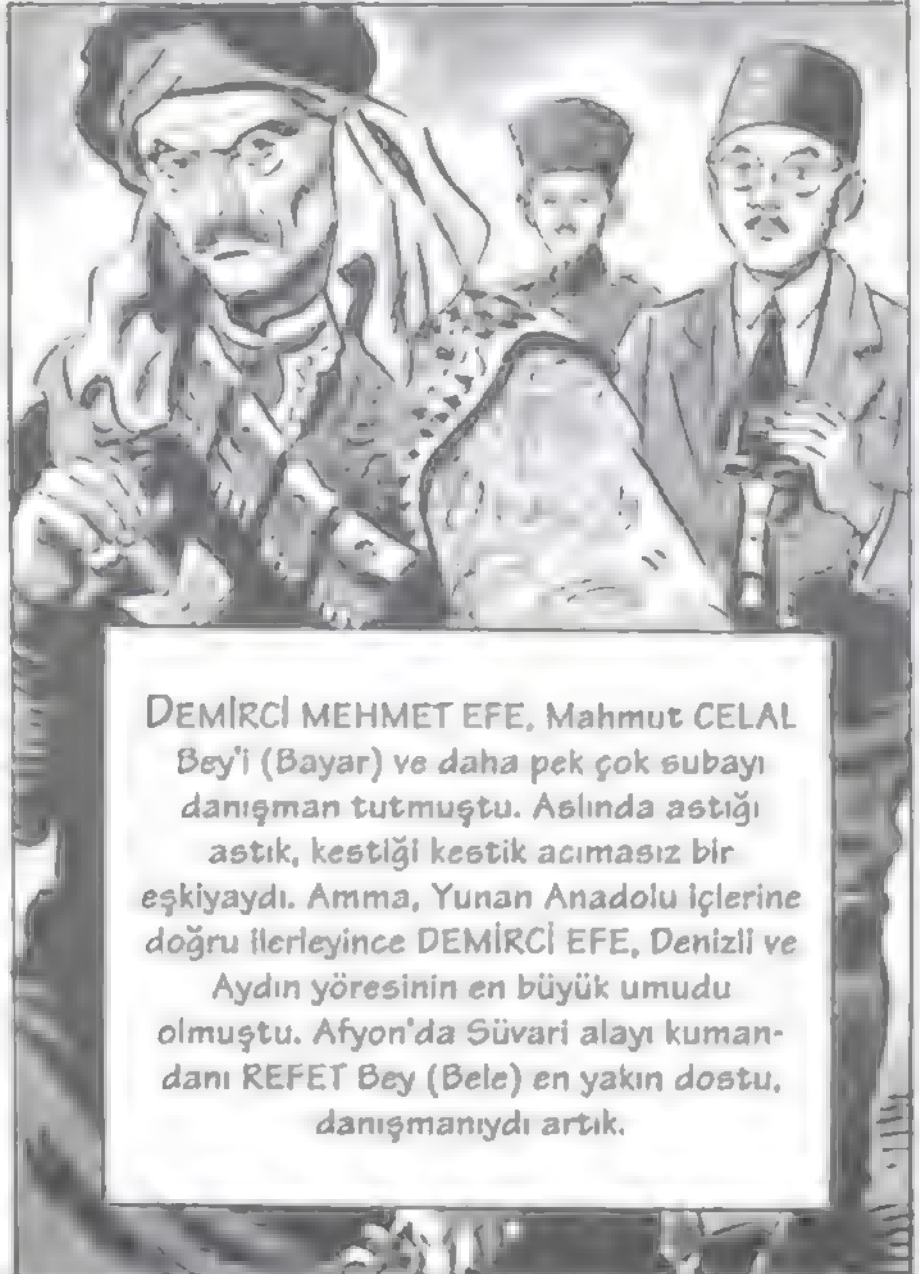

ORDUYU ÇEKİP
ÇEVİRECEK TEK
ADAM MUSTAFA
KEMAL
PAŞA'DIR!

Aydın'dan İzmir'e "işgâle davet" heyeti gitmesine, Manisa'da ve başka kentlerde halkın savaşa isteksizliğine rağmen, yine de bütün Ege'de gizli gizli bir direniş hazırlıkları olduğu gözden kaçmıyordu. İzmir'de silahı alınmış orduda kalmayı onuruna yediremeyen genç subaylar gizlice kaçıp başka bir kimlikle Kuva-yı Milliye'de görev alıyorlardı. Orduda kalan üst rütbeliler de, ordunun kilitli cephaneliğini halkın soymasına göz yumuyorlar, hatta yardımcı oluyorlardı.

Aydın'da Albay ŞEFİK (Aker)in düze indirip askerî birlik haline soktuğu YÖRÜK ALİ EFE çetesi, şimdi Yunan'a kan kusturuyordu.

Ahmetli'de Yunan'la kıyasıya kavgalar olurken ÇERKEZ ETHEM, Salihli'de askeri gücünü arttırmaya bakıyordu. Başka birlikten kopanlar gelip onun emrine giriyorlardı: İştibli HALİL, Kako MEMED, Giritli ŞEYKİ, Sarı Efe Edip Bey.. en son da, serezli hapishane gardiyanı PARTİ pehlivan gibi...

TAM
ZAMANINDA
GELDİ. ŞİMDİ
ALAŞEHİRLİ'NİN
DEFTERİNİ
RAHATÇA
DÜZERİZ

ETHEM BEY,
İŞTEİ PARTİ PELVAN
GELİYOR!

KAÇ GÜNDÜR YOLUNU
GÖZLÜYÖRÜZ KOCA PELVAN.
NİYE GECİKTİN?

UZUN YOLDAN GELDİĞİNDEN
HELE KIZANLARINLA BİR DİNLEN,
SOLUKLAN. BENİM SALİHLİ
KAYMAKAMIYLA BİR
İŞİM VAR!

ZAPTİYELER YOLLARI
TUTMUŞ. BİLİYORSUN,
DAMAD FERİD, HALKA
YARANMAK İÇİN BİZLERİN
BAŞINI YEMEK
SEVDASINDA!

MİLLETİ
ETHEM'E
UYMAYIN,
AVRUPA'YI
KIZDIRMAYIN
DERSİN
HA!

Kaymakam'la...

ETHEM BEY
SAKİN OLUN!
BİR YANLIŞ
ANLAŞILMA
VAR!

Kaymakam HASAN FİKRET Bey'i Salihli halkının gözü önünde kasabadan kovdular.

DİRENİŞ BOŞUNADIR. BÜTÜN AVRUPA DEVLETLERİ BİZE BÜSBÜTÜN DÜŞMAN OLACAKLARI GÜNAHI BOYNUNUZA!

ÇABUK UZAKLAŞ! GÖZÜM GÖRMESİN SENİ!

HASAN FİKRET Bey bu biçim konuşmaları Alaşehirde de sürdürünce oradan da atılmış. İstanbul'a dönmek zorunda kalmıştı. Ona büro işi verdiler.

Silahlı elinden alınmış ordudan kaçan subaylar, işgal tehdidi altındaki kasabalara dağılmış, ilk günlerin şaşkınlık ve korkusunu atlatan halkla birlikte ilk "mîlis"* örgütlerini savaşa hazırlamaya başlamışlardı.

BENİM GERÇEK ADIMI VE KİMLİĞİMİ AKLINIZDAN ÇIKARIN! ORDU KUMANDANLARINI ZOR DURUMDA BIRAKMAYALIM.

* Mîlis: Sivil direnme örgütleri

ÇERKEZ ETHEM, 2 metreye yakın boyuna, geniş omuzlarına karşın sağlık açısından oldukça dertliydi. Sık sık mide kanaması geçirir, ya da yüksek ateşten yataklara düşerdi. Gene böyle ateşler içinde yandığı bir gün...

ETHEM BEY, POYRAZ ÇETESİNDEN BİNBAŞI AHMET DİYE BİRİ GELMİŞ SALİHLİ'DE KARARGAH KURMUŞ, ADAMLARIMIZI AYARTIYOR!

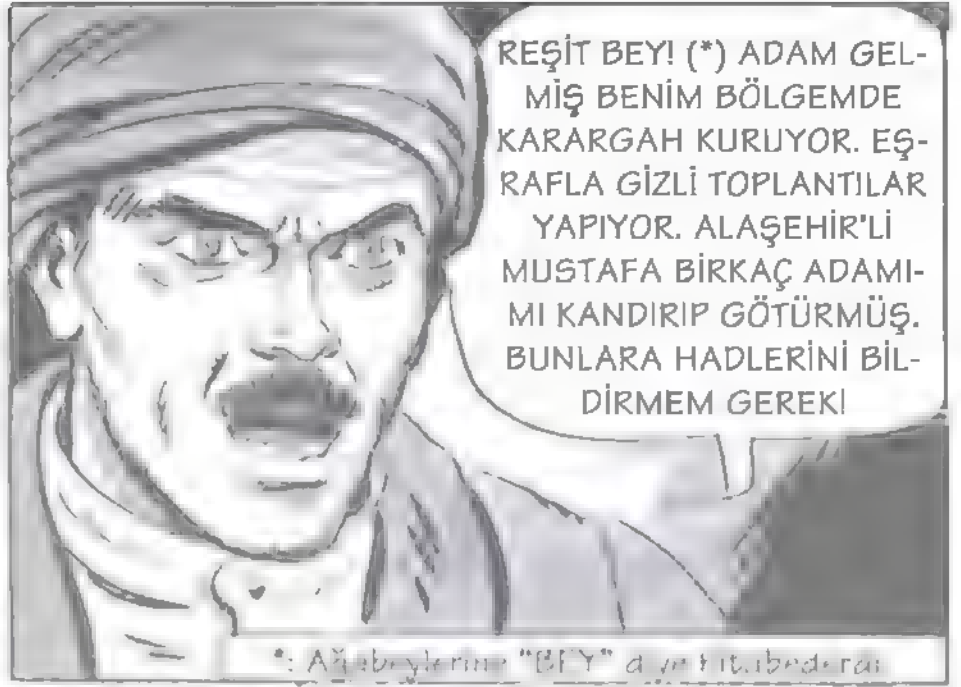

HASTALIĞIMI FIRSAT BİLDİLER DEMEK! TEZ ATIMI HAZIRLAYIN, SİLAHLARIMI GETİRİN!

ETHEM Bey, silahlarını kuşanmış, uzun çerkez hançerini kuşağına sokuştururken abisi REŞİT Bey odaya girdi.

BU NE HAL ETHEM.
DELİRDİN Mİ SENİ BONCUK
BONCUK TER DÖKÜYORSUN ZORUN
NEDİR? KENDİSİNE BAKMAYI
BİLMİYEN KUMANDANA ASKERİ
İTAAT ETMEZ!

REŞİT BEY! (*) ADAM GEL-
MİŞ BENİM BÖLGEMDE
KARARGAH KURUYOR. EŞ-
RAFLA GİZLİ TOPLANTILAR
YAPIYOR. ALAŞEHİR'Lİ
MUSTAFA BİRKAÇ ADAMI-
MI KANDIRIP GÖTÜRMÜŞ.
BUNLARA HADLERİNİ BİL-
DİRMEM GEREKİ

* Ağabeylerine "BEY" diye hitabederai

SEN YAT.
BİR AN ÖNCE İYİ OLMAYA BAK!
BEN ŞİMDİ GİDER POYRAZLI
LARLA GÖRÜŞÜR. İŞİ SENİN
İSTEDİĞİN GİBİ HALLEDERİM.

REŞİT Bey, Roma'lılardan kalma şehir kalıntıları
içinden geçip Salihli'nin kuzeyindeki Dibek Dağları'na
yerleşik Poyraz köyüne giderken bir yerliden de bilgi
almayı ihmal etmiyordu...

KÖYÜN AĞASI ALİ BEY'DİR.
EŞREF AĞA, SALİHLİ'Lİ BEKİR BEY,
KOPUK OSMAN BEY SÖZÜ GEÇEN
KİŞİLERDİR. BU POYRAZLILAR
YÜZYILLAR ÖNCE OSMANLI'YLA
BURAYA GELİP YERLEŞMİŞ
TÜRKMEN YÖRÜKLERİ ASLINDA!
SİLAHLI BİRLİKLERE AHMET
BİNBAŞI KUMANDA EDER!

Poyraz köyün ağası ALİ Bey, REŞİT Bey'i sıcak karşıladı.

REŞİD BEY, BİZİM SİZE SAYGIMIZ TAMDIR. ARTIK MEB'US DA SEÇİLDİNİZ. BAŞIMIZIN ÜSTÜNDE YERİNİZ VAR... GEL GELELİM, ETHEM BEY ÇOK HIRSLI... ÇİZMEYİ AŞIYO... HEPİMİZİ EMRİ ALTINA ALMAK İSTİYOL..

HÂŞÂ, ESTAĞFURULLAH! YALNIZ, ETHEM BEY NE DE OLSA, ESKİ BİR ÇETEDİR. TEŞKİLAT-I MAHSUSA'DA GÖREY ALMIŞ. EŞREF BEY'LE ÇALIŞMIŞ BİR KİMSEDİR.

ANLADIK REŞİT BEY, AMMA, BİR BÖLÜK ATLISI BİZİM KÖYLERDEN PARA VE KOYUN TOPLAYIP BANDIRMA'YA GÖNDERİYOR! BİR İKİ SES ÇIKARMADIK. AMMA SONU GELMİYÖ BU İŞİN! ETHEM BEYİN YAPTIĞI YİĞİTLİĞE SİĞMAZ. YOKSA...

TAM BİR YÖRÜKİ AÇIKSÖZLÜ, SAF VE CAHİLİ BUNLARI İDARE ETMEK HİÇ ZOR DEĞİLDİR!

REŞİT Bey, o akşam ETHEM'in Salihli'deki çiftlik karargahına çok iyimser haberlerle döndü.

ETHEM BUNLAR KÖYLÜ.. KENÇBER SENİNLE AŞIK ATAMAZLARI! SAKİN OL, İYİLEŞMENE BAKI

Oysa.. Ertesi gün ikindi namazına doğru...

ALİ BEYİ ÇERKEZ ETHEM'İN 3 HAS ADAMI BİZE SİĞİNMA'YA GELDİ!..

GÜZEELİ SİLAHLARINI ALIN, ÇARDAK ALTINA GETİRİN!

Çerkez
ETHEM'in
has adamı
GAYUR ALİ
çok doluydu

SON İKİ AYDIR MAAŞIMIZI
VERMEDİ. "PARA YOK!" DİYOR. OYSA
KUYAYI MİLLİYE İÇİN TOPLADIĞIMIZ
KOYUNLAR DOĞRU BANDIRMA'DAKİ
KÖYÜNE GİDİYOR, SATILIYOR!

BUNLARI BİLİYORUZ
DA SENİN AĞZINDAN
DUYMAK ÖNEMLİ.
ANLAT BAKALIM,
BAŞKA?

Ertesi
gün..

POYRAZLI HACI ALİ BEY,
SENİ VE BENİ YEMEĞE
DAVET EDİYOR. "YALAN-YANLIŞ
SÖZLERE KANIP BİRBİRİMİZİ KIR-
MAYALIM" DİYE HABER SALMIŞ!

HERHALDE BU TU-
ZAĞA DÜŞMEYE-
CEKSİN?

ONU BİR İKİ GÜN OYALA-
YALIM. ADAMLARIM BİR İZ
PEŞİNDE. HACI ALİ'NİN
HAKKIMIZDA İYİ ŞEYLER
DÜŞÜNMEDİĞİNİ
GÖRECEKSİN!

BANA GELEN GİZLİ HABER-
LERE GÖRE BUNLAR "İNGİLİZ
MUHİBLER CEMİYETİ" İLE ÇOK
YAKIN İLİŞKİLER İÇİNDELER.

ÇOK EVHAMLISIN*
ETHEM!

*: Şüpheli

3 gün ya geçti ya
geçmedi, adamları
Uşak yöresinde
yakaladıkları üç
Poyraz yanısını
ETHEM'e getirdiler.

BİRİ BAŞKOMİSER İMİŞ. ÖBÜRÜ
DE İZMİR'DEN GELMİŞ BİR YÜZ-
BAŞLI BİR BİÇKİ KULÜBESİNDE
YÖRÜKLERE FESATLIK AŞILAR-
KEN YAKALADIKI

Çınar ağacından sallanan iki ip, yüzbaşıyla başkomiserin çabucak karar vermelerine çok yardımcı oldu. İkisi de ETHEM Bey'in müfrezele-
rine girmeyi kabul ettiler. Üçüncü "münafık"
bozguncu sağlıksız, yaşlı bir köylüydü. Çerkez
ETHEM onu birliklerinde görmek bile istmedi.

SENİ BU DEFALIK
BAĞIŞLIYORUM!
YALIN!

ŞİMDİ DOĞRU GİDİP, POYRAZLININ
ÇETESİNE KATILAN GAYUR ALİ'Yİ BULACAKSIN
VE YAPTIĞI KALLEŞLİĞİ ONUN YANINA BIRAK-
MAYACAĞIMI SÖYLEYECEKSİN!

NE DERSİN GAYUR ALİ,
ÇERKEZ ETHEM SENİ İLK
GÖRDÜĞÜ YERDE
MIHLIYACAKMIŞ!

ETHEM'in mesajı önce
Poyraz köyü ağası HACI
ALİ Bey'e ulaştı.
Mecliste Binbaşı
AHMET EŞREF Ağa ve
Kopuk OSMAN da vardı.

KADERDE NE YAZIL-
MIŞSA O OLUR, ALİ BEYİ
KİMİN TETİĞİ DAHA
ÖNCE DÜŞER ONU DA
ANCAK ALLAH-Ü TAÂLA
BİLİR.

Böylece; Çerkez
kardeşlerden REŞİT Bey,
politik girişimlerle, yani,
konuşma yeteneği ile,
ETHEM Bey de bilek
zoruyla, acımasız, kural
tanımaz tutumu ile
Salihli'de gün güne
güçlenirken, asker
kökenli Binbaşı SABRİ
Bey de, vatani para
karşılığında savunmak
gibi utanç verici bir usûl
icad ediyordu.

MESTAN EFE BOZDAĞ'DA KUŞATILMAK
ÜZEREYMiŞ BİNBAŞIM. ACELE YARDIMA
KOŞMANIZI BEKLİYOR!

CEPHE KUMANDANI
MUSTAFA BEYE SELAM
SÖYLE VE; "SABRİ BEY
500 LİRA ALMADAN
YERİNDEN KIMILDAMAZ-
MIŞ" DE!

O günlerde (1919 Temmuz'u) SART bölgesinde toplanan 300 kişilik bir Kuva-yı Milliye birliği, AHMETLİ'deki Yunan ordusuna karşı kahramanca direniyordu. BİRGİ kasabası bir gün düşmanın eline geçiyordu, ertesi gün Türklerin...

EFENDİM, SABRİ BİNBAŞI 500 LİRA ALMADAN YERİNDEN KIMILDAMAMİŞ. AÇIKÇASI YARDIMA GELMİYOR!

ŞU TAARRUZU PÜSKÜRTELİM, SALİHLİYE İNECEĞİZ! BANA 50 SÜVARİ HAZIRLA!

MUSTAFA (Şahyar) Bey, Yunan işgaline karşı direnişe geçen ilk Kuva-yı Milliyecilerdendi. Alaşehir'li genç, atak bir vatanseverdi. (CELAL BAYAR, anılarında ondan, "EN DÜZGÜN BİRLİKLER MUSTAFA BEY'İN BİRLİKLERİYDİ." diye söz eder.

ÇERKEZ ETHEM'in Kuşçubaşızade çiftliğindeki karargahı...

"HEMEN SALİHLİ'DEN ÇIKIP GİTMEZSEN SENİN İPİNİ KENDİ ELİMLE ÇEKERİM!" DEMİŞ. BİNBAŞI DA ADAMLARINI ALMIŞ GİTMİŞ!

BENİM BÖLGEMDE BENDEN HABERSİZ KUMANDAN AZLETMEK HA!

POYRAZ'LILARLA BİRLİKTE MUSTAFA BEY DENEN BU NAMUSSUZUN DA HESABINI GÖRMEK FARZ OLDU!

9 Temmuz 1919'da, padişahın İstanbul'a çağrısına uymayan MUSTAFA KEMAL Paşa, yalnız 9. Ordu Müfettişliğinden değil, çok sevdiği askerlik mesleğinden de istifa ediyor, kendi deyişiyle: "SİNEİ MİLLETTE BİR FERD-İ MÜCAHİT" olarak kutsal amaç kurtuluş için çalışacağını, hem İstanbul hükümetine, hem vatana hem de bütün dünyaya duyuruyordu. (Paşa'nın sivil elbisesi olmadığı için o gün Erzurum valisinin çok az giydiği redingotu giyinmişti.)

Ağustos'un sıcaklığında, Uşak'lı kaymakam İzmir eski polis müdürü HACİM MUHİTTİN Bey de, Erzurum Kongresi'nden ayrı olarak Bursa ve Balıkesir'de düzenlediği başarılı "REDD-İ İLHAK" Kongrelerinden sonra şimdi ALAŞEHİR KONGRESİ için çaba harcıyordu. İş çok zordu. Daha ilk toplantı günü ÇERKEZ ETHEM'den aldığı zehir zemberek bir mektup ortalığı karıştırmıştı.

AFYON'DAN GÖNDERİLEN CEPHANE VE SİLAHLARA MUSTAFA BEY EL KOYMUŞ. OYSA ONLAR ETHEM BEY İÇİN GÖNDERİLMİŞ İMİŞ!

OLUR MU ÖYLE ŞEY! CEPHE İÇİN GELEN MAL CEPHEYE GİDER!

EVET, AMMA, CEPHEDEN GANİMET DİYE GÖNDERİLEN 16 MANDAYI DA MUSTAFA BEYİN ADAMI MINTIKA KUMANDANI HÜSNÜ BEY ALIKOYMUŞ. ÇERKEZ REŞİT BEY DE ONU ÖLÜMLE TEHDİD ETMİŞ

HACİM MUHİTTİN
Bey tartışmanın
uzamasını
istemedi.

EFENDİLERİ BU AKŞAM ÇERKEZ
REŞİT BEYİN ÇİFTLİĞİNDE YEMEĞE
DAVETLİYİM. POYRAZLI HACI MEHMET BEYLE
ÇERKEZ İDRİS EFENDİ DE GELECEKLER. BEN
ÇAĞIRTTIM. BU ANLAMSIZ ÇEKİŞMEYİ BİR
TATLIYA BAĞLAYACAĞIMI SANIRIM!

O gece, Salihli'deki , EŞREF Bey'in çiftliğinde
paşalar gibi ağırlanan Kongre Başkanı ertesi
günkü oturumda ÇERKEZ ETHEM'i haklı görür gibi
bir konuşma yaptı... Belli ki geceki ziyafette REŞİT
Bey'in konuşma yeteneği çok güzel çalışmıştı.

ARKADAŞLARI! TARAFSIZ İYİ
BİR CEPHE KUMANDANI SEÇEBİLİRSEK
NE MUSTAFA BEY NE DE POYRAZLI
ALİ BEY CEPHE GERİSİ İŞLERE KARIŞ-
MAYA CESARET EDEMEZLERİ(*)

(*) Kurtuluş Savaşında MANİSA Tecman ERGUL'den

REŞİT Bey bölgeyi ele geçirmeyi kafasına koymuştu. Kardeşi ETHEM'e,
şeytanın aklına gelmeyecek öğütler veriyordu...

"MÜTEVELLİZADE
TEVFİK BEYİN BİR ADIM ARDINDAN
YÜRÜ." DİYORSUN AMMA... O HERİF KAPISINA
AMERİKAN BAYRAĞI AŞMIŞ, KUVA-YI MİLLİYE
DÜŞMANI BİR HAIN!

İŞİN O YANI BİZİ İLGİLENDİRMEZ.
ÖNEMLİ OLAN ALAŞEHİR'Lİ
MUSTAFA'YI ŞEYTANI KADAR
SEYMIYOR OLMASI... ŞEHİRDE DE
BÜYÜK SAYGINLIĞI VARI

SANA GÜZEL BİR HABERİM VAR!
POYRAZ'LI ALİ BEY BİZİ YEMEĞE
DAVET EDİYOR. "BARİŞALIM!" DİYOR.
DEMEK Kİ YOLA GELİYOR!

SEN, YUSUF BEY!
AL GİT. BENİM
HASTA OLDUĞU-
MU SÖYLER SİN!

SEN NEDEN
GELMİYORSUN?
HASTA FALAN
DEĞİLSİN ÇOK
ŞÜKÜR!

ÇÜNKÜ BU YEMEK
BİR TUZAK REŞİT
BEYİ YEMEKTE
İKİMİZİ DE
TEMİZLEYECEKLER!

BUNA NA-
SIL CÜR'ET
EDEBİLİR-
LER, ET-
HEM!

GAVUR ALİ'Yİ
ÇAĞIRIN!

GAVUR ALİ Mİ?

HÜRMETLERİMİ
ARZETLERİM REŞİT
BEY AĞAMI!

GAVUR ALİ'Yİ SEN
POYRAZ'LILARA SİĞİNMANIŞ
MIYDIN NAMUSSUZ!!!

HAYIR REŞİT
BEY, ONU ORA-
YA BEN GÖN-
DERMİŞTİM,
BANA GİZLİCE
HABER UÇUR-
SUN DİYE!

POYRAZLILARIN BİZİ NE
AMAÇLA YEMEĞE
DAVET ETTİKLERİNİ
GAVUR ALİ'DEN
ÖĞRENDİM.
POYRAZLILAR ALİ'Yİ
BENİM CAN DÜŞMANIM
BİLİYORLARI!

VAY ÇAKIR VAYI MEĞER BENDEN
BİLE GİZLİ NE İŞLER
BECERİRMİŞSİNİ BEN DE GAVUR
ALİ'YE SÖYÜP DURUYORDUM!

EH, NE DE OLSA SERDE "TEŞKİLAT-I
MAHSUSA" CILIK VARI EŞREF BEY;
"BABANIZA BİLE SIR VERMEYİNİ"
DEMEZ MİYDİ(*)

ÇOK HAKLISIN!
EŞREF BEY'İN
KULAKLARI ÇIN-
LASINI!

(*) TEŞKİLAT-I MAHSUSA: bugünkü MİT. Milli İstihbarat Teşkilatı... "Gizli Haber Alma Örgütü. EŞREF BEY, TEŞKİLAT-I MAHSUSA'nın ilk başkanlarından. 1919 yazında, Geyve'de, Ali FUAH (Cebecoy) Paşa'nın emriyle, gizlice ilk telgraf hattını çekmekle meşguldü.

DAYETE BENİM KURMAYIM
YUSUF BEY'İ DE YANINA
ALIP SEN GİDECEKSİN.
YALNIZ YARIM SAAT GEÇ
GİT... BU ONLARIN
OYUNUNU BOZAR, BU DA
BENİM İŞİMİ
KOLAYLAŞTIRIR!

NE YAPMAK İSTEDİĞİNİ ANLAYA-
MADIM AMMA, SEN İŞİNİ
BİLİRSİN KOCA GERİLLACI!

Bu sırada, Ödemiş'te, Birgi'de, Turgutlu'da Yunan birlikleri rasgele seçtikleri Türk gençlerini suçlu-suçsuz demeden gözdağı vermek için şehir dışına çıkarıp öldürüyorlardı...

Çocuk yaştaki genç kızlara ana-babalarının gözü önünde tecavüz ediyorlar, yavrusunu kurtarmaya kalkanı acımadan vuruyorlardı.

Yunan ordusunun bu insanlık dışı davranışları, İzmir'deki legal Orduları Kumandanlığını çok zor duruma sokmaya başlamıştı. Bazı birlikleri geri çekip ağır cezalar verdiler.

REŞİT Bey, yanına ETHEM Bey'in karargah kurmayı olan YUSUF Bey'i ve 15 kadar koruma atlısını alarak ziyafet yerine doğru yola çıktı. ÇERKEZ ETHEM çiftlikten daha önce 30-40 atlısıyla ayrılıp bilinmeyen bir yöne gitmişti...

Gün; Ağustos'un 27'siydi. Salihli üstündeki boğucu sıcak yeni yeni kalkıyordu. REŞİT Bey'le adamları tam davet yeri Kemerli Han'a yaklaştıkları sıra...

REŞİT BEY
AMANI!..

YUSUF Bey, birden atıldı. Önlerindeki çeşme ardında silahlı iki karaltı sezmişti.

Silahlı iki karaltı, Poyraz'lılardan Gebeşli Osman'la Çerkes MUSTAFA'ydı. Sadece yüzlerine su çarpmak için gelmişlerdi Çeşme'ye. REŞİD Bey'den haberleri bile yoktu.

YUSUF Bey Çeşmenin tam karşısındaki iki katlı hana bir el işareti yaptı. Poyraz'lı iki efe çeşme yalağı içine cansız düştüler.

Silah sesini duyan
Poyraz'lilar dışarı fırladılar...
Bastılar tetiğe...

BANG
BANG

ÇERKEZ ETHEM'in en
gözüpek iki adamı
sundurmadan aşağı
cansız düştüler...

BU SOKAKTAN
ÇIKALIM PUSUYA
DÜŞÜRÜLDÜK!

ETHEM BEY
GELİYOR!

DAAN
DAN
DAN

Kemerli Han'ın bulunduğu mahalle
bir anda kuşatılmıştı. Karşılıklı
yaylım ateş aralıksız sürüp
gidiyordu..

REŞİT BEY
NEREDE?

SELAMETTE!
YALNIZ POYRAZ'LILAR
ÇOKLUK. BAŞA ÇIKA-
MAYACAĞIZ GİBİ!

ALAŞEHİR YOLUNU KESİN!
ORADAN YARDIM ALMALARINI
ÖNLEYİNİ BANA BİR SAHRA
TELEFONU GETİRİN! AKHISAR
KUVA-YI MİLLİYE KUMANDANINI
TELEFON BAŞINA ÇAĞIRIN!

Alaşehir'de Hacim MUHİDDİN Başkanlığı'nda
Hareket-i Milliye Kongresi en sıcak oturumlarından
birini yapıyordu. Gelen bir haber salonda bomba
gibi patladı.

HACİM BEY! ÇERKEZ ETHEM BEY,
KUVA-YI MİLLİYE KUMANDANINDAN BİR SÜVARI
MÜFREZESİ İSTEMİŞ..." MÜFREZE VERMEZSEN
BEN DE BENİM CEPHEYİ YUNAN'A AÇARIM!"
DİYORMUŞ!

OLUR MU ÖYLE ŞEY
BE YAHU! GAVURA KIZIP ORUÇ
BOZULUR MUI(*)

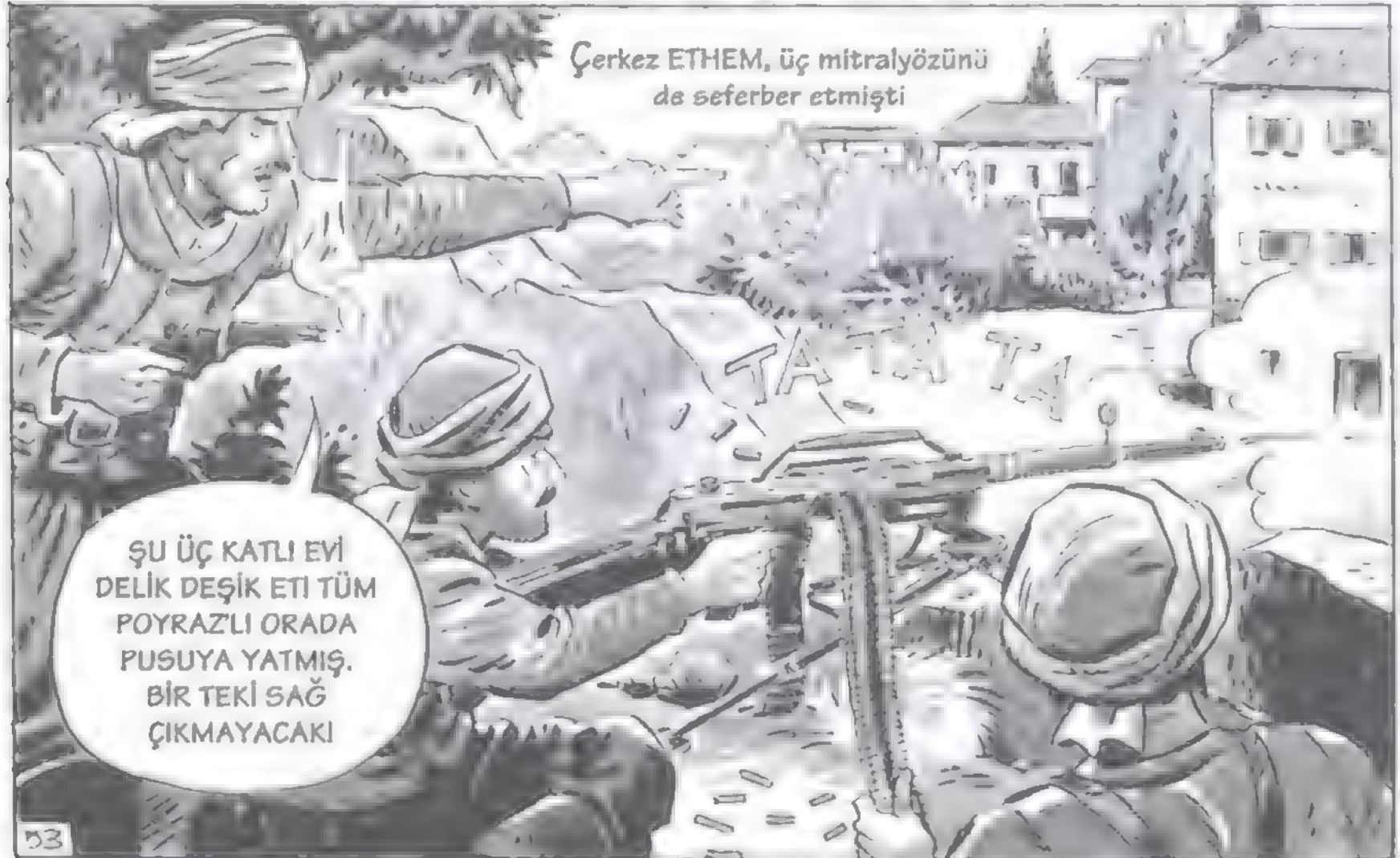
* Sahra tele-
fonu: Gezici
telli telefon.

* Hacim MUHİDDİN'in kendi notlarından.

Poyraz'lılar, köy çocuklarıydı, hepsi rençberdi, amma yörüklerle has bir beceriyle, ÇERKEZ ETHEM'in çeteci atlılarına karşı yaman bir savunma kavgası veriyorlardı. Bir Poyraz'lıdan bir ETHEM Bey'den... Sokak araları cansız yatan inleyerek kıvranan efelerle doluydu.

Çerkez ETHEM'in atlıları bu tür çıkış yollarını tutmuşlardı.

AHMETLİ
CEPHESİNDEN
TELEFON ETHEM
BEYİ YUNAN
SALDIRIYA
GEÇMİŞİ!

BU POYRAZLILARA SIRTIMI
DÖNEMEM! YUNAN GAVU-
RUNDAN DAHA MUZIR
BUNLARI!

ÇABUK
KOPIK
OSMAN'IN
EVİNİ
YAKIN!

ALLAH DİYEN
MEVKLİNDEN BOZDAĞLI
İSMAIL EFEYLE ŞAKİR BEY
(ÜNALAN) BİRER
MÜFREZEYLE SALİHLİYE İNİP
ARAYA GİRSİNLER... ETHEM
BEYE CEPHEDE DURUMUN
SON DERECE NAZİK
OLDUĞUNU ANLATSLINLARI!

Telefonun öbür ucunda...

KOPIK OSMAN'IN
EVİNİ YAKINI ÜÇ
NO'LU MAKİNELİ
KOMŞU EVLERİ
TARASIN!

Akşamüstü başlayan çatışma bütün gece aralıksız sürdü. Poyrazlılar bir mahallede kuşatılmış olmalarına karşın inatla direniyorlardı. Çerkez ETHEM, araya giren Salihli ileri gelenlerinin ricalarını hiç dinlemiyordu. 12 saatlik çatışma sonunda Poyrazlıların kumandanı Binbaşı AHMET kendi karar-gahında, REŞİT Bey'e esir düşmüştü...

ETHEM Bey, sonunda Bozdağ'lı İSMAİL EFE'nin ısrarı üzerine anlaşmak zorunda kaldı.

PEK ALA, GİTSİNLER!
AMMA BEN ONLARLA SONRA
GENE HESAPLAŞACAĞIM!

Poyrazlılar Salihli'yi terkedince Çerkez ETHEM hemen cepheye koştu. Yunan ordusu Bıntepeler'de kanlı bir çatışmadan sonra yeniden Ahmetli cephesine çekilmek zorunda kalmıştı.

Cephede durumun sakinlediğini gören Çerkez ETHEM 150 kadar atıyla yeniden Salihli'ye döndü ve dağa kaçmış Poyraz'lı "âsi"leri bir bir yakalayıp cezalandırmaya başladı. (*)

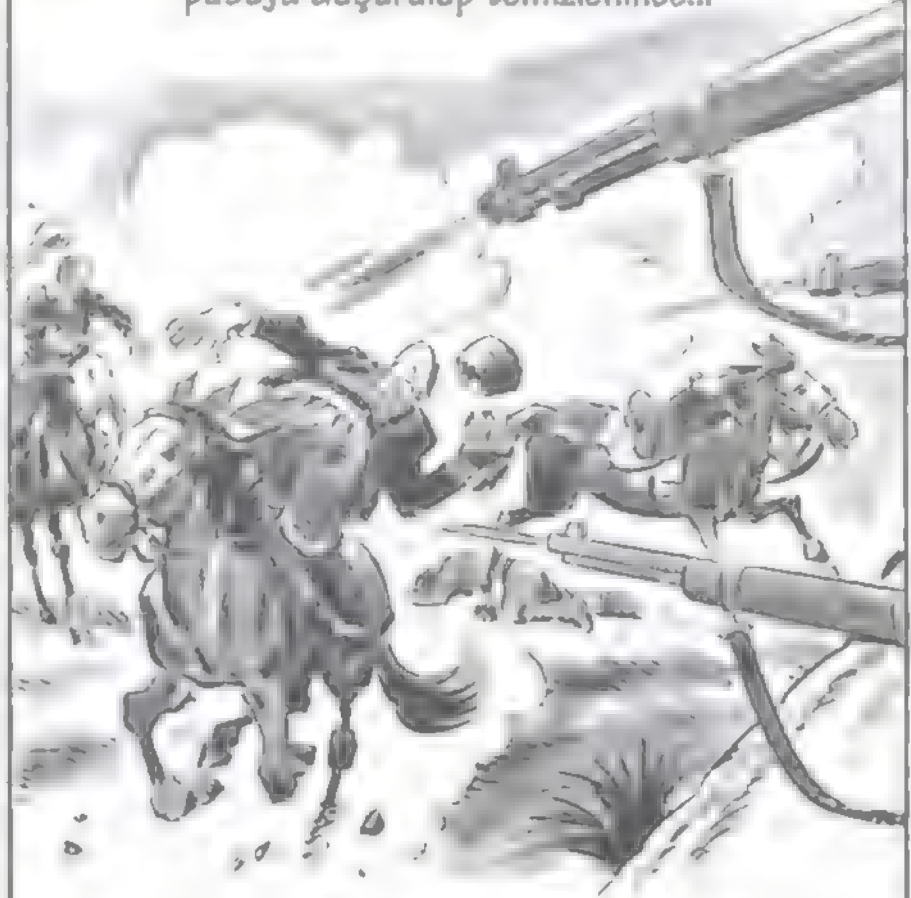
(*): "ÇERKEZ ETHEM'in HATIRALARI"ndan. (Bu hatıraları Hafız REŞAD kaleme almıştır. -Cemal KUTAY-

Teslim olmayan tanınmış kimselerin evlerini ateşe verdiriyordu. (*)

(*): "Kendi Hatıraları"

Poyraz'lılarla ilişki kurmuş olan Hacı MUSTAFA diye biri de dört arkadaşı ile Alaşehir yolu üstünde pusuya düşürülüp temizlenince...

...Poyraz'lılar "AF" istemek zorunda kaldılar. ETHEM Bey bunu silahlarını bırakmaları şartıyla kabul etti...

Poyraz'lılar;

Çerkez ETHEM'in tecrübeli hücumlarına, vurucu gücünün baskısına yenik düşmüşlerdi. Salihli cephesinden köylerine çekildiler. Oysa, İzmir'in işgal olduğu günlerde Akhisar'da, Salihli'de, Gölarmara'da Kuva-yı Milliye bir türlü kurulamazken Poyraz'lı gençleri kendiliklerinden örgütlenip Yunan'a karşı çıkmışlar, cesaret ve vatan sevgisi konusunda bölgeye örnek olmuşlardı. Düşman ilerlemesi onlar sayesinde hızını kaybetmiş, direnişçiler zaman kazanmışlardı.

Poyraz'lı çetesi, hepsi çevre köylerinden gençlerden kuruluydu. Bu yüzden bölgede çapulculuk, ırza geçme, haraç alma gibi olaylara hiç rastlanmamıştır.

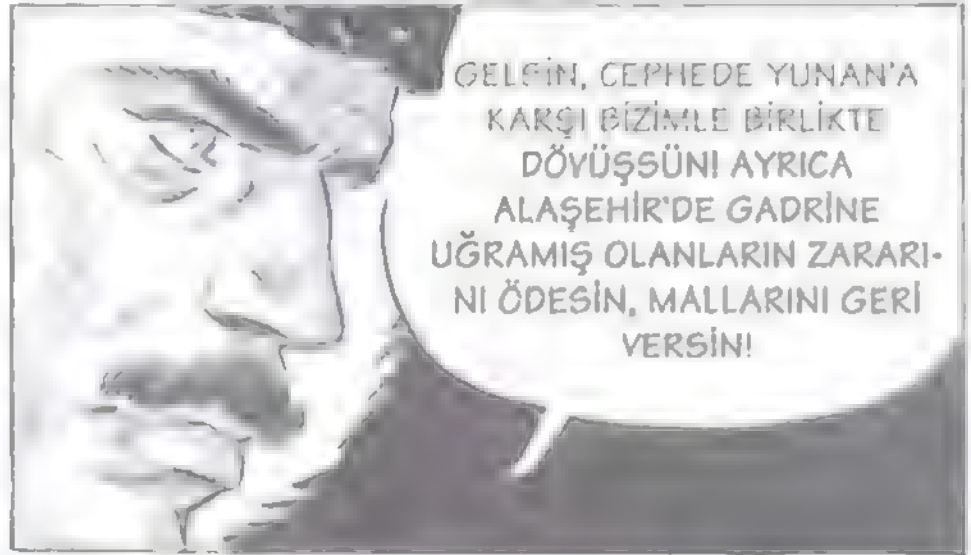

SALİHLİ CEPHESİ ARTIK TÜMÜYLE BİZİM, ETHEM BEYİ ÖBÜR UFAK ÇETELER DE BİR BİR GELİP BİZE KATILIYORLAR!

DAHA ALAŞEHİR'Lİ MUSTAFA BEY GELİP EMRİME GİRMEDİ!

GELİN, CEPHEDE YUNAN'A KARŞI BİZİMLE BİRLİKTE DÖYÜŞÜNİ AYRICA ALAŞEHİR'DE GADRİNE UĞRAMIŞ OLANLARIN ZARARINI ÖDESİN, MALLARINI GERİ VERSİN!

ALAŞEHİR'DE İŞLEDİĞİ CİNAYETLERİ DE DUYMADIĞIMI SANMASIN. HEPSİNİN BİR BİR HESABINI VERSİN!

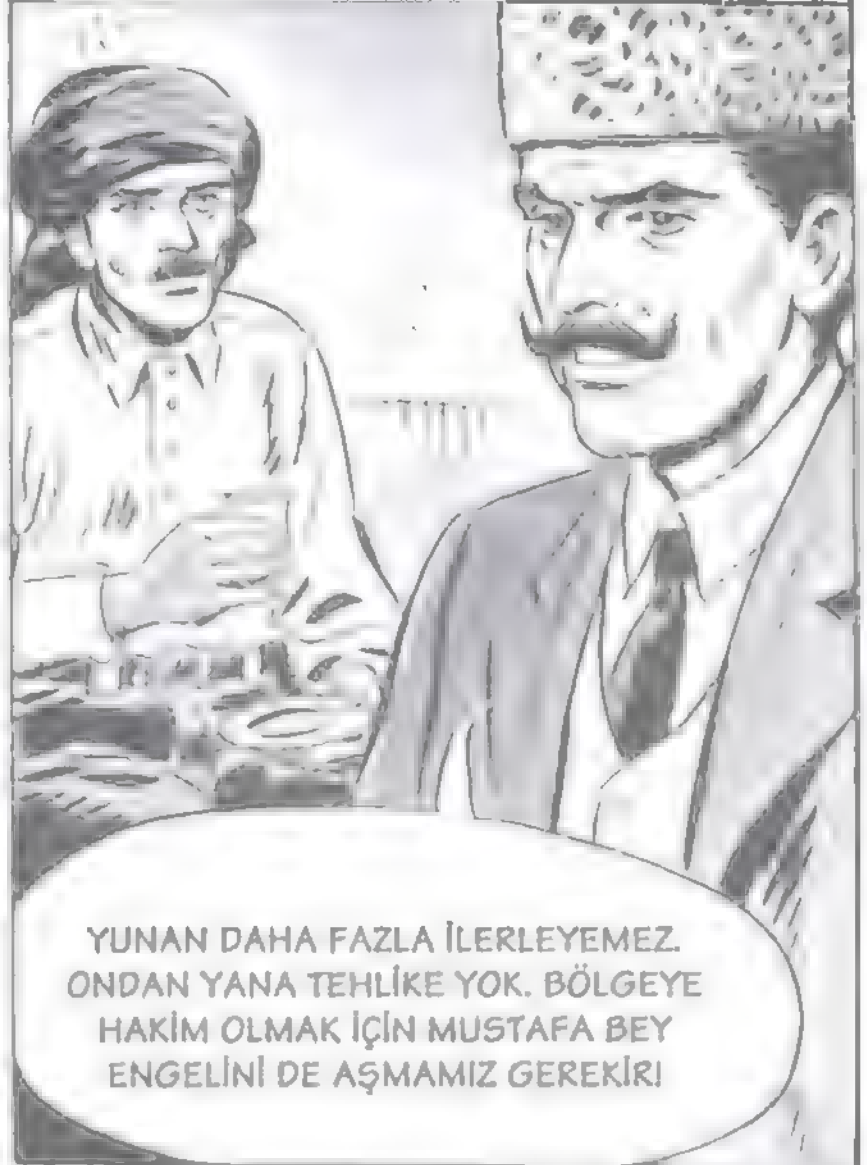

Kendisine "ALAŞEHİR VE ÇEVRESİ UMUM
KUVA-YI MİLLİYE KUMANDANI" sıfatını
yakıştıran MUSTAFA Bey Alaşehir'in yerlisi,
ünlü, zengin bir ailenin delişmen çocuğuydu...

ÇERKEZ ETHEM DE KİM
OLUYORİ DAĞDAN GELİP
BAĞDAKİNİ KOYMAYA MI
KALKIYORİ ÇOK GÖRDÜK
ONUN GİBİLERİ!..

ETHEM Bey'e, tutacağı yolu a'bisi REŞİT Bey
gösteriyordu.

YUNAN DAHA FAZLA İLERLEYEMEZ.
ONDAN YANA TEHLİKE YOK. BÖLGEYE
HAKİM OLMAK İÇİN MUSTAFA BEY
ENGELİNİ DE AŞMAMIZ GEREKİRİ

ONUNLA TEKE TEK
HESAPLAŞMAK İÇİN DE,
ÖNCE ONUN EN BÜYÜK
GÜVENCESİ MESTAN
EFE'Yİ YOL ÜSTÜNDEN
KALDIRMALIYIZ ETHEM!

Ve... 26 Eylül
1919'da Çerkez
ETHEM birlikleri
Bozdağ'da
MESTAN Efe'ye
beklenmedik bir
baskın yaptılar.

ÇERKEZ
ETHEM!

MESTAN EFE efelerin en gözükkara, en korkusuz olanlarındandı amma ÇERKEZ ETHEM'in 300 atlısı karşı tepeden kara bir bulut gibi üstlerine iniverince...

ETHEM Bey'den yana ölen vurulan çok oldu... Amma bir kez MESTAN EFE'yi yok etme emri çıkmıştı.

KAÇIYORLARI ARDLA-
RINA DÜŞÜNİ

MESTAN EFE'M, GELİ ALLAH,
MUHAMMED AŞKINA!.. ÇERKEZ
ETHEM İLE BAŞEDEMİZSİN!
NAZİLLİ YOLU KESİLMEYEN
DEMİRCİ EFE'YE ULAŞALIM!

MESTAN EFE, DEMİRCİ EFE'NİN BOLGESİNE KAÇINCA BEN DE FAZLA İLERİ GİTMEDİM. ARTIK CEPHE TÜMÜYLE BİZİM KONTROLUMUZ ALTINDA... ŞİMDİ SIRA ALAŞEHİRLİ MUSTAFA BEY'DE!

YALNIZ MUSTAFA BEY ALAŞEHİR'DE SAYGIN BİRİ! ULU-ORTA SALDIRMAK OLMAZ. BİR BAHANE BULMAK GEREKİ

Beklenen bahane, çok geçmeden ortaya çıkıverdi.

ETHEM BEY! AFYON'DAN GETİRTTİĞİMİZ CEPHANEYİ MUSTAFA BEY'İN ADAMLARI GELDİ, İSTASYONDA ZORLA ELİMİZDEN ALDI, GİTTİ!

NE! GENE Mİ!

İŞTE BEKLEDİĞİMİZ FİRSAT ETHEM!

BU KEZ KİMSE SENİ ELİMDEN ALAMAYACAK MUSTAFA BEY!

AFYON'UN ALAŞEHİR'DEKİ BAĞLANTI SUBAYI GEBEŞ HAYDAR BEYLE MÜLKIYE KAYMAKAMI DA İNA AYAK UYDURMUŞLAR.

HEPSİNİN DE HESABI TAMAMDIR ŞİMDİ!

Ertesi gün, Çerkez ETHEM'in atlıları sabahın
alaca karanlığında, Alaşehir'i çepeçevre
kuşatmışlardı... Ortalık işiyince...

ETHEM BEYİ 80 KİŞİLİK BİR
MÜFREZE BAŞLARINDA BİR
ZABİTLE ÜSTÜMÜZE
GELİYOR!

BIRAKIN GELSİNLERİ BUNU
BEKLİYORDUM. MUSTAFA
BEY DEDİKLERİ BOŞ ADAM
DEĞİLİ

Alaşehir birliğine genç bir subay kumanda ediyor-
du... Zaten, Çerkez ETHEM'e de ancak böyle toy biri
karşı çıkmak cesaretini gösterebilirdi.

ETHEM BEY ADAMLARINI
ÇEKİ YOLLARI AÇI BİR
ŞİKAYETİN VARSA YAZILI
OLARAK HÜKÜMETE...

Çerkez ETHEM'in genç subaya kargısı kısa ve
sert oldu. Yandaki çalılıklardan bir el silah
patladı.

CIUUUU

DAAN DAN

MUSTAFA Bey'in bir subay kumandasında
gönderdiği birliğe dört yandan kuru-sıkı
atışlar yapılırca, ilk çatışma kan dökülmeden
sonuçlandı. Arkadan çevrildiğini anlayan
müfreze silahlarını bırakıp teslim olmuştu...

Çerkez ETHEM'in 600 atlısı Alaşehir'i kuşatmış, saldırıya geçmek için emir bekliyordu.

EDİP BEY, BU BASKINI SİZ YÖNETECEKSİNİZİ BAŞARILI BİR JANDARMA YÜZBAŞISI OLDUĞUNUZU GÖSTERİN!

...yanından ayırmadığı bull-dog köpeğiyle.

Sarı Efe EDİP Bey; 1919 Mart'ında Celal (Bayar) Bey'le birlikte İzmir'den kaçarak Ödemiş'e geçmiş Milli Mücadeleye katılmıştır. Jandarma kumandanıyken kovaladığı çeteleri bu kez Yunan'a karşı çarpışmada kullanmıştır. (7 yıl sonra, İzmir suikastine bulaştığı için asılacaktır.)

Alaşehir'de ünlü bir ailenin çocuğu olan MUSTAFA Bey, İzmir işgal olunduğu günlerde Soma'da albay KÂZİM (Özalp) Bey'e başvurup "SALİHLİ CEPHESİ"ni kuran genç Kuva-yı Milliyeci, başına geleceklerden habersiz, kaymakamın odasında Çerkez ETHEM'in kötülükleri hakkında veryansın ediyordu.

BEN SALİHLİ CEPHESİNİ KURDUĞUM GÜNLERDE...

...ÇERKEZ ETHEM AYVALIKTA YARBAY ALİ (ÇETİNKAYA) BEY'DEN YÜZ BULAMAYIP YÜZGERİ DÖNÜYORDU!

MUSTAFA BEY, HEMEN KAÇMALISINI ÇERKEZ ETHEM ŞEHİRİ BASTI!

NE!

Evet! Salihli'ye çok sonra gelen Çerkez ETHEM kısa zamanda önünde durulamaz bir güç olmuştu...

MUSTAFA Bey'e
kaymakamın da yardımıyla
atını zor yetiştirdiler..

DAĞLARA
MUSTAFA BEYİ

MUSTAFA Bey, 40 kadar has adamıyla
dağlara kaçıp Afyon yolunu tutturmuştu.

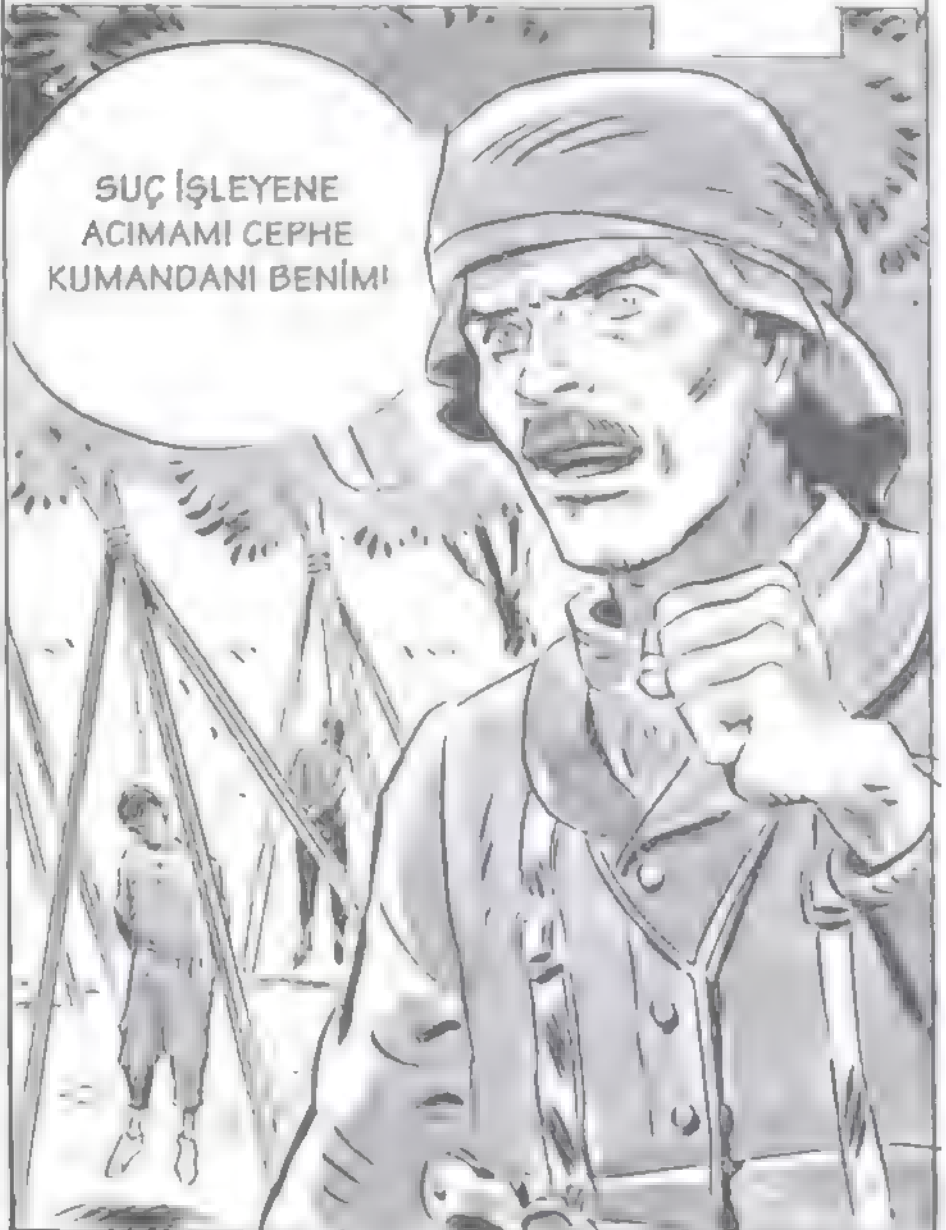
KAÇIRDIN ONU,
EDİP BEYİ YAKIŞMADI
BU SANAI

ÜZGÜNÜM ETHEM BEYİ
HIÇ ÇARPIŞMADAN DAĞLARA
VURUP KAÇACAĞINI AKLIMIN
UCUNDAN BİLE GEÇİRMEZDİM.
GENE DE ARDINA ADAM TAKTIM
CEHENNEME KADAR İZLEYECEKLERİ

Alaşehir'i tümüyle ele geçiren Çerkez ETHEM atlılarıyla
bir gövde gösterisi yaptı.. ve hakimiyetini iyice
belirtmek için cezaevinde af bekleyen 4 idam
mahkûmunu çıkarıp hükümet konağı önünde astı.

SUÇ İŞLEYENE
ACIMAMI CEPHE
KUMANDANI BENİMİ

Çerkez ETHEM muradına ermişti. Salihli cephesinde ilk Kuva-yı Milliye'yi kuran Hüseyin Paşazade MUSTAFA Şahyar Bey'i de kaçırmış bütün bölgeye hakim olmuştu. (Abisi REŞİT Bey, Afyon bölgesini teftiş hakkını da ordu kumandanlığından istemiş fakat alamamıştı.) ETHEM Bey'in cephede ve gerideki adamlarının sayısı 2600'ü bulmuştu. Bu bakımlı askeri gücün 1 sahra topu 4 makineli tüfeği vardı...

MUSTAFA ŞAHYAR'IN SAĞ KALAN ADAMLARI NE OLACAK, KUMANDANIM?

HEPSİ YARGILANACAK. ÖNCE, CİNAYET İŞLEYENLER ORTAYA ÇIKARILSIN...

AFYON FIRKA KUMANDANINDAN BİR TELGRAF, EFENDİMİ ASKERİ KAYMAKAMLA MÜLKİ KAYMAKAMIN AFFINI RİCA EDİYOR!

GEBEŞ HAYDAR'I BIRAKIN GİTSİN, ÖTEKİ KALACAK!

TÜTÜN İŞLERİNE BAKAN KOLCU BAŞI SALİH'İ EŞŞEK SUDAN GELENE KADAR DÖVÜN!
MUSTAFA BEY ADINA İŞLEDİĞİ BÜTÜN CİNAYETLERİ İTİRAF ETTİRİN!

Reji kolcubaşısı SALİH, dayı adamdı amma Çerkez dayanağına fazla dayanamadı.

YETERİ ALLAH, MUHAMMED AŞKINAI..
HOCA MUSA'YLA KARISINI YATAKLARINDA BEN BOĞDURDUM. KUYA-YI MİLLİYE İÇİN İSTEDİĞİM PARAYI VERMEMİŞTİ!

IRZLARINA GEÇİLİP ORTADAN KALDIRILAN GENÇ KIZLARIN CESETLERİ NEREDE?

KUYUDAN BİRÇOK CESED ÇIKTI,
KUMANDANIM. BUNLAR DA HALKTAN
ORDU İÇİN DİYE ZORLA ALINIP
SAKLANAN ALTINLAR BİLEZİKLER...

BİRİNCİ DERECEDE SUÇLU
OLANLARI ASIN, ÖTEKİLER
CEPHEYE!

MUSTAFA Bey'in güvenilir adamı
SALİH'in dediği yerlere gidildi, işlenen
cinayet ve soygunların delilleri ortaya
çıkarıldı.*

* "ÇERKEZ ETHEM'in Hatıraları"ndan.

Kolcubaşı SALİH
asılmadan önce, halka
uzun bir konuşma
yaptı. (*)

EY AHALİ! BEN BU
CEZAYI ÇOKTAN HAKET-
MİŞTİM. İNSANLIKTAN
ÇIKMIŞTİM. BANA İNSAN-
LIK VE VATANSEVERLİK
YOLUNU GÖSTERMEYENE
LANET OKUYUN!

* "ÇERKEZ ETHEM'in HATIRALARI"ndan.

Tam o günlerde Nazilli Cephesi'nde Demirci
MEHMET EFE danışmanı Mahmut CELAL (Bayar)
Bey'e bir telgraf haberi okuyordu.

CELAL BEYİ HACİM
MUHİDDİN SİZİ AKHİSAR
CEPHESİNE ÇAĞIRIYOR, NE
DERSİNİZ?

İZİN VERİRSEN
GİTMEK İSTERİM
EFE! DEMEK
AKHİSAR ZAYIF
KALMIŞI (*)

* Ege'de Milli Hareket-i örgütleyen Kaymakam
HACİM MUHİTTİN Bey'in, Çerkez ETHEM'in daha
fazla güçlenip yayılmasını frenlemek için CELAL
Bey'i Akhisar cephesine çağırdığı söylenir.

Halkta, Kuva-yı Milliye konusunda büyük bir güvensizlik belirmişti.

Çerkez ETHEM'in "ALAŞEHİR BASKINI" kendisine "SALİHLİ CEPHESİ HARP KUMANDANI" unvanını kazandırmıştı amma, şehirde estirdiği korku ve dehşet havası kendisine pek güvenilemeyeceği kanısını pekiştirmişti.

Sivas'ta, MUSTAFA KEMAL Paşa başkanlığındaki Heyet-i Temsiliye, ALİ FUAT Paşa'yı, UMUM KUVA-YI MİLLİYE KUMANDANI yapınca onun da ilk işi Afyon'daki 23. Tümen'i Alaşehir'e taşıtmak oldu. (Amaç, herhalde Çerkez ETHEM'le öteki Kuva-yı Milliye birliklerini kollamak olsa gerek.)

GENE 8 ATLI GELMİŞ
ONDEĞİRMEN KÖYÜNDE PARA-
PUL, HALI, HAYVAN NE BULDUYSA
ALMIŞ GÖTÜRMÜŞ!

KUVA-YI MİLLİ-
YE'NİN BİR YARISI
VATANSEVER İSE
ÖBÜR YARISI AS-
KER KAÇAĞI, HA-
FİSHANE KAÇKINI...

DEMİRCİ EFE'NİN
KIZANLARI DA DENİZLİ'DEN
ZENGİN BİRİNİN KIZINI DAĞA
KALDIRIP EFELERDEN BİRİNE
ZORLA NİKAHLAMIŞLAR. MEYDAN
EŞKİYAYA KALDI.

FERİK HÜSNÜ PAŞA'NIN OĞLU ÖMER
LÜTFÜ BEY 23. TÜMEN KUMANDANI
OLMUŞ. BİZE AYAKBAĞI OLUR MU
DERSİN, KUMANDANIM!

OLMAZI ÇERKEZ
ASILLIDIR. BENİMLE
BOZUŞMAK İSTEMEZ
ZATEN TÜMEN DEDİ-
ĞİN DE 40-50 SAVAŞ
ARTIĞI ERDEN
İBARET!

BENİM KAFAMI
DAHA ÇOK
DEMİRCİ EFE
KURCALIYOR!

ONA BİR TEKLİF GÖNDERELİM,
CEPHE KUMANDANI OLDUĞUMUZU
İYİCE ANLASIN!

Bandırmalı Ali Bey'in en küçük oğlu "ÇAKIR ETHEM"; Balkan Savaşı'nın başçavuşu, İTTİHAT VE TERAKKİ'nin Teşkilat-ı Mahsusa'sında gerillacı, Dünya Harbi sonrasında işsizlikten eşkiyalık yapan, çiftlik basan, çocuk kaçırap fidye (can bedeli) isteyen ÇERKEZ ETHEM artık SALİHLİ CEPHESİ HARP KUMANDANI'ydı. Küçük abisi TEVFIG Bey hep yanındaydı. Büyük abisi REŞİT Bey, Saruhan (Manisa) milletvekili olarak Meclis'e katılmak üzere İstanbul'a gitmişti.

Önemli bir cephenin kumandanı olmasına karşın, eşkiyalıktan kalma alışkanlıklarından vazgeçemiyordu.

Cahillikten kaynaklanan bir acımasızlığı vardı. İnsan canına hiç değer vermezdi. Kendince suçlu bulunduğu kimsenin savunmasını dinlemediği söylenir...

Ayağa kalkıp arkasını dönüp gitti mi bu ölüm emri çıktı sayılırmış ve zanlının işi hemen oracıkta bitirilmiş. (*)

ETHEM BEY VALLAHİ BEN YAPMADIMI HEPSİ İFTİRA! 4 ÇOCUĞUMUN BAŞI İÇİN... KIYMA BANA!

Çerkez ETHEM; Seferi hallerde ve özel yaşamında başına Çerkez usulü yemeni sarardı. İnce, yağsız, safi adale vücuduna sımsıkı yapışan deri ceket ve bacaklarını saran kara potur giyerdi.

2 metreye varan (1.96) boyuyla her görüldüğü yerde dikkati çekerdi. İkinci kez karargahını ziyarete gelen İskoç asıllı İngiliz albay bile uzun boyuna rağmen ETHEM'in yanında kısa kalıyordu.

Bu gibi resmi günlerde başına kalpak giymeye önem verirdi...

İngilizlere eskiden beri bir yakınlık duyardı. ENVER Paşa'nın genç amcası HALİL PAŞA'nın KUT-ÜL AMARE savaşında yenip esir aldığı, ENVER Paşa'nın da Büyüka'da gözaltında tutturduğu General TOWNSEND'i kaçırmayı İngilizlere önermiş, fakat onlar bunu siyasi nedenlerle istememişlerdi.

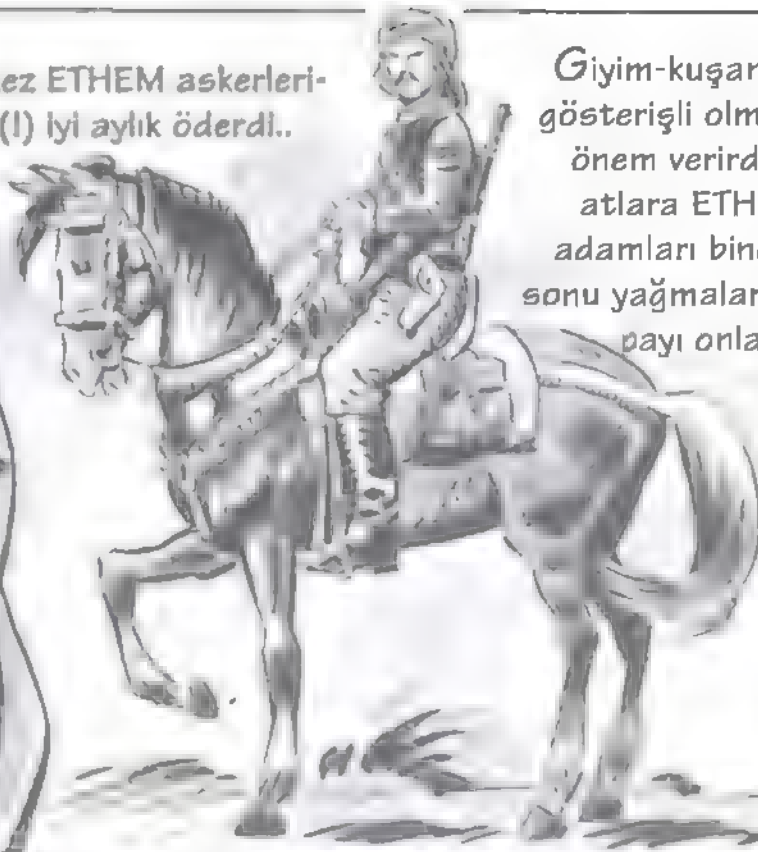
Esir İngiliz generali
TOWNSEND

Çerkez ETHEM'in en büyük hayranlarından biri de, İzmir'in işgalinde Yunan'a ilk kurşunu sıkıp kendisi de şehid olan HASAN TAHSİN takma adlı gazeteci OSMAN NEVRES idi... İzmir valisinin oğlu ALPASLAN'ı kaçıran ETHEM'i savunurken eski bir İTTİHAT-TERAKKİCİ olan valiyi ve İTTİHADCI'ları yerin dibine batırıyordu. Oysa, kendisini Fransa ve İsviçre'lere gönderenler aynı İTTİHATçılardı. Rakip gazete "KÖYLÜ" OSMAN NEVRES'in bu çocuk kaçırma işinde ortak(!) olduğunu iddia ediyor, fakat bunu kanıtlamıyordu.(*).

Çerkez ETHEM askerleri-
ne(l) iyi aylık öderdi..

Giyim-kuşamlarının çok
gösterişli olmasına büyük
önem verirdi. En güzel
atlara ETHEM Bey'in
adamları biner, çatışma
sonu yağmalardan en büyük
payı onlar alırdı.

Bu yüzden
ETHEM
Bey'in birlik-
lerine katıl-
malar gün-
den güne ar-
tıyordu.

Çerkez ETHEM Birlikleri bir şehre girdi-
ler mi, halk onların düzgün, yeni, temiz
giysilerine, parlak çizmelerine besili at-
larına korkuyla karışık gizli bir hayranlık
duyardı.

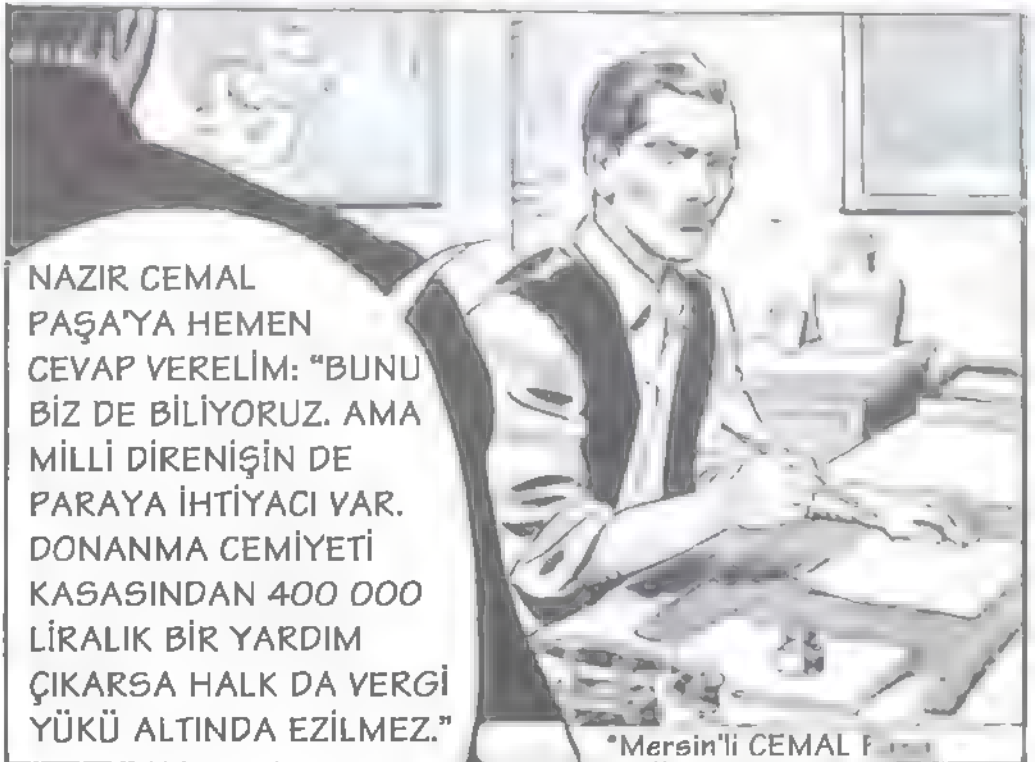
NE GÜZEL ATLAR
DEĞİL Mİ BESİLİ
BAKIMLI, TıMARLI!

EYET AMA, BUNLARI
BESLEMELİK İÇİN MİLLET
ÇOLUK ÇOCUĞUN RIZKINDIN
ÇALMAK ZORUNDA
BIRAKILIYOR!

ETHEM Bey gibi davranan öbür Kuva-yı
Milliye'cilerin de halk üzerindeki baskısı
İstanbul ve Sivas (Heyet-i Milliye)
hükümetleri arasında yazışmalara neden
olmuştu.

HARBIYE
NEZARETİNDEN BİR TEL,
PAŞA HAZRETLERİ EGEDE
KUVA-YI MİLLİYE DENEN
ÇETELERİN HALKI SOY-
MASINDAN YAKINIYOR!

NAZIR CEMAL
PAŞAYA HEMEN
CEVAP VERELİM: "BUNU
BİZ DE BİLİYORUZ. AMA
MİLLİ DİRENİŞİN DE
PARAYA İHTİYACI VAR.
DONANMA CEMİYETİ
KASASINDAN 400 000
LİRALIK BİR YARDIM
ÇIKARSA HALK DA VERGİ
YÜKÜ ALTINDA EZİLMEZ."

*Mersin'li CEMAL F.

ETHEM Bey'in egemenliğini artık herkes kabul etmişti. Batı Cephesi Genel Kumandanı ALİ FUAT Paşa'yla doğrudan ilişki kurmuştu.

Afyon'a bağlı Süvari Alayı Kumandanı REFET Bey'le Demirci MEHMET Efe, ayağına kadar gelip tanışmakla şeref duymuşlardı...

Demirci MEHMET Efe orta boylu, zayıf, kara-kuru, alçakgönüllü, saygılı sevecen bir köylü görünüşlü biriydi amma... gaddarlıkta, kandökücülükte Çerkez ETHEM'den beş beterdi. Sözüne hiç güvenilmezdi. Okuması vardı, ama yazı yazmayı bilmezdi...

Bu üçlü buluşmada, Çerkez ETHEM bir ara yalnız kaldığı Demirci Efe'ye yalnız ikisinin bilmesi gereken çok gizli bir yazışma şifresi vermişti. Demirci Efe de:

Oysa, DEMİRCİ Efe'nin REFET (Bele) Bey'e verdiği şifre asıl şifre değildi...

Nazilli'nin ilk işgalinden sonra "çekilen Yunan birliklerine saldıracağım" diye halka sözverdiği halde gitmiş boşalan Bozdoğan kasabasındaki Ziraat Bankası'nı soymuştu... Zeybeklerinden birini vurdular diye Denizli'yi basmış, 50 kişiyi kurşuna dizmişti...

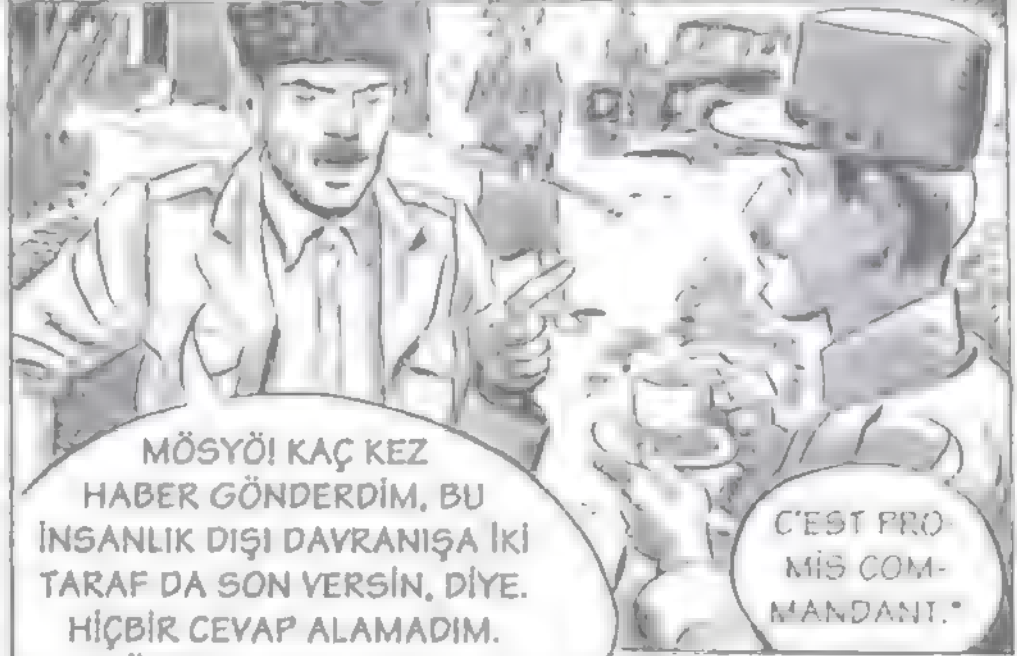
O günlerde, Yunanlılar ellerine esir düşen subay, asker ve millîslerimizi İzmir'e götürür, uydurma bir muhakemeden sonra harp esiri demez kurşuna dikerlerdi.(*)

* Kendi hatıralarından

Bizim çetelerimiz, Kuva-yı Milliye'cilerimiz de aynı barbarlığı Yunan esirlerine uygularlardı. Çerkez ETHEM, bu yöntemi kaldırmak için çok uğraşmış, fakat bir sonuç alamamıştı.

Salihli'ye daha önce kontrol için gelmiş bir Fransız subayını özel olarak çağırttı...

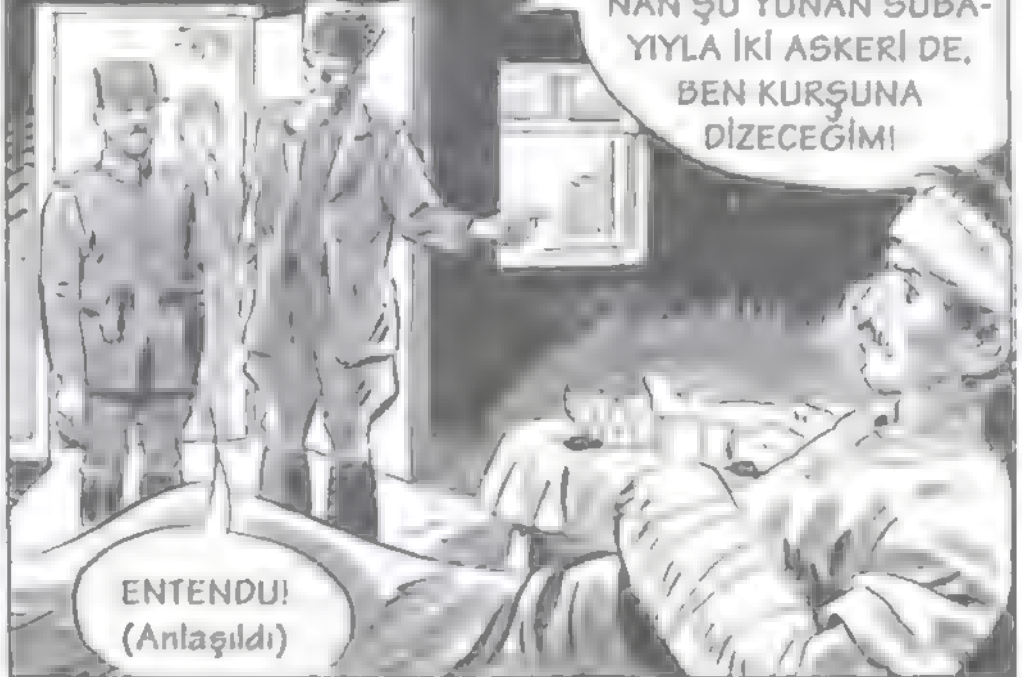

MÖSYÖ! KAÇ KEZ HABER GÖNDERDİM, BU İNSANLIK DIŞI DAVRANIŞA İKİ TARAF DA SON VERSİN, DİYE. HİÇBİR CEVAP ALAMADIM. LÜTFEN BU KONUYLA İLGİLENİNİ YOKSA...

C'EST PROMIS COM-MANDANT.*

* Söz kumandan

...ELİMDE ESİR BULUNAN ŞU YUNAN SUBAYIYLA İKİ ASKERİ DE, BEN KURŞUNA DİZECEĞİMİ

ENTENDU!
(Anlaşıldı)

Yaralı Yunan subayı İzmir'deki olağanüstü komiserin akrabası olduğunu söylüyordu. Çerkez ETHEM onu Fransız subayıyla İzmir'e gönderdi.

BİNBAŞI: "HİÇ MERAK ETMEYİN. ESİR MÜBADELESİ ÖNERİNİZİ EN ÜST MAKAMLARA ULAŞTIRIP İNATLA TAKİP EDECEĞİMİ" DİYOR.

Öte yanda, Birgi çatışmasında Yunan'a esir düşen, ETHEM'in has adamı GAYUR ALLİ, İzmir'de kapatıldığı hücrede arkadaşları ile ecel terleri döküyordu.

TOMORROW..
PAV PAV
PAV

BU EFZUN PUŞTUNUN EĞLENCESİ OLMAK ÖLÜMDEN DE ACII

Ertesi sabah...

HAYDİ ÖLÜM MANGASI SİZİ BEKLİYOR! DIŞARI..

Ve at pamiştü, Saahli Karargahı...

KUMANDANIM MÜJDEMI İSTERİM!

İZMİR'DEN BİR GÜZEL HABER!

NE OLA Kİ!

Telgrafçının sevinci boşuna değildi. İzmir'den ETHEM Bey'in "esir mübadelesi önerisinin kabul edildiği ve GAYUR ALLİ ile arkadaşlarının ilk trenle gönderildikleri bildiriliyordu... Böylece keyfi can alma yöntemi sona ermiş oluyordu.

MUSTAFA KEMAL Paşa, Heyet-i Temsiliye Başkanı olarak Anadolu'nun bütün bölgeleriyle çok sıkı işbirliği içinde olmak istiyordu. Doğu ve Güney-Doğu; Orta Anadolu'da bunu büyük ölçüde başarmıştı da... Şimdi bütün dikkatini Batı Anadolu'ya çevirmişti...

İstanbul ve Trakya düşman işgali altında olduğundan ilişkiler son derece sınırlıydı. Amma gene de vardı ve sıcaktı, etkindi...

Dersim aşiret emiri Çelenk ve Mustafa Kemal Paşa. Çelenk Mustafa Kemal Paşanın yanında, onun otomobiliyle...

“Batı Anadolu Umum Kuva-yı Milliye Kumandanı” olan **ALİ FUAT** Paşa bütün gayretine rağmen, milli birlikleri kendi kumandası altına alamamıştı.

Altay Köprübaşı KAZIM (Özalp) Bey de, **MUSTAFA KEMAL** Paşa'ya, Balıkesir, Alaşehir **REDD-İ İLHAK** Kongrelerinden haberler veriyor amma... Sivas Kongresi kararlarına ne ölçüde bağlı olduklarına dair hiçbir şey söyleyemiyordu. Bu da **REİS PAŞA'yı** kara kara düşündürüyordu.

Konya İsyanını bastırmak için gönderilen **REFET** (Bele) Bey de Nazilli cephesinde incelemeler yaptıktan sonra, “Bu kuvvetleri bir kumanda altında toplamanın şimdilik imkânsız olduğu raporunu veriyordu...”

Ve... Tam bu kargaşa sırasında, 25 Ekim 1919'da, Gönen'de Emekli Jandarma Binbaşısı Çerkez **AHMET ANZAVUR** serserisi ortaya çıkıp “millî mücadele” başına dert oluyordu...

25 Ekim 1919 günü
Bandırma'daki 14. Kolordu
Kumandanı Çerkez asıllı YUSUF
İZZET Paşa'ya gelen bir telgraf
yine çerkez asıllı ANZAVUR
AHMET tehlikesinin doğuşunu
bildiriyordu...

61. TUMEN KUMANDANI!
KAZIM BEY'DEN* BİR
TELGRAF VAR PAŞA
HAZRETLERİ!

* Kazım Özalp Paşa

OKU
BAKALIM
NEYMİŞ?

Telgrafın içeriği:

"İstanbul'dan Gönen'e gelen İzmit
eski mutasarrıfı(*) emekli jandarma
binbaşı ANZAVUR AHMET Bey'in
Manyas'ta Milli Harekat aleyhinde
teşkilat kurmakta olduğu haber
alınmıştır...

EY AHALİ! ARTIK
ASKERLİK DİYE BİR ŞEY
KALMAMIŞTIR! BÜTÜN ERAT
SİLAHINI TESLİM EDİP EVİNE
DÖNEBİLİR! KUVA-YI MİLLİYE
HALİFEMİZE İSYAN ETMİŞ BİR
HAİN SÜRÜSÜDÜR!

* Mutasarrıf: Vali ile kaymakam
arası biri...

ANZAVUR, halkı toplamak için
tellal çığırıyordu.

DUYDUK DUYMADIK.
DEMEYİN!
HÖKÜMET GONAĞI
ÖNÜNDE
TOPLANILACAK!
PADİŞAHIMIZIN
EMRİYLE GELEN
MUTASARRIF
AHMET BEY
GONUŞACAK!

DUYDUN MU, ASKERLİK KALKMIŞ!
SİLAHLARI KİME TESLİM EDİYÖZ?

BENİM MEMLEKİT UZAKI
BEN ANZAVUR'UN EMRİNE
GİRİYOM. İYİ PARA
VERİYMİŞ!

ANZAVUR
AHMET

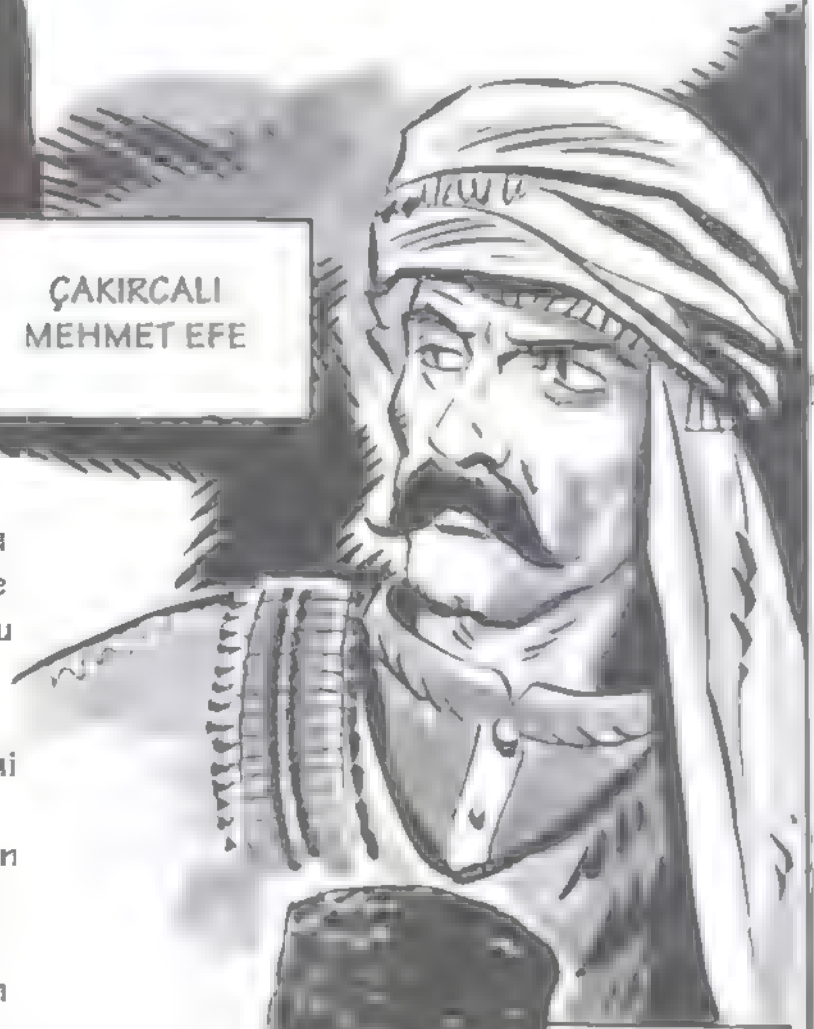
ANZAVUR AHMET; 1864 yılındaki büyük Çerkez sürgününde Kafkasya'dan Marmara bölgesine gelen Ançok adlı bir Adıge ailesindendi. Biga'da doğmuştu. Tarihe; "Jandarma Binbaşı", "Mutasarrıf", "Kumandan" gibi unvanlarla geçmiş olmasına karşılık okuması yazması yoktu. Okul yüzü görmemişti, ama, kızkardeş; II. Abdülhamid'in sarayında cariye olduğu için kendisini Markiyö (Bakırköy) Jandarma Kumandanlığına subay olarak tayin ettirmişti. Bu görevde yolsuzluklar yaptığı için Konya'ya sürüldü.

1908 yılında, II. Meşrutiyet'in ilanında, kendisini, geçmiş yönetim zamanında, hakkı yenmiş, bir kahraman olarak tanıtmayı başarinca...

ÇAKIRCALI
MEHMET EFE

...Dahiliye Nezareti tarafından devletin başına bela olan ÇAKIRCALI'nın tenkiline memur edildi. Böylece ANZAVUR AHMET tam işini bulmuş oluyordu. Ordu birlikleriyle yürüttüğü bu işi başarıyla sonuçlandırınca ünü bütün Ege'ye ve Marmara'ya yayıldı. Padişah V. Mehmet-Sultan REŞAT kendisini çok değerli bir kılıçla ödüllendirdi.

Devlet otoritesinin iyice zayıflamış olması yüzünden Arnavut ve Çerkez -hatta Rum- çeteleri, Marmara Bölgesinde istedikleri gibi at oynatırlarken KARA HASAN diye bir zorba da, kendisini "hükûmet" ilan etmiş, Biga ve yöresinde adaleti(!) güvenliği(!) o sağlar olmuştu. Bölgede devletin jandarması, hakimi, kaymakamı olduğu halde, onların bütün işlerini büyük bir handa karargah kurmuş olan KARA HASAN'ın çetesi görüyordu...

KARA
HASAN

Osmanlı Devleti savaşta yenilmiş, Mondros Anlaşmasıyla ordusunu terhis etmişken... Sivas'ta Milli Mücadeleyi düzenleyen, yeni TÜRK DEVLETİ'ni kurmaya çalışan MUSTAFA KEMAL PAŞA milli bir orduya sahip değilken... Kısacası ülkede bir belirsizlik, güvensizlik, hakim iken... başıbozuklar, çeteler, şâkiler her yerde kol gezerken, Sadrazam "Damad" FERİD Paşa, sarayın din ulemasından, İngiliz dostu SAİD MOLLA ile akıl almaz hainlikler tasarlıyor, düzenliyordu.

MOLLA EFENDİ,
SEN BİR FETVA HAZIRLA.
BEN DE ANZAVUR
AHMED'İ MARMARA
BÖLGESİNDE
AYAKLANMA YAPMAYA
GÖNDERECEĞİM. BİGA,
BANDIRMA YÖRESİ İYİCE
KARIŞIKI ÇOK TA ÇERKEZ
VAR. ANZAVUR'U
DİNLERLERİ!

İLK İŞİMİZ
MUSTAFA KEMAL'İ
KÖTÜLEYİP HALKIN
GÖZÜNDEN DÜŞÜRMEK
OLMALI!

ORADAN, GEYVE, DÜZCE, BOLU...
DERKEN BÜTÜN ANADOLU'YU
AYAĞA KALDIRIRIZ. ANZAVUR
AHMED'E BİR DE PAŞALIK
VERİRSEK BU İŞİ DAHA BİR
ÇABUKLUKLA BAŞARIRI!

1919 Ekim ayının ikinci yarısında, ilk ayaklanması için
ANZAVUR, İstanbul'dan Gönen'e geldi. Oradan Çerkez'lerin
çokluk olduğu Manyas'a hareket etti...

UNUTMAYIN KAYMAKAM
ZİYARET SEBEBİNİ SORARSA
YARIŞ ATI ALMAK İÇİN
GELDİK DİYECEĞİZİ!

Oysa, Manyas'ta asıl amacını
ortaya döküvermişti.

GÖĞSÜMDE İMAN,
DİLİMDE KURAN ELİMDE
FERMAN... DİNSİZLERİN BAŞINI
EZMEYE GELDİM!

25 Ekim'de Manyas'a gelen ANZAVUR; "ALLAH..KURAN.. PADİŞAH.. HALİFE..." adlarını bol bol kullandığı heyecanlı nutuklar çekerek, bir hayli yandaş toplamayı başarmıştı. Bu başarıda İngiliz altınlarının büyük etkisi vardı elbette...

Damad FERİD'in; Eskişehir'den başlayan ve gittikçe güçlenen Kuva-yı Milliye birliklerini dağıtma amacı hedefine ulaşmak üzereydi. Affa uğramış şâkilerden Hacı Yakup köylü KADİR hemen 100 kişilik bir çeteyle ANZAVUR'a katılmıştı bile...

BU KUVA-YI MİLLİYE İŞİNİ ESKİ UŞAK KAYMAKAMI HACİM MUHİTTİN TEZGAHLIYOR! ESKİŞEHİR'E BİR BASKIN YAPIP ÖNCE ONUN İŞİNİ BİTİRECEĞİZ!

Sivas; -uyanık, vatansever, adsız kahraman, küçük telgraf memurları sayesinde her şeyi o anda haber alıyordu.

5. KOLORDU KUMANDANI KİRAZ PAŞA'NIN YAVERİ ANZAVUR'A KATILMIŞ. 61. FIRKA KUMANDANI KAZIM BEYE HEMEN BİLDİRİN. DURUMA EL KOYSUN!

14. Kolordu Kumandanı Çerkez YUSUF İZZET PAŞA'nın karargahı...

KAZIM BEY; "Bandırma'daki Çerkez reislerinden Manyaslı TAHİR; Tevfik Paşa'nın yeğeni NUH, Kızılkiliseli İBRAHİM Beyler ANZAVUR'a söz geçirebilirler. Lütfen onlarla temasa geçin!" DİYOR!

Akhisar Cephe Kumandanı ÇERKEZ ETHEM de, Sivas'tan -rica yolu- bir emir almıştı. Heyet-i Milliye Reisi 14'üncü Kolordu'yla birlikte ANZAVUR hareketine katılmasını istiyordu. Hemen yola çıktı...

ASKERLERİ TERHİS EDİYOR, TOPLARIN KAMALARINI ALIYORMUŞ!

VAY HAIN VAYI ÇERKEZLİĞİN YÜZKARASI!

Çerkez ETHEM, 20 Kasım'da yerine Cephe Kumandanı vekili olarak küçük ağabeyi TEYFİK Bey'i bıraktığını MUSTAFA KEMAL Paşa'ya bildirerek ANZAVUR isyanını bastırmak için Gönne'e doğru yola çıkmıştı.

TEYFİK Bey ordudan Yüzbaşı olarak emekliye ayrılmıştı. Rütbe açısından ETHEM'den üstündü amma, ETHEM Bey'deki az rastlanır savaşçı sezgisi ve cesareti onda yoktu. Bu yüzden hep ikinci planda kalmayı kabul etmiştir...

Kasım ayı başında MUSTAFA KEMAL Paşa'nın Sivas'tan yaptığı baskılara dayanamayan Damad FERİD PAŞA kabinesi düşmüş yerine KEMALİST ANADOLU İHTİLALİ'ne sıcak bakan ALİ RIZA Paşa hükümeti gelmişti.

GÖNLÜMDE İMAN,
DİLİMDE KUR'AN..
ELİMDE HALİFEMİZDEN
FERMAN...

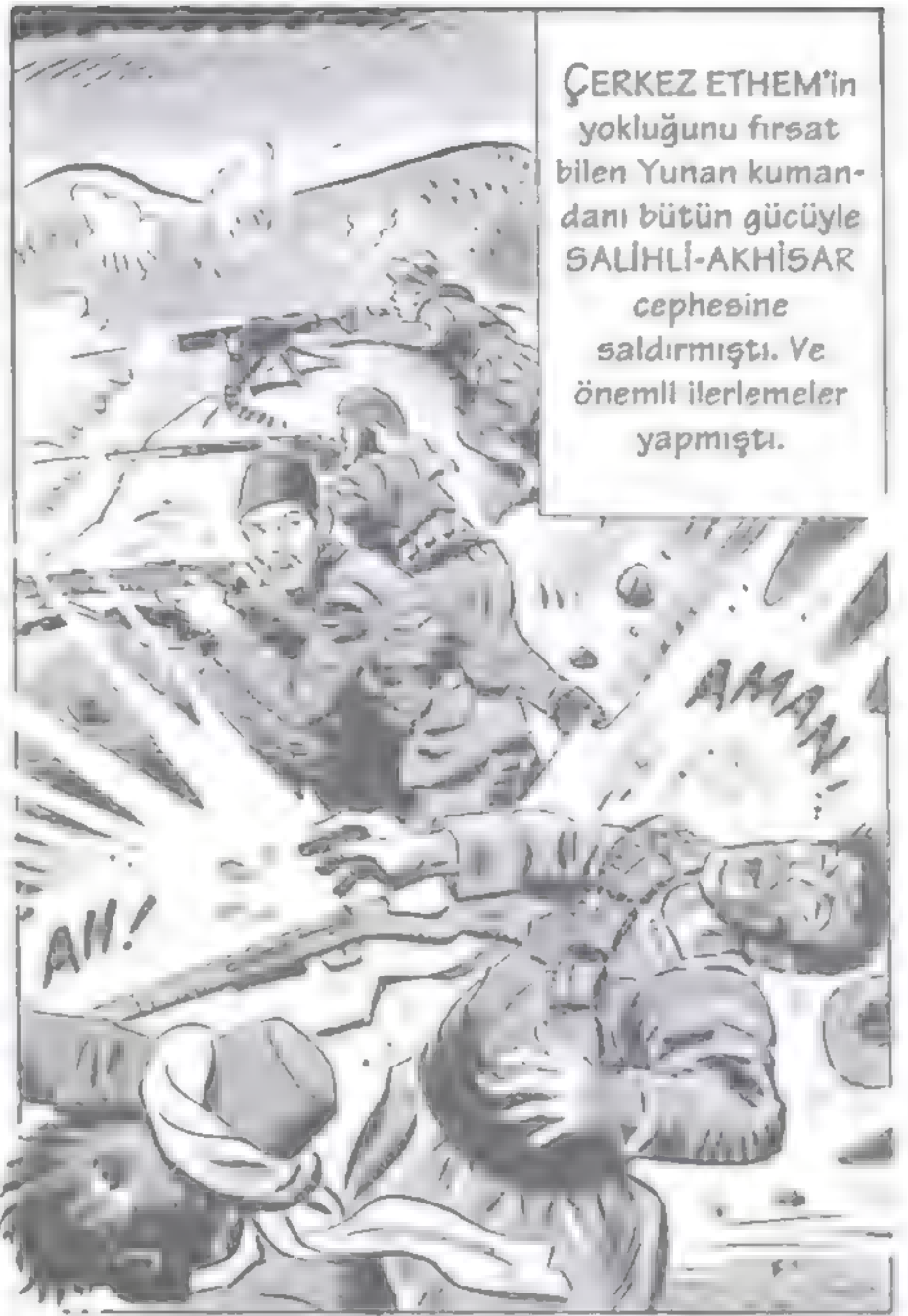
Yeni Harbiye Nazırı'nın sert bildirilerine rağmen, Damad FERİD'le, İngiliz işbirlikçisi SAİD MOLLA'nın yardım ettikleri ANZAVUR, oğlu KADRİ'nin de kumanda ettiği 1000 kişilik çapulcu, yağmacı ordusuyla güney Marmara'da dehşet saçmaya devam ediyordu.

ÇERKEZ ETHEM'in, ANZAVUR isyanını bastırmak için cepheden ayrıldığı Yunan cephesinde hemen duyulmuştu.

KUMANDANIM,
SALİHLİ'DEN GELEN
ÇOK GİZLİ HABER:
ETHEM BEY
CEPHEDEN
AYRILMIŞ!

İŞTE BUNA
ÇOK SEVİNDİM!
HEMEN TAAR-
RUZA GEÇELİM!

ÇERKEZ ETHEM'in yokluğunu fırsat bilen Yunan kumandanı bütün gücüyle SALİHLİ-AKHİSAR cephesine saldırmıştı. Ve önemli ilerlemeler yapmıştı.

3 KERRE:
PADİŞAHIM
ÇOK YAŞA!

YUSUF İZZET Paşa'nın SALİHLİ-AKHİSAR cephesini denetlemeye gitmesi ANZAVUR'un işini kolaylaştırmıştı.. Susurluk ilçesi ni basıp hükümet konağına yerleşen ANZAVUR'a askerî birlikler karşı gelememişti.. Korku içindeki halk onu kurban keserek karşıladı. Halkı toplayıp padişaha sadakat yemini yaptırdıktan sonra sıra kendisine karşı direnenleri cezalandırmaya gelmişti... Rahat çalışabilmek için önce askerî terhis etti,.. silahlara el koydu.. Redd-i İlhak Derneğinin kasasını kırıp paralarını aldı.

PADİŞAHIM
ÇOK YAŞA!

Daha sonra Gönen'e geçen ANZAVUR bütün resmi daireleri dağıttı, yaktı, yıktı. Savcıyı azletti. ALİ HOCA adlı bir Kuva-yı Milliyeci işkence sonucu öldü.

TEZ KURTULDU
ELİMDEN! ÖTEKİLERE
GEÇİN!

TELGRAFHANE İŞGAL EDİLSİN,
HABERLEŞME KESİNLİKLE YASAK!

JANDARMA
KUMANDANI, KAY-
MAKAM TUTUK-
LANSIN!

EYTAM
SANDIĞINDA
BULUNAN 3000
LİRAYI ALDİK,
BÜTÜN MEMURLARI
DAĞITTIK EFENDİMİ

Oğlu KADİR tatsız bir haber getirdi.

BABA! ÇERKEZ ETHEM BİRLİKLERİYLE
ÜSTÜMÜZE GELİYORMUŞ!!

OLAMAZ
BU DOĞRU
OLAMAZ!

HÜSEYİN
RAUF BEY
SIVASTA. BU
ONUN AKLI
OLABİLİR!

DOĞRU!
ÇERKEZ ÇERKEZİ
YURMAZ DİYE
DÜŞÜNÜYORLAR
AKILLARINCA!

Gerçekten, ÇERKEZ ETHEM'İ MUSTAFA
KEMAL Paşa'ya RAUF (Orbay) Bey
önermişti...

ETHEM'İ, AFGAN YOLU ŞEREFİMDEN
TANIRIM. ENVER PAŞA MAİYETİME
VERMİŞTİ. TEŞKİLAT-I MAHSUSA'DAN
YETİŞMEDİR! TAHSİLLİDİR. ÜSTELİK
ANZAVUR'DAN ÇOK DAHA YIRTICIDIR.
ONUN HAKKINDAN ANCAK ETHEM
GELİR!

ÇERKEZ ETHEM'E DE ÇERKEZ
YUSUF İZZET PAŞA'YA DA, ÇERKEZ
RAUF BEYE DE MEYDAN
OKUYORUM! HEPSİNİN CANINA
OKUYACAĞIMI!

Tam bu sırada
Karacabey'de Kaymakam
(albay) RAHMİ BEY'in
takibinden kaçan Çerkez
ŞAH İSMAİL ile FERHAT
VE DAVUD çeteleri
canlarını kurtarmak için
ANZAVUR birliklerine
katıldılar.

ARAMIZA
HOŞGELDİNİZ!
"MİHAMMEDİ
ORDUSU"NU
SİZİN GİBİ DİNİ
BÜTÜN EHL-İ İMAN
YİĞİTLERE KAPISI
HER ZAMAN
AÇIKTIR!

ANZAVUR'un en büyük düşmanı Balıkesir'deki 61. Fırka Kumandanı
Miralay (albay) KÂZİM Bey'di (*) Onu yok etmeye kesin kararlıydı.
Kırmastı yolunda kestirdiği ANZAVUR, atı vurulduğu
halde, kendisi, yılan gibi bir deliğe akıp
canını zor kurtarmıştı

(*): KÂZİM ÖZALP Paşa. Cumhuriyet
döneminde TBMM Başkanı oldu

ÇERKEZ ETHEM ve Kuva-yı
Seyyare -Gezici Birlikler- diye
bilinen atlıları 25 Kasım'da (1919)
Gönen'e fırtına gibi girdiklerinde
ANZAVUR çoktan kaçıyordu.

MANYAS YOLUNU TUTUN!
BAYRAMIÇ'LE SARAÇLAR KÖYÜNÜ
SARIN! KUŞ UÇURMAYIN!

KAÇMIŞ
KUMANDANIM!
YERLİLERE GÖRE
BAYRAMIÇ KÖYÜNDE
ÇARŞIYI...

ANZAVUR kışatıldığını anlayınca ilk kez
büyük bir korkuya kapıldı...

MANYAS YOLU?

TUTULMUŞ! 25-30
ATLI, BİR DE
MAKİNELİ TÜFEK
YAP!

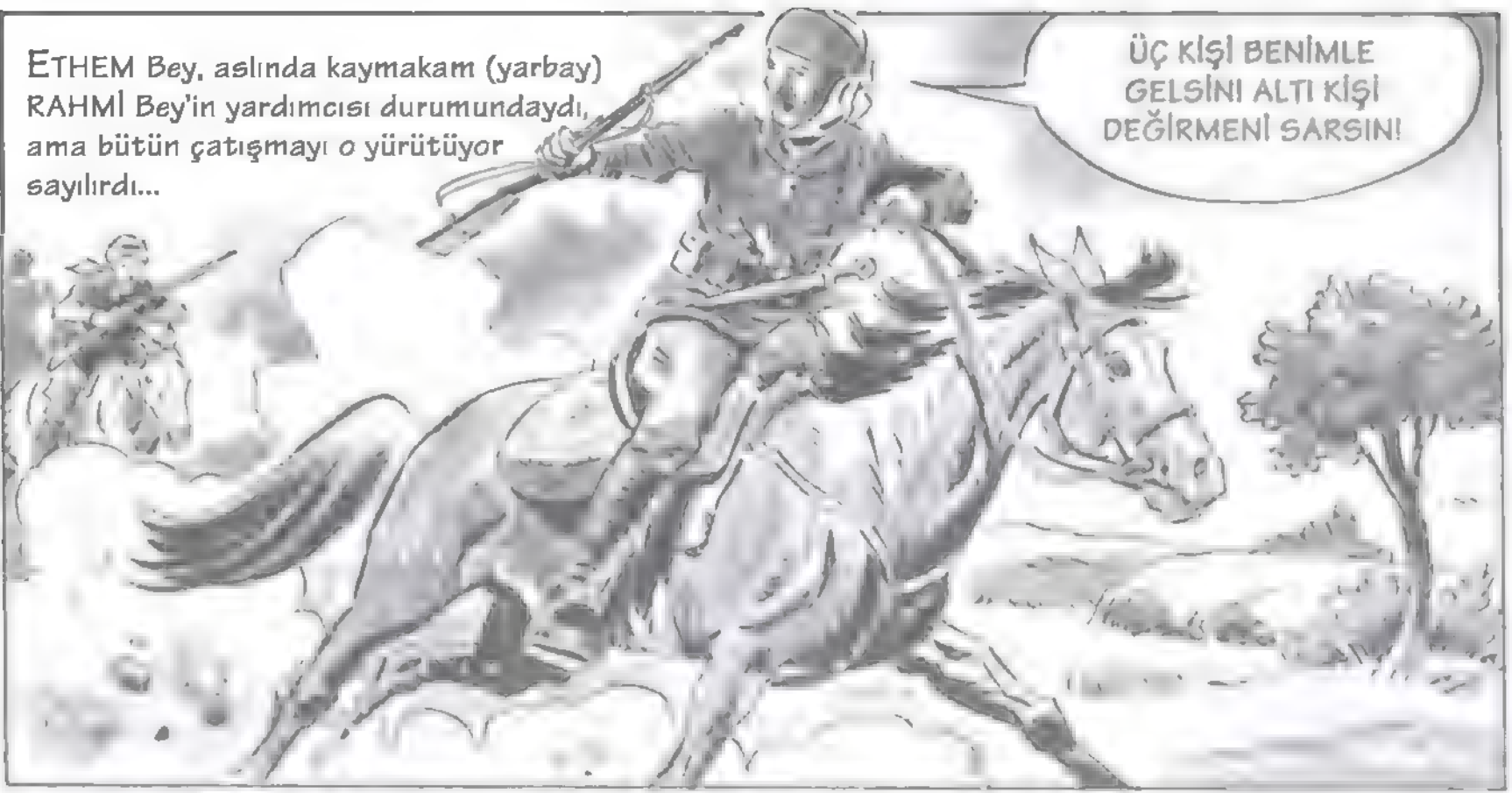
ÇARESİZ
YURUŞACAĞIZ!

İki çetin civiz Çerkez arasında
zorlu bir çatışma başlamıştı.

DRAMA'LI ZOR
DURUMDA, GİRLİ ŞEVKİ
YARDIMA KOŞSUN!

ETHEM Bey, aslında kaymakam (yarbay) RAHİMİ Bey'in yardımcısı durumundaydı, ama bütün çatışmayı o yürütüyor sayılırdı...

ÜÇ KİŞİ BENİMLE
GELSİNİ ALTI KİŞİ
DEĞİRMENİ SARSIN!

Hep ateş hattında, adamlarının yanbaşıdaydı. Sık sık mavzerine el atıyor... attığını cansız yere yığıyordu.

Bir günde felan birşey de yapılı veren ANCAVUR'una dayanamadı.

TOPARLANIN
KAÇIYORUZ!

Manyas yolu tutulu olduğu için Karacabey yönünde kaçmaya başladılar... Fakat...

KUMANDANIM! YOLDA
KAYMAKAM RAHİMİ
BEYİN BİRLİĞİ VAR!

ALLAH
KAHRET-
SİN!

ANZAVUR, şeytana pabucunu ters giydiren çarıklılardandı.

YEŞİL HALİFE SANCAĞINI
SAKLAYIN, AYYILDIZLI OSMANLI
BAYRAĞINI ÇIKARINI!

..VE HAFİF DÖRT-NALLA
BENİ İZLEYİNİ TELAŞ
GÖSTERMEYİN!

YARBAYIM, SİLAHLI BİR
MÜFREZEİ DURDURALIM MI?

ATEŞ ETMEYİN!
ETHEM BEY'İN
MÜFREZESİ
OLABİLİR!

ALLAH KAHRETSİN!
ÇOK YANLIŞ BİR İŞ
YAPTIK. BU
ANZAVUR'DUI İŞTE,
ETHEM BEY'İN
ATLILARI ONLARI
KOVALIYOR!

Evet... Yarbay RAHMİ Bey'le Çerkez ETHEM arasında
önceden planlı bir işbirliği kurulmadığı için kuş
kafesten kaçmıştı.

Çerkez ETHEM; ANZAVUR'un üstüne fazla gitmek istemedi.

BIRAKIN GİTSİN!
ÇOK ÖLÜ VERDİ.
UZUN ZAMAN BELİNİ
DOĞRULTAMAZ ARTIK!

AYRICA SALİHLİ'DEN
GELEN HABERLER DE
HIÇ İYİ DEĞİL!
ADAMLARIMI
KIRDIRMADAN CEPHEYE
DÖNSEM İYİ OLUR!

"ANZAVUR olayı
kapandı" derken Biga'da
KARA HASAN'a özel
ulakla bir mektup geldi.
ANZAVUR bu eski
Şakiye birlikte çalışmayı
öneriyordu. Günlerden
Kasım ayının 30'uydu.
(1919)

"...Milli Kuvvetler din düşmanı bir
eşkiya ordusudur. Bu mel'unların
zorla topladıkları masum askercik-
leri kurtaralım, evlerine gönderelim.
Bütün jandarma subaylarını
öldürelim." DİYOR!

KARA HASAN'I
ÖNCE KULLANIP
ETHEM'LE RAHMI
BEY'İ KAÇIRTTIM MI
SONRA İLK İŞİM
ONUN HESABINI
GÖRMEK OLACAK!
BİR ÇÖPLÜKTE İKİ
HORUZ ÖTMEZ!

6 Aralık 1919...

BEY'İM; KARA HASAN,
ŞAH İSMAIL'İN, DARICALI
ÇERKES HASAN'IN ÇİFTLİĞİNİ
YAĞMALAMIŞ!

KARA HASAN üzerine kurduğu planlar suya düşünce ANZAVUR başka yollara başvurdu. Kolayca yandaş bulabiliyordu, Çünkü; dini, Kur'anı, dilinden düşürmüyordu. Kuva-yı Milliyeciler de -bir tür devşirme, eski şâki, affa uğramış çeteci olduklarından- halkı orduya yardım bahanesiyle soyup soğana çevirdiklerinden ANZAVUR kendisine destek bulmakta zorluk çekmiyordu. Öyle ki; ANZAVUR isyanının 174'üncü Alay Kumandanı yarbay RAHİMİ Bey'in aşırı sert yönetimi, halk üzerindeki yersiz baskıları yüzünden çıktığı bile söz konusu olmuştur...

GÖNLÜMDE İMAN...
DİLİMDE KURAN..
ELİMDE FERMAN!
HALİFE ORDUSU,
ASKER-İ
MUHAMMEDİL

1 OCAK 1920...

ANZAVUR KAPIDAĞ'A
KAÇMIŞ. RUMLARLA
KARIŞIK 50 KİŞİLİK BİR
ÇETE KURMUŞ. BİZ
ŞİMDİ RAHİMİ BEYE
YARDIMA KOŞALIM.

RAHİMİ Bey'in kıstırdığı ANZAVUR'un oğlu KADRI
ile yandaş ŞAH İSMAIL Çerkez ETHEM'in de
gelmesiyle Kazaklar nahiyesine kaçıp canlarını
zor kurtardılar...

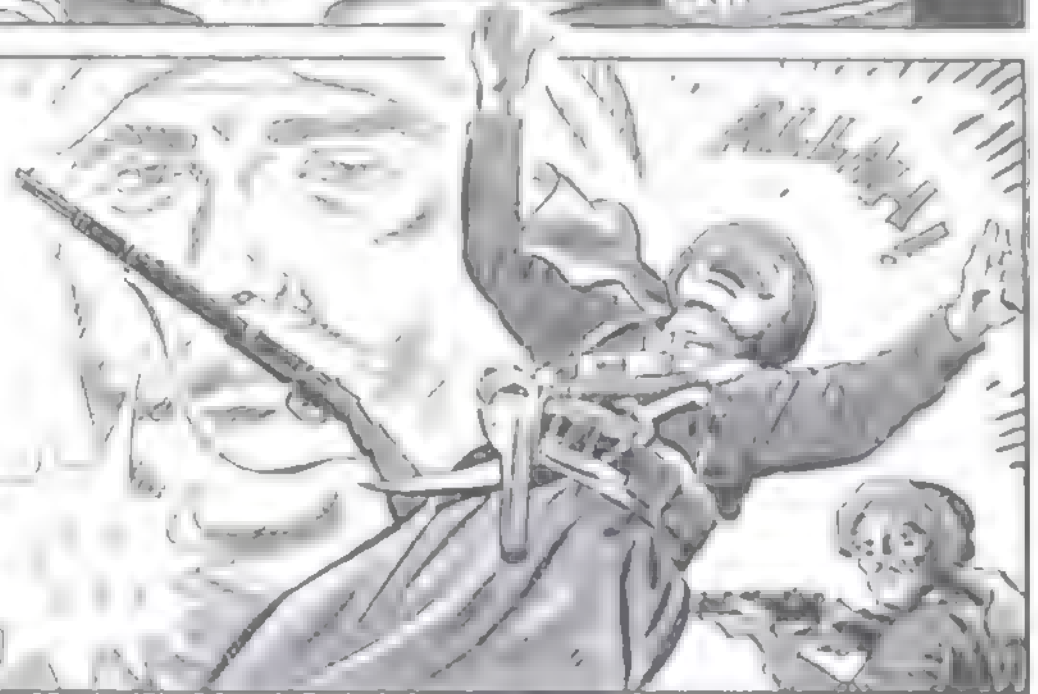
Oğlu KADİR'le, Şah İSMAIL'in, RAHMİ Bey karşısında bozguna uğradıklarını öğrenen ANZAVUR Çerkez ETHEM'le başedemeyeceğini anlamıştı. Tam o sırada, Damad FERİD Paşa, hem moral hem de yeni görevler vermek için İstanbul'a çağırınca hemen koştu..

1920'nin Ocak ayı içinde ANZAVUR'un ilk isyanı böylece bastırılmış oluyordu.

SENİ PAŞA
YAPTIRACAĞIM. YETER Kİ
SEN PES ETME, YILMAI
İNANCINI YİTİRME!

İNGİLİZLER HER TURLU
YARDIMI YAPACAKLAR.
HER YOLA BAŞVURUP
KEMALİSTLERİN
HÜKÜMET KURMASINA
MEYDAN
VERMEYECEĞİZ!

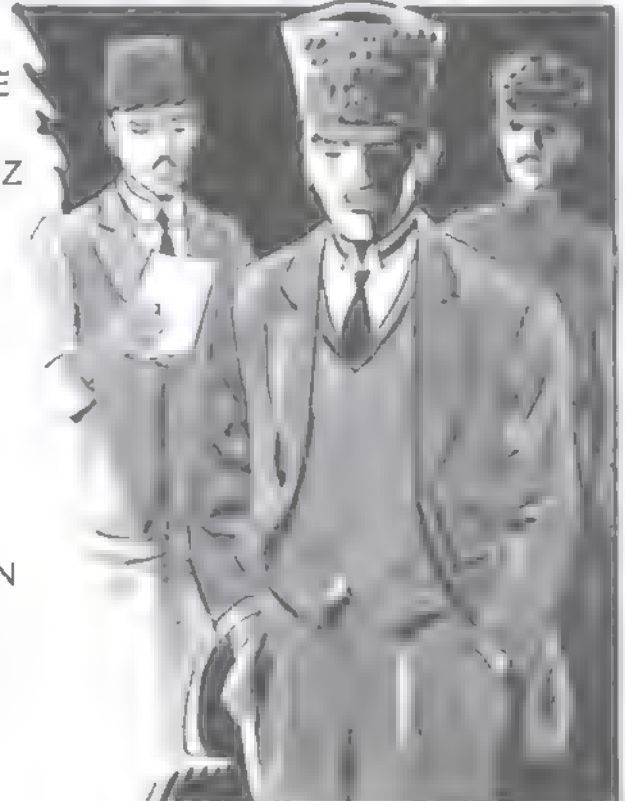
Çerkez ETHEM'siz SALİHLİ cephesine saldıran Yunan ordusu Sart kazasını ele geçirmişti. (21 Kasım 1919)
Aydın cephesinde çarpışan GÖKÇEN Efe bugünlerde şehid olmuştu...

Aydın
Cephesi
Kumandanı
DEMİRCİ Efe,
MUSTAFA
KEMAL
Paşa'ya
telgrafla o
günleri şöyle
anlatıyordu:

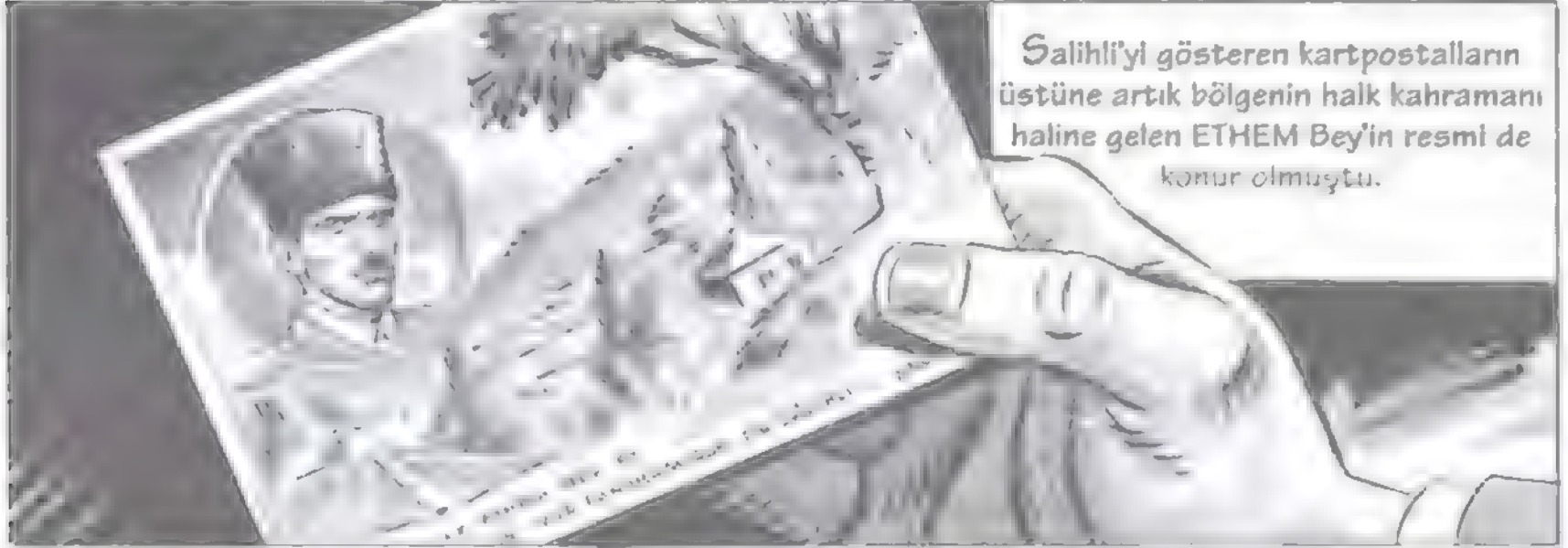
"...YUNANLI ÇOK
ÜSTÜN KUUVETLERLE
SALDIRIYOR... 10
GÜNLÜK CEPHANEMİZ
KALDI... İSTANBUL
HÜKÜMETİNDEN EN
UFAK BİR YARDIM
YOK... SALİHLİ
CEPHESİ BİZDEN
ADAM İSTİYOR. TEK
BİR NEFER BİLE
GÖNDERMEMİZE
İMKAN YOK. DÜŞMAN
SALİHLİ'YE DE
GİRERSE DURUM
HEPİMİZ İÇİN ÇOK
FENA OLUR!.."

ANZAVUR'un ilk ayaklanmasının bastırılmasından sonra, Salihli'ye dönen ETHEM Bey ve birliklerini halk büyük bir coşkuyla karşıladı. (2 Ocak 1920).
Anacaddeye kurulmuş tak'lardan birinde Çerkez ETHEM'in kalpaklı bir resmi sallanıyordu.(*).

(*) HACİM MUHİTTİN Bey'in hatıralarından...

Salihli'yi gösteren kartpostalların üstüne artık bölgenin halk kahramanı haline gelen ETHEM Bey'in resmi de konur olmuştur.

Bütün bu sevgi gösterilerine rağmen Çerkez ETHEM kendi çevresinde çok sıkı güvenlik önlemleri almadan edemezdi. ANZAVUR isyanı dönüşünde, Göl-Marmara'da kentin eşrafından TAHİR Bey'in evinde kaldığı gece konağın çevresini kendi adamları ile kuşatmıştı.

ETHEM BEY, BÖYLE TEDBİRLER ALMAYA NE GEREK VARİ BURADA KENDİ EVİNİZDE SAYILIRSINIZ!

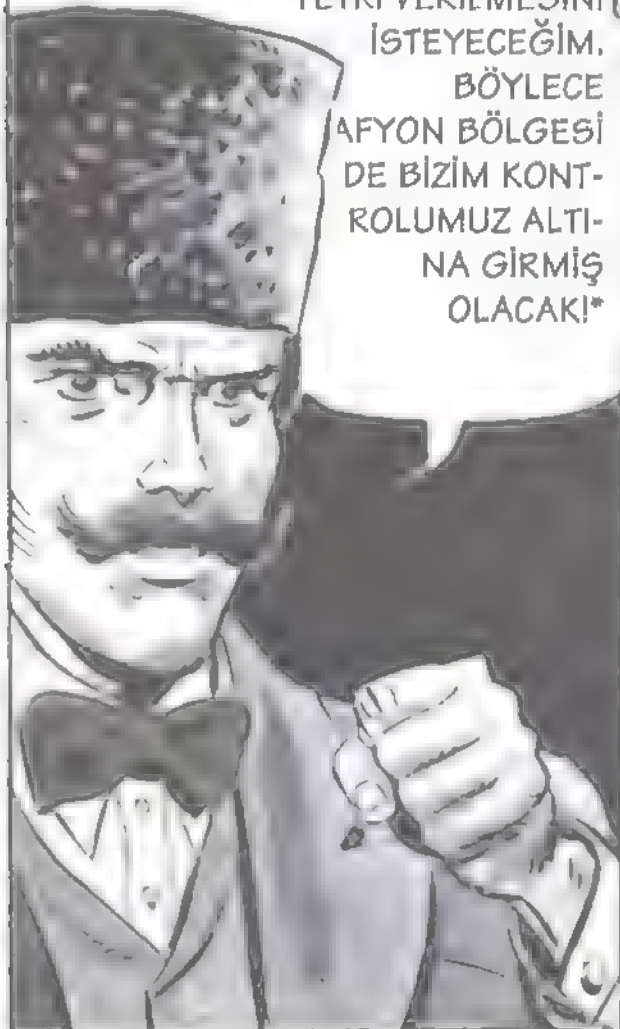
BEN KİMSEYE GÜVENMEM, TAHİR BEY!

ETHEM Bey'e,
Salihli'ye döndüğü
için sevinç ve
teşekkür
mektupları
telgraflar
yağıyordu.

HEYET-İ MERKEZİYE (uşak) 3000 LİRA
GÖNDERMİŞ. DİYOR Kİ: "Her ne kadar istenen
miktarla değilse de... sarfına himmet buyurul-
ması... on gün içinde tamamı temin edileceği...
teşrif-i âlilerini hürmetle..."

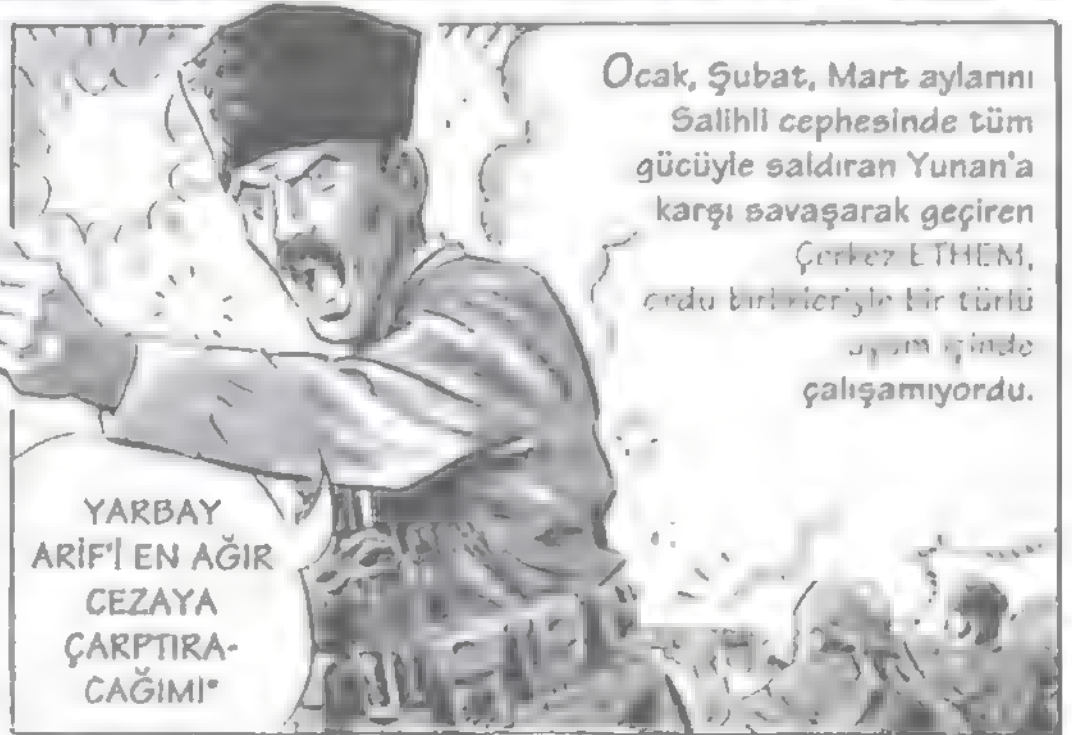

MADDEM BÖYLESİNE GÜÇLÜYÜZ,
SEVİLİYORUZ, DURUMDAN OLA-
BİLDİĞİNCE YARARLANMALIYIZ!
ANKARA'DAN, AFYON SEÇİMLE-
RİYLE İLGİLİ ŞİKAYETLERİN
SORUŞTURMASI İÇİN ETHEM'E
YETKİ VERİLMESİNİ
İSTEYECEĞİM.
BÖYLECE
AFYON BÖLGESİ
DE BİZİM KONT-
ROLUMUZ ALTI-
NA GİRMİŞ
OLACAK!

* Fakat, Ankara'ya taşınmış olan
Heyet-i Milliye bu isteğe "HAYIR!"
dedi...

YARBAY
ARIF'I EN AĞIR
CEZAYA
ÇARPTIRA-
CAĞIMI*

Ocak, Şubat, Mart aylarını
Salihli cephesinde tüm
gücüyle saldıran Yunan'a
karşı savaşarak geçiren
Çerkez ETHEM,
ordu birlikleriyle bir türlü
afyon içinde
çalışamıyordu.

* İzmir suikasti sonucu asılan "AYICI ARIF" değil-

Yarbay
"Karakeçili"
ARIF Bey de
Çerkez ETHEM'i
suçluyordu.

23. TÜMEN KOMU-
TANININ: "Salihli asla
boşaltılmayacak!"
EMRİNE RAĞMEN
ETHEM BEY
BİRLİKLERİNİ GERİ
ÇEKTİ. YUNAN ÇEKİLİP
TEHLİKE GEÇİNCE
CEPHEYE GERİ
DÖNDÜ!**

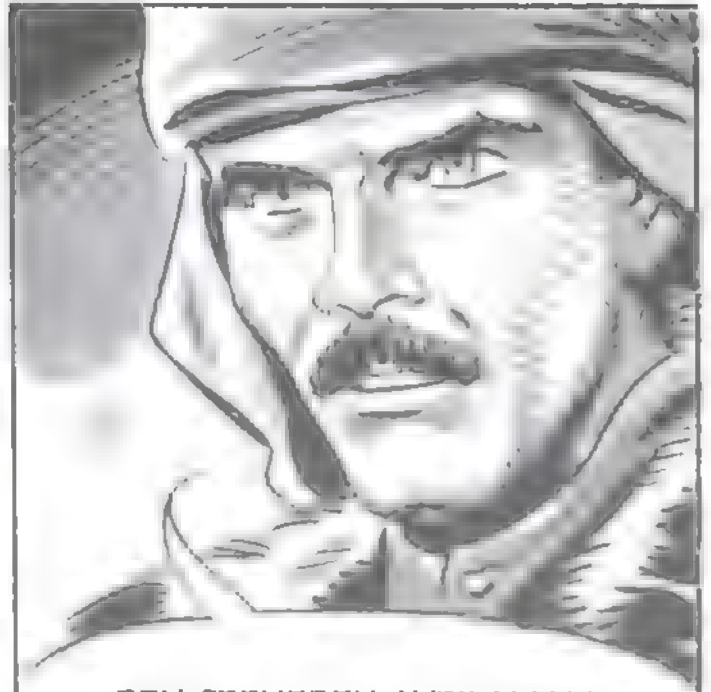
** Teoman ERGUL'den (APAK-HALLI-COŞKUNER alıntısı). 90

1920 Mart'ı.. Sart Kasabasını Yunan'dan geri almak için
ölümüne çarpışılırken...

EDİP BEY! (*) ALBAY KAZIM BEY'DEN ACELE
BİR TEL ALDIM. "Yetiş! Anzavur yeniden
saldırdı, durduramıyoruz!" DİYOR. SENİN
400 KİŞİLİK BALKAN MÜFREZESİYLE
GİTMEN UYGUN OLUR.
DİYE DÜŞÜNÜYORUM.

BAŞ USTÜNE!

* 1926'da, ATATÜRK'e suikast olayına katıldığı için İzmir'de asılacak olan SARI EFE EDİP

BEN CEPHEDEN AYRILAMAM.
İLK İSYANA GİTTİĞİMDE YOKLUĞUMU
FIRSAT BİLEN DÜŞMAN HEMEN
SALDIRIYA GEÇMİŞ SALİHLİ ÖNLERİNE
KADAR GELMİŞTİ, BİLİYORSUN!

KUYVE-İ MUHAMMEDİ!.. İİLERİİ!

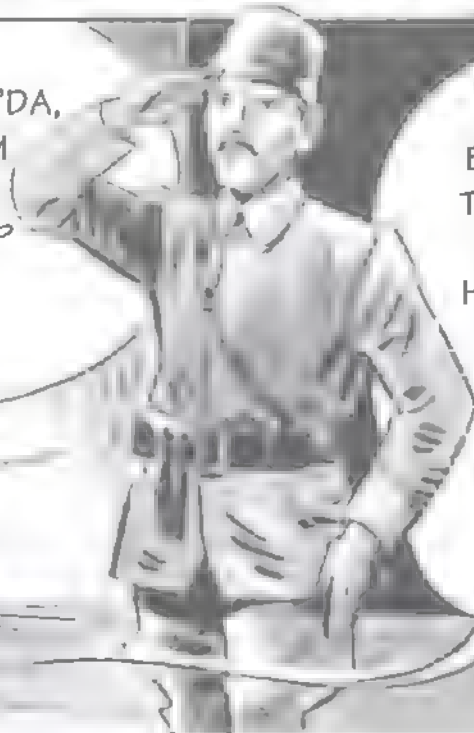
ANZAVUR AHMED bu kez çok
daha güçlü olarak ayaklanmıştı.
Padişah VAHDETTİN'in eniştesi
Damat FERİD Paşa'yla İngiliz
maşası SAİD MOLLA hem
cesaret hem sandık dolusu İngiliz
altını vermişlerdi emrine.
Amaç: Kuva-yı Milliyeyi dağıtmak,
Ankara hükümetini etkisiz hale
getirmek...

Bandırma,
14. Kolordu,
YUSUF
İZZET
PAŞA
karargahı...

PAŞA HAZRETLERİ,
HABERLER ÇOK KÖTÜ! BIGA'DA,
ŞAH İSMAIL İLE GAYUR İMAM
AYAKLANDIRDIKLARI
POMAK'LARLA KIŞLAYI BASIP
SUBAYLARI İŞKENCEYLE
ÖLDÜRMÜŞLER!

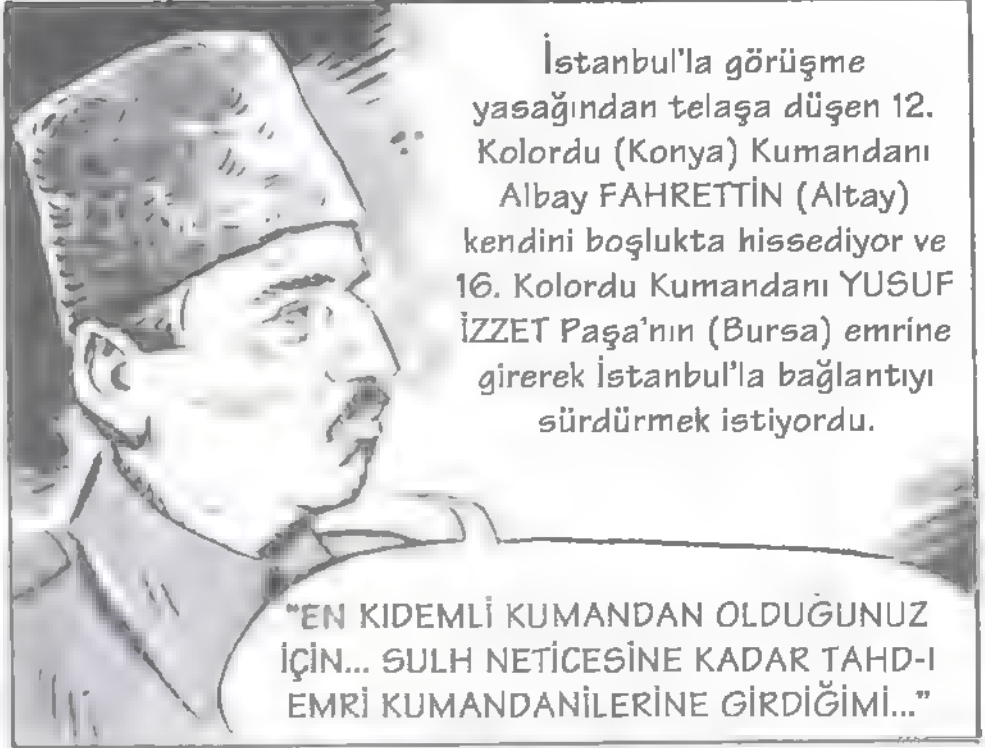
KAZIM
BEYE ACELE
TEL ÇEKELİM:
ÇERKEZ ET-
HEM'İ YARDI-
MA ÇAĞIR-
SIN. BİZ DE
BURSA'YA
ÇEKİLMEK
İÇİN HAZIR
OLALIM!

SALİH Paşa Kabinesi'nde Harbiye Nazırı olan FEVZİ (Çakmak) Paşa, "ANKARA"ya karşıydı. MUSTAFA KEMAL Paşa, Anadolu'nun İstanbul'dan emir almasını önlemek için bütün telgrafhanelere haberleşme yasağı koyunca, FEVZİ Paşa, bir İngiliz torpidosunu Bandırma'ya göndererek YUSUF İZZET Paşa'yla, dolayısıyla Anadolu'yla bağlantı kurmak istemişti. YUSUF İZZET Paşa da ikili oynamaya başlamıştı...

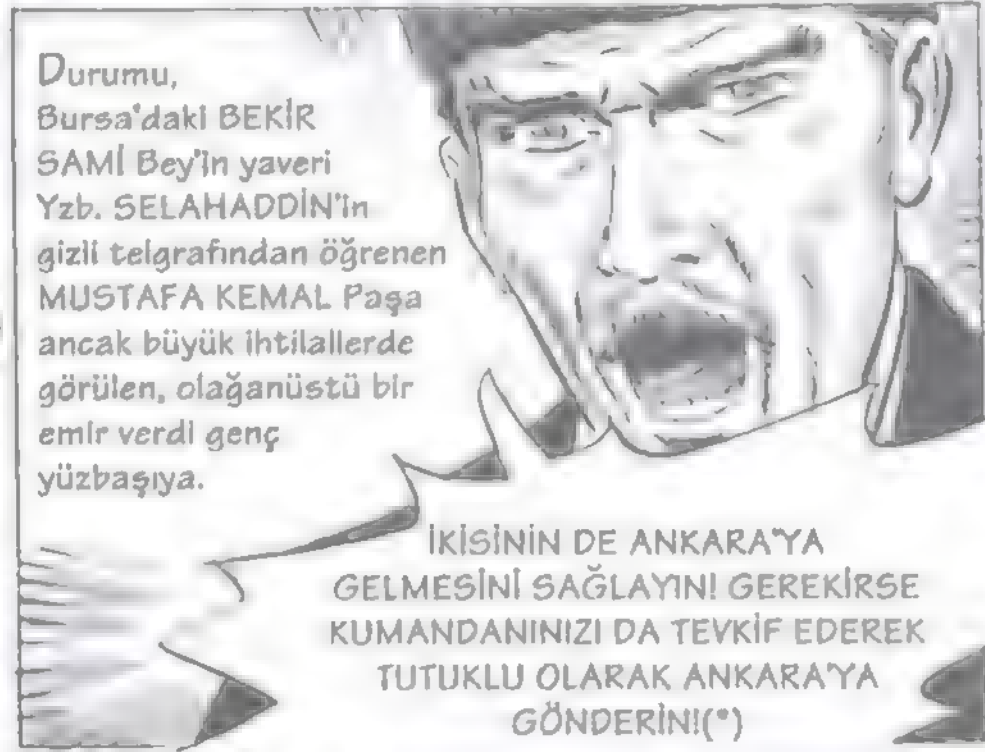
İstanbul'la görüşme yasağından telaşa düşen 12. Kolordu (Konya) Kumandanı Albay FAHRETTİN (Altay) kendini boşlukta hissediyor ve 16. Kolordu Kumandanı YUSUF İZZET Paşa'nın (Bursa) emrine girerek İstanbul'la bağlantıyı sürdürmek istiyordu.

"EN KIDEMLİ KUMANDAN OLDUĞUNUZ İÇİN... SULH NETİCESİNE KADAR TAHD-İ EMRİ KUMANDANİLERİNE GİRDİĞİMİ..."

Durumu, Bursa'daki BEKİR SAMİ Bey'in yaveri Yzb. SELAHADDİN'in gizli telgrafından öğrenen MUSTAFA KEMAL Paşa ancak büyük ihtilallerde görülen, olağanüstü bir emir verdi genç yüzbaşıya.

İKİSİNİN DE ANKARA'YA GELMESİNİ SAĞLAYINI GEREKİRSE KUMANDANINIZI DA TEVKİF EDEREK TUTUKLU OLARAK ANKARA'YA GÖNDERİNİ(*)

ANZAVUR, KAYMAKAM HAMDİ BEYİ İŞKENCEYLE ÖLDÜRÜP, YARDIMCISI KÂNİ BEYİN CESEDİNİ SOKAKLARDA SÜRÜTMÜŞ. KUMANDANIM!

Bu sırada Çerkez ETHEM Bey'in birlikleri özel olarak hazırlanan trenlerle süratle Balıkesir'e gönderiliyorlardı. ETHEM Bey ilk birlikle hareket etmişti.

HAMDİ BEY, ŞU AKBAŞ'DAKİ FRANSIZ CEPHANELİĞİNİ BASIP SİLAHLARI YENİCE'YE KAÇIRAN KAHRAMAN ALBAY, DEĞİL Mİ?

Çerkez ETHEM'in; ciümüne çok üzüldüğü HAMDİ Bey, KARA HASAN çetesini dağıtıp Biga'da devlet düzenini sağlamıştı.

İttihatçıların işbaşından uzaklaşmasından sonra bir köşeye çekilen eski komitacı Köprülülü Hamdi Bey, Yunanlılar'ın Ayvalığı işgali üzerine derhal vazife atılmakta tereddüt göstermemiş kahramanlardan biridir. Nitekim Biga'da kısa zamanda sükûn ve huzuru sağlayan Hamdi Bey'in tipik bir pozunu görüyoruz-Belge: SABAHATTİN SELEK-

ANZAVUR'cular Biga'yı ele geçirince HAMDİ Bey, Akbaş (Gelibolu)dan kaçırıp Yenice'ye depo ettiği cephaneliği kurtarmaya giderken Eminoba köyünde âsilerce tanındı ve yakalandı, şehid edildi.

VURUN
VURUN!

YAPMAYINI!
GÜNAHA GİRİYOR-
SUNUZ! İNGİLİZE
YUNAN'A HİZMET
EDİYORSUNUZ! KUVA-
YI MİLLİYE BÜTÜN
TÜRK MİLLETİDİR.
ONA KARŞI
GELİNEMEZ!

Yenice'deki cephaneliği korumakla görevli Drama'lı RIZA Bey, âsilerin kuşatmasını yapıp cephaneliği havaya uçurmayı başarmıştı.

ANZAVUR'UN ELİNE
GEÇMESİNDENSE HAVAYA
UÇMASI DAHA HAYIRLI!

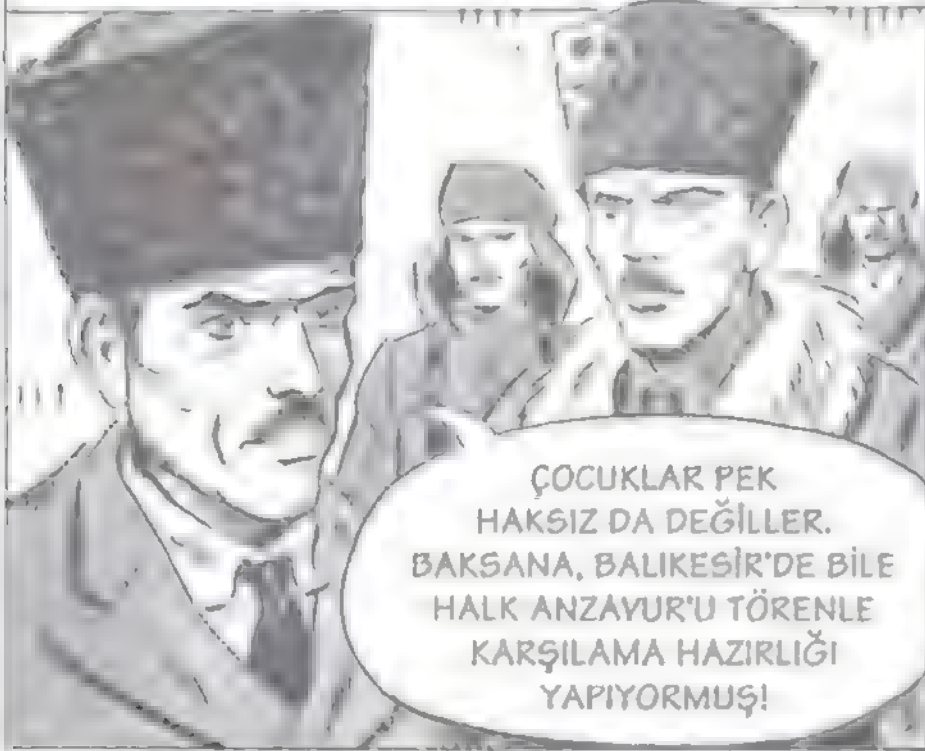
NE KADAR
YAZIK!

Çerkez ETHEM ve küçük a'bisi TEVFIK Bey'e karamsar haberler gelmeye devam ediyordu.

YUSUF İZZET PAŞA,
BANDIRMA'DAN
BURSA'YA ÇEKİLİNCE
SARI EFE EDİP BEY'İN
MÜFREZESİ DE
ANZAVUR'A KARŞI
DÖVÜŞMEK İSTEMEZ
OLMUŞ EFENDİM!

ÇOCUKLAR PEK
HAKSIZ DA DEĞİLLER.
BAKSANA, BALIKESİR'DE BİLE
HALK ANZAVUR'U TÖRENLE
KARŞILAMA HAZIRLIĞI
YAPIYORMUŞ!

2 Mart'tan 15 Nisan'a kadar,
ANZAVUR üstüne gelen bütün milli
birlikleri yendi, dağıttı.
Bütün yurda bir umutsuzluk çökmek
üzere iken Ankara'dan gelen bir
bildiri yüreklere güç gönüllere
ferahlık verdi.

...AYDIN CEPHESİNDE YUNAN
SALDIRISI PÜSKÜRTÜLMÜŞKEN,
FRANSIZLAR ADANA BÖLGESİNDE
ÇEPEÇEVRE KUŞALTILMIŞKEN
ANZAVUR'UN KURTULUŞ SAVAŞIMIZA
YAPTIĞI BU İHANET CEZASIZ
KALMAYACAKTIR. CENAB-I HAK
BİZİMLEDİR.

Balıkesir'de, 61. Tümen
kumandanlığında Albay
KÂZİM (Özalp) Bey'le acele
bir toplantı yapıldı.

BEN DE BÖYLE
DÜŞÜNÜYORUM.
BİRLİKLERİNİZ YEDEKTE
BEKLEYECEK. BU İŞİ
BENİM KIZANLARLA
BİTİRECEĞİM.

BENCE; HAREKATIN
KUMANDASINI SİZ ÜSTÜNÜZE
ALIN, ETHEM BEYİ ANZAVUR,
ANCAK SİZDEN KORKAR.
BENİM BİRLİKLER DE SİZE
YARDIMCI OLUR!

Çerkez ETHEM, tüm birliklerini Susurluk'ta topladı. Abisi TEVFIK Bey'i kuzey-doğuda Taşköprü yakınında toplanak yapmış ANZAVUR'un üstüne gönderdi. Asilerle Kuva-yı Seyyare'ciler(*) arasında zorlu bir çatışma başladı. İki taraf da en ağır silahlarıyla savaşıyordu.

(*) Çerkez ETHEM Kuvvetleri "GEZİCİ BİRLİK" diye anılırdı.

Çatışma 9-10 saat aralıksız sürdü... Kolay başarılarla alışımlı ANZAVUR bozulmak üzereyken telgrafçısı ateş hattına bir haberle geldi...

KUMANDANIMI MÜJDE!
GÜZEL BİR HABERİM
VAR SİZE!

NEDİR ÇABUK SÖYLE!
ETHEM GERİ Mİ
ÇEKİLİYOR? YOKSA BİZE
KATILMAK MI İSTİYOR?

DEVLETLÜ
HÜNKÂRIMIZ
"PAŞA"LIĞIMI
ONAYLAMIS!

ANZAVUR PAŞA'YI ARTIK ÇERKEZ
ETHEM BİLE DURDURAMAZI BU İŞ
ANKARA'DA BİTER!

ANZAVUR'UN
"paşa"lık sevinci
uzun sürmedi.

KUMANDANIM! ETHEM
BEY'İN ATLILARI BİZİ
ÇEVİRMEK ÜZERELER!

NE!
GAVUR İMAM'IN
MUFREZELERİ NE YAPIYOR?
BU KUŞATMA İŞİNİ
ETHEM'E BİZ YAPACAKTIK!

Gavur İMAM'ın Gönen'den Balya yoluyla Balıkesir'e
inmesini PARTİ PEHLİVAN Ağa'nın müfrezesi önle-
mişti. Böylece o yönden yardım alamayan ANZAVUR
bozulmuş, yanındaki 5-6 fedaisiyle Biga'ya doğru
kaçmaya başlamıştı.

PEHLİVAN AĞA KAYO
MEHMET'LE MEMED ALI
ÇAYUŞ ŞEHİD OLDULAR.
BAŞIMIZ SAĞ OLSUN!

VATAN
SAĞOLSUN!
NUR İÇİNDE
YATSINLAR!

ANZAVUR'u yenen birliklerin kumandanı
TEVFİK Bey Kirmastı(*)'ye girişinde
köprü üstünde çatılı 3 darağacı
ve 3 mankûm gördü...

ŞU DARAĞAÇ-
LARININ NE İÇİN
KURULDUĞUNU
ÖĞRENİN BANA!
ÇABUK!

(*) Kirmastı: Bugünkü MUSTAFAKEMAL
Paşa ilçesi.

DARAĞACI 3 KEMALİST'İ ASMAK
İÇİN ANZAVUR'UN DİVAN-I HARB'İ
TARAFINDAN KURDURULMUŞ,
EFENDİM. DİVAN-I HARP REİSİ DE
YARBAY TATAR HASAN BEY İMİŞ.
YAKALADIK!

TATAR
HASAN MI
DİVAN?

ONU İYİ TANIRIMI!
UMUMİ HARP(*)
SIRASINDA YOLSUZ-
LUĞUNU YAKALAYIP
ORDUDAN KOVDUR-
MUŞTUM. YARGIYA
GEREK YOK. HEMEN
ASIN TERESİ!

* 1. Dünya Savaşı

GEBER VATAN
HAİNİ!

Kaymakam Tatar
HASAN'ın ipini, yarım
saat önce asacağı Kuva-i
Milliye'ci çekti...(*)

(*) Çerkez ETHEM'in
kendî hatıratından

Çerkez ETHEM tarafından amansızca kovalanan ANZAVUR, Bandırma
limanında bekleyen bir savaş gemisine kaçıp sığınarak canını zor kurtarmıştı.

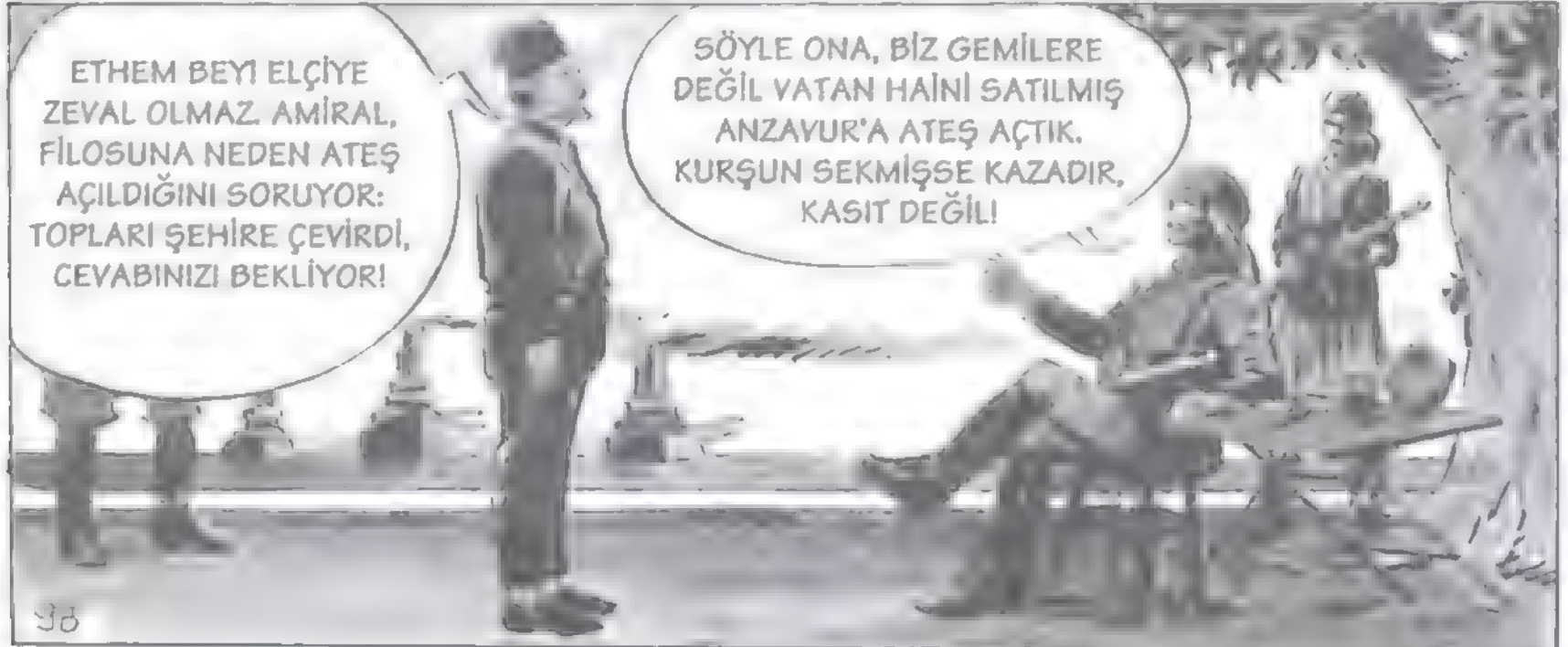
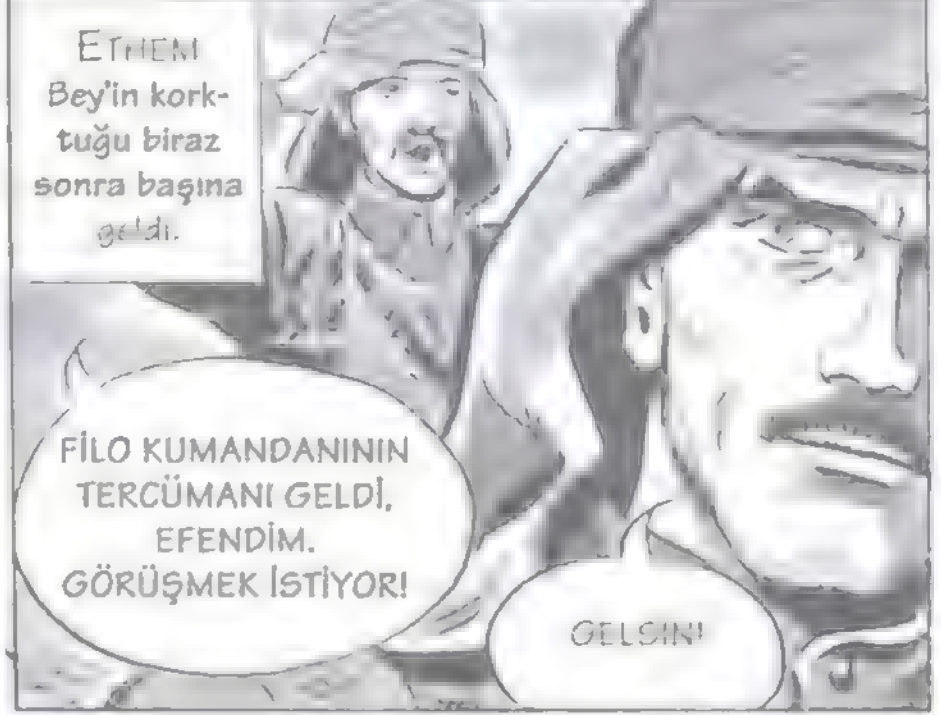
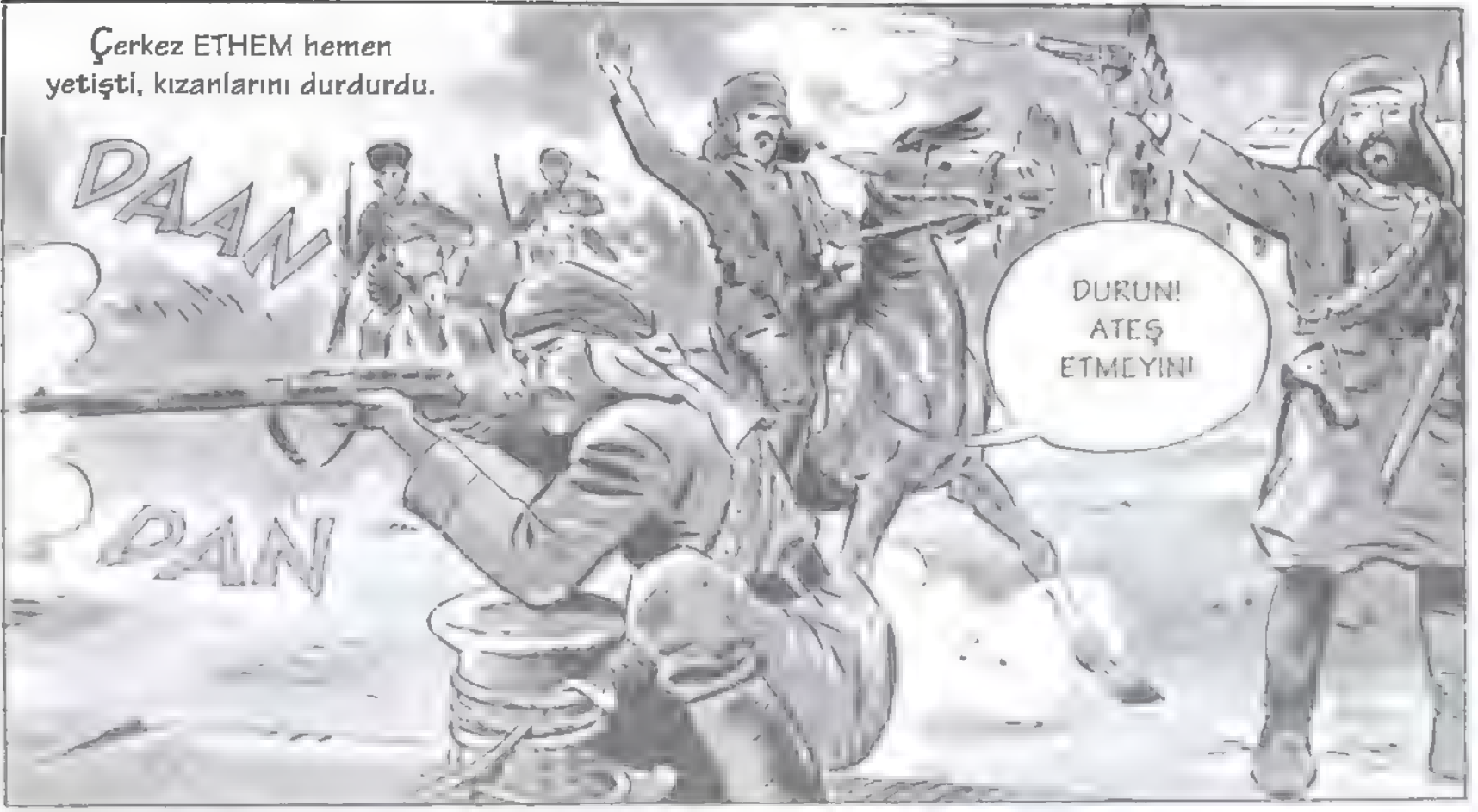
DAHA ÇABUKİ
DAHA ÇABUKİ

KUWA-İ SEYYARE RIHTIMA
ULAŞTI. BİZİ GÖRDÜLER.

ATEŞ
EDİYORLAR!

Çerkez ETHEM hemen
yetişt, kızanlarını durdurdu.

Rum tercüman İngiliz gemisine geri dönmüş,
yarım saat sonra gene gelmişti...

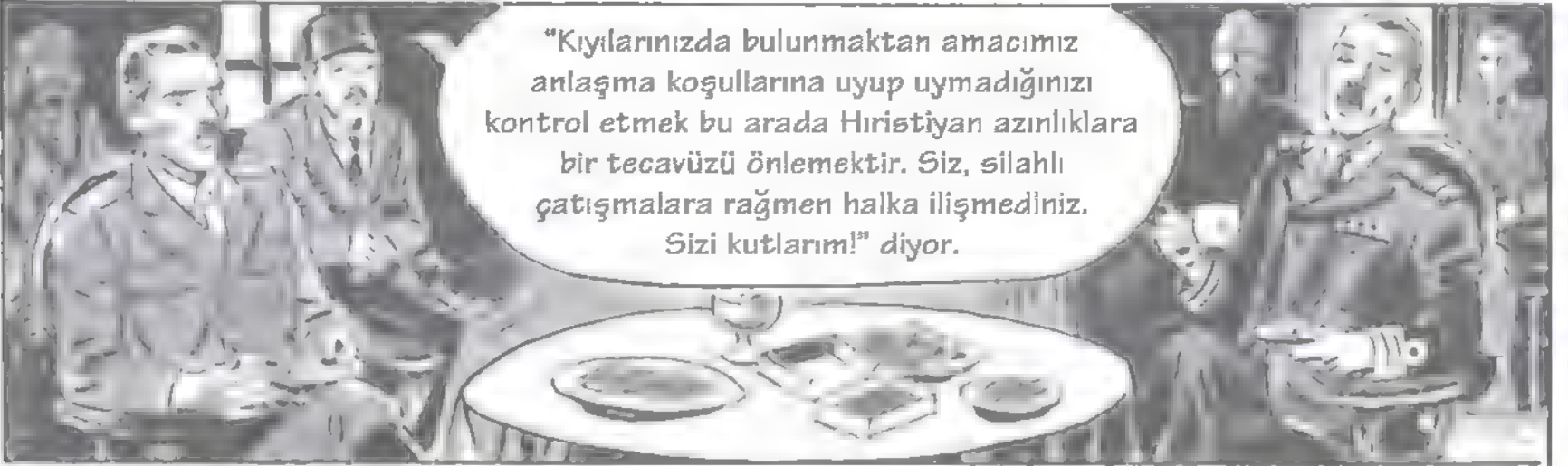

AMİRALİNE SELAM SOYLE;
GEMİSİNDE ÇAYA DAVETİNE
TEŞEKKÜRLERİ AMMA, NE YAZIK Kİ
GELEMEM. ÇÜNKÜ DENİZ BENİ MÜTHİŞ
TUTAR. FAKAT İSTİYORSA O GELSİN,
BİZİM LAZİSTAN ÇAYININ BİR TADINA
BAKSIN!

Çerkez ETHEM, davetini kabul eden İngiliz amiralini
hükümet konağının merdiven başında karşıladı. Her hali
ile bir kolordu kumandanını andırıyordu.

"Kıyılarınızda bulunmaktan amacımız
anlaşma koşullarına uyup uymadığınızı
kontrol etmek bu arada Hristiyan azınlıklara
bir tecavüzü önlemektir. Siz, silahlı
çatışmalara rağmen halka ilişmediniz.
Sizi kutlarım!" diyor.

Bir de İstanbul'dan gelen 4 Kuva-i
inzibatiye subayını hatır m için asmamak
asaletini göstermek lûtfunda...(*)

* Çerkez
ETHEM'in hatıra-
ları kitabından

SAYIN AMIRALI BİZ KADERİN CİLVESİ OLARAK
KAYBETTİĞİMİZ DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA ELİMİZDE
KALAN VATAN TOPRAKLARINI VE MİLLETİN ŞEREFİNİ KORUR
İKEN DÜŞMANLA İŞBİRLİĞİ YAPAN BU ALÇAKLARI
BAĞIŞLAMAMI BENDEN İSTEMEYİN!

Görüşme sonunda Çerkez ETHEM, İngiliz amiralini iskeleden yolcu etti.

"Azınlıklara iyi davranışımıza şahid oldum. Bunu amiral CALTHORP'a vereceğim raporda özellikle belirtceğim." DİYOR.

SÖYLE ONA: BİZ AZINLIKLARLA YÜZYILLARDIR KARDEŞÇE YAŞADIK. İNGİLTERE'NİN AKLI VARSA, OSMANLI İMPARATORLUĞUNU YIKMAYA DEĞİL AYAĞA KALDIRMAYA ÇALIŞIR!

ANZAVUR'a paşalık belgesini vermeye gelen ve isyanlara katılan İstanbul Hükümetinin 4 subayı belediye meydanında asıldı... Gavur İMAM babasına ait çiftliği, değirmeni, tarlaları yakmış, adamlarından birkaçını da katletmişti...

ANZAVUR'un Biga'da yeniden ortaya çıktığını haber alan Çerkez ETHEM, bir kılının başına geçip yedi canlı haini amansızca takip etti. Her çatışmada ANZAVUR ancak bir-iki saat direncbildi, hepsinde bozguna uğradı.

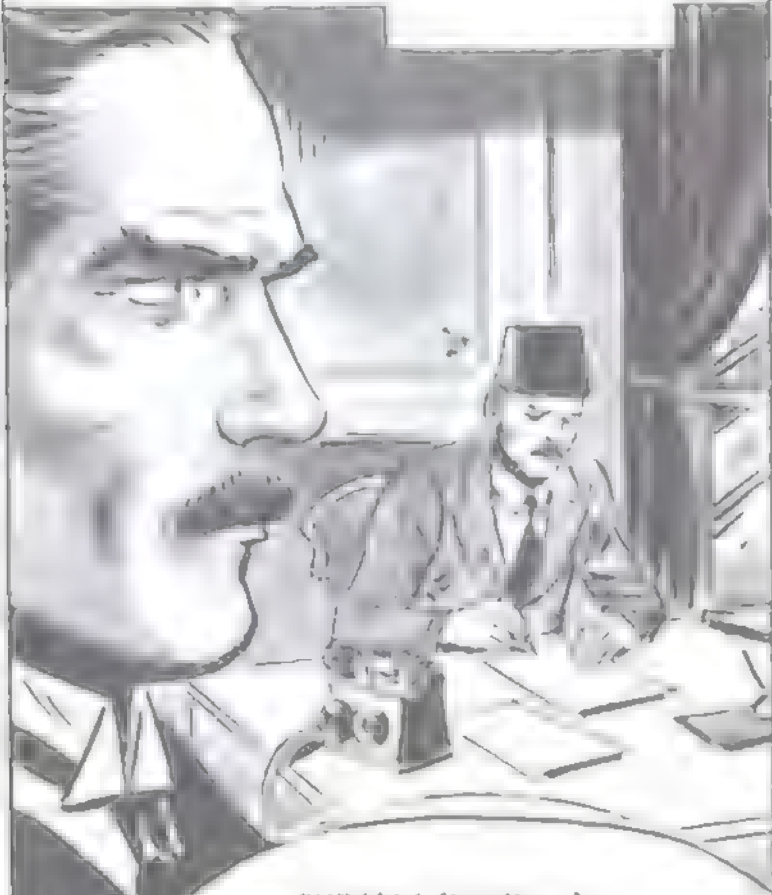
Sonunda, Karabiga'dan bir Türk yolcu gemisiyle İstanbul'a kaçtı. Arkada, koca bir kolorduya yetecek kadar top tüfek, makineli tüfek ve cephane bırakmıştı.

Birinci Düzce AYAKLANMASI 13 NİSAN - 31 MAYIS CERKEZ ETHEM

23 Nisan, 1920'de, Ankara'da, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı gün, Safranbolu'da padişah yanlısı 200 silahlı kimse dükkanları kapattırıp, telgraf tellerini keserek "BİZ PADİŞAHI İSTERİZ! Çiğliklarıyla sokakları ayağa kaldırıyor. İsyân çabucak büyümüş, âsilere katılan yeni birliklerle Gerede basılmıştı. Halkın cahil olması ayaklanmayı kolaylaştırıyordu. Padişah halka yüzyıllar boyunca "ALLAH'ın yeryüzündeki gölgesi" diye öğretilmişti. Onun vatani İngiliz'e satacağına kimse inanmıyordu...

39 yaşında, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'nin ilk başkanı seçilen genç MUSTAFA KEMAL Paşa, meclisin açılış sevincini yaşayamadan bu Düzce isyanının telaşına düşmüştü. Hemen Bursa yakınlarındaki 20. Kolordu kumandanı ALİ FUAD (Cebesoy) Paşa'yı aradı...

"KIYAM (katliam) SORUNU SAFRANBOLU VE ÇERKEŞ'E SIÇRAMIŞTIR. İG'TİŞAŞ (kargaşa) ANKARA'YA DOĞRU HIZLA İLERLEMEDİR. ANKARA'DA İŞE YARAR ANCAK 700 KİŞİLİK BİR KUVVET VAR. SAĞLAYACAĞINIZ EN FAZLA GÜÇLE HEMEN ANKARA'YA TEŞRİF BUYURUN! CEVABINIZI MAKİNE BAŞINDA BEKLİYORUM!

Aynı günlerde Çerkez ETHEM de Ankara'dan Genel Kurmay Başkanı Albay İSMET Bey tarafından telgraf başına çağırılıyordu.

-ETHEM BEY NASILSINIZ?
GAZANIZ MÜBAREK OLSUN!
- TEŞEKKÜR EDERİM.
- MUSTAFA KEMAL PAŞA VE ABİNİZ REŞİT BEY YANIMDALAR.
SİZE KÖTÜ HABERLERİM VAR!
- SÖYLEYİN... KÖTÜ DE OLSA GERÇEKLERİ BİLMEMİZ GEREKİ
- MERKEZDE HİÇ KUVVETİMİZ KALMADI. MİRALAY, MAHMUT BEY DÜZCE'YE GEÇERKEN BASKINA UĞRADI ŞEHİD OLDU.

... ANKARA'NIN KUZEY BATISINA GÖNDERDİĞİMİZ ALBAY ARİF BEY DE BİR SUBAYI TARAFINDAN ÖLDÜRÜLDÜ. ALİ FUAT PAŞA'NIN DA DURUMU TEHLİKELİ...

İSMET BEY, BURADAKİ İŞLERİ KAZIM BEYE BIRAKMAMI VE HEMEN GEYVE BOĞAZINDA ZOR DURUMDA OLAN ALİ FUAT PAŞA'NIN YARDIMINA KOŞMAMIZI İSTİYOR. NE DİYELİM TEVFKİ BEY?

YARIN ŞAFAKLA GEYVE'YE HAREKET EDECEĞİMİZİ BİLDİR. KAZIM BEY, BİGAYA YENİ BİR MUTASARRİF GÖNDERSİN. BU BALIKESİR JANDARMA KUMANDANI AVNİ BEY OLABİLİR!

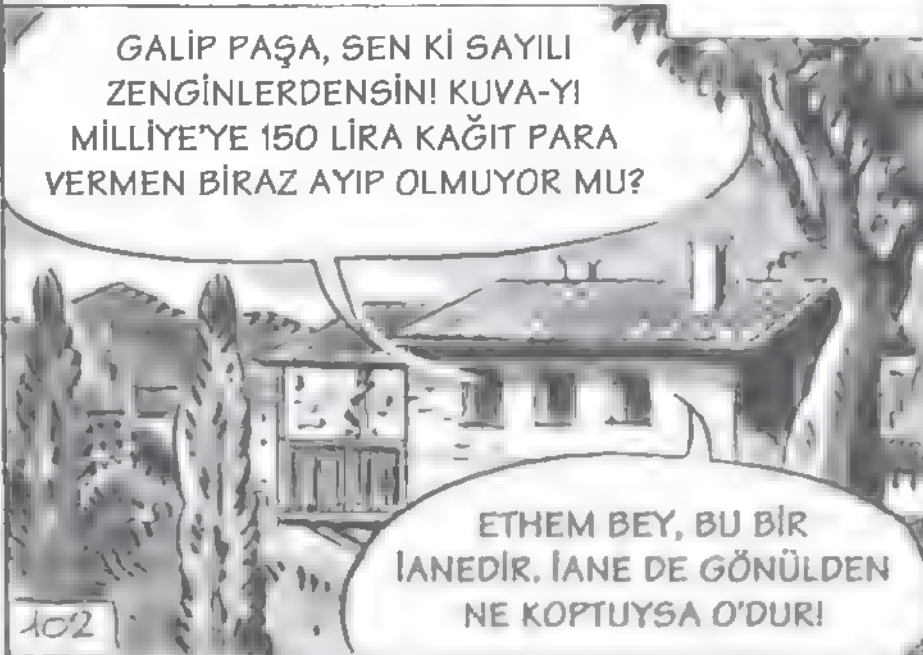
FAKAT DAHA ÖNCE MANYASTAN BİR GEÇMEMİZ GEREKİYOR. ANZAVUR ARTIKLARI ORADA TOPLANMIŞLAR. BENİM, MANYAS'A GİRMEYE KORKTUĞUMU YAYIYORLARMIŞ!

Çerkez ETEM, yolu biraz uzatarak Manyas'tan geçti... ve yaman geçti.

Manyas'ta kendisine teslim olan âsilerin de katılmasıyla ETHEM Bey'in "Kuwe-i Seyyare"sinin toplam gücü 5000 kişiyi geçer olmuştu. 3 gün sonra Bursa'ya giderken Karacabey'de bir gün konakladı. Kentin ileri gelen eşrafiyla, yardım konusunu görüştü...

GALİP PAŞA, SEN Kİ SAYILI ZENGİNLERDENSİN! KUVA-YI MİLLİYE'YE 150 LİRA KAĞIT PARA VERMEN BİRAZ AYIP OLMUYOR MU?

ETHEM BEY, BU BİR İANEDİR. İANE DE GÖNÜLDEN NE KOPTUYSA O'DUR!

ATIN ŞUNU ZİNDANA! İSTANBUL BİRAHANELERİNDE BİR GECEDE 50 ALTIN LİRAYI SU GİBİ HARCAYAN PAŞA, DÜŞMANA KARŞI VATANIN NAMUSUNU KORUYAN ORDUYA YARDIMDAN KAÇMANIN CEZASINI ÇEKSİN!

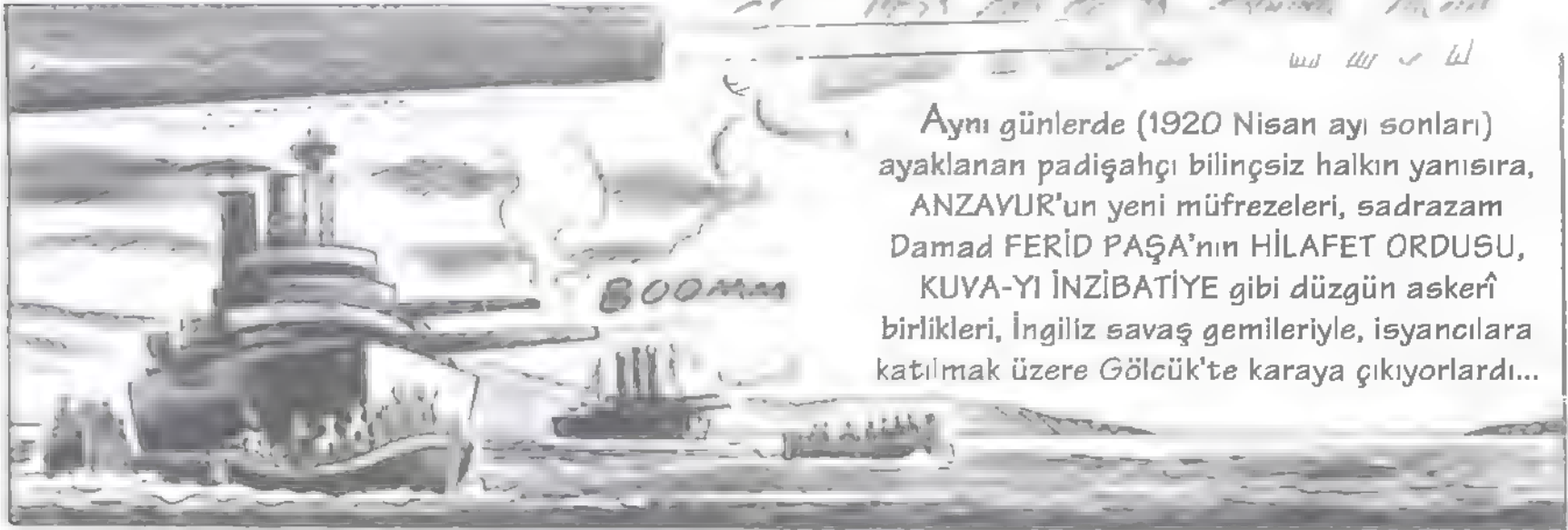
ALİ FUAT PAŞA GEYVE'DE ÇOK ZOR DURUM-
DA, DİYORUZ, ETHEM BEY, "ilerde büyük
sorun yaratabilir" DİYE MANYAS'A GİDİYOR,
ANZAVUR ARTIKLARIYLA UĞRAŞIYOR!

NE YAZIK KI
ELİMİZDE BULUNAN
TEK CİDDİ KUVVET
ONUN KUVE-İ
SEYYARE'Sİ!

Ankara...

AFYON'DA REFET BEY'E BİR
TEL ÇEKELİM: DEMİRCİ EFE'-
DEN NE KADAR ADAM
ALABİLİRSE ACELE GEYVE
BOĞAZINA GÖNDERSİN.
AYRICA GÖNÜLLÜ
TOPLANSIN. DURUM SON
DERECE NAZİK!

BAŞ ÜSTÜNE
PAŞA
HAZRETLERİ..

Aynı günlerde (1920 Nisan ayı sonları)
ayaklanan padişahçı bilinçsiz halkın yanı sıra,
ANZAVUR'un yeni müfrezeleri, sadrazam
Damad FERİD PAŞA'nın HILAFET ORDUSU,
KUVA-YI İNZİBATİYE gibi düzgün askerî
birlikleri, İngiliz savaş gemileriyle, isyancılara
katılmak üzere Gölcük'te karaya çıkıyorlardı...

Bursa'dan hemen
yola çıkan Çerkez
ETHEM ve birlikleri
kına dinlenmelerle
GEYVE'de ALİ FUAT
Paşa'nın karargahına
ulaştılar.
Paşa, ETHEM'i
sevgiyle kucakladı.

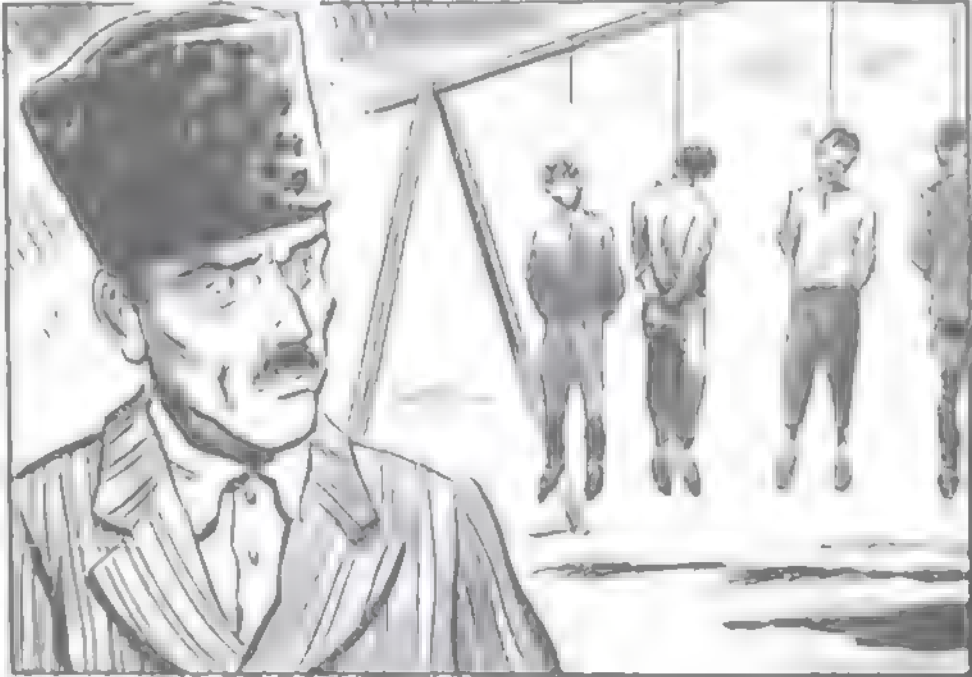
BEN İSMET BEY VE FEYZİ
PAŞA'LAR GİBİ DÜŞÜNÜ-
YORUM. BELKİ BİRAZ KAYIP
VERECEĞİZ, AMMA BEN
CEPHEDEN SALDIRMAK
KARARINDAYIM.

MUSTAFA KEMAL PAŞA
DÜŞÜNCENİ YERİNDE BULDU. İSTEDİ-
ĞİN GİBİ HAREKET EDEBİLİRSİNİ!

Ertesi gün, bütün birlikleriyle, Geyve boğazını tutan âsilere saldıran Çerkez ETHEM'in Kuva-yı Seyyare'si, çetin bir karşı koymaya rağmen, kısa zamanda bu direnişi kırdı. Ve Halife Ordusu'nu darmadağın etti. Esirlerden başka 2 dağ topu ve makineli tüfekler ele geçirildi...

Sıra Adapazarı'nı kurtarmaya gelmişti. Halife Ordusu Kumandanı SÜLEYMAN ŞEFİK Paşa İzmir'e kaçınca başıbozuk ordu hemen teslim oldu. (23 Mayıs 1920)

TEYFİK Bey'in başkanlığındaki Harp Divanı hemen toplandı ve isyanda başı çekenlerin asılmasına karar verdi. 12 kişi pazar yerinde asıldı.

-ÇERKEZ ETHEM'in Hafız REŞAD Efendi'ye yazdırdığı söylenen Hatıraları'nda, kendisi "İDAM KARARLARINA BEN HİÇ KARIŞMADIM!" der ve sonra da büyük bir saflıkla ekler: "YALNIZ BİRKAÇ KİŞİYİ DİVAN-I HARP ÖNÜNE ÇIKARMADIM, AFFETTİM!" Demek ki, "ŞUNLAR ASILMAYACAK, ÖTEKİLERİ NE YAPARSANIZ YAPIN!" diyerek Divan-ı Harbi kararlarında serbest (!) bırakıyordu.-

24 Mayıs 1920... ÇERKEZ ETHEM'in Kuva-yı Seyyare'si Adapazarı'nda bir günlüğüne soluklanırken Düzce'de isyanın elebaşları Çerkez SEFER BERZEK'le VAHAP ve Koçi Bey ecel terleri döküyorlardı...

ÇERKEZ ETHEM'E KARŞI DURAMAYIZI ŞERİF PAŞA CANINI ZOR ATMIŞ İZMİR'E!

EYETİ ETHEM, ADAPAZARI ÜSTÜNE YÜRÜRKEN KENDİSİNE KURŞUN SIKAN TÜM KÖYLERİ ATEŞE VERMİŞ. HALK KORKU İÇİNDE!

DÜZCE'YE GİRERSE TOPUMUZU SORGUSUZ SUALSİZ İPE ÇEKER.

NE YAPMALI ONU SÖYLE!

ELİMİZDE REHİN BULUNAN 2 TRABZON MİLLETVEKİLİNİ(*) REFET (Bele) BEY'E ARACI GÖNDERELİM. DÜZCE'YE ETHEM'DEN ÖNCE GİRMESİNİ RİCA EDELİM.

(*) T.B.M. Meclisi'nce daha önce âsileri yatıştırmak için gönderilen HÜSREY (Gerede) Bey'le OSMAN Bey.

Ankara'da Genel Kurmay Başkanlığı Albay İSMET Bey'in bürosu.

REFET BEY KANALIYLA GELEN TELDE HÜSREY BEY: "SEFER BEY SÖZÜNÜN ERİDİR. ANLAŞMAK İSTİYOR. REFET BEY DÜZCEYE GELSİN. KARŞI KOYMAYACAĞIZ. AMMA ÇERKEZ ETHEM'İN ŞEHRE GİRMESİNE ENGEL OLUNSUN!" DİYOR!

HAYIR! ŞEHRE SİLAH ZORUYLA GİRİLECEK. ZAMAN KAZANMAK İSTİYORLAR. ŞEHİD ETTİKLERİ SUBAY VE ERLERİMİZİN HESABINI SORACAĞIZ! HALKA ŞEFKAT GÖSTERİLECEK FAKAT İHANETE YARDIMCI OLANLAR ASLA AFFEDİLMEMEYECİKTİR!

Aynı anda Adapazarı'nda
ETHEM Bey'in karargahı...

DÜZCE'DEN... SEFER BERZEK BEY:
"Bekleyin. Ankara'yla görüşüyoruz. İyi barış
yoluyla halletmek
istiyoruz!"
DİYOR.

NEDİR O? YENİ
BİR İSYAN
HABERİ Mİ?

BENİ DE YARBAY MAHMUT BEY GİBİ
SAFDIL SANIYOR BUNLARI! HAYDI
ATLARI REFET BEY'DEN ÖNCE DÜZCE'YE
GİRİP SUBAY
KATİLLERİNİN
CEZASINI
VERMELİYİZ!

İSMET Bey de, Çerkez ETHEM de Düzce olayını iyi
değerlendirmişler. Yarbey MAHMUT Bey gibi SEFER
BERZEK'in oyununa gelmemişlerdi. ÇERKEZ ETHEM
birlikleri bir hızla Düzce'nin içersine.
Uzun zamandır, acımasızca, haince, milli mücadeleyi
boğmak için, yakaladıkları devlet memurlarını,
subayları işkenceyle öldüren isyancılar birer birer
yakalandılar... BERZEK SEFER, VAHAD Bey, KOÇI Bey,
o gün şehrin ortasında idam edildiler.

-26 Mayıs 1920-

"BERZEK SEFER DE VAHAP
BEY DE ÇERKEZDİLER. ETHEM
BEY ONLARA NASIL KIYDI?"
DİYENLER VARMIŞ!

BU İŞİN ÇERKEZ'İ TÜRK'Ü YOKTUR!
VATAN HAINIYLA, VATANI KURTARMAYA
ÇALIŞANLAR YARDIR. HAINLER
CEZALARINI ÇEKMELİDİRLER.

Bazı tarihçiler -örneğin

S. SELEK- Düzce isyanında İSMET Bey'in (İnönü) Berzeg SEFER'i kurtarmak için ETHEM'e telgraf çektiğini, büyük çaba harcadığını fakat,

Kuva-yı Seyyare kumandanına söz geçiremediğini yazarlar.

Düzce isyanında hep Çerkez ETHEM ön planda görünür ama,

harekâtı düzenleyen ALİ FUAT Paşa, Karakeçili yarbay ARİF, albay REFET, İBRAHİM çavuş müfrezeleri, Yzb. DEMİR

komutasındaki, ÖMER ve SÜLEYMAN kaptan

çetelerinin yiğitçe ölümle yüzyüze çarpıştıklarını unutmamak gerekir.

ÇERKEZ ETHEM, "hatıraları"nda YOZGAT ayaklanmasının başlangıcını şöyle anlatır: "BOLU-DÜZCE-GEREDE-MUDURNU-ADAPAZARI İSYANLARININ BAŞTIRILMASINDAN SONRA DÜZCE'DE BULUŞAN BÜTÜN MİLLİ BİRLİKLER KUMANDANLARINA ALİ FUAT PAŞA BİR ZAFER ZİYAFETİ ÇEKMEK İSTEMİŞTİ. TAM YEMEĞE OTURACAĞIMIZ SIRADA BÜYÜK A'BİM REŞİT BEY (Saruhan M.vekili) KAN-TER İÇİNDE ODAYA GİRDİ...

REŞİT Bey, ALİ FUAT Paşa'ya elden bir mektup getirmişti

YOZGAT İSYANI, ÇEVREYE YAYILMAK ÜZERE, KAYMAKAM (albay) CEMİL CAHİT(*) BEY'İN BİRLİKLERİ BASKINA UĞRAMIŞ, ÇEKİLMEK ZORUNDA KALMIŞTIR. ETHEM BEY'İN EN KISA ZAMANDA OLAYA EL KOYMASI KESİNLİKLE GEREKLİ.. DURUMU KENDİSİNE..."

(*) CEMİL CAHİT TOYDEMİR. Sonraları Savunma Bakanı, Ordu Kumandanı, Orgeneral...

BEYLER, TAM 14 SAATTİR AĞZIMA BİR LOKMA GİRMEDİ. BURNUMA NEFİS KEBAP KOKULARI GELİYOR. HEM YİYELİM HEM KONUŞALIM.

ETHEM BEY, YOZGAT AYAKLANMASI DÜZCE İSYANINDAN DA, YUNAN SALDIRISINDAN DA DAHA TEHLİKELİDİR. ANKARA KESİN İHTİYAÇ OLMAŞA SİZİ ACELE ÇAĞIRMAZDI...

Yozgat ayaklanmasını başlatan bir devlet memuru olan Mutasarrıf (*) NECİP Bey'di. Bozguncu konuşmalarından dolayı 20 Ekim 1919'da görevinden alınmıştı.

Yozgat'ta Necip Bey'in Mutasarrıf olarak görev yaptığı bir ailevi

MUSTAFA KEMAL, PADİŞAHI İNDİRİP ONUN YERİNE KENDİSİ PADİŞAH OLMAK İSTİYOR!

Yozgat'ın çok eski ve ün'ü bir ailesi olan ÇAPANOĞLU'lardan EDİP ve kardeşi CELAL Yozgat Hürriyet ve İtilaf (*) Partisi'nin kurucusuydular. Milli Kurtuluş Hareketi'ne inanmıyorlardı. Halkı silahlandırıp Yozgat'ı, Zile'yi askeri birliklerin elinden almışlardı.

(*) İTTİHAD VE TERAKKİ'ye karşıt, padişahçı parti.

Bu sırada, Ankara'da MUSTAFA KEMAL Paşa, Adapazarı Kuva-yı Milliyesinden Kuşçubaşızade EŞREF Bey'le konuşuyordu.

ETHEM BEY HAKKINDA İLK BİLGİLERİ SİZDEN ALMIŞTIM. SÖYLEDİKLERİNİZ ÇOK DOĞRUYMUŞ. YUNAN'I SALİHLİ'DE DURDURDU, İÇ İSYANLARI DA KISA ZAMANDA BASTIRDI. YOZGAT İSYANINI DA ONUN KUVA-YI SEYYARE'SİNE BIRAKTIK.

İYİ YAPTINIZ! YALNIZ... ETHEM, BÜTÜN ÇERKEZLERDE OLDUĞU GİBİ BÜYÜKLERİNE SAYGILIDIR. ABİSİ REŞİT BEY DE OLDUKÇA HIRSLI BİRİDİR. BENCE ETHEM'İ ABİLERİNDEN UZAK TUTMALI!

Çerkez ETHEM birliklerinin Eskişehir'den trenle Ankara'ya taşınmasına karar verildi. Böylece, hem zaman kazanılmış hem de erat (erlar) biraz olsun dinlendirilmiş olacaktı. ETHEM Bey durgun ve düşünceliydi.

Bu durgunluğunun asıl nedenini bilemeyen ALİ FUAT Paşa'yla REFET Bey, ETHEM'i övgü yağmuruna tutarak yüreklendirmeye çalışıyorlardı.

Oysa, ETHEM'de yürek mangal gibiydi. Sıkıntısı çok başka bir nedenden kaynaklanıyordu.

İÇİMDE GARİP BİR SIKINTI VAR?
ANKARA'YA ÇAĞRILIŞIM- BANA İLERDE
ALTINDAN KALKAMIYACAĞIM BİR TAKIM
TATSIZ OLAYLARIN BAŞLANGICI
OLACAKMIŞ GİBİME GELİYOR!

O; adını koyamadığı endişeden korunmak ister gibi, ALİ FUAT Paşa'ya bir öneride bulundu.

PAŞAMI GÖRÜYORSUNUZ, CEPHELERİN BİR
ELDEN KUMANDASI ARTIK KAÇINILMAZ OLDU.
BUNU DA EN İYİ SİZ YAPABİLİRSİNİZ. KABUL
EDERSENİZ, BEN DE BENİ AŞAN
DURUMLARDA SİZE AKIL
DANIŞABİLİRİM.

BUNU BEN DE ÇOK İSTERİM,
ETHEM BEY! AMMA BUNA
ANCAK MİLLİ MÜDAFAA
VEKALETİ KARAR VERİR!

Çerkez ETHEM'in birlikleriyle Eskişehir'den hareket edeceği telgrafına MUSTAFA KEMAL Paşa, Büyük Millet Meclisi adına bir teşekkür teliyle karşılık vermişti.

Ankara 2 Mayıs 1920 "...ETHEM BEYİN BAŞARILARI VE HİZMETLERİ KURTULUŞ TARİHİMİZDE EN PARLAK SAYFALARI OLUŞTURACAKTIR. KENDİSİNE VE KAHRAMAN BİRLİKLERİNE MİLLET MECLİSİ ADINA TEŞEKKÜRLERİME ARACI OLMANIZI..."

Ethem'in çakır gözleri dolu dolu olmuştu. Bakışlarını başka yana çevirdi.

BABA! EMRELER KÖYLÜ ÇERKEZ ALİ BEY! UFAK "Çakır"IN NE BÜYÜK ADAM OLDU!..

DİKKATİNİ ÇEKERİM BABA! EN KÜÇÜK OĞLUN ÇERKEZ ETHEM'E TEŞEKKÜR EDEN BU KİŞİ ÇANAKKALE'DE İNGİLİZ'LE FRANSIZ'I PERİŞAN EDEN MUSTAFA KEMAL PAŞA'DIR!.. VE BENİ MİLLET MECLİSİ ADINA TEBRİK EDİYOR!

GÜLE GÜLE MİLLİ KAHRAMAN!

ETHEM ve birlikleri, Eskişehir'de istasyonu dolduran halkın sevgi gösterileri ve hayır dualarıyla trene bindiler, Ankara'ya yolcu edildiler...

ALLAH NAZARDAN SAKLASIN!

MÜNCİ-İ MİLLETİ GAZAN MÜBAREK OLSUN!

Özel olarak Kuva-yi Seyyare için hazırlanmış olan 4 katarlık tren kırış bozkırlardan geçerken ETHEM Bey derin düşüncelere dalmıştı.

ŞU ANDA SALİHLİ'DE CEPHEDE OLMAYI NE KADAR İSTERDİM. NEME GEREK BENİM ANKARA!.. YOZGATTAN BANA NE!.. BİR KÜÇÜK İSYANI BİLE BASTIRMAKTAN ACİZLERİ!

Birden bir öksürük krizi ile sarsıldı. Hemen ağzına dayadığı mendil yer yer kana bulanmıştı.

KUMANDANIM!

ÖNEMLİ DEĞİL, KORKMA!

Günlerdir, aralıksız dağ-bayır kovalamaca, çarpışma, ETHEM'in zaten hasta olan ciğerlerinde kanama yapmıştı. Kuşetini indirdiler. Yüzüstü uzandı. Derin bir uykuya daldı. O kadar yorgundu ki rüya bile göremedi...(*)

(*) Bulabildiğim belgelerin hiçbiri Çerkez ETHEM'in rahatsızlığının akciğer veremi mi, yoksa miğde ülseri mi olduğu hakkında açık bir tanım yapmıyor. Bu konuya ben de bir açıklık getiremeyeceğim için üzgünüm. S.Y.

KUMANDANIM ANKARA'YA GELİYORUZ!

ANKARA MI? HMM!

Yüzünü y kayıp traşını olan
Çerkez ETHEM, emir erinin
yardımıyla giyindi...

...hemen çatışmaya girecekmış gibi kuşandı...
başını çattı.

Seferi hallerde yanından hiç ayırmadığı
İngiliz filintasını sol eline alıp vagonun
sahanlığında görüldüğü an istasyonda bir
alkıştırmıştı.

Birden gürültü başladı...
Çerkez ETHEM...

Astrajın kapalı, orta boy, galen
çakmak bulduğu bir kalarn di yana açmış
onu kucallamaya gelyordu. Heranlandı...

Çerkez ETHEM hiç beklemediği bu olağanüstü karşılamadan şaşkına dönmüştü. MUSTAFA KEMAL Paşa'yla kucaklaşması istasyonda bulunanlar üstünde büyük heyecan yaratmıştı.

HOŞ GELDİNİZ
ETHEM BEY!
ASLAN
GİBİSİNİZ,
MAŞALLAH!

FEVZİ Paşa ve İSMET Bey'lerle el sıkışıp tanıştıktan sonra, sıra Çerkez YUSUF İZZET Paşa'ya gelince, eğilip elini öperek Çerkez ETHEM gönülleri bir kez daha fethetti...

SAĞOL ETHEM
BEY OĞLUM!

İstasyondaki büyük törenden sonra "REİS PAŞA" ETHEM Bey'i otomobili ne aldı. Ona eşliğinde yer verdi. Arkadaki otomobilde FEVZİ Paşa ile İSMET Bey bulunuyorlardı.

ŞU BAKIMLI ATILARI İLE KUVA-Yİ
SEYYARE, MİLLET MECLİSİ ÖNÜNDEN
BAŞLAYARAK ANKARA CADDELERİNDE BİR GEÇİT
YAPARSA ÇOK İYİ OLUR, ETHEM BEYİ HALKIN DA
MECLİSİN DE MANEVİYATI ÇOK BOZUK!

Birkaç otomobillik katile MUSTAFA KEMAL Paşa'nın çalışma ve barınma yeri olan Ziraat Mektebi'ne varınca hemen "Paşa"nın birinci kattaki büyük çalışma odasına kapandılar. İlk sözü İSMET Bey aldı...

ETHEM BEY, BİLİYORUM YORGUNSUNUZ. AMMA ZİYARETÇİLER ÜŞÜŞMEDEN HEMEN KONUYA GİRELİM!

ELBETTE HEPİMİZİN İLK AMACI, YATANI YUNAN İŞGALİNDEN KURTARMAKTIR. FAKAT YOZGAT İSYANI BİR ANDA ÖN PLANA ÇIKMIŞTIR! ŞUNU ÜZÜLEREK İTİRAF ETMEK ZORUNDAYIM Kİ BU İSYANI BASTIRACAK GÜCÜMÜZ YOK! FAKAT SİZİN BİRLİKLERİNİZ BUNU BAŞARABİLİR.

İSMET Bey, uzun konuşmasını bitirince, MUSTAFA KEMAL Paşa gözlerini Çerkez ETHEM'e dikti. Heyecanını belli etmemeye çalışarak vereceği cevabı bekliyordu.

Çerkez ETHEM, ikisi paşa, biri albay olan üç ünlü ve kıdemli kurmay subayı çatlatırcasına, konuya bambaşka bir yerden girmiş hiç sakinmadan konuşmaya başlamıştı.

HAYRET EDİYORUM. SİVASTA HEY'ET-İ TEMSİLİYE, ANKARADA MİLLET MECLİSİ SIFATIYLA BİR YILDAN FAZLADIR TOPLANIP DURUYORSUNUZ. NEDEN KENDİNİZİ KORUYACAK BİR KUVVET OLUŞTURAMADINIZ? HELE CEPHELERE, NEDEN EN UFAK BİR YARDIMDA BULUNMADINIZ?

Osmanlı İmparatorluğunun son Harbiye Nazırlarından FEVZİ Paşa mosmor olmuştu. Çanakkale'de 100.000 kişilik ordulara kumanda etmiş, Suriye'de Yıldırım Orduları Grubu'nu Alman Paşası Liman Von SANDERS'ten devralıp Osmanlı'nın son başarılı savaşlarını vermiş, şimdi de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin başkanı olan MUSTAFA KEMAL Paşa'nın rengi sigara tablasındaki külden daha soluk bir renk almıştı

ETHEM'in, TEŞKİLAT-I MAHSUSA'dan amiri olan Kuşçubağızade EŞREF Bey'in sözlerini anımsadı: "ETHEM, cesurdur, çalışkandır, terbiyelidir. Amma... Cahildir. Fazla yüzverilirse yolunu şaşıracaktır."

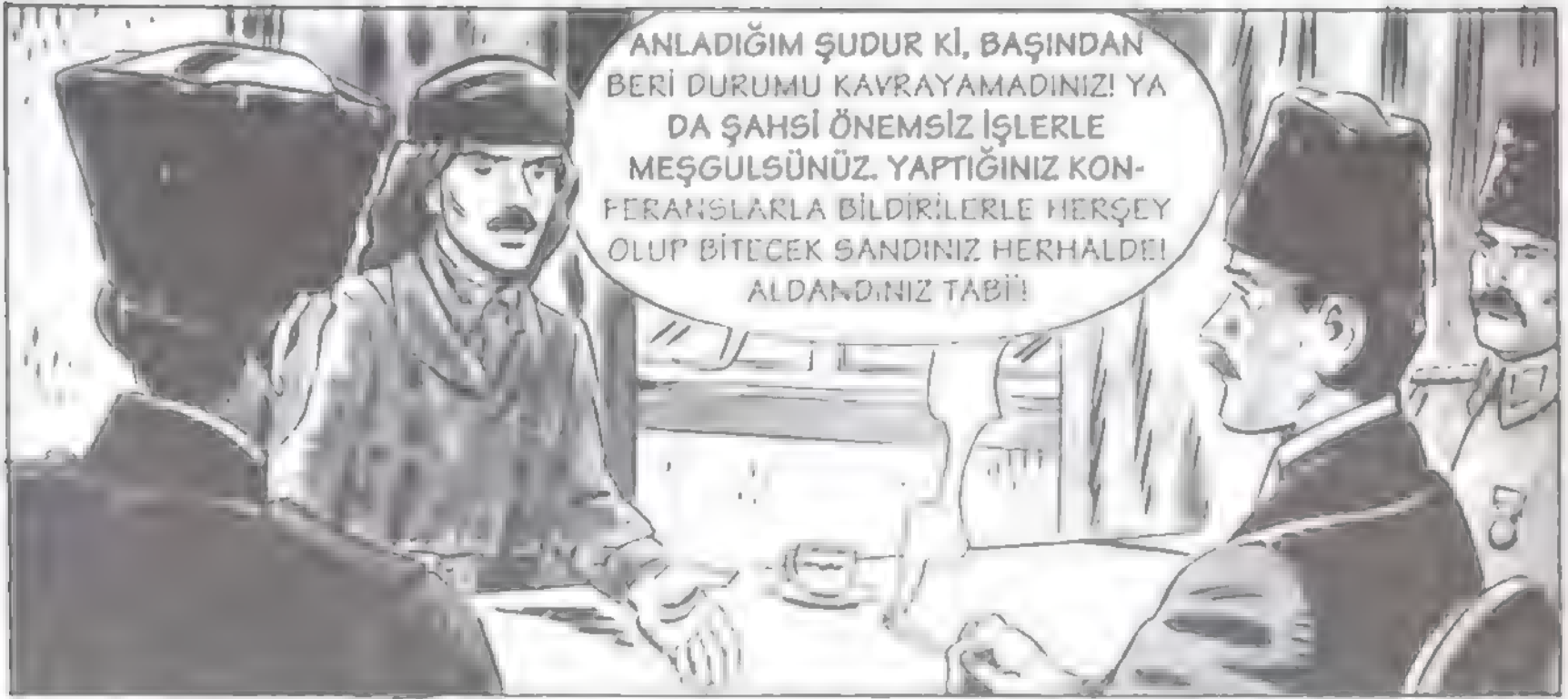

Çerkez ETHEM hiçbir şeyin farkında olmaksınız, yersiz, zamansız, haksız konuşmasını sürdürüyordu.

ANADOLU'NUN ORTASINDA HİÇBİR YABANCI DEVLETEN YARDIM ALMAYAN BACİT BİR YOZGAT İSYANINI BİLE BASTIRMAKTAN ACİZSİNİZ!

BİZİM GÖREVİMİZİN- İPTE ADAM SALLANDIRARAK, VALİ ÇOCUKLARINI DAĞA KALDIRIP CAN BEDELİ ALARAK ÇETELER KURMAK DEĞİL, YEPYENİ ÇAĞDAŞ BİR TÜRK DEVLETİ KURMAK OLDUĞUNU BU ÇOCUĞA NASIL ANLATMALI ŞİMDİ?

ANLADIĞIM ŞUDUR KI, BAŞINDAN
BERİ DURUMU KAVRAYAMADINIZ! YA
DA ŞAHSİ ÖNEMSİZ İŞLERLE
MEŞGULSÜNÜZ. YAPTIĞINIZ KON-
FERANSLARLA BİLDİRİLERLE HERŞEY
OLUP BİTECEK SANDINIZ HERHALDE!
ALDANDINIZ TABİ!

MUSTAFA KEMAL Paşa hiç sesini
çıkarmadan dinliyordu. Eski
İTTİHATÇI'ların dediğine göre; "BİR
SELANİKLİ'NİN HEP SUSMASI
HAYRA ALAMET SAYILMAZMIŞ."
Çerkez ETHEM hiçbir zaman üst
düzeyde bir İTTİHATÇI olmadığı için
bu deyimi bilmiyor ve "paşa"nın
kafasında ne fırtınalar
kopardığından habersiz,
veryansın ediyordu...

Sonra gene ayakları yerden kesiliyor,
havalanıyordu.

PEKÂLA! BEN BU İSYAN
MESELESİNİ, EMRİNİZ ÜZRE,
HALLEDECEĞİM!

YALNIZ...

...BEN İSYANI BASTIRIP
DÖNÜNCEYE KADAR YUNAN
CEPHESİNİN SORUMLULUĞUNU
ÜÇÜNÜZDEN BİRİNİN ÜSTÜNE ALMASI
GEREK. HEM DE ŞAHSEN SALİHLİ'DE
BULUNMAK VE CEPHE KUMANDANI ALI
FUAT PAŞA'NIN EMRİ ALTINDA OLMAK
ŞARTIYLA! (*)

(*) Kendi "Hatıraları"ndan.

117

Arada bir terbiyeli
olmaya da
çalışıyordu.

AF BUYURUN!
BU ACI SÖZLERDEN
MURADIM, BÖYLE
GAFLETLER BİR DAHA
TEKRARLANMASIN DİYE!

Öu kez, MUSTAFA KEMAL Paşa Çerkez ETHEM'i
durdurdu...

SALİHLİ CEPHESİ
KONUSUNDA ENDİŞE
DUYMAKTA HAKLISINIZ,
ETHEM BEY. FAKAT
MERAK ETMEYİN!

YOKLUĞUNUZ SÜRESİNCE İZMİR
BÖLGESİNİN DENETİM GÖREVİNİ
FEYZİ PAŞA HAZRETLERİ KABUL
BUYURURLARSA...

ŞEREF DUYARIM!

ETHEM BEY, YOZGAT İSYANINI
BEŞ-ON GÜN İÇİNDE BASTIRA-
CAĞINIZA İNANIYORUM.

BİZİM BUGÜNE KADAR FAZLA BİR
ŞEY YAPAMAMIŞ OLMAMIZI
ELEŞTİRMekte HAKSIZ DEĞİLSİNİZ.
FAKAT, BİRLİKTE ÇALIŞTIĞIMIZ
ARKADAŞLAR İÇİNDE NE KADAR
KARARSIZ, ÜRKEK, SORUMSUZ VE
HATTA BOZGUNCU KİMSELER
OLDUĞUNDAN HABERİNİZ YOK!

MİLLETVEKİLLERİ İÇİNDE KALBEN
İSTANBUL HÜKÜMETİNE VE HALİFEYE
BAĞLI OLANLAR VAR. BUNLAR ARTIK
GEÇERLİLİĞİ KALMAMIŞ ESKİ
YASALARIN DEĞİŞMESİNİ İSTEMİYOR-
LAR. VATAN HAINLIĞI KANUNUNU
KABUL ETTİRİNCEYE KADAR
GÖBEĞİMİZ ÇATLADI. ASKER
TOPLUYORUZ, İSTANBUL
HÜKÜMETİ BİR FETVA ÇIKARIYOR,
"ASKERLİK KALKTI" DİYOR,
ASKER ORDUYU BIRAKIP
KÖYÜNE KAÇIYOR!

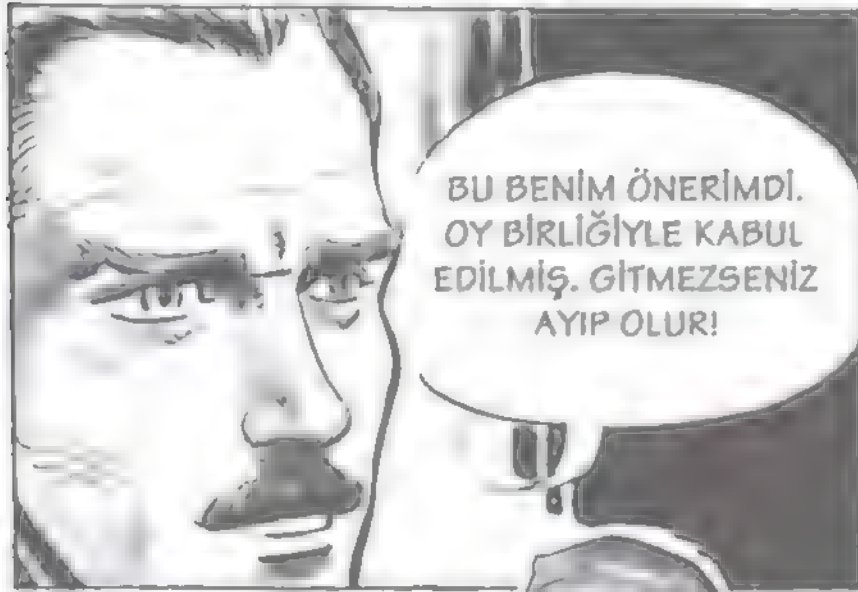
Gizli görüşme hemen hemen bitmişti. İSMET Bey, kendi yazdığı bir telgrafi imzalaması için Çerkez ETHEM'e uzattı. Çok sevinçliydi.

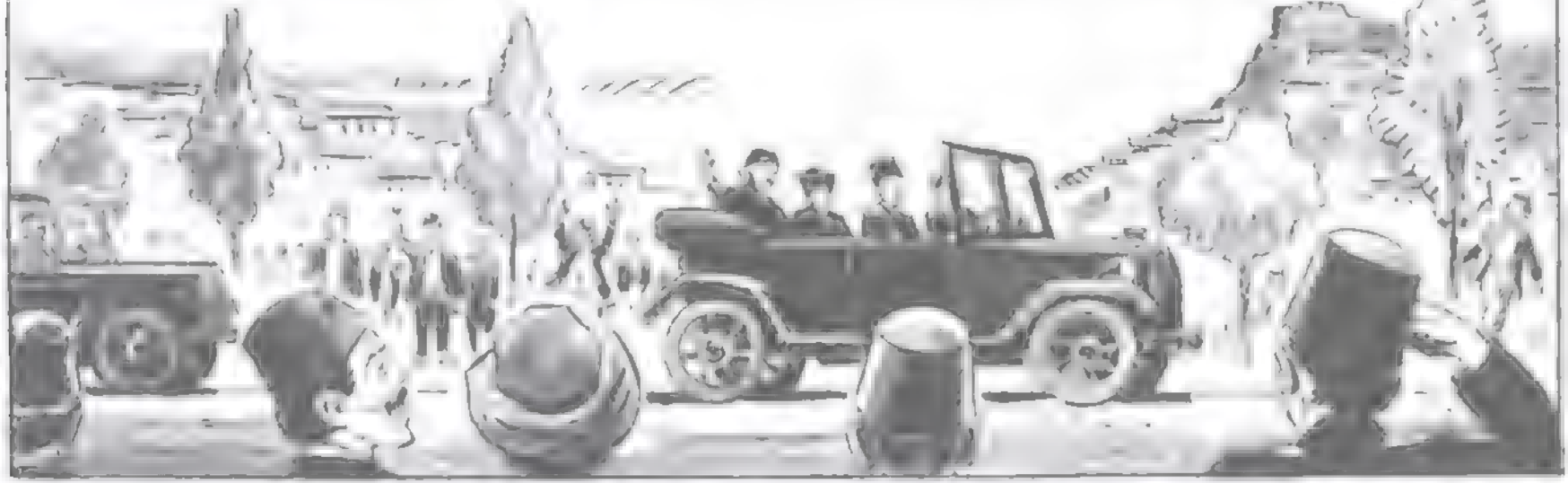
Bu sırada kapı açılmış, yüzü açık fakat karalar giymiş bir hanım içeri girmişti. Yanında, gözlüklü, efendiden bir bey vardı.

HALİDE EDİP'le eşi ADNAN (Adivar) Bey biraz oturup gitmişlerdi... FEVZİ Paşa bürosuna dönmüş, İSMET Bey, Çerkez ETHEM'in küçük abisi TEVFİK Bey'i alıp yandaki harita odasında isyan bölgesini incelemeye davet etmişti... MUSTAFA KEMAL Paşa başbaşa kaldığı ETHEM Bey'e ne büyük sıkıntılar içinde çalıştığını anlatırken yaveri odaya girdi...

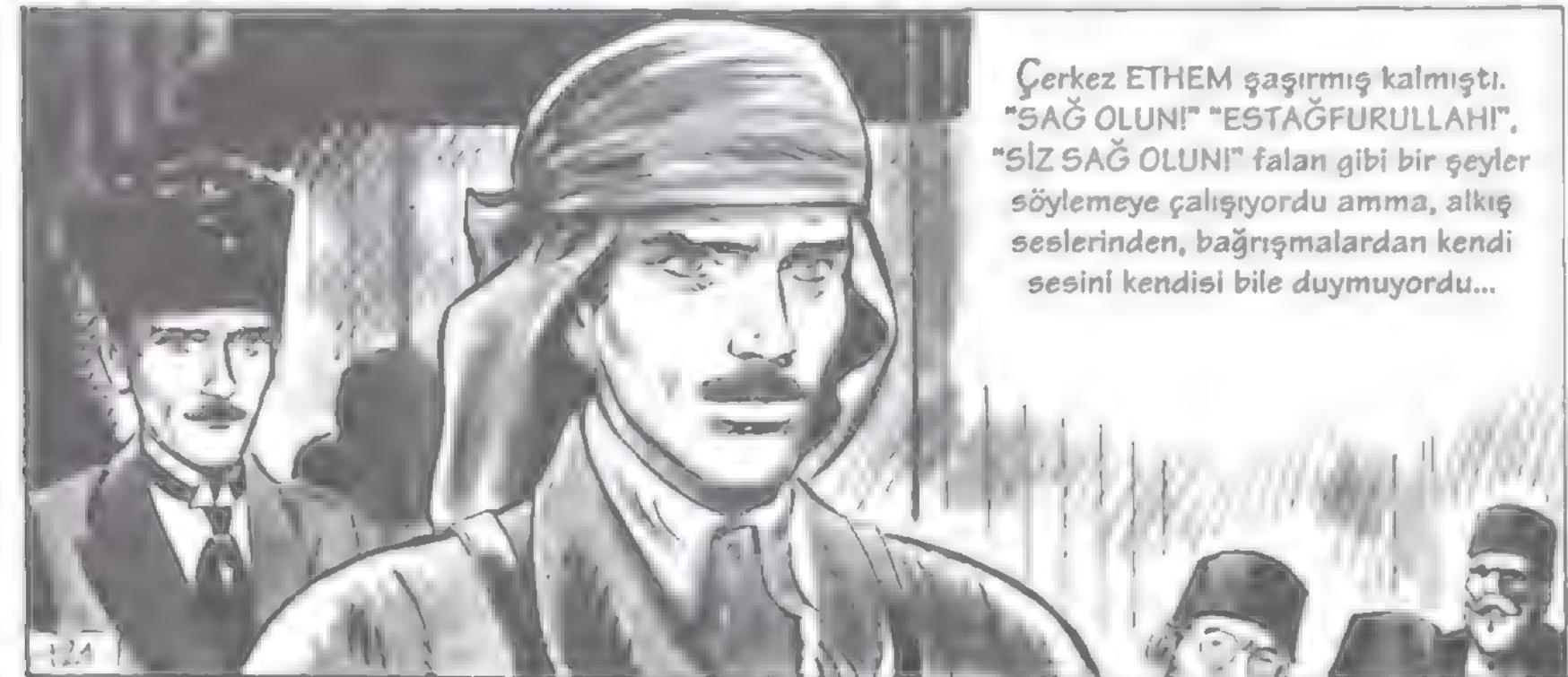
Ziraat Mektebi'ndeki "Reis Paşa"nın karargahından otomobillerle Meclis'e hareket edildi. Öndeki otomobilde MUSTAFA KEMAL Paşa ile son günlerin milli kahramanı Çerkez ETHEM'i yan yana gören halk büyük sevinç ve sevgi gösterisinde bulunuyordu...

Heyecan dolu sevgi gösterileri Meclis içine girildiğinde görülmemiş bir biçim aldı. Bütün milletvekilleri Çerkez ETHEM'i ayakta alkışlıyor, "YAŞASIN MÜNCİİ MİLLET!" diye bağırıyorlardı. (*)

(*) Müncii millet: Milletin kurtarıcısı.

Çerkez ETHEM şaşırarak kalmıştı. "SAĞ OLUN!" "ESTAĞFURULLAH!", "SİZ SAĞ OLUN!" falan gibi bir şeyler söylemeye çalışıyordu amma, alkış seslerinden, bağırışmalardan kendi sesini kendisi bile duymuyordu...

Çerkez ETHEM'in Meclis'e getirdiği coşkudan MUSTAFA KEMAL Paşa pek memnundu. Artık bazı ürkek milletvekilleri "SONUCU OLMAYAN BİR MACERAYA MI ATILDIK ACABA?" diye düşünmezlerdi.

Meclisin tavanlarında yankılanan alkışlar o güne kadar, deli-dolu, amma haddini bilen bir başçavuş olan Çerkez ETHEM'in küçük dünyasını allak-bullak etmişti. Daha sonra geçtiği dinleyici locasında ağabeyleriyle oturumu izlerken aklı başka yerlerdeydi.

ETHEM'in iki ağabeyi Saruhan milletvekili REŞİT ve TEVFIK Bey'lerin keyfine hiç diyecek yoktu.

ETHEM AKLINI BAŞINA TOFLAI GÜN SENİN GÜNÜN! YOZGAT İSYANI DÖNÜŞÜNDE SENİN İÇİN... ABİLERİN İÇİN YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR. BUNU BİL VE ÇOK İYİ DEĞERLENDİRMEYE BAK!

Vatanı 3 kardeş kurtarıyordu. İşte isbatı; Meclis'in alkışları!.. İlerde bu hizmetin bedelini elbette çatır çatır alırlardı...

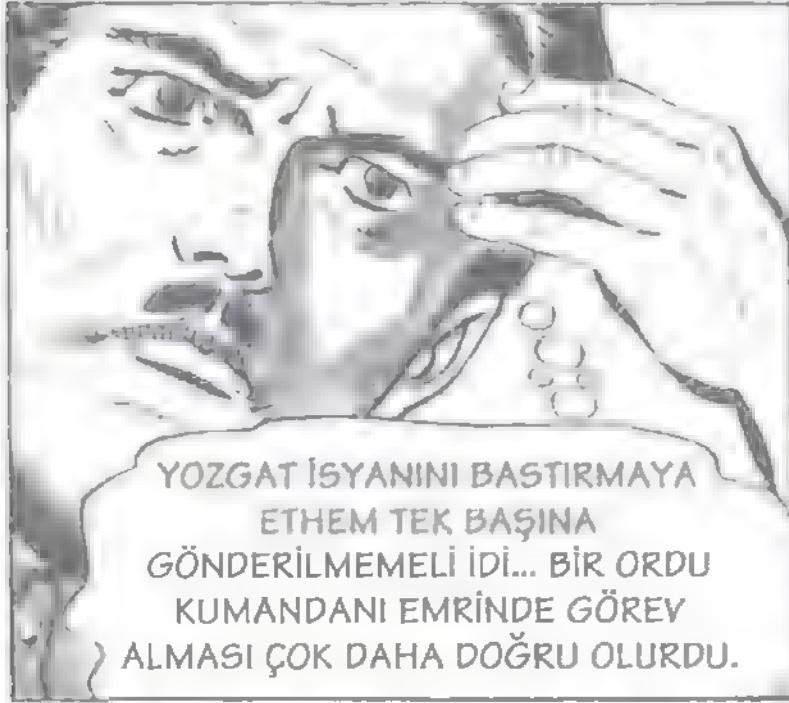
Kütahya'da, yeni Batı Cephesi Kumandanı ALİ FUAT Paşa, Ankara'da olanları duymuş, son derece telaşlanmıştı.

AH AH AH!.. NE YAPTINIZ EFENDİLER! ETHEM'E YAZIK ETTİNİZ!

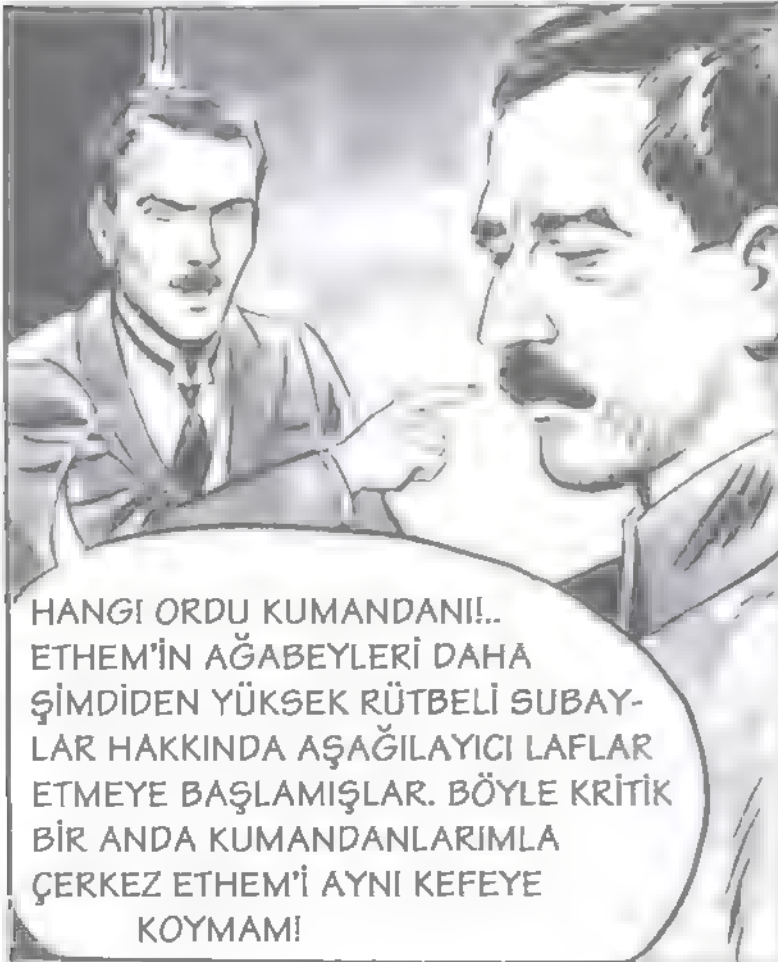
ETHEM, BASİT BİR HALK
ÇOCUĞUDUR. ONU BÖYLE
ŞİMARTMAK ÇOK YANLIŞ!

BANA DANIŞMADAN ONU
BİRLİKLERİYLE ACELE
ANKARAYA ÇAĞIRMAK...
MECLİSE SOKMAK... BUNU KİM
AKIL ETMİŞ OLABİLİR?..

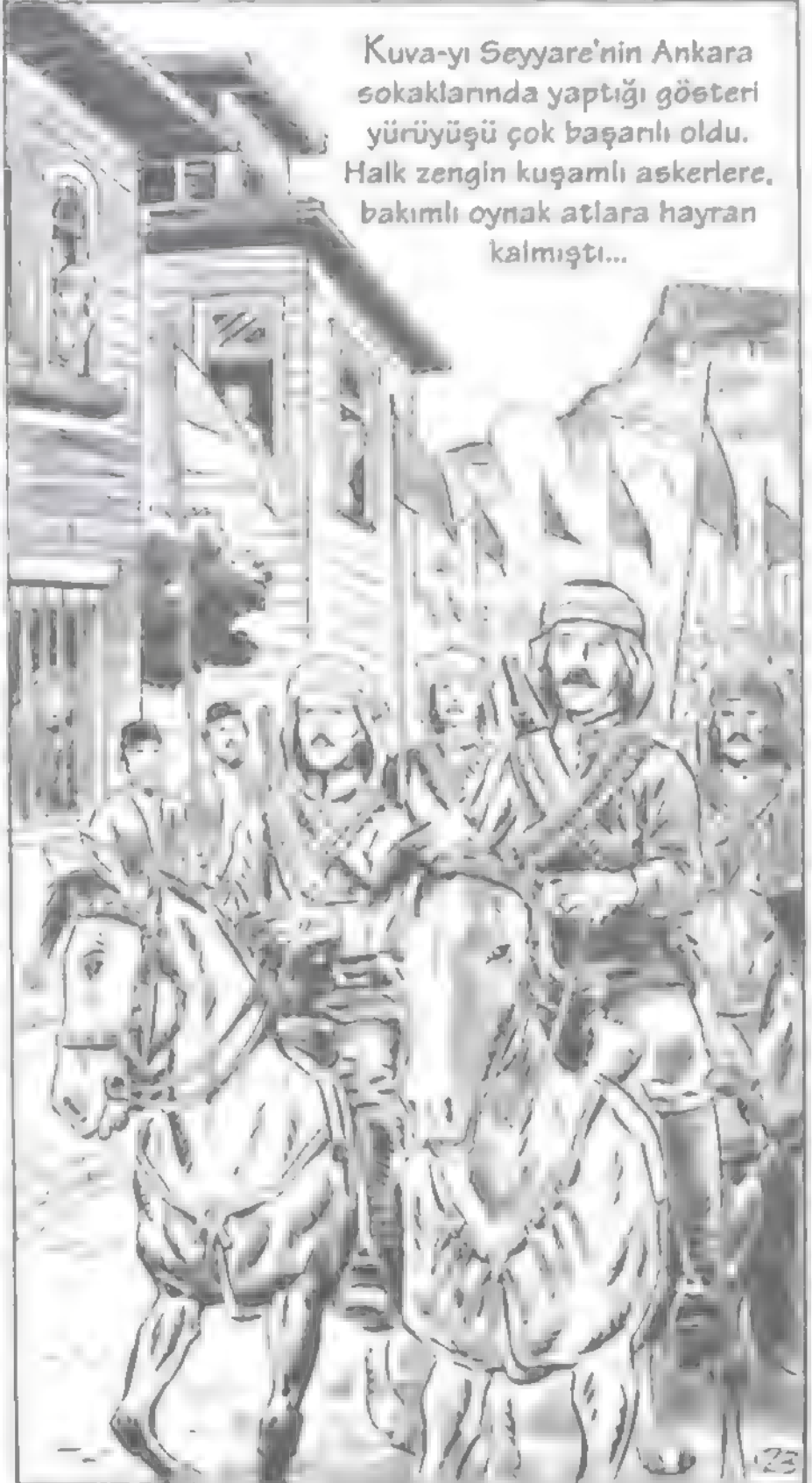
ALİ FUAT Paşa ETHEM'i
iyi tanıyordu. Onun için,
ilerde ne sorunlar
çıkabileceğini kestirebiliyordu...

YOZGAT İSYANINI BASTIRMAYA
ETHEM TEK BAŞINA
GÖNDERİLMEMELİ İDİ... BİR ORDU
KUMANDANI EMRİNDE GÖREV
ALMASI ÇOK DAHA DOĞRU OLURDU.

HANGİ ORDU KUMANDANI!..
ETHEM'İN AĞABEYLERİ DAHA
ŞİMDİDEN YÜKSEK RÜTBELİ SUBAY-
LAR HAKKINDA AŞAĞILAYICI LAFLAR
ETMEYE BAŞLAMISLAR. BÖYLE KRİTİK
BİR ANDA KUMANDANLARIMLA
ÇERKEZ ETHEM'i AYNI KEFEYE
KOYMAMI!

Kuva-yı Seyyare'nin Ankara
sokaklarında yaptığı gösteri
yürüyüşü çok başarılı oldu.
Halk zengin kuşamli askerlere,
bakımlı oynak atlara hayran
kalmıştı...

MUSTAFA KEMAL Paşa, ETHEM Bey'i kendi kaldığı Ziraat Mektebi'nin üst katında kendi odası karşısındaki odada ağırladı. ETHEM Bey, aklından bile geçirmediği bu incelikten son derece şaşkın ve mahcuptu.

PAŞA HAZRETLERİ, AĞABEYİM REŞİT BEY BENİM İÇİN HACI ŞÜKRÜ BEYİN EVİNDE YER HAZIRLATMIŞ. İZİN VERİN, ORADA KALAYIM. SİZİ DE RAHATSIZ ETMİŞ OLMAM.

HAYIR HAYIR! BURADA KALIRSANIZ FIRSAT BULDUKÇA MEMLEKET İŞLERİNİ DE KONUŞMUŞ OLURUZ.

Ertesi gün, "Reis Paşa"nın emrine verdiği özel otomobiliyle önce istasyona gidip Eskişehir'den gelen birlikleri denetleyen Çerkez ETHEM...

DİKTATÖR OLMA YOLUNDA!

KİMSENİN SÖZÜNÜ DİNLEMİYOR!

...daha sonra, Meclis'te kendisine ayrılan odada REŞİT abisinin tanıştırdığı milletvekillerini dinledi. Hepsi "Paşa"dan yana çok dolu idiler. Güçlü birinin ona "DURI" demesi gerektiğini söylüyorlardı.

Meclis'teki ateşli tartışmalar, millet vekillerinin konulara hakimiyeti ve düşüncelerini cesaretle savunmaları ETHEM Bey'i çok şaşırtmıştı...

MECLİSTE SORUNLARIN BÖYLESİNE HEYECANLA TARTIŞILDIĞINI HİÇ SANMIYORDUM DOĞRUSU!

BU BİR ŞEY DEĞİL BAZAN SİLLE-TOKAT BİRBİRLERİNE GİRELER TABANCALAR BİÇAKLAR ÇEKİLİR!

HALİDE EDİP HANIM, Keçiören'deki, tek katlı, güzel döşenmiş bağ evinde Kuva-yı Seyyare Kumandanı onuruna bir akşam yemeği vermişti. Yemeğe MUSTAFA KEMAL Paşa, FEVZİ Paşa, İSMET Bey ve HAMDULLAH SUPHİ Bey'le REŞİT Bey de çağırılmışlardı.

İsyancı bölgelerde bir ölüm rüzgarı gibi esen Çerkez ETHEM bu kadınli aydınlar sofrasında utana sıkıla konuşmaya çalışıyordu.

Çerkez ETHEM'in sıkıldığını anlayan HAMDULLAH SUPHİ (Tanrıöver) Bey lafa karıştı... (*)

BU "ÇERKEZ" SÖZÜ NEREDEN GELİYOR, BİLİYOR MUSUNUZ? "ÇER" ASKER DEMEKTİR. "KES"DE "TOPLUCA" "HERKES" ANLAMINA GELİR!

(*) Türk Ocakları Başkanı ve Saruhan (Manisa) m. vekili.

MUSTAFA KEMAL Paşa,
"Fırsat buldukça
konuşuruz!" demişti amma,
işleri çok yoğundu...
Çerkez ETHEM de Meclis'te
kendisine ayrılan odasına
gidiyor, milletvekilleriyle
görüşüyorlardı.
İkinci gün kendisini ziyarete
gelenlerin başında Çerkez
asıllı YUSUF İZZET Paşa
vardı.

ETHEM BEY, YOZGAT İSYANINI ANCAK
SEN BASTIRABİLİRSİNİ AKSİ HALDE
VATANIN SELAMETİ TEHLİKEDEDİR.

Kuva-yı Seyyare'nin tüm birliklerinin
Ankara'da toplanmasına çalışırken
Yozgat'ta leyancılar gün güne
güçleniyorlardı.

EFENDİLERİ KUVA-YI MİLLİYE'CİLER
KAFİRDİRLERİ ONLARDA DİN,
İMAN YOKTUR!

ANKARA'DAKİ
MECLİS KANUNA
AYKIRIDIR. BU BİR
HURUÇ EL
SULTANDIR! (*)

(*) Padişaha karşı çıkmak.

KOYUN
VERGİSİNİ 45
KURUŞA
ÇIKARACAK-
LARI

Çapanoğlu CELÂL ve kardeşi EDİP,
yoksul halkın yalnız din duygularını
değil, geçim sıkıntısını da kötü
amaçlarına alet ediyorlardı...

YOL VERGİSİ 200
KURUŞ OLACAK!

YENİDEN
SEFERBERLİK
İLAN EDİLECEK
MALİNİZE
CANINIZA EL
KOYACAKLARI

BUNA
DAYANACAK
GÜCÜNÜZ YAR
MI? YOK!
ÖYLEYSE BİZE
KATILINI!

Çapanoğulları CELAL ve EDİP kardeşler Yozgat'ta büyük saygınlığı olan bir ailedendiler. Halk onlara kolayca kanıyordu.

MUSTAFA KEMAL PAŞAYA
TELGRAF ÇEKMiŞLER.
"MECLİSİNİZİ TANIMİYORUZİ"
DEMİŞLERİ!

HELAL
OLSUN!
CENNETLİK
BU
ÇOCUKLARI!

Yozgat isyanı hızla yayılıyordu. Yıldızeli'nde posta nakliyatı işinde iflas eden Postacı NAZİM kurtuluşu isyanda bulmuş, Düzce-Bolu isyanlarından sağ kalan birkaç çapulcuy-la padişahın fetva ve bildirilerini dağıtıyordu.

HAYDİ TÜM
EHL-İ İMANI.. SİLAH
BAŞINAI HALİFE
ORDUSUNA
KATILINI!

Çapanoğulları isyanı genişletmek için Yozgat'ta bir at yarışı düzenlediler. Bu baharıyla kemç, kasabalardan gelen tanınmış kişilerle toplanıp onların da isyana katılmalarını sağladılar.

İLÇE İLÇE KÖY KÖY
DOLAŞIP HALKI BU ESKİ
İTTİHATÇILARA KARŞI
AYAKLANDIRMALİYİZ (*)

(*) Çapanoğlu EDİP ve CELAL kardeşler padişahçı HÜRRIYET VE İTİLAH PARTİSİ'ndendiler.

MUSTAFA KEMAL Paşa, birçok gerici hacılara hocalara karşılık, "yeniden kuruluş" davasına inanmış, ileri görüşlü, aydınlık kafalı din adamlarına güveniyor, onlardan yardım istemeyi de ihmal etmiyordu.

YILDIZELİ VE ZİLE'DEKİ ALEVİLERİ BİZDEN YANA ÇEKMEK İÇİN, ALEVİ DEDESİ ÇELEBİ EFENDİ'DEN BİR ŞEYLER YAPMASINI İSTEYELİM İSMET BEY! (*)

(*) Çelebi Efendi Millet Mecl'si Üyesiydi

Aynı gün...

MUCUR ASKERLİK DAİRESİ BAŞKANINDAN YANIT GELDİ. BEKTAŞİ ŞEYHİ ÇELEBİ EFENDİ HASTAYMIŞ, YATIYORMUŞ. ONDAN HAYIR YOK!

GERÇEKTEN HASTA OLUP OLMADIĞINI BİLMİYİ NE KADAR İSTERDİM!

Taa Erzurum'daki 15'inci Kolordu'dan KARABEKİR Paşa'dan bile yardım isteniyordu.

"...ÖNÜMÜZDEKİ GÜNLERDE YILDIZELİ KASABASINI BASACAKLARI HABERİNİ ALDIK. SİZİN BÖLGENİZDEN SÜVARİ BİRLİKLERİNE İHTİYAÇ DUYULABİLİR. EMİR VE YARDIMINIZI RICA EDERİM... İSMET

Ayaklanma bölgesine gönderilen birlikler çok zayıf kalıyorlardı.

SULUSARAY'DA BİR TABURU DAĞITTIK! SİLAHLARINI MAKİNELİ TÜFEKLERİNİ ELEGEÇİRDİK!

ÇAMLIBEL MÜFREZESİ TÜMÜYLE ESİR ALINDI!

ANKARA SON GÜNLERİNİ YAŞIYOR! YAŞASIN PADİŞAHINIZ!

Bu sırada REŞİT Bey Çerkez ETHEM'in abisi olmanın tadını çıkarıyor çevresine doluşan ETHEM hayranlarına uzun nutuklar çekiyordu.

EFENDİLER! DÜZENLİ DEVLET ORDUSU DÖNEMİ BİTMİŞTİR. MİLLİS MÜFREZELER İLE YAPILAN ÇETE SAVAŞLARINDA ÇOK İYİ SONUÇLAR ALINIYOR. GÖRÜYORSUNUZU BENCE MİLLİ ORDU KURMA ÇABALARIMIZ BOŞUNADIR!

İpe sapa gelmez düşüncelerini Meclis kürsüsünden bile açıklamakta hiçbir sakınca görmüyordu.

BİZ MEBUS UYELERİ BURADA TOPLANMIŞ NE YAPIYORUZ SANKİ? BIRAKALIM, HÜKÜMET KENDİ KENDİNE ÇALIŞSIN, İŞLERİ YÜRÜTSÜN. BAŞLARINA BİRER ADAM KOYALIM. ONLARI DENETLESİNLER. BİZLER DE SİLAHA SARILIP CEPHELERE GİDELİM. ÇARPIŞMALARA KUMANDA EDELİM.

Reşit Bey, İstanbul Harp Okulu'ndan MUSTAFA KEMAL'den bir yıl önce yüzbaşı olarak mezun olmuştu. İTTİHAD VE TERAKKİ Partisi'ne girmiş, politikaya bulaşmıştı. Trablusgarp'ta MUSTAFA KEMAL'in Derne cephesinde sol kanat kumandanı olarak çarpışmıştı. Askerliği zayıf, çenesi kuvvetli olduğu için ENYER Bey onu Arap kabile şeflerine sözcü olarak göndererek yararlanmıştı.

Bunca tecrübesine rağmen REŞİT Bey, bir "Devlet Düzeni" nedir?.. Meclis ne işe yarar?.. Nasıl çalışır?.. bunlardan haberi yoktu. Zaten Çerkez ETHEM'de "hatıraları"nda küçük abisi TEYFİK Bey'i över, REŞİT Bey'in "hiç okumadığını" söyler.

REŞİT Bey'in gayretleri meyvasını vermeye başlamış, Meclis "MİLİSİ"ler ve "DÜZENLİ ORDUCU"lar diye ikiye ayrılmıştı.

Çerkez ETHEM'in Hafız REŞAT Efendi'ye yazdırdığı söylenen "hatıraları"nda ETHEM Bey, büyük abisi REŞİT Bey için: "...sınıf birinciliği okul beşinciliği gibi göze çarpan bir başarısı hiç olmamıştır. Okumayı sevmezdi. Öyle sır verilecek biri değildi... Çünkü ağzında bakla ıslanmazdı" der. Küçük abisi TEVFİK Bey içinse: "Okumayı severdi... Hele askerlikle ilgili kitaplara çok düşkündü. Politikayla hiç ilgilenmezdi" diye övgüyle söz eder.

Çerkez asıllı
YUSUF İZZET
Paşa gibi...

..."DÜZENLİ ORDU"dan yana olanlar, bu sakat anlayışa şiddetle karşı çıkıyorlardı...

DÜZENLİ ORDU KURULUNCAYA KADAR KUVA-Yİ MİLLİYE İLE ÇETE SAVAŞLARI İLE DÜŞMANA KARŞI ÇIKMAMIZI İSTEYENLERİN BAŞINDA MUSTAFA KEMAL PAŞA GELİR. AMMA, DÜZENLİ YUNAN ORDUSUNA KARŞI KALICI BİR ZAFER İSTİYORSAK BİZİM DE KENDİ ORDUMUZU KURMAMIZ ZORUNLUDUR!

Meclis; "MİLİS Mİ?", "DÜZENLİ ORDU MU?" kavgası yaparken Adana'da Fransız işgalcilerle işbirliği yapan Ermeni çeteciler 50 Türk'ü katlediyorlardı... 12 Haz. 1920

Çerkez ETHEM'in birlikleri Ankara'da toplanmış. Yozgat'a yürümeye hazır hale gelmişti. Aynı günler MUSTAFA KEMAL Paşa, bir sürü karmaşık konuya çözüm bulmaya çalışıyordu.

ÇOK ÖNEMLİ BİR
KONUDA
GÖRÜŞECEKTİM!
REİS PAŞA HALEN
MEŞGUL MÜ?

EYETİ MOSKOVA'DAN
CEMAL PAŞA'DAN MEKTUP
ALDI. RUS HARİCİYE VEKİLİ
ÇİÇERİN'E MEKTUP YAZIYOR.
SONRA DA SADRAZAMA BİR...

MİLLÎ SAVUNMA VEKİLİ FEYZİ PAŞA...

YUNAN CEPHESİNDEN BİR
KAYGINIZ OLMASIN ETHEM
BEYİ YENİ BİR SALDIRI İÇİN
HİÇBİR BELİRTİ YOK.
YOZGATTA İSYANCILARI
TEDİPTEN BAŞKA ŞEYE
AKLINIZI YORMAYIN! (*)

(*) Ted p:
Bastırmak.

AH, PAŞAM AH...
YUNAN'IN NASIL
SAVAŞTIĞINDAN
HABERİNİZ YOK!

ONLAR ÇETE GİBİ ANSIZIN
SALDIRIR. AMMA BUNU SİZE
ANLATMAYA KALKSAM, AYIP OLUR,
ADIM SAYGISIZA ÇIKAR!

20 Haziran 1920... Çerkez
ETHEM, Yozgat'a hareketle karar verdi.

ERKAN-I HARBİYE KİŞİMİZ
İSMET BEY YOZGAT HAREKATINDA
SİZE YARARLI OLACAK BİLGİLERİ BİR
RAPOR OLARAK HAZIRLAMIŞ.

AMMA SİZ GENE DE
TEDBİRLİ BULUNUN ETHEM
BEY!

Çerkez ETHEM birliklerinin Ankara'dan ayrılışı çok gösterişli oldu. Halk Kuva-yı Seyyare'nin geçeceği yolları iki yanlı doldurmuş, oynak atlar üstündeki gürbüz, yağ z atlıları küçük bayraklarla selamliyerek yolcu ediyordu. Meclis üyeleri bile şehrin çıkış kapısına kadar gelmişlerdi. Yozgat isyanını bastırmakla görevli Kuva-yı Tedbiye Umum Kumandanı ETHEM Bey'in emrinde 70 subay, 2100 asker, 1300 at, 8 ağır makineli tüfek ve bir dağ bataryası (4 top) bulunuyordu.

EN İYİSİ, ORDU YERİNE MİLİS KUVVETLERİNİ ARTIRMAK. GEÇTİKLERİ YERDE KASIRGA GİSİLE YORLAR OYSA ORDU BİR ŞEY YAPAMIYOR.

BİLMEDEN KONUŞMA HEMŞERİMİ

SUBAYLAR KANUN-İ'ZAM ADAMI OLDUKLARI İÇİN ASİP KEDEMİZLER HALK ÜZERİNDE KORKU SALAMAZLAR. GÖREV SONUNDA YAĞMA YAPMA ÇARPLARI DA YOKTUR!

Halkın "YAŞAI", "VAROLU", "ALLAH BAĞIŞLASINI" çığlıkları arasında ETHEM Bey'in, Bnb. Çolak İBRAHİM Bey'le takviyeli ordusu Ankara'dan ayrıldı.

Çerkez ETHEM, Ankara'da konuşulan tek konu olmuştur neredeyse.

NASIL HEYBETLİYDİ DEĞİL Mİ? ASLAN GİBİ MAŞALLAH! ALLAH MİLLETİMİZE BAĞIŞLASIN!

ÖYLE GÖRÜNDÜĞÜNE BAKMAI CİĞERLERİNDEN HASTAYMIŞ.

BELKİ DE BU YÜZDEN ACIMASIZ VE SİNİRLİ!

BAŞARISININ TEMELİNDE BU ZALİMLİĞİNİN BÜYÜK PAYI VAR. EN KÜÇÜK SUÇUN CEZASI ASILMAK.

AMMA İYİ ÇARPIŞTINSA, KENDİNİ TEHLİKEYE ATTINSA, KURTARILAN ŞEHRİN YAĞMASINDA EN GÜZEL PARÇA DA SENİN OLUYOR!

İŞTE, BUNUN İÇİN DÜZENLİ ORDU KURULAMIYOR! FIRSATINI BULAN, ORDUDAN KAÇIP ETHEM'İN MÜFREZELE- RİNE KATILIYOR. EN BÜYÜK MİSİL KUVVETİ ETHEM'DE!

ASKERE 30, SUBAYA 50 LIRA AYLIK VERİYORMUŞ. BUNU BİZİM DEVLETİMİZİN VERMESİNE İMKAN YOK!

DEĞİL BİZİM BÜTÇE, İNGİLTERE'NİN BİLE HAZİNESİ BÖYLE BİR YÜKÜ KALDIRAMAZ!

BU İSYANLAR ETHEM'LE KARDEŞLERİNE YARADI. ORDU GÖZDEN DÜŞERKEN ONLAR İTİBAR KAZANDILAR!

OYSA, ETHEM'LE BİRLİKTE ÇARPIŞMALARDA BULUNAN 61. TÜMEN KUMANDANI ALBAY İZZETTİN(*) NE DİYOR: KUVE-İ SEYYARE KUMANDANLARI KENDİLİKLERİNDEN SALDIRIYA GEÇERLER. BAŞARAMAYINCA GENE KİMSEYE HABER VERMEDEN KAÇARLAR. BUNLARLA OMUZ OMUZA VERİLİP DÜŞMANA KARŞI ÇIKILAMAZ.

(*) Orgeneral İZZETTİN ÇALIŞLAR.

Yol boyu, subayları, kurmaylarıyla taktik konuşmaları yapan
ETHEM Bey onlara heveslendirici sözler ediyordu.

ÜSTÜMÜZE VAZİFE
OLMAYAN BU İŞE BİZİ NE
DİYE SÜRÜYORLAR!
KIZANLAR BU KEZ PEK
İSTEKLİ DEĞİLLER!

ONLARA, ÇAPANOĞULLARININ ÇOK
ZENGİN OLDUKLARINI SÖYLEYELİM.
İSYAN BASTIRILINCA TÜM MALLARI
ERAT ARASINDA PAYLAŞILACAK!

Aynı gün, Ankara'dan Yozgat'a
doğru birisi daha... hem de
çatlarcasına... at koşturuyordu.

ÇILDIRMIŞ BU
ADAMLARI!

Bu arada, Antep'ten bulabildiği kadar atıyla
isyancılar üstüne yürüme emri alan KILIÇ ALİ, daha
Yozgat'a varmadan Çapanoğlu CELAL'den asap
bozucu bir mektup almıştı.

"HALİFE ORDUSUNUN AMACI MUSTAFA KEMAL
VE 7 ARKADAŞINI YAKALAMAKTIR. BUNU
YAPACAK GÜÇTEYİZİ KIRŞEHİR ÜZERİNDEN
ANKARA'YA YÜRÜYECEĞİZİ" DİYORİ..

Ankara'dan tek başına yola çıkan esrarengiz atlı, birkaç at değiştirerek Yozgat'ta ÇAPANOGULLARI'nın karargahına varmıştı.

MUSTAFA KEMAL BUTUN PLANLARIMIZI ALTÜST ETTİ ÇERKEZ ETHEMİ HİÇ HESABA KATMAMIŞTIKI!

Çapanoğulları'nın içine büyük bir korku düşmüştü...

ÇERKEZ ETHEM'İN ÖNÜNDE
KİMSE DURAMAZ!

EVETİ ANKARA'YA BAĞLI EN
GÜÇLÜ ASKERİ BİRLİKLER
ONUN İYİ YETİŞTİRİLMİŞ
MÜFREZELERİ BİLDİKLERİ
TEK ŞEY: SAVAŞMAK!

Çerkez ETHEM'in Yozgat önlerine geldiği haberi
hemen yayılmıştı.

ÇERKEZ ETHEM'E, MUSTAFA
KEMAL PAŞA'NIN PADİŞAHA
KARŞI AYAKLANDIĞINI, DİNİN
ELDEN GİTTİĞİNİ BİRİSİ
ANLATSA...

DELİ MİSİNİ O, PADİŞAHA:
"padişahsan gel, orduların
başına geç, düşmanı vatandan
kovi" DİYE MEKTUP YAZMIŞ
ADAMI DAMAD FERİD PAŞA'YI
DA ÖLÜMLE TEHDİD ETMİŞTİ.

ESKİ BAHRIYE NAZIRI,
HAMİDİYE KAHRAMANI RAUF
BEY'İN ÖĞÜDÜYLE KEMALİST
OLDUĞU İÇİN ONU ARTIK KİMSE
YOLUNDAN DÖNDÜREMEZ!
ÇERKEZ RAUF BEY NEREDEYSE
ÇERKEZ ETHEM DE ORADADIR!

20 Haziran'da Ankara'dan ayrıldıktan sonra, önlerine
çıkan ufak asi topluluklarını dağıtarak 23 Haziran sabahı
Yozgat kapılarına dayanan Kuva-yı Tedibiye Birliği, gün
ağarırken şiddetli bir top ateşiyle karşılaştı. Çerkez
ETHEM'in gelişi önceden haber alındığı için asiler çok
güzel mevzilenme fırsatı bulmuşlardı.

Top ateşi sırası ETHEM kuvvetlerine gelmişti. Cepheden birkaç şaşırtma atışı yapılırken...

İLERİİİ!

...şehrin güney yönünden yalın-kılıç saldırıya geçildi...

AKDAĞMADENİ'NE DOĞRU KAÇIYORLARI! ÖNLERİNİ KESİN!

O güne kadar kolay başarılarla alışmış askerler beklenmedik yerlerden gelen ataklar karşısında kısa zamanda bozulup dağılırlar.

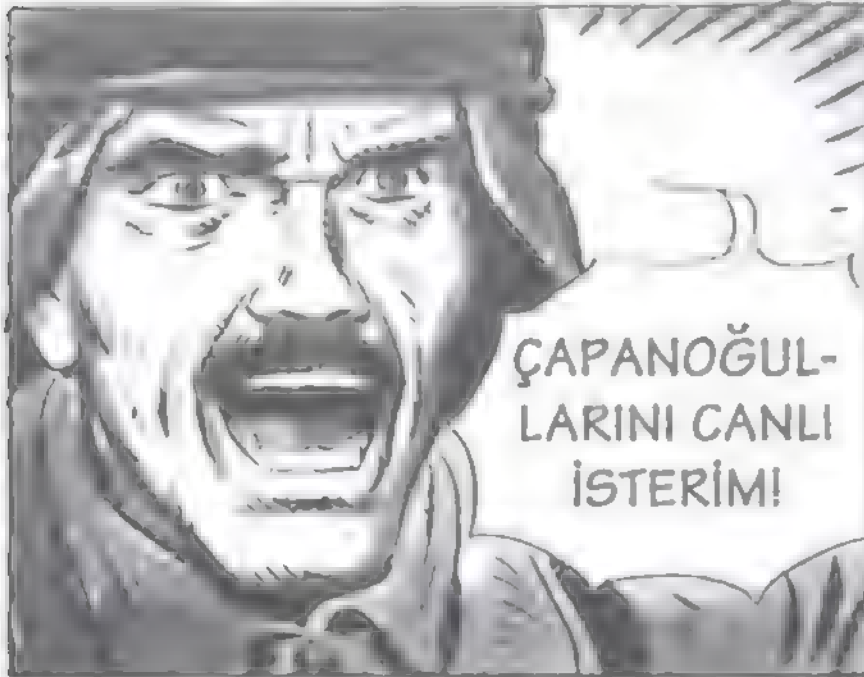
Çerkez ETHEM, "yılanın başını" ermek için seçkin süvari töresi'nin başında Çapanoğulları'nın karargahına vardı.

BENİ TAKİB EDİNİ

İsyanın elebaşlarının karargah olarak kullandıkları bağ evini önce el bombalarıyla hallaç pamuğu gibi dağıttılar.

Sonra üç
gözükara fedai
hepbirden içeri
daldı...

ÇAPANOĞUL-
LARINI CANLI
İSTERİM!

BUNLARIN İÇİNDE
ÇAPANOGULLARI'NDAN
KİMSE YOK, KUMANDANIMI!

NEREDE
OLDUKLARINI
ÖĞRENİN!

Çatışmayı yönetenlerden bazıları sağ yakalanmıştı.

DÜZCE İSYANINDA
AFFETTİĞİNİZ ABAZA RIFAT
BEYİ DE YAKALADIK, KUMAN-
DANIMI "BEN ETTİM, SİZ
ETMEYİNİ" DİYOR!

İKİNCİ KEZ BAĞIŞLAMAMI
GÖTÜRÜNİ HAKLARINDA
DİVAN-I HARP KARAR
VERİYİM!

Divan-ı Harp hemen o gün kuruldu.
Suçlular hızla sorguya çekildi ve...
12 kişi daraağacını boyladı.
Divan-ı Harp Başkanı TEV FİK Bey'in
acıması yoktu.

...İHANET-İ
VATANİYYE
KANUNUNUN İLGİLİ
MADDESİNE
BİNAEN İDAMINA!

...İDAMINA!

...İDAMINA!

Çerkez ETHEM
de başka
konularda ateş
püskürüyordu.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN
"Sen bu rapora rağmen gene de
tedbirli ol!.. DEMEKTEN NEYİ
AMAÇLADIĞINI ŞİMDİ
ANLIYORUM!

ERKÂN-I
HARBİYE'NİN
RAPORUNA GÖRE
HAREKET ETSEYDİK
EĞER, ŞİMDİ
MAHVOLDUK!

"SİZ 300 ATI ISIM A
YARDIM EDECEK" DEDİĞİ
REFET BEY ÇORUM'DA
ZEYBEKLERİYLE SAKLANMIŞ
DURUYOR! KILIÇ ALİ'NİN
MÜFREZESİ İLK ÇATIŞMADA
DAĞILMIŞ.

DOĞRU DÜRÜST DÖVÜŞEN TEK BİRLİK
CEMİL CAHİT (Toydemir) BEYİN BİRLİĞİ!

Sorguya çekilenlerden Yozgat Mutasarrıfı ilginç şeyler anlatıyordu.

BİR İSYAN HAZIRLIĞI VAR DİYE ANKARA VALİSİNE BİLDİRMİŞTİM. HATTA MECLİS BAŞKANLIĞI'NA BİLE YAZMIŞTİM. AMMA KİMSE İLGİLENMEDİ!

ETHEM! BU ANKARA VALİSİ BURAYA GELİP DİVAN-I HARP'DE İFADE VERECEKİ BANA BUNU SAĞLAMALISIN!

MERAK ETME TEVFİK BEYİ GEREKİYORSA MECLİS REİSİNİ BİLE GETİRTİRİM!

Çerkez ETHEM'in Ankara valisi YAHYA GALİP Bey'i Yozgat'ta sorgulamak istemesi büyük gerginlik yaratmıştı.

OLMAZ, İSMET BEYİ ÇERKEZ ETHEM'İN DİVAN-I HARBİNE ÇIKMAK DEMEK İPE ÇEKİLMEK DEMEKTİR. YAHYA GALİP BEY DEĞERLİ HİZMETLERDE BULUNMUŞ, VATANSEVER BİR ÇALIŞMA ARKADAŞIMIZDIR!

"VALİYE HEMEN İŞTEN EL ÇEKTİRDİK" DİYE TEL ÇEKTİK, AMMA ETHEM BEY İLE DE "BURAYA GELECEKİ" DİYOR.

"AĞIR HASTADIR, YOLCULUK YAPAMAZ" DİYE BİR RAPOR ALIP GÖNDERELİM.

Vali YAHYA GALİB olayı Millet Meclisi'nde heyecanla izleniyordu.

ÇERKEZ ETHEM
"YAHYA GALİBİ
İSTERİMİ"
DİYORMUŞ.

REİS PAŞA DA
"VERMEMİ"
DİYORMUŞ!

ETHEM ETHEMİN DEDİĞİ OLUR
ÇÜNKÜ SİLAH ONDA!

ETHEM, TEVFİK VE REŞİT BEYLER
ANKARA HÜKÜMETİ ÜZERİNDE NÜFUZ
DENEMESİNDE BULUNMAK İSTİYORLAR.
HERKESE "BİZ, MİLLET MECLİSİ'NDEN
BİLE ÜSTÜNÜZ!
DEMEK İSTİYORLAR!"

İSYANLARI KISA
ZAMANDA BASTIR-
MAK BAŞLARINI
DÖNDÜRDÜ!

BANA REŞİT
BEYİ BULUN!

ETHEM Bey'in
büyük abisi Çerkez
REŞİT Bey Yalova'da
kaplıcalarda
dinlenirken bulundu,
acele Ankara'ya
gelmesi istendi.

Ve ertesi gün...

REŞİT BEY ABİMİZDEN BİR
TEL: "HAKLI OLABİLİRSİNİZ
AMMA BU KONUYU ŞU NAZİK
GÜNLERDE ELE ALMAK BAZI
TATSIZ DURUMLAR
YARATABİLİR. BUNU DAHA
SONRAYA BIRAKALIMI!"
DİYOR!

PEKÂLA, ÖYLE OLSUNİ AMMA... ANKARA'YA
DÖNER DÖNMEZ, MİLLET MECLİSİ REİSİ'Nİ
MECLİSİN ÖN KAPISINA ASMAZSAM EĞER,
BANA DA... (*)

(*) Ç. ETHEM; "Hatıralar"ında, "BÖYLE BİR ŞEY SÖYLEMEDİM. İFTİRA!" der.

424

ANKARA'YA DÖNER DÖNMEZ
İLK İŞİM MECLİS REİSİNİ
MECLİS'İN ÖNÜNDE ASMAK
OLACAK !..

Olay büyük ağabey REŞİT'i son derece
öfkelen-dirmişti.

AMAN REŞİT BEY, 2NCİ GRUBUN
BÜTÜN UMUDU ETHEM BEY'DE.
SİLAHLI KUVVETLERİN BAŞINA O
GEÇECEK. SİZ DE MİLLİ MÜDAFAA
(Savunma) VEKİLİ OL ACAKSINIZ!

Yozgat içinde, yarım günde duruma hakim olan Çerkez ETHEM sonucu Ankara'ya rapor edince Meclis Reisi ve milletvekilleri tarafından teşekkür ve tebrik yağmuruna tutulmuştu.

O günü şehirde dinlenerek geçiren Kuva-yı Seyyare, 200 atlı Yozgat'ta bırakıp, 24 Haziran sabahı isyancıların yeniden toplandığı Alaca kasabasına hareket etti.

ÇAPANOĞULLARINA
ANKARA'DAN BİR ATLI GELMİŞ,
KUVA-YI SEYYARE'NİN
YOZGAT'I BAŞACAĞINI HABER
VERMİŞ.

BU HAINLİĞİ YAPAN DA
VALİ YAHYA GALİP'DEN
BAŞKASI OLMAZI

ETME AĞAMI KIZIMIN ÇEHİZİ O!
KUVA-YI MİLLİYE'NİN İSTEDİĞİ
PARAYI VERDİK.

Şehirde kalan 200 atlı -başta ünlü çingene cellat İBRAHİM Çavuş olmak üzere- orduya yardım toplama bahanesiyle yağma ve soyguna başlamıştı.

Yozgat isyanına katıldığı halde Kuva-yı Seyyare ,yani Çerkez ETHEM- emrine 400 atlı vererek ipten kurtulan Dede GALİB'in oğlu GAZİ Bey de köylerden asker toplamaya kalkışınca Miralay REFET Bey buna karşı çıkmış, böylece Çerkez ETHEM'le ilk sürtüşmeyi başlatmıştı.

ORDU İÇİN ASKER TOPLAMAK
YALNIZ MECLİS'İN VE MİLLİ
MÜDAFAA'NIN İŞİDİR. ETHEM BEY
ASKER TOPLAYAMAZ. BU, DEVLET
İÇİNDE DEVLET OLMAKTIR!

ETHEM ve kardeşleri hakkında her zaman iyi konuşulmuyordu.

TEVFİK BEY, KUMANDANLARA
ÇOK KÖTÜ DAVRANIYOR,
HAKARETLER EDİYORMUŞ!

VALİLERE
EMİR VERİ-
YORMUŞ!

EMRİN YERİNE
GETİRİLMEMESİ
HALİNDE İDAMLA
TEHDİD EDİYORLARMİŞ.
(*)

(*) Nutuk'tan.

REŞİT BEY ARAYA GİRİP "ETME, EYLEME!"
DEMESEYMiŞ, MUSTAFA KEMAL PAŞA'YI
DA YOZGAT DİVAN-I HARB'İ ÖNÜNE
ÇIKARACAKLARMİŞ. GÜYA, YOZGAT
İSYANININ BÜYÜMESİNDEN REİS PAŞA
SORUMLUŞMUŞ!

EVET! HALK MUTASARRIFI
ŞİKAYET ETMiŞ TE, O,
VALİYE TESİR EDİP YERİNDE
KALMASINI SAĞLAMİŞ!

Çerkez ETHEM'in 2000 kişilik "tedip"
(sindirme) kuvveti Alaca'ya vardığında
ortalık kararmıştı.

YÜRÜYÜŞE
DEVAM!
SESSİZCE
KASABAYI
KUŞATIN! ÇIKIŞ
YOLLARINI
TUTUN!

Ertesi sabah, önce top ateşiyle kasaba bir güzel
"dövüldü". Arkadan bir süvari hücumuyla Alaca bir uçtan
öbür uca geçildi. Asilerden çok azı canını kurtarabildi.
ÇAPANOĞULLARI gene de ele
geçmemişlerdi.

Alaca çatışması, ÇAPANOĞULLARI'ndan CELAL, EDİP, SALİH, HALİD ile AYNACIOĞULLARI ve Deli ÖMER çetelerinin bütün gayretlerine rağmen ancak 2 saat sürmüştü.

Çerkez ETHEM hiç zaman geçirmeden
Arapseyf geçidine yürüdü...

BİLİYORUM, OLDUKÇA KAYBIMIZ
OLACAK AMMA BOĞAZA HEMEN
DALMAZSAK YOZGATA DÖNÜŞ
İMKANIMIZ KALMAYABİLİR!

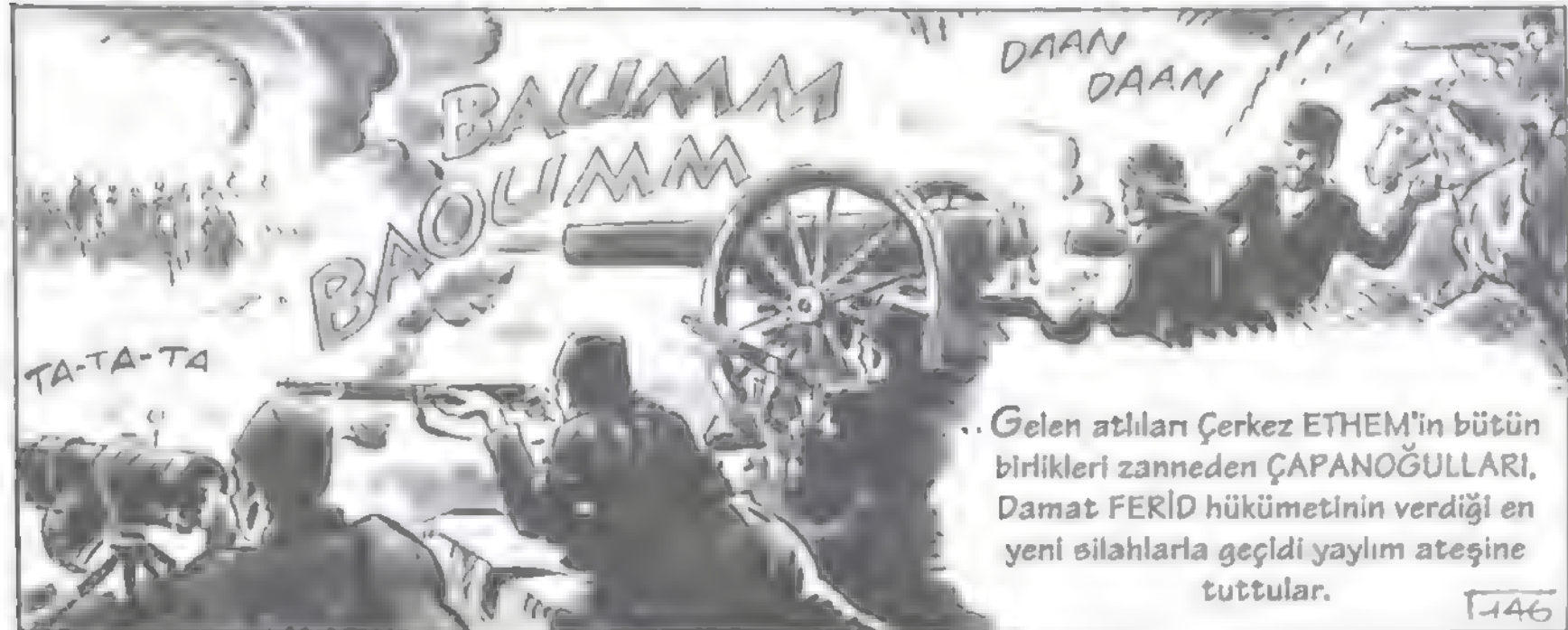

TEVFIK Bey'in önerisini ETHEM Bey ve subayları hemen
onayladılar.

TOPAL İSMAİL 300
ATLIYLA, HIZLA GEÇİDE
GİRER, ONU İKİNCİ BÖLÜK
İZLER. PARTİ PEHLİVAN'LA
HALİL EFE SAĞ VE SOL
YANLARDAN BİR ÇEVİRME
YAPARAK ASİLERİN
ARKASINA DÜŞEBİLİRLERSE
HEPSİNİ KISKIVRAK
YAKALAMIŞ OLURUZ!

Topal İsmail Ağa'nın destekli
müfrezesi Arapseyf geçidine
yıldırım gibi daldı.

.. Gelen atlıları Çerkez ETHEM'in bütün
birlikleri zanneden ÇAPANOĞULLARI,
Damat FERİD hükümetinin verdiği en
yeni silahlarla geçidi yaylım ateşine
tuttular.

TOPAL İSMAİL, asilerin dikkatini üstüne çekip vadinin ağzında oyalarken (!) -bu "oyalama" çok yaman savaşçı kızanlarından nicesinin hayatına malolmuştu- öbür kuvvetler, yanlardan ve geriden saldırıp asileri tam bir kuşatmaya almışlardı.

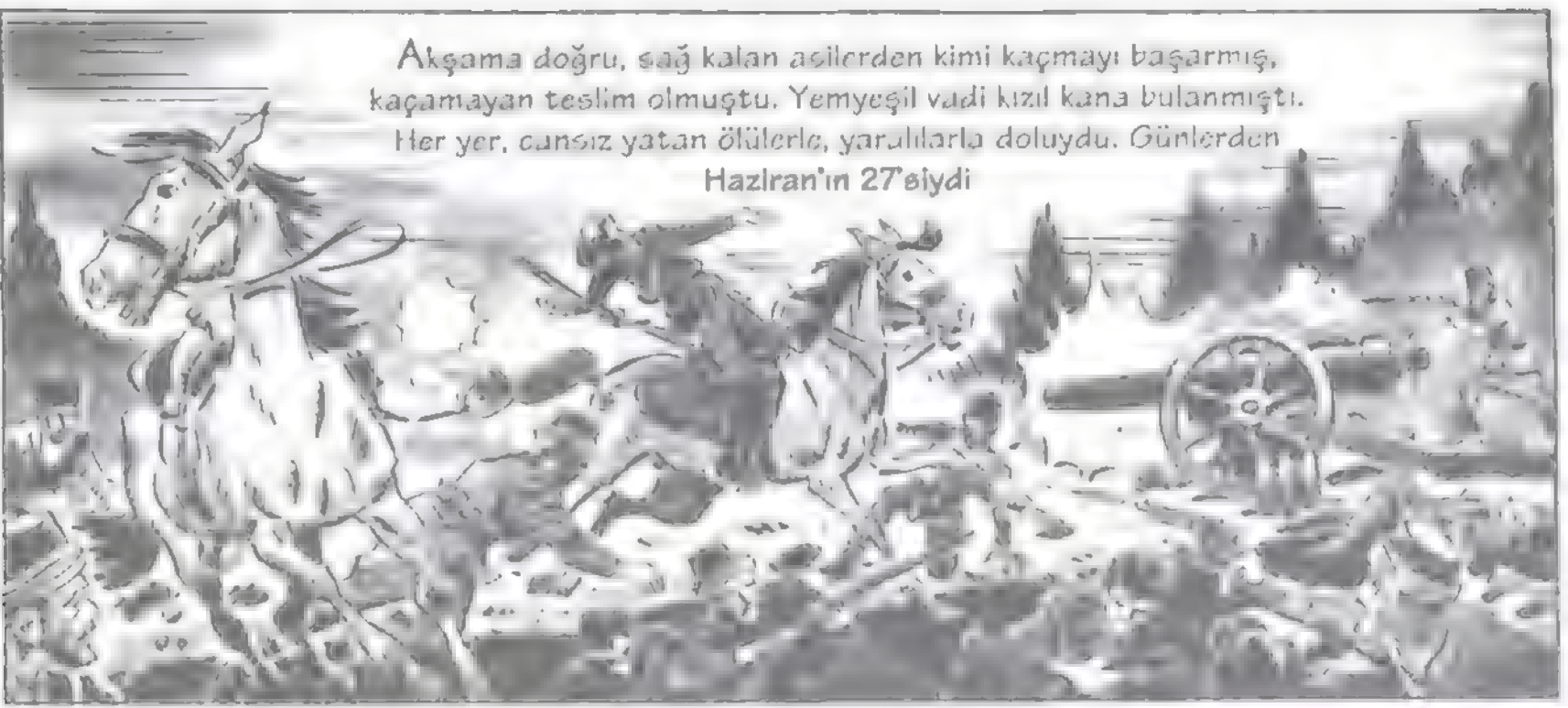

Arapseyf Boğazı'ndaki kanlı çarpışma tam 4 saat sürdü. Asilerde bol cephane vardı, hesapsız mermi yakıyorlardı. Amma... Çerkez ETHEM'in savaşçıları hem becerikli hem korkusuzdular.

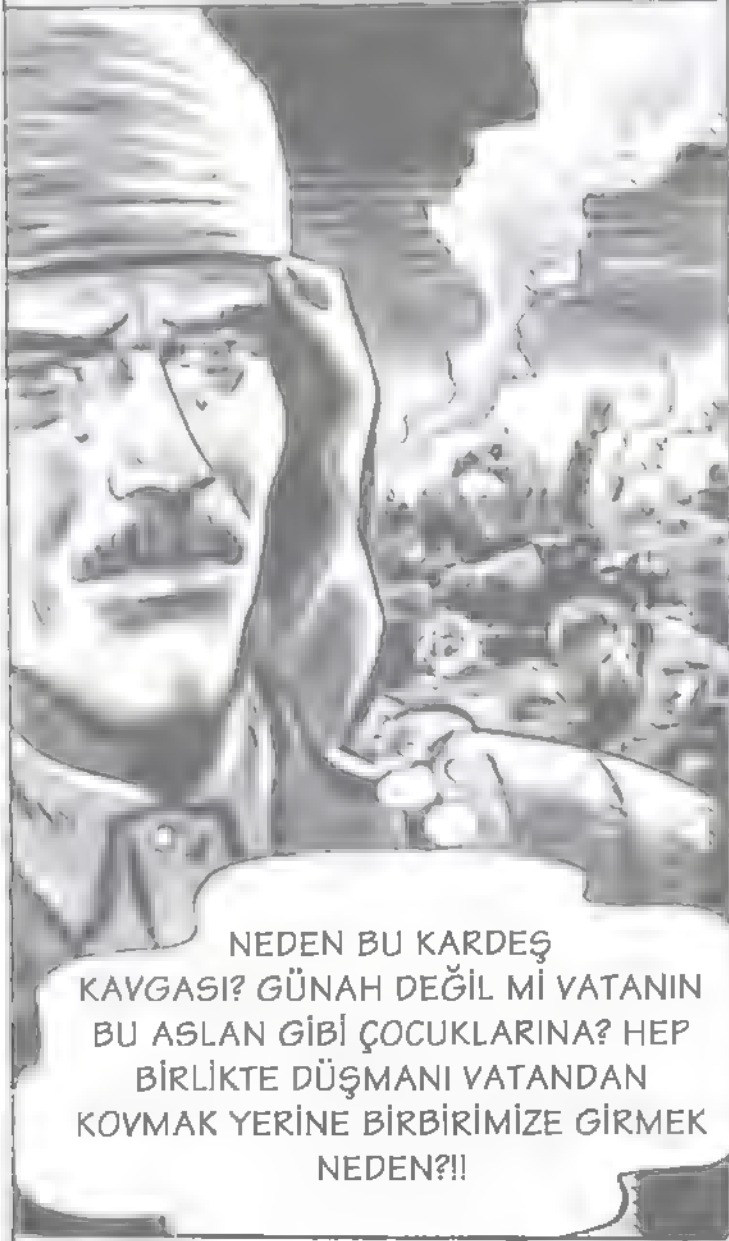

ÇAPANOĞULLARI'ndan EDİP ağır yaralanmış, kardeşi CELAL, HALİT ve SALİH'le Kayseri yakınlarındaki Uzunyayla Çerkezlerine sığınmak için kaçarken yolda ölmüştü.

Akşama doğru, sağ kalan asilerden kimi kaçırmayı başarmış,
kaçamayan teslim olmuştu. Yemyeşil vadi kızıl kana bulanmıştı.
Her yer, cansız yatan ölülerle, yaralılarla doluydu. Günlerden
Haziran'ın 27'siydi

Ağır yaralı, can çekişen gencecik vatan
evlatlarının acı feryatları, iniltileri, "katı
yürekli" diye bilinen Çerkez ETHEM'i bile
son derece duygulandırmış, gözünden
yaşlar boşandırmıştı. (*)

NEDEN BU KARDEŞ
KAVGASI? GÜNAH DEĞİL Mİ VATANIN
BU ASLAN GİBİ ÇOCUKLARINA? HEP
BİRLİKTE DÜŞMANI VATANDAN
KOYMAK YERİNE BİRBİRİMİZE GİRMEK
NEDEN?!!

(*) Kendi "Hatıraları"ndan.

UZUNYAYLA'LI ÇERKEZ
BEYLERİ, KENDİLERİNE
SİĞİNAÇ ÇAPANOĞLU CELALİ
AFFETMEMİZ İÇİN RİCACI
GÖNDERMİŞLER. NE DERSİ?!

İLLÜ DÜRMACI
ŞARTIYLA,
AFFEDİLİYİM

Ankara valisi konusunda MUSTAFA KEMAL Paşa'yı tehdit edecek kadar sert davranan Çerkez ETHEM, nedense, yüzlerce vatan evladının ölümüne, birçok isyanın patlamasına sebep olan ÇAPANOĞLU CELÂL'in hayatını bağışlamış, bunu da Ankara Hükümeti'ne bildirmekte bir sakınca görmemişti...

YOZGAT İSYANININ BASTIRILDIĞINI VATAN HAINLERİNİN CEZALANDIRILDIĞINI, HERKESİN ANKARA HÜKÜMETİNİ TANIMASINI BİLDİREN BİR YAZIYI BÜTÜN VALİLERE, KUMANDANLARA VE GAZETELERE GÖNDERMİŞ.

BİZİ KOLLAMASI GÜZEL BİR DAVRANIŞ... AMMA, SAĞA SOLA SANKİ HÜKÜMET REİSİ GİBİ KENDİLİĞİNDEN BİLDİRİLER DAĞITMASI PEK İYİLİK BELİRTİSİ DEĞİL!

ETHEM'İN YILDIZI GİTTİKÇE PARLIYOR. BİZ KAPIMIZA DİKECEK NÖBETÇİ BULAMAZKEN, O, EN AZILI İSYANLARI BİRKAÇ GÜNDE BASTIRIYOR. HALKTA VE MECLİS'TE ONA DUYULAN AŞIRI HAYRANLIK TEHLİKELİ BİR HAL ALABİLİR.

İSYANLAR TAM DURULMUŞ SAYILMAZ. YUNAN İŞGALİ GÜN GÜNE GENİŞLİYOR. ETHEM VE KARDEŞLERİNİ BİR SÜRE DAHA İDARE ETMEK ZORUNDAYIZ!

MUSTAFA KEMAL Paşa çok sıkıntılı anlar yaşıyordu. Yunan saldırısına dayanacak ordusu olmadığından Bursa'nın boşaltılması emrini vermişti.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN TEBRİK
TELGRAFI: "ZAT-I ÂLİLERİNİ VE BÜTÜN
KAHRAMAN SAVAŞ ARKADAŞLARIMI
KUTLARIMI!" DİYOR!

FEYZİ PAŞA DA HEM TEBRİK
EDİYOR HEM DE İZMİR
CEPHESİNİN SAKİN OLDUĞUNU
BİLDİRİYOR.

4 gün sonra... 3 Temmuz...
ETHEM Bey bir öksürük kriziyle
sarsılıyordu. Kan tükürüyordu.

NE OLDU?
DÜN HİÇBİR
ŞEYİ YOKTU?!

İSMET BEYDEN GELEN
TELGRAFA ÜZÜLDÜ HERHALDE.
İZMİR CEPHESİNDE YUNAN ORDUSU
BÜYÜK BİR SALDIRIYA GEÇMİŞ. HIZLA
İLERLİYORMUŞ. ORDUMUZ BOZGUN
HALİNDEYİMİŞ.

ANKARA'DA BİR İKİ GÜN DİNLENİP
DOĞRU SALİHLİ CEPHESİNE GİTMEM
GEREK, TEVFIK BEY!

HAYIR! ANKARA'DA
BİR SÜRE KALIP CİDDİ
BİR TEDAVİ GÖRMELİSİN.
KUVA-YI SEYYARE'YE
SANA VEKALETEN BEN
KUMANDA EDERİM. HER-
HALDE BANA GÜVENİN
VARDIR?

Erkân-ı Harb Reisi (Genel Kurmay Başkanı) İSMET Bey'in önerdiği gibi Yozgat'taki isyan artıklarını kovalama ve denetleme işini REFET Bey'le yarbay Çolak İBRAHİM Bey'e bırakan Çerkez ETHEM bütün birlikleriyle hemen Ankara'ya hareket etti.

Zaten az konuşan biri olan ETHEM Bey'in yol boyu ağzını bıçak açmadı. Hep düşünüyordu. Çakır gözleri ateş püskürüyordu. Belki de şunları düşünüyordu:

FEVZİ PAŞA'YA:
HANİ İZMİR CEPHESİ
SAKİNDİ? HANİ YUNAN
TAARRUZ ETMEYE-
CEKTİ! DİYE SORUP
ONU FENA HALDE
UTANDIRACAĞIM!

MUSTAFA KEMAL
PAŞA DA VALİ
YAHYA GALİBİ
KORUMANIN
HESABINI VERSİN
BAKALIM!

Ankara, Çerkez ETHEM'i görülmemiş bir coşkuyla karşıladı. Bütün şehir halkı, yollara sokaklara dökülmüştü...

ETHEM BEY
ÇOK YAŞA!
YAŞASIN KUVA'YI
SEYYARE!

Yozgat isyanı bastırılmış suçlular cezalarını bulmuşlardı, amma... birçok aile reisi zorla alınan mallarını, hayvanlarını, paralarını kurtarmak umuduyla Ankara'ya koşmuştu.

NEDİR BABAM,
DAHİLİYE
VEKİLİYLE NEYİ
GÖRÜŞECEKSİN?

ETHEM BEY'DEN ŞİKAYETÇİYİZ!
ADAMLAR BİZİ SOYDU SOYANA ÇEVİRDİ.
NE PARAMIZI BIRAKTI NE DAVARIMIZI!
ÇOLUK ÇOCUK NE YEYİP NE İÇECEĞİZ!

BİZ İSYAN ETMİŞLERDEN DEĞİL Kİ ÇİFTİMİZ
ÇUBUĞUMUZDAN BAŞKA ŞEYE AKLIMIZ
ERMEZ. DEVLET BABA HAKKIMIZI KORUSUN.
BİZE MALIMIZI GERİ VERDİRSİN!

BABAI BOŞ YERE BURADA
OYALANMAYINI TÜM DEVLET ERKÂNI ŞU
ANDA ÇERKEZ ETHEM'İ KARŞILAMA
TELAŞINDA!

Yozgat'tan şikayet için gelenler haksız değillerdi.
Kuva-yı Seyyare atlılarının heybeleri asi Yozgat
halkından ceza olarak zorla aldıkları ganimetlerle dolup
taşıyordu. Hele ünlü cellad çingene İBRAHİM çavuşun
terkisi herkesin gözüne batacak kadar yüklüydü...

"Yozgat isyanının
bastırılması 3
kardeşler Kuve-yi
Seyyare'sinin her
bireyini zengin
etmiş asker
mevcudunu
artırmıştır." (*)

(*) Rahmi APAK.

Kuva-yı Seyyare Alayı, Meclis binası önünden geçerken İSMET Bey, Saruhan (Manisa) milletvekili REŞİT Bey'le beraber "Yozgat Fatihî" atlıları seyrediyordu.

ANLAMADIĞIM BİRŞEY VAR, REŞİT BEYİ BEN BİR YERE ORDU GÖNDERDİĞİM ZAMAN ERATIMI HER TÜRLÜ NİMETLE DONATIYORUM, VATAN DİYORUM, NAMUS DİYORUM, EVET DİYOR GİDİYOR, FAKAT İLK FIRSATTA KAÇIYORI

OYSA SİZİNKİLER 100 KİŞİ GİTTİKLERİ YERDEN 150 KİŞİ OLARAK DÖNÜYÖRLER. BUNUN SİRRI NEDİR ALLAH AŞKINA?

HER İŞİN BİR YOLU YORDAMI VARDIR, İSMET BEY! İŞİNE YARAYACAK ADAMI YANINA ALDIN MI ÖNCE ONA SUÇ İŞLETECEKSİN, TALAN YAPTIRACAKSIN, DÜŞMANI VARSA VURDURTACAKSIN. SUÇA BULAŞTI MI, BUNLAR ARTIK KÖYÜNE EVİNE DÖNEMEZ OLURLAR! (*)

(*) İNÖNÜ'nün Hatıraları. Ulus Gazetesi. Nisan-Mayıs 1968.

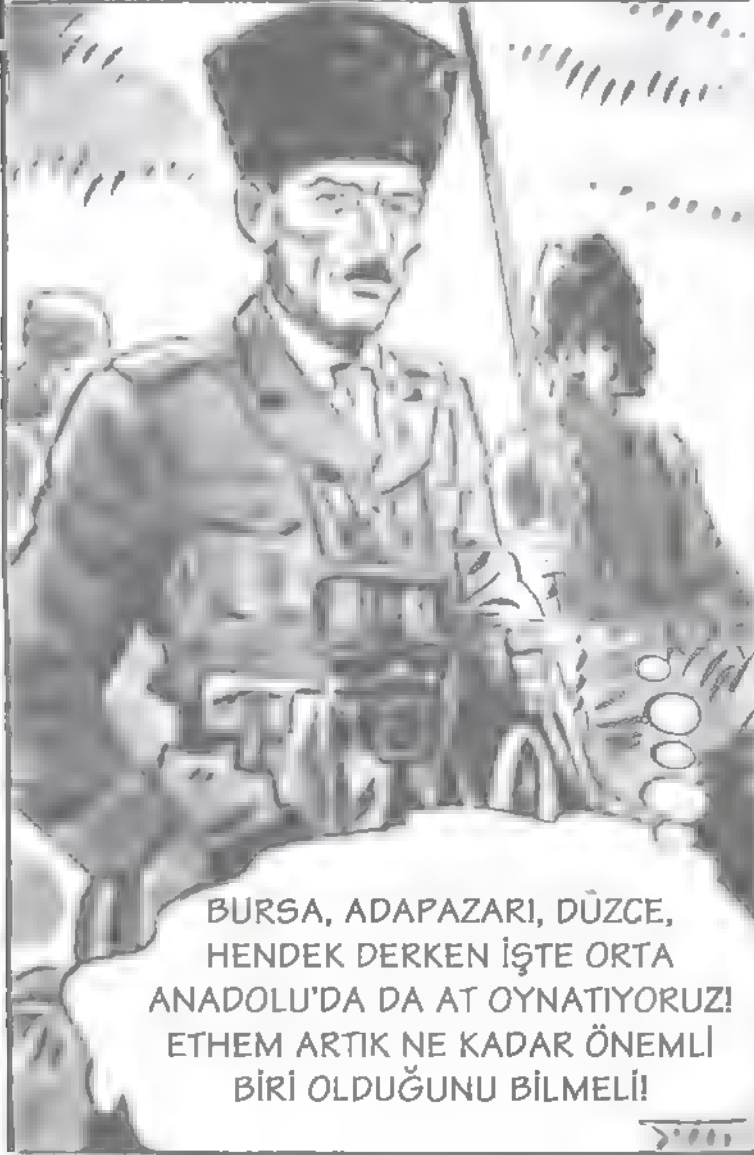
O ZAMAN HAYATLARI BOYU SİZE SİĞİNMEYE VE SADIK KALMAYA MECBUR OLURLAR. SİZ, DÜZENLİ ORDU ASKERİNE BUNLARI YAPTIRABİLİR MİSİNİZ?

ASLÂ!

O HALDE GÜÇLÜ BİR ORDUYA DA ASLÂ SAHİP OLAMAZSINIZ!

Kuva-yı Seyyare Umum Kumandan vekili TEVFLK Bey "ETHEM'in büyüğü olmasına rağmen ikinci planda kalmayı kendisi istemişti" gördükleri büyük sevgi gösterilerinden pek etkilenmişti. O, kendisini sevgiyle alkışlayan değil, korkuyla susan halk topluluğuna alışkındı.

BURSA, ADAPAZARI, DÜZCE, HENDEK DERKEN İŞTE ORTA ANADOLU'DA DA AT OYNATIYORUZ! ETHEM ARTIK NE KADAR ÖNEMLİ BİRİ OLDUĞUNU BİLMELİ!

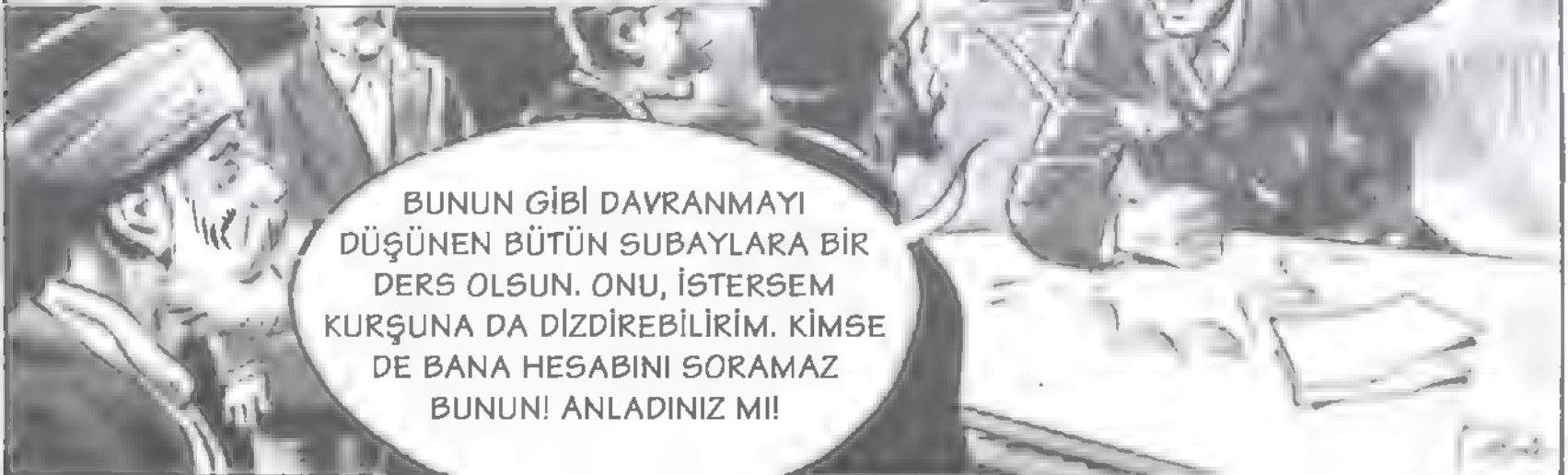
YOK! O DA ARTIK BİZİM ESKİ "ÇEKİNGEN ÇAKIR" DEĞİL. DURUŞU, BAKIŞLARI İYİDEN DEĞİŞTİ!

MİLLETİN KADERİNİ BİZİM SİLAHLARIN NAMLUSUNUN UCUNDA OLDUĞUNU O DA ANLADI ŞİMDİ!

Süvari Yüzbaşılığından emekli TEVFLK Bey, Adapazarı isyanı sırasında kendisine selam durmayan milli ordu binbaşısını nasıl hakaretler ederek hapse attırdığını anımsadı. Affetmesi için ricacı gelenler de ağızlarının payını bir güzel almışlardı...

BUNUN GİBİ DAVRANMAYI DÜŞÜNEN BÜTÜN SUBAYLARA BİR DERS OLSUN. ONU, İSTERSEM KURŞUNA DA DİZDİREBİLİRİM. KİMSE DE BANA HESABINI SORAMAZ BUNUN! ANLADINIZ MI!

Çerkez
ETHEM.

Saruhan (Manisa)
milletvekili
REŞİT Bey.

"ETHEM ve kardeşleri (REŞİT ve TEVFİK Bey'ler)
Yozgat isyanı bastırıldıktan sonra Ankara'ya
dönüldüğü zaman kendilerine yapılan gösterilerle -
MUSTAFA KEMAL Paşa'nın hüküm sürdüğü başkentte
bile biricik güç, şeref ve iktidarın sahibi olduklarını
gördüler... Kendilerini milli ayaklanmanın efendileri
saymakta haklı buluyorlardı. (*)

TEVFİK Bey.

(*) Rahmi APAK, Garp
Cephesi nasıl kuruldu.

"Çerkez ETHEM
Ankara'dan
geçerken adalet
sehpasını Meclis
binası önünde
kuracaktı!"
söylentilerinin
kahramanı işte
başkente gelmişti
ve alkışlarla
karşılanıyordu.

ETHEM Bey, yüzleşmek için geldiği iki önemli kişiyle
birleşti.

CANIM ARTIK ISRAR
ETME! FEVZİ PAŞA ÇOK
MEŞGULMÜŞ. BELLİ Kİ
UTANCINDAN SENLE
YÜZYÜZE GELMEK
İSTEMİYOR!

MUSTAFA KEMAL
PAŞA?

O günlerde, askeri gücün temelini
düzenli ordu mu, yoksa Kuva-yı Seyyare
mi oluştursun diye oylama yapılsaydı
Kuva-yı Seyyare kazanırdı.

SEN GELMEDEN 2 SAAT
ÖNCE BİRKAÇ
MİLLETVEKİLİYLE TRENE BİNİP
ESKİŞEHİR' E HAREKET ETTİ...
CEPHEYİ TEFTİŞ İÇİN...

Erkan-ı Harbiye Reisi İSMET Bey Çerkez ETHEM'i sabırsızlıkla bekliyordu. Buluşur buluşmaz tebrik ve teşekkür laflarından sonra bir harita üstüne eğildiler.

REİS PAŞA SİZİ BEKLEYEMEDİ, ÇÜNKÜ BATI CEPHESİNDE DURUM SON DERECE NAZİK! BAKIN...

DÜŞMANIN BİR KOLU BALIKESİR ÖBÜR KOLU ALAŞEHİR'E GELDİ DAYANDI.

CEPHEYİ TEFTİŞ BAHANE, ÇERKEZ ETHEM'DEN KAÇTI DİYENLER VAR!

OLABİLİR! KOSKOCA MUSTAFA KEMAL PAŞA, SAĞI SOLU BELLİ OLMAYAN ÇERKEZ ETHEM'LE KARŞILIKLI OTURUP SİYASET TARTIŞACAK KADAR AKILSIZ DEĞİLDİR!

HELE ŞU GÜNLERDE, YOZGAT ZAFERİ 3 KARDEŞİN BAŞINI İYİCE DÖNDÜRDÜĞÜ SIRADA... REİS PAŞA BİR ŞEY YAPIYORSA MUTLAKA HAYIRLI BİR NEDENİ VARDIR!

Çerkez ETHEM, hemen ilk trenle Eskişehir'e hareket etti. Yozgat'tan gelecek birliklerin trenle İnönü cephesine taşınması işini İSMET Bey üstüne almıştı.

Yozgat'tan "tedip" birlikleriyle gelen at, koyun, davar sürüleri de Cebeci çayırında kurulmuş at pazarında çok iyi fiyatlarla kapışılıyordu. Bu paranın ne kadarı Kuva-yı Milliye'ye harcanıyor, ne kadarı özel kişilerin keselerine giriyor. Bilinmesine imkan yoktu tabii...

Pazar yerinde sattıkları mal karşılığı kazandıkları banknotları (kağıt paraları) altınları keselerine dolduran "kızan"lar, bu gelirin kaynağını açıklamakta hiçbir sakınca görmüyorlardı.

HER 7 KİŞİYE 1 KOYUN, KEÇİ YA DA DAVAR VERİLDİ. ONCA HAYVANI GÜDECEK HALİMİZ YOK YAI BİZ DE SATIP PARALARI ÜLEŞİYORUZ. (*)

(*) Ç. ETHEM'in yaverinin 1968'de ulusa gönderdiği yazıdan.

Çerkez ETHEM'e bir şey söyleyemeyen hükümet, Yozgat'lı şikayetçinin kimine para yardımı yapıyor, kimine de... (*)

ALLAH DEVLETE ZEVAL VERMESİN. ZARARIMI FAZLASIYLA ÖDEDİ BANAI

BENİM DE GASPEDİLMİŞ MALLARIMI PAZARDAN PARAYLA SATIN ALIP BANA VERDİLER. ALLAH RAZI OLSUN

Bu sırada, Çerkez ETHEM Eskişehir'e varmış, oradan İnönü'ne geçip Cephe Kumandanı - Çerkez asıllı ALİ FUAT (Cebesoy) Paşa'yla buluşmuştu. İlk işi (1) MUSTAFA KEMAL Paşa'yı görmek oldu.

MUSTAFA KEMAL PAŞA HAZRETLERİ NEREDE PAŞAM? GÖRÜŞLERİNDEN YARARLANAMIYORUZ?

MUSTAFA KEMAL PAŞA BÜTÜN KARAR YETKİSİNİ BİZE BIRAKIP AFYON'A HAREKET ETTİ. DURUMU REFET BEY'LE GÖRÜŞECEK.

BİZ CEPHEDEKİ İŞİMİZE BAKALIM, ETHEM BEYİ

ALİ FUAT
Paşa'nın
verdiği bilgiler
son derece
karamsardı.

YUNAN 3 KOLDAN İLERLİYOR.
MİRALAY ÂŞİR BEYİN KARŞI
KOYACAK GÜCÜ YOK!

SALDIRAN YUNAN
GÜCÜ 6 FIRKA...
HER FIRKA 10.000
MEVCUTLU OLDUĞUNA
GÖRE İLERLEYEN
DÜŞMAN SAYISI
60.000'İ BULUYOR.

Bu sırada Ankara'da bulunan REŞİT ve
TEVFİK Bey'ler "Muhalefet" grubunun
tehlikeli etkisi altındaydılar...

KUVA-YI SEYYARE
ANKARA'DA KALSINI YENİ
AYAKLANMALAR OLABİLİR.
ONLARI BASTIRMAK İÇİN
MERKEZDE OLMALISINIZ.
CEPHEYİ DEVLETİN ORDUSU
SAVUNSUN!

ORDUYU ETHEM BEYE
DEĞİL, HİÇBİR BAŞARISI
GÖRÜŞMEMİŞ KUMANDAN-
LARA EMANET EDİYORLAR.
HAYDİ, YUNAN'I DA ONLAR
KARŞILASINLAR, GÖRELİM!

Allah'tan... Meclis'te, Çerkez kardeşlere söz geçirecek
YUSUF İZZET Paşa, RAUF Bey (Orbay) gibi akli başında
başka Çerkezler de vardı.

REŞİT BEY, VATANIN KURTU-
LUŞU SÖZ KONUSU! KUVA-YI
SEYYARE HEMEN CEPHEYE
KOŞMALI.

Fazla zaman
yitirmeden
Ankara'dan trenle
Eskişehir'e gelen
Kuva-yı Seyyare'nin
subaları önceden
gözlerine kestirdikleri
en güzel konakları
zorla boşaltarak,
sahiyyelerini kovup
yerleştiler. (*)

(*) O günlerde Batı cephesin-
de 66. Fırkada Kurbay Subay
olan Rahmi APAK'tan.

8 Temmuz'da, Bursa üzerine bütün güçleriyle saldıran Yunan'a, 61. Tümen kumandanı -ve Ege'de Milli Mücadele için ilk örgütlenmeyi yapanlardan- Albay BEKİR SAMİ Bey, akşamüstü saat 5'e kadar yiğitçe karşı koyduktan sonra, vali HACİM MUHİTTİN Bey'le -O da ilk Kuva-yı Milliye şeflerinden, yarbay- birlikte Bursa'yı terketti. Son anda atlarına binip uzaklaşmasa idiler esir düşeceklerdi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olan Bursa'nın işgali üzerine matem belirtisi olarak Meclis kürsüsüne siyah bir örtü konmuştu. HAMDULLAH SUPHİ, REFİK ŞEVKET ZİYA HURŞİT, ALİ ŞÜKRÜ Bey'ler gibi ateşli konuşmacılar, subay düşmanlıklarını açığa vurmaktan çekinmiyorlardı.

BEKİR SAMİ,
ÂŞİR
BEYLER
DIVAN-I
HARBİE

BURSA
VALİSİ
HACİM BEY
CEZASINI
ÇEKMELİ!

MUSTAFA KEMAL
PAŞA VE FEVZİ
PAŞA HAZRETLERİ
BİRKAÇ SAAT İÇİN
OLSUN CEPHEDE
BULUNSUNLARI!

Erkân-ı Harp Reisi İSMET Bey, Meclis'teki karamsarlığı gidermek için geldiği kürsüde haksız hücumlara uğrayınca... gerçeği olduğu gibi açıklayıveriyordu.

"DÜŞMANIN TAARRUZ NOKTASINA KUVVET TOPLAYIP SAVUNMA TERTİBATI ALMADIKI!"
BUYURUYORSUNUZ. ORAYA SEVKETMEK İÇİN NEREDE KUVVET VARDI DA SEVKETMEDİK, EFENDİLER, SÖYLER MİSİNİZ?

Meclis, İSMET Bey'in açıklamasına inanmayınca MUSTAFA KEMAL Paşa kürsüye gelip suçlamalara yanıt vermeye, MECLİS üyelerini aydınlatmaya çalışıyordu.

EFENDİLER, MESELE, BİR HARP HAREKATIDIR! BEKİR SAMİ BEYE BURSAYI BOŞALTMAŞI EMRİNİ VEREN BENİM!

ŞU HALDE SİZ DE SORUMLUSUNUZ!

HAMDULLAH SUPHİ BEY, HENÜZ İKİ BUÇUK AYDIR MECLİSTESİNİZİ DAHA ÖNCE NEREDEYDİNİZİ ASKERİ HAREKÂTI UZAKTAN KOLAYCA TENKİD EDEMEZSİNİZİ!

Ankara'da, devletin düzenli ordusunun itibarının iyice zayıfladığı o günlerde yıldızı iyice parlamış olan Çerkez ETHEM, 8 Temmuz günü birliklerinin başında, Eskişehir'den Kütahya'ya hareket etti...

Çerkez ETHEM yol boyu ALİ FUAT Paşa'nın başkanlığında yapılan "Harp Meclisi"nde alınan kararları düşünüyordu. 60.000 kişilik düşman taarruzunu durdurmak bu kararların kusursuz uygulanmasına bağlıydı.

Toplantıda alınan kararlara göre:

A- ALİ FUAT Paşa, İnönü'de

savunma savaşı vermek için kalacak.

B- MUSTAFA KEMAL Paşa, Afyon'dan düşmana karşı

koyacak birlikleri yönetecek.

C- Çerkez ETHEM, Demirci'de ilerleyen Yunana doğrudan saldırıp ağır bir darbe vuracaktı...

Kütahya'ya gelir gelmez,
daha önce gönderdiği
Yüzbaşı İSMAIL HAKKI
Bey ve Kütahya
Mutasarrıfı ile bir toplantı
yaptı.

DUYDUĞUMA GÖRE BURADA VE
BURAYA BAĞLI HAPİSHANELERDE
ÇOK MAHKUM VARMIŞ. BUNLARDAN
ADAM ÖLDÜRMÜŞ, SOYGUN, TALAN
YAPMIŞ OLANLARI YARIN
KÜTAHYA'DA TOPLAYINI

BU KANLI KAATİLLERLE
NE YAPABİLECEĞİNİZİ
UMUYORSUNUZ ETHEM
BEY?

ÇARPIŞMAYI!

KANLI KATİL
DEDİĞİNİZ ELİ SİLAH
TUTAN ADAM
DEMECTİR. BİZE DE
DÜŞMAN KARŞISINDA
BÖYLE GÖZÜKARA
ADAMLAR GEREK!

Kütahya ve yöresindeki cezaevlerinden, Kuran'a el bastırılarak yemin ettirilip serbest bırakılan 400 kadar katile 150 de gönüllü katılınca 2 taburluk canavar gibi bir müfreze ortaya çıkmıştı.

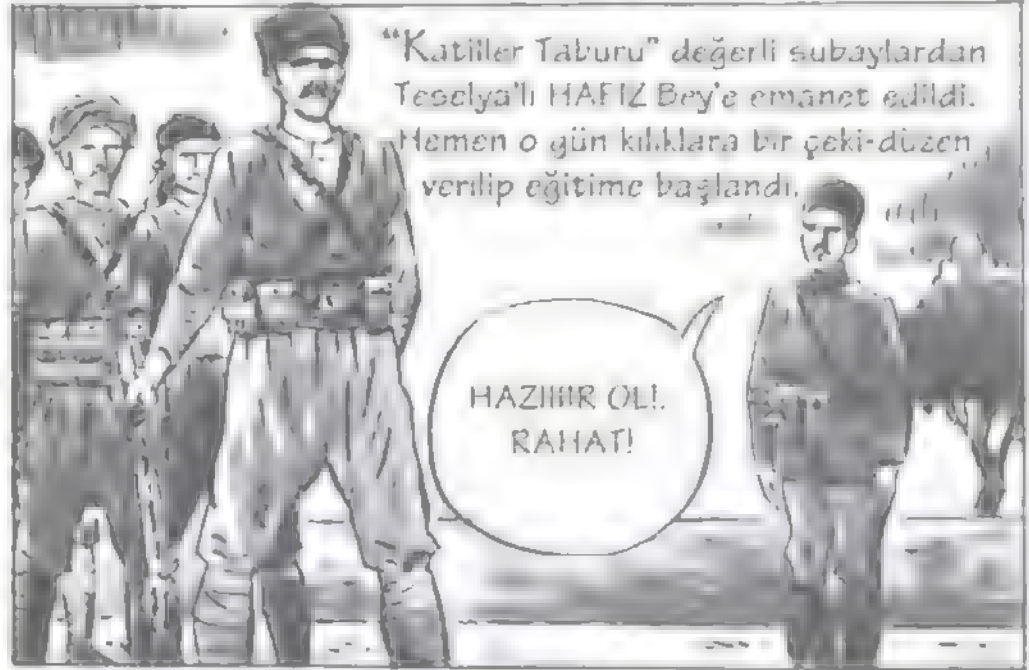
Çerkez ETHEM bunları hükümet Meydanı'nda toplayıp bir konuşma yaptı... (*)

ARKADAŞLARI
VATANIMIZ TEHLİKEDE! SİZE,
İŞLEDİĞİNİZ SUÇUN GÜNAHINI
ÖDEMENİZ İÇİN İŞTE BİR FIRSAT
ÇIKTI! DÜŞMANA KARŞI ÇARPIŞAN
VATAN EVLADLARIYLA BİRLİKTE
CEPHEDE YİĞİTÇE YURUŞMANIZ
İÇİN SİZLERİ ASKERE
ALİYORUM!

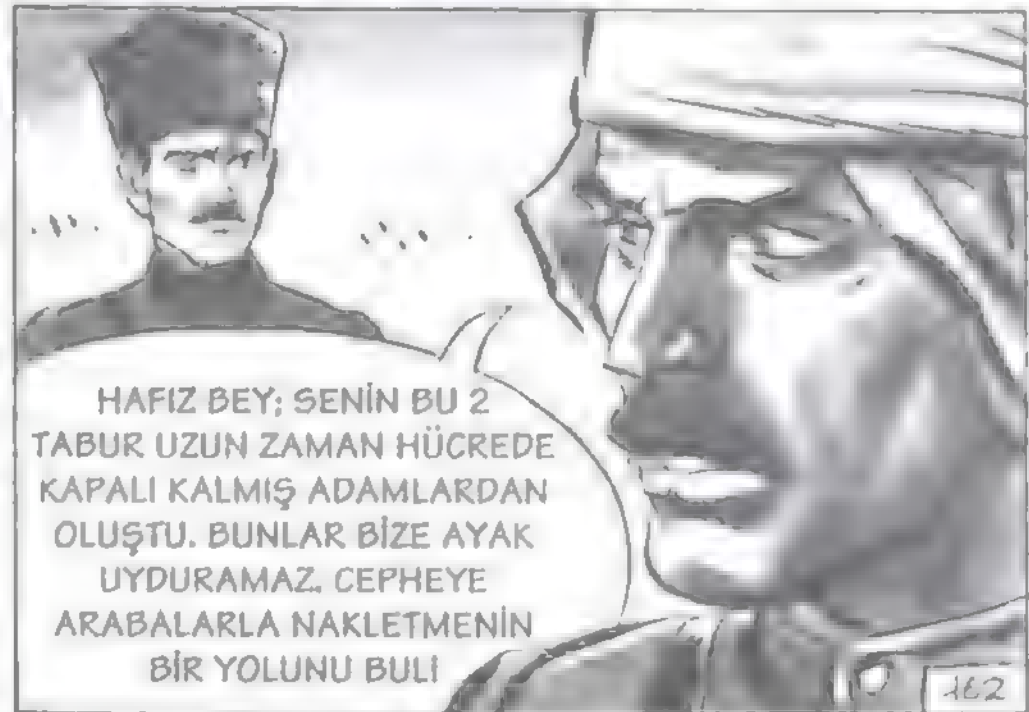
(*) Kütahya Halkından

ERKEKÇE DÖVÜŞEREK SİLAH
ELDE ŞEHİD OLMAK HAPİSANE
KÖŞELERİNDE UYUZ İTLER GİBİ
GEBERİP GİTMekten ELBETTE
ÇOK DAHA ŞEREFLİDİR.
GÜZEL DÖVÜŞEN, FEDAKARLIK
GÖSTERENİN CEZASI
AFFEDİLECEKTİR!

"Katiller Taburu" değerli subaylardan
Tescilya'lı HAFİZ Bey'e emanet edildi.
Hemen o gün kılıklara bir çeki-düzen
verilip eğitime başlandı.

HAZIR OL!
RAHAT!

HAFİZ BEY; SENİN BU 2
TABUR UZUN ZAMAN HÜCREDE
KAPALI KALMIŞ ADAMLARDAN
OLUŞTU. BUNLAR BİZE AYAK
UYDURAMAZ. CEPHEYE
ARABALARLA NAKLETMENİN
BİR YOLUNU BUL!

500'ü aşan 2 cezaevi taburu savaşıncısını telgrafla yakın köy ve kasabalardan getir-
tiren 50 at arabasına bindirip cepheye gönderdiler. Kütahya'dan Demirci cephesine
hareket eden Kuva-yı Seyyare'nin savaş gücü şöyleydi. 4500 atlı subay ve er... 4 dağ
topu... 14 ağır makinesi tüfek, bol yiyecek ve yeterince cephane... Ordunun tek zayıf yanı
sağlık ekibiydi.

3. günün gecesi Simav ünlü rine gelindğinde.

DURUN! SAKIN
SİMAYA GİRMEYİN!

BEN SİMAV
KUVA-YI MİL-
LİYESİNDEN
BİNBAŞI ZİYA!

SİMAV HALKI
YUNAN'IN HİŞMİNDAN
KORKUP KUVA-YI
MİLLİYEYE KARŞI
AYAKLANDI. BİZ CANIMIZI
KURTARDIK!

SİMAVA'YA GİRMEYEN OLMAZ. YOKSA
YA DAĞLARDAN AŞMAK YA DA GÖLÜ
DOLAŞMAK ZORUNDA KALACAĞIZ.
OYSA... ASKER ZATEN
YORGUN!

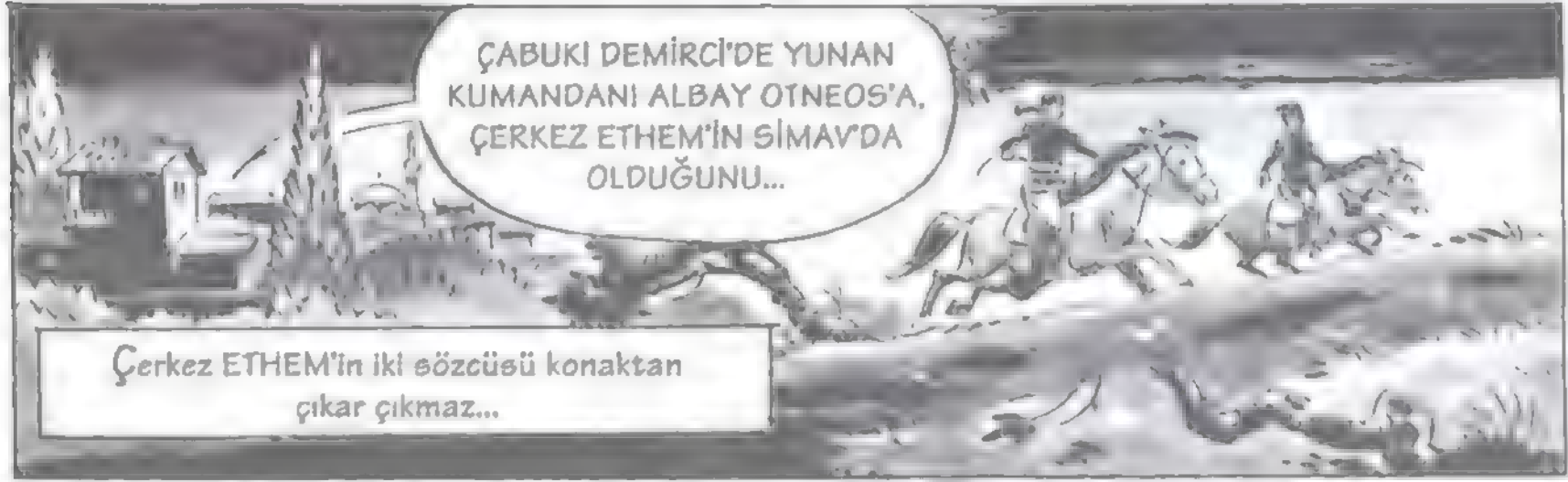

SİMAVA'YA BİR GÖRÜŞMECİ
GÖNDERELİM. ŞEHRE GİRMEYEN KIYIDAN
GEÇİP GİDECEĞİMİZİ BİLDİRELİM. ONA DA
"HAYIR" DERLERSE...

Simav halkını kızdıran kişi
Şalgamoğulları'ndan MEHMED Ağa adında,
çıkarcı biriydi.

YUNAN'I KIZDIRIRSAK SİMAV'DA
TAŞ ÜSTÜNDE TAŞ BIRAKMAZ.
NE NAMUSUMUZ KALIR, NE ARIMIZI
ETHEM BEYE SÖYLE... DE Kİ...

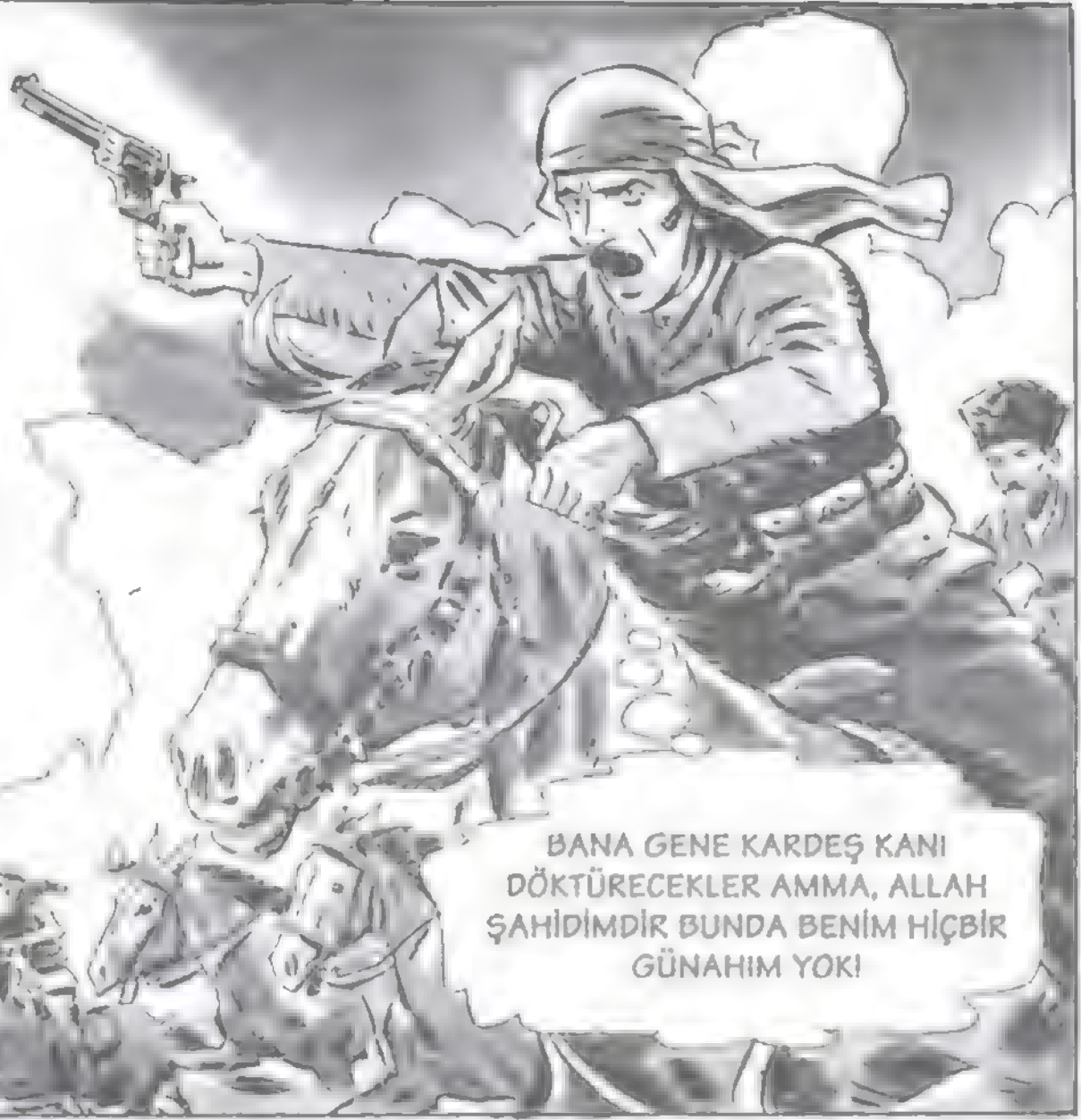
Çerkez ETHEM'in iki sözcüsü konaktan
çıkarcı çıkmaz...

Hain MEHMED Ağa'nın Yunan'a yaran-
ma hevesi kursağında kaldı...

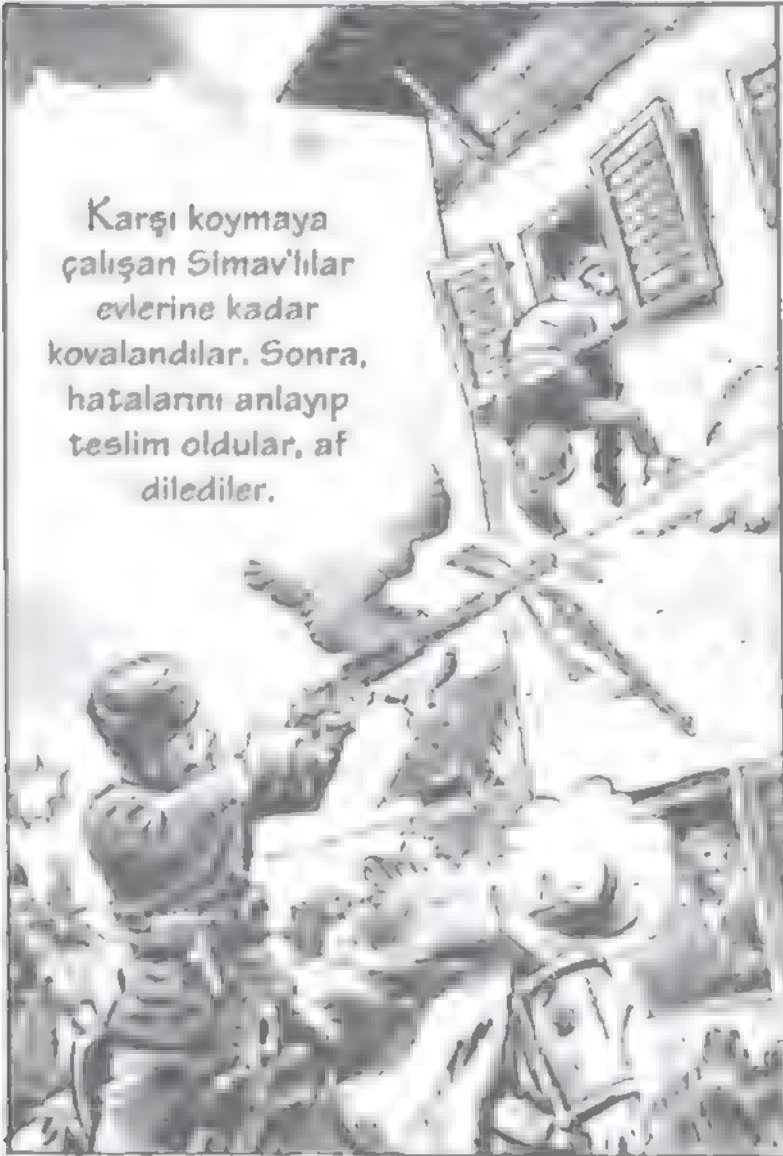
Kuva-yı Seyyare topçusunun
yaptığı tek mermi atışı ağanın
konağını bulmuş, kendisini de
parça parça etmişti.

Çerkez ETHEM'in en büyük meziyetlerinden biri gelecek kötülüğü önceden kestirip ona göre hazırlıklı bulunmasıydı. Simav'lıların kendisine "HAYIR!" diyeceklerini tahmin ederek topçusuna ve süvarisine hücum hazır bulunmalarını bildirmişti. Sözcülerin olumsuz haberi üzerine abisi TEVFLİK Bey'le birlikte süvarilerinin başında büyük bir öfkeyle Simav'a saldırdı.

BANA GENE KARDEŞ KANI
DÖKTÜRECEKLER AMMA, ALLAH
ŞAHİDİMDİR BUNDA BENİM HİÇBİR
GÜNAHIM YOK!

Karşı koymaya çalışan Simav'lılar evlerine kadar kovalandılar. Sonra, hatalarını anlayıp teslim oldular, af dilediler.

Çerkez ETHEM, Simav'da 3 saat kaldı, 3 elebaşını sallandırdı, kalanları affetti ve bu patırtı yüzünden ilk Yunan birlikleriyle zamansız çatışmaya girmiş bulunan TEVFLİK Bey'e yardıma koştu.

TEVFIK Bey'in öncü birlikleri ilk Yunan karakollarını dağıtmış, Demirci kasabasına 1 saatlik uzaklığa kadar düşmanı sürmüştü. Kente hakim tepeler Türklerin eline geçmişti...

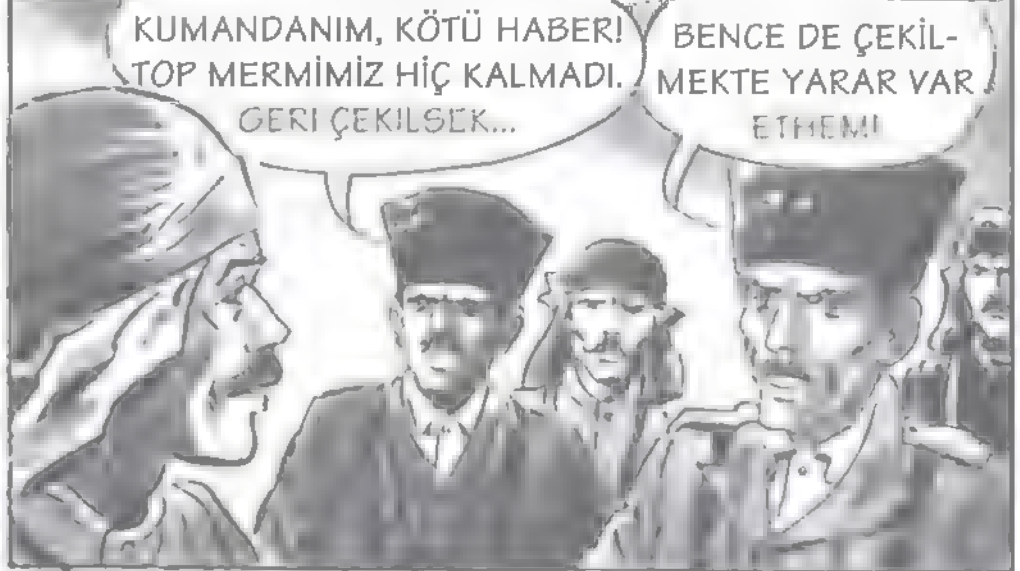
Kuva-yı Seyyare 15 şehit vermişti amma Yunan'ın kaybı çok daha fazlaydı. Çerkez ETHEM ilerde zayıf düşen birliklere sürekli takviye gönderiyordu.

Binbaşı HAFİZ Bey'in "katiller Taburu" tecrübeli askerlerle yarışır gibi büyük bir cesaretle ve beceriyle en ön sırada dövüşüyorlardı.

Savaş çok çetin çok kanlı geç yordu. Yunan inatla direniyordu. HAFİZ Bey bir şarapnel parçasıyla ağır yaralanmış biraz sonra da şehid olmuştu...

İkinci gün, düşman takviye almış, büyük bir tarruza kalkmak üzereyken...

KUMANDANIM, KÖTÜ HABER!
TOP MERMİMİZ HİÇ KALMADI.
GERİ ÇEKİLSEK...

BENCE DE ÇEKİL-
MEKTE YARAR VAR
ETHEM!

HAYIR! EN UFAK GERİLE-
ME BİZİM ASKERİ BOZAR,
DÜŞMANI YÜREKLEN-
DİRİR!

ASIL ZOR OLANI
BAŞARDIKI ONCA ŞEHİT
VERDİKTEN SONRA GERİLER-
SEK HER ŞEY BOŞA GİDERİ BÜ-
TÜN GÜCÜMÜZLE SALDIRACA-
ĞIZI HERKES BİRLİĞİNİN
BAŞINA!

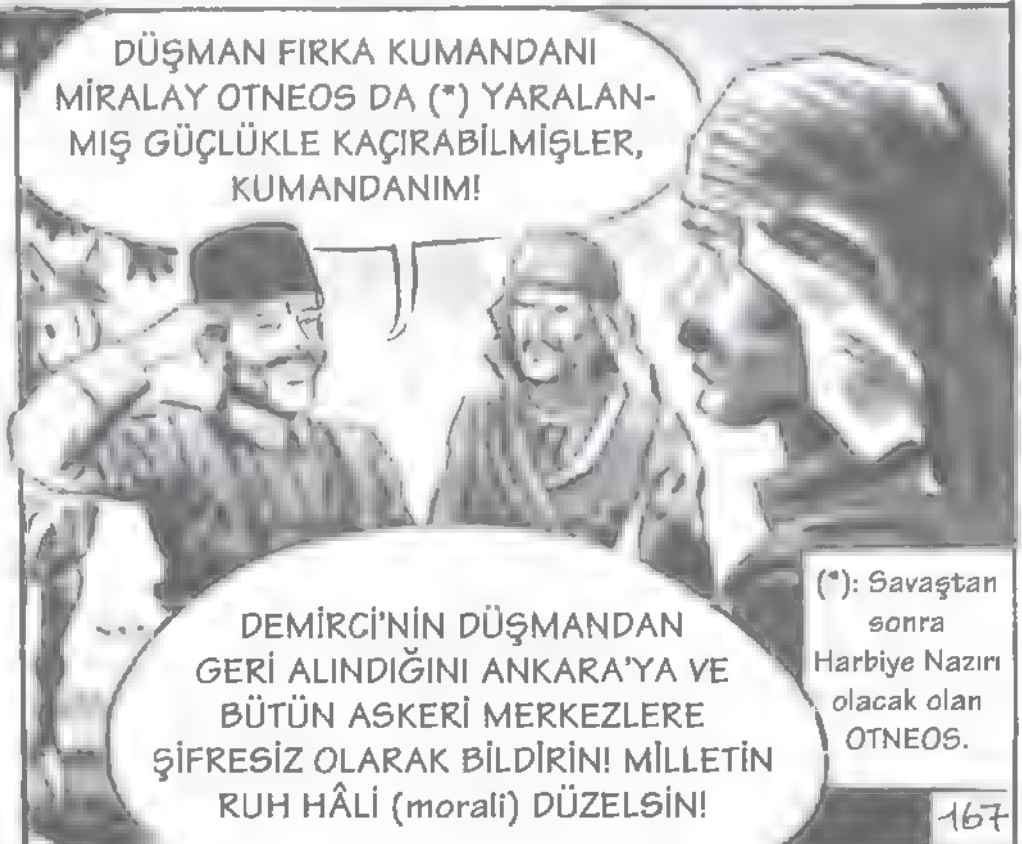
İnatçı ve kavgacı bir yaradılıştaki olan TEVFİK Bey'in bile geri çekilmeyi önermesine rağmen Çerkez ETHEM, geride 100 kişilik bir atlı birliği bırakıp bütün müfrezeleriyle Demirci üzerine hücumla geçti.

Savaş bütün hızıyla sürerken M.KEMAL Paşa'nın Afyon'dan gönderttiği top mer- mileri tam zamanında cepheye yetişmişti.

Düşman birlikleri, sayıca çok üstün olmalarına karşın PARTİ PEHLİVAN'ın alayı sağ yandan çevirip ŞEVKET Bey'in "Manyas Alayı" da karşıdan bütün hıncıyla saldırınca, Yunan birlikleri önce düzenli biçimde çekilirken biraz sonra tam bir bozgun halinde kaçmaya başlamışlardı. Subayları eyerli atlarına binmeye fırsat bulamamış, birkaç top, sayısız tüfek, cephane, silah sıkıntısı çeken Türklere kalmıştı.

DÜŞMAN FIRKA KUMANDANI
MİRALAY OTNEOS DA (*) YARALAN-
MIŞ GÜÇLÜKLE KAÇIRABİLMİŞLER,
KUMANDANIM!

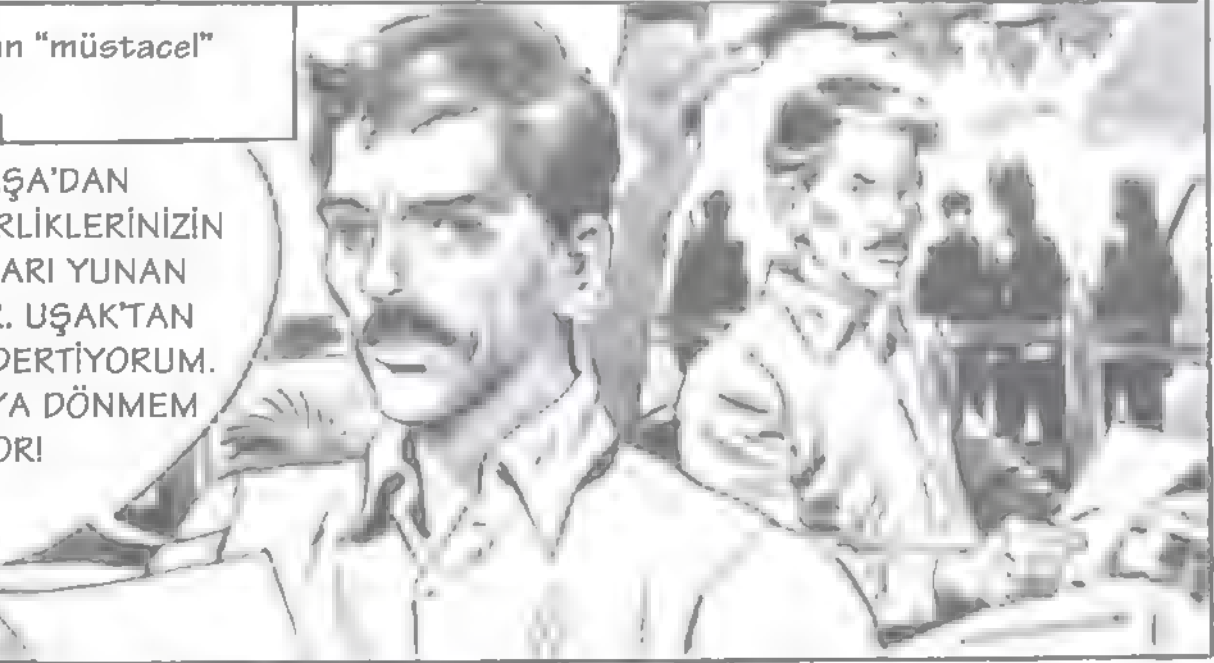
(*): Savaştan
sonra
Harbiye Nazırı
olacak olan
OTNEOS.

Çerkez ETHEM'in Demirci'de Yunan ordusunun en iddialı AYVALIK ALAYI'ni perişan ederek çok önemli yerleri yeniden ele geçirmesi büyük bir askeri başarıydı. Kuva-yı Seyyare ilk kez düşmanın güçlü bir kıtasına karşı tam anlamıyla çetin bir savaş vermiş ve bundan yüzünün aklıyla çıkmıştı. ETHEM Bey'e de "en büyük askeri şef" olduğunu düşündürtmeye başlamıştı.

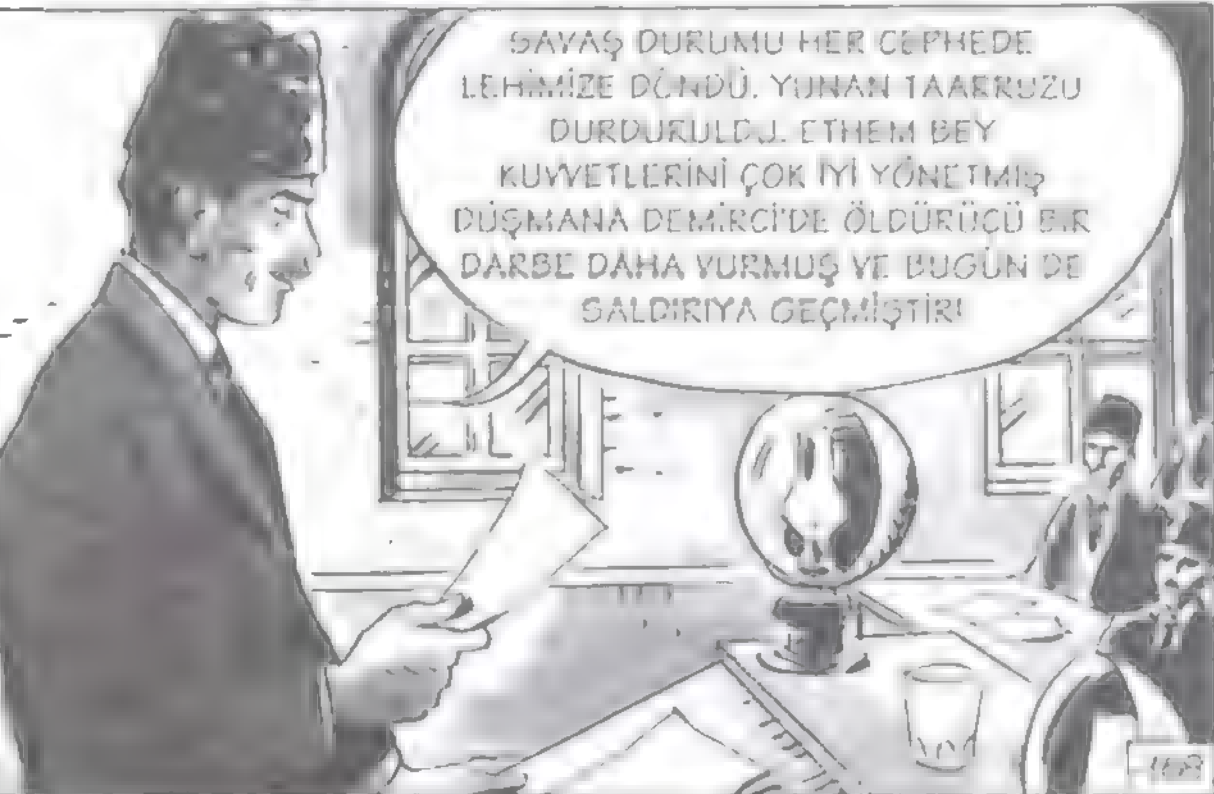
14 Temmuz günü Afyon'dan "müstacel" kaydıyla bir telgraf gelmişti.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'DAN "DEMİRCİ"Yİ GERİ ALAN BİRLİKLERİNİZİN KAHRAMANCA SALDIRILARI YUNAN ORDUSUNU BOZMUŞTUR. UŞAK'TAN SİZE YARDIMCI KITA GÖNDERTİYORUM. BENİM ACİLEN ANKARA'YA DÖNMEM GEREKTİ..." DİYOR!

MUSTAFA KEMAL Paşa Ankara'ya döner dönmez Meclis kürsüsünden cephelerde durumun çok iyi gittiğini inandırıcı konuşma üslubuyla anlatmış, kaygı içindeki milletin yüreğini ferahlatırken Çerkez ETHEM'i de uzun uzun övmeyi ihmal etmemişti.

SAVAŞ DURUMU HER CEPHEDE LEHİMİZE DÖNDÜ. YUNAN TAAERUZU DURDURULDU. ETHEM BEY KUWETLERİNİ ÇOK İYİ YÖNETMİŞ DÜŞMANA DEMİRCİ'DE ÖLDÜRÜCÜ BİR DARBE DAHA YURMUŞ VE BUGÜN DE SALDIRIYA GEÇMİŞTİR!

TEVFİK Bey
düşman bölgesini
gözetlerken...

BÜYÜK HAREKET
VAR. YENİ BİR
TAARRUZ
HAZIRLIĞI
OLABİLİRİ

FAHRETTİN BEYE (*)
SÖYLEYELİM, AFYON'DAKİ
İKİ UÇAĞA KEŞİF UÇUŞU
YAPTIRSINI

(*) Gnl. Fahrettin Albay.

FAHRETTİN ALBAY
KUSURSUZ ÇALIŞIYOR,
AMMA BEN GENE DE
MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN
CEPHEDE BULUNMASINI
İSTERDİM!

FAHRETTİN ALBAY,
ÂŞİR BEY'İN UŞAK'I
BOŞALTMAK
ZORUNDA KALDIĞI-
NI BİLDİRİYOR,
TEVFİK BEY!
GEDİZ ÇEKİLME
HATTIMIZ
TEHLİKEYE
DÜŞÜYOR.

EYVAH! ETHEM'E
BUNU SÖYLEMENİN
HİÇ SIRASI DEĞİL.
ZAVALLININ MIĞDE
AĞRILARI GENE
DEPREŞTİ, YATAĞINDA
KIVRANIYOR!

BİRAZ
KÜTAHYA'YA
ÇEKİLİP TEDAVİ
OLMALISIN,
ETHEM! ÇOK
YIPRANDINI!

YAPAMAMI YUNAN
TOPARLANIP YENİDEN
SALDIRACAK.
KITALARIMIN
BAŞINDAN
AYRILMAM DOĞRU
OLMAZI!

Demirci'deki başarı için Berlin Elçimiz KEMALETTİN SAMİ Paşa, "ANKARA, ETHEM BEY'DEN UŞAK'I SAVUNMASINI EMRETTİĞİ HALDE O, DEMİRCİ'DE SAVAŞA TUTUŞARAK UŞAK'IN İŞGALİNE YOLAÇMIŞTIR!" diyordu amma Ankara'da Çerkez kardeşlerin yıldızı gittikçe parlıyordu. REŞİD Bey'in çevresi "ETHEM'İST"lerle dolmuştu.

BUGÜN "ORDU" DEDİĞİMİZ DÜZENLİ KUVVETLERLE İŞ GÖRMEK İMKANSIZDIR AMA ANKARA KAPILARINA KADAR GELEN İSYANLARI KİMLERİN YOK ETTİĞİNİ GÖRDÜNÜZ!

MAYIS 1920'de, YUNUS NADİ, Dr. ADNAN, Çerkez REŞİT, HAKKI BEHİÇ, MAHMUT CELAL (Bayar) gibi güvenilir kimselerin kurduğu YEŞİL ORDU Derneği de ÇERKEZ ETHEM üstüne yatırım yapmaya başlamıştı.

GERÇEK BİR HALK DEVRİMİ LİDERİ OLAN ETHEM VE TEYFİK BEYLERİN DE YEŞİL ORDU'YA GİRMESİ, GÜCÜMÜZÜ...

EFENDİLER! RUSYAYA HOŞ GÖRÜNMEK İÇİN TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİNİ KURUYORUZ!

DOLAYISIYLA, BOYLE "YEŞİL ORDU" GİBİ GİZLİ KAPAKLI İŞLER GÖREN DENETİMİ ZOR DERNEKLERE DE GEREK YOK! HEMEN KAPATILSIN!

"Reis Paşa"nın emri ÇERKEZ ETHEM'Lİ YEŞİL ORDU üzerine büyük hayaller kuran çok kişinin tepkisiyle karşılandı. Direnenler oldu. Amma... 1920 güzünde dernek kapandı...

ARIF ORUÇ'UN "SEYYARE-İ YENİ DÜNYA GAZETESİ" GENE ETHEM'İ GÖKLERE ÇIKARIYOR. VARSA ETHEM, YOKSA ETHEM!

BASKI MAKİNELERİNİ ONA ETHEM SATIN ALMIŞTI. ŞİMDİ BORCUNU ÖDÜYOR. ONU DA ESKİŞEHİR'DEN ANKARA'YA ALMANIN ZAMANI GELDİ.

Bu sırada Ankara, Moskova'dan gelen "Yoldaş"ların ziyaretlerini de çok iyi değerlendirmek zorundaydı. Sovyetlerin ilk Ankara Büyükelçisi... AVEROF bir MUSTAFA KEMAL hayranıydı.

PAŞAM, SİZ TÜRKLER KOMÜNİST OLAMAZSINIZI EMPERYALİST DEVLETLERLE SAVAŞTIĞINIZ İÇİN ZATEN ELİZİM DOSTUMUZSUNUZ. AYRICA BİR DE GÖSTERMELİK KOMÜNİST PARTİSİ KURMANIZA HİÇ GEREK YOK!

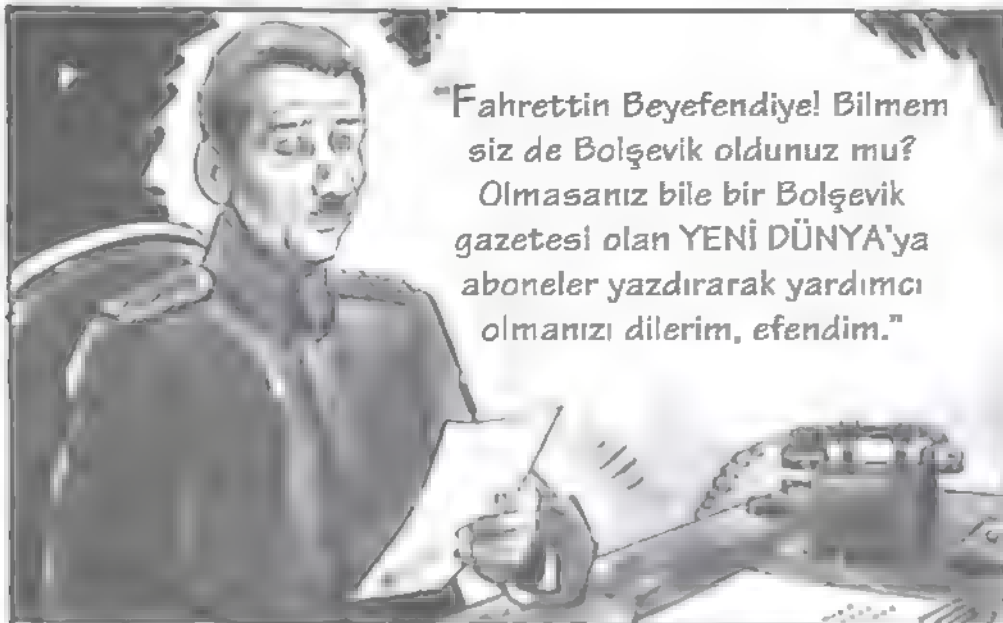
"TÜRK" gerçeğini RUS AVEROF bile kısa zamanda öğrendiği halde, türeai Türk Komünistleri ham hayaller peşinde nefes tüketiyorlardı.

SEYYARE-İ YENİ DÜNYA (*) başlığının altında "DÜNYANIN FUKARA-YI KÂSİBES İ (Emekçisi), BİRLEŞİNİZ!" yazılı olan ETHEM'in gazetesini orduya sokmaya, bütün Anadolu'ya dağıtmaya çalışıyorlardı.

O günlerde, AFYON'da Bölge Kumandanı olan Albay FAHRETTİN (Altay) Bey'e Ankara'dan şık giyimli, yakışıklı bir gazeteci gelmiş, saygısızlığa yakın bir serbestlikle karşısındaki koltuğa oturup bir mektup uzatmıştı. Bu genç adam, SEYYARE-İ YENİ DÜNYA'nın sahibi ve başyazarı ARİF ORUÇ'tu...

REŞİT BEYDENİ SELAMLARI VAR!

"Fahrettin Beyefendiye! Bilmem siz de Bolşevik oldunuz mu? Olmasanız bile bir Bolşevik gazetesi olan YENİ DÜNYA'ya aboneler yazdırarak yardımcı olmanızı dilerim, efendim."

BİZ ASKERLER SİYASETTEN ANLAMAYIZ. BOLŞEVİKLİK HAKKINDA DA BİR DÜŞÜNCEMİZ OLAMAZ. AMMA GAZETENİZE BİR İKİ ABONE YAZDIRABİLİRİM!

*) "YENİ DÜNYA" hızlı komünist MUSTAFA SUPHİ'nin Moskova'da çıkardığı gazetenin de adıydı.

ARİF ORUÇ, birkaç aboneyle yetinecek kimse değildi. FAHRETTİN Albayı sıkıştırmaya başlamıştı. Koskoca 12'nci Kolordu Kumandanı aşağıdan alarak konuşuyordu.

DÜZENLİ ORDUNUN NEDEN SAVAŞAMADIĞINI BANA AÇIKLAYABİLİR MİS NİZ? ORDUDAN FİRARLARI ÖNLEMELİK İÇİN NE GİBİ TEDBİRLER ALDIĞINIZI BİLMELİK İSTERDİM DOĞRUSU?

ARİF ORUÇ uzaklaşırken...

VAY CANINAI.. DEMEK ANKARA'DA GÜÇLÜ BİR BOLŞEVİK ÖRGÜTÜ OLUŞMUŞ İTİBARLI (saygın) BİR MİLLETVEKİLİ OLAN REŞİT BEY BOLŞEVİK OLMUŞ. TABİİ KARDEŞİ ÇERKEZ ETHEM DE!

(*)F. ALTAY Paşa'nın Hatıralarından.

Demirci'de ÇERKEZ ETHEM karargahı.

FAHRETTİN BEYİN BİRLİKLERİ ÇEKİLDİĞİNE GÖRE, BİZİM DE DEMİRCİ'DEN SİMAVA DOĞRU ÇEKİLMEMİZ DOĞRU OLUR. SEN DİNLEN, BU İŞİ BEN DÜZENLERİM.

REŞİT ABİM GELSİN DAHA İYİ

REŞİT Bey Ankara'dan yarım düzine milletvekiliyle birlikte gelmişti.

ETHEM, MİLLETVEKİLİ DOSTLARIMIZ SENİ DEMİRCİ ZAFERİN İÇİN KUTLAMAYA GELDİLER. HACI ŞÜKRÜ BEYİ TANITMAMA GEREK YOK!

HOŞGELDİNİZ, ZAHMET ETTİNİZ!

"ETHEMİST" milletvekilleri ETHEM Bey'i yağlama yarışına girmişlerdi. O ise, söylenenleri duymuyordu bile... Miğde ağrıları iyice azmıştı.

ANKARAYA
TEŞRİFİNİZİ NE
ZAMAN ETHEM
BEY?

MİLLET KURTARICI-
SINI BİR KEZ
DAHA
GÖRMEK İÇİN...

SİZİN İÇİN MARŞLAR,
ŞARKILAR DİZİLDİ.
SOKAKTA EVLERDE
HERKESİN AĞZINDA...

HEM ÇOK
YİFRANDINIZ!
ANKARA'YA GELİN,
DİNLENİN, TEDAVİ OLUN!

BU ARADA
İHTİLALİN GERÇEK LİDERİ
OLDUĞUNUZU DA
GÖZLERİNİZLE GÖRMÜŞ
OLURSUNUZ!

RUSLAR BİZE
YARDIM
EDİYORSA SİZE
İNANDIKLARI
İÇİN! YOKSA...
MUSTAFA
KEMAL PAŞA'YA
DEĞİL! (*)

İSMET BEY DE
DÜZENLİ ORDU İŞİNE HIZ
VERDİ ŞUBELER ASKER
TOPLUYORI

(*) Moskova ETHEM'e önce bir Türk Komünistli gözıyla bakmış, fakat sonra onun sadece bir "haydut" olduğunda karar kılınmışlardı. CARR, the BOLSHEV K REVOLUTION III, s. 300

ÇERKEZ ETHEM, yol boyu iyice dolduruşa gelmişti. Kütahya'da dinlenirken aklında hep Ankara'ya dönen milletvekillerinin sözleri vardı.

Birkaç yaylı araba ve bir
bölük atlı koruma eşliğinde
milletvekilleriyle birlikte
Kütahya'ya doğru yola
çıkıldı.

MUSTAFA
KEMAL PAŞA,
BANA HEP
YARDIMCI
OLMUŞTUR.
BENİ SEVER.

NEDEN
BENİ ZORLA
POLİTİKAYA
SOKMAK
İSTİYORLAR?

ÇERKEZ ETHEM, Kütahya'da 1 ay kaldı, dinlendi. Bol bol ARİF ORUÇ'un SEYARE-İ YENİ DÜNYA'sını ve İstanbul gazetelerini okudu. (Bu arada sağa sola emirler verip öneriler göndermeyi ihmal etmiyordu.

ŞU İSTANBUL GAZETESİNİN YEDİĞİ HERZEYE BAKIN! GÜYA BEN SİMAV İSYANINI BASTIRIRKEN KİMİLERİNİ BİR EYE DOLDURUP EVİ ATEŞE VERMİŞİM... SONRA ONLAR YANARKEN BİR AĞACIN GÖLGESİNE OTURUP NARGİLE İÇMİŞİMİ VATANSIZ VİCDANSIZ KÖPEKLER!

Kütahya'dan Eskişehir'e geçen ETHEM Bey, ALİ FUAT Paşa'yla görüştüktan sonra Ankara'ya geldi. MUSTAFA KEMAL Paşa'nın davetine rağmen şahsi dostu tüccar ARİF ASLAN Bey'in Keçiören'deki evine yerleşti. Ev ziyarete gelenlerle dolup taşıyor,ertesi gün bu ziyaretlere karşılık veriliyordu.

4 Eylül günü, Meclis; Dahiliye vekili seçiminde, MUSTAFA KEMAL Paşa'nın adayı REFET Bey'i değil, "karanlık işler genel müdürü" Tokat milletvekili NAZIM Bey'i tutmuş, onu seçmiştil..

KOMÜNİST GEÇİNER BU ADAM BİR İNGİLİZ AJANIDIR! ONUNLA ÇALIŞMAM SÖZ KONUSU BİLE OLAMAZI DERHAL İSTİFA ETMELİDİR!

ETHEM BEY; YUNAN, UŞAKTAN SONRA SİMAVİ DA İŞGAB ETTİ... ADANA'DA FRANSIZ SALDIRILARI DEVAM EDİYOR... VİRANŞEHİR'DE MİLLİ AŞİRET İSYANCILARI TELGRAF TELLERİNİ KESMİŞ... BÖYLE BİR ZAMANDA DAHİLİYE VEKİLLİĞİNE İSTEDİĞİM KİMSEYİ SEÇTİREMEZSEM...

O gece MUSTAFA KEMAL Paşa, Keçiören'deki eve ETHEM Bey'i şahsen ziyarete gelmişti.

...MECLİS BAŞKANLIĞINDAN ÇEKİLİRİM VE BÜTÜN SORUMLULUK BU DÜŞÜNCESİZLİĞİ YAPANLARIN OMUZLARINA YÜKLENİRİ

Meclise yenik düşen Meclis Başkanı MUSTAFA KEMAL Paşa, günün güçlü adamı Çerkez ETHEM'den yardım istiyordu.

MAKAMINA OTURMUŞ İNSANIN İSTİFASI ZOR OLUR. TATSIZLIK YARATIR. BU İŞ BU GECE SONUÇLANMALI. HACI ŞÜKRÜ BEY YAKIN DOSTUDUR. ONUNLA BİR SELAM GÖNDERİRSENİZ...

MERAK ETMEYİN PAŞA HAZRETLERİ BEN YARIN NAZIM BEYİ MAKAMINDA ZİYARET EDER, LİSAN-I MÜNASİPLE İSTİFA ETMESİ GEREKTİĞİNİ SÖYLERİM!

ÇERKEZ ETHEM'in selamını (!) alan NAZIM Bey, hemen o gece yazdığı istifa mektubunu HACI ŞÜKRÜ Bey'e verip ertesi gün ETHEM Bey'i ziyarete geldi.

ÇOK TEMİZ KALPLİSİNİZ ETHEM BEYİ HERKESE İNANIYORSUNUZ. DÜŞMANA İLK YUMRUĞU İNDİREN SİZSİNİZ... ORDUYU NEDEN SİZİN KUVA-YI SEYYARE ÜSTÜNE KURMUYORLAR?... BÜYÜK DOSTUMUZ RUSLAR SİZE MUSTAFA KEMAL'DEN DAHA ÇOK ÖNEM VERİYORLAR! SİZ ARTIK BİR ÇETE REİSİ DEĞİLSİNİZ!

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN ASKERİ HİÇBİR GÜCÜ YOK! SİZİ KULLANARAK DİKTATÖRLÜĞE GİDİYOR!

Ankara'nın yoğun siyasi havası ÇERKEZ ETHEM'in düzelen miğdesine karşın kafasını bozmaya başlamıştı. ETHEM'cilerin ona gösterdiği aşırı övgü gösterileri başını döndürüyor... Fakat vatanın şu zor günlerinde birlik olacakraına, Meclis'te ikilik yaratmaya çalışmaları miğdesini bulandırıyor...

BENİ MUSTAFA
KEMAL PAŞA'YA KARŞI
SÜRMEK İSTİYORLAR.
ADAM, KOSKOCA BİR
PAŞAI ANAFARTALAK
KAHRAMANI... YILDIRIM
ORDULARI GRUBU
KUMANDANI!

EVET! BUGÜN İSTESEM MECLİSİ ELE
GEÇİREBİLİRİM... VE NE ONUN "REİS
PAŞA"LIĞI KALIR, NE İSMET BEY, NE DE FEVZİ
PAŞA YERLERİNDE OTURABİLİRLERİ AMMA...
SONRA NE OLUR?!!

MEMLEKETİN KURTULUŞU REŞİT BEY
ABİMLE LAF EBESİ ARKADAŞLARINA
KALIRSA... YANDI KETEN HELYAM!
BUGÜNE KADAR, MUSTAFA KEMAL
PAŞA'DAN KÖTÜLÜK DEĞİL,
İYİLİK YAKINLIK GÖRDÜM.
BİR AN ÖNCE ANKARA'DAN
AYRILSAM ÇOK İYİ OLUR.

ETHEM, cepheye dönmek kızanlarının başına
geçip Yunan'a doğru atını topuklamak
özlemiyle yanıyordu. Amma... ah şu muhteris
abisi REŞİT Bey bir rahat bıraksaydı.

MİLLETİN
SENİN İÇİN
YAZDIĞI
MARŞA BAK
ETHEM!

GÜNEŞ, AY GİBİ ÜLKEYİ PARLATTI
KAHRAMAN ETHEM, CİHADIN SENİN. GARBİ
CİHANI YERİNDEN OYNATTI KAHRAMAN
ETHEM, NEJADIN SENİN!

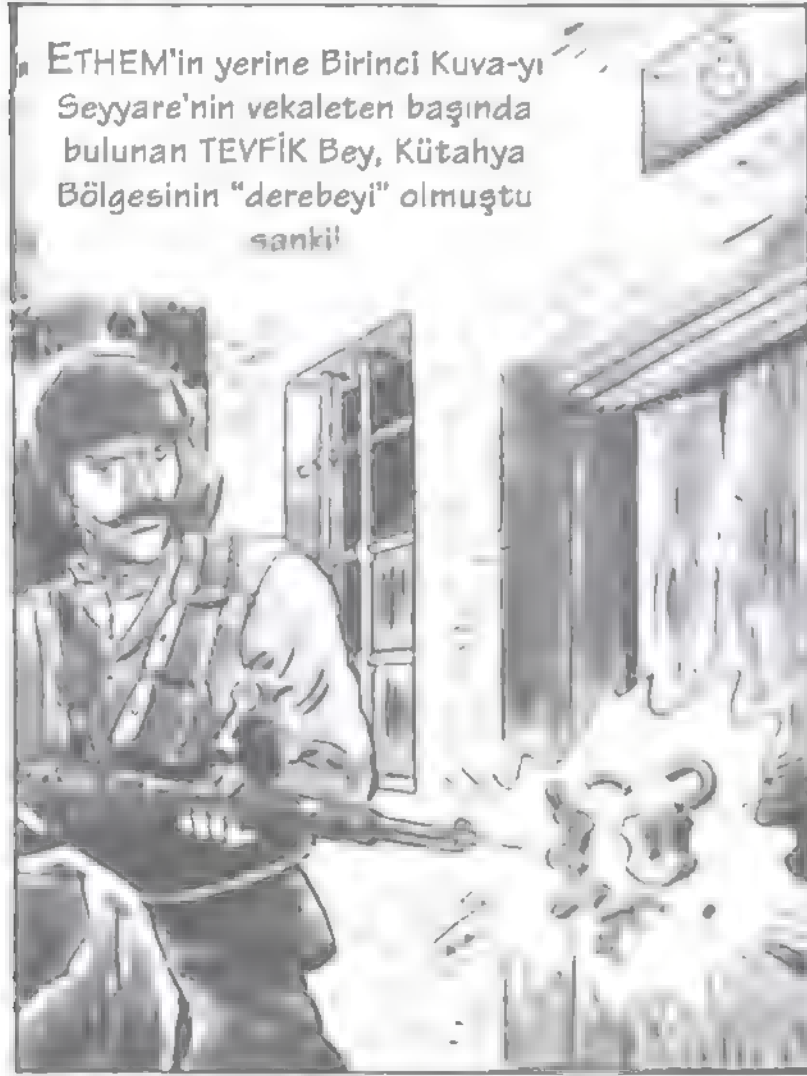

Bir yandan komünist sloganlar atıp öbür yandan "HALİFENİN BİR DAKİKA BİLE TUTSAKLIĞINA RAZI OLAMAYIZI" diyerek sapla samanı birbirine karıştıran sözde BOŞLEVİK'ler, ÇERKEZ ETHEM'İ MUSTAFA KEMAL Paşa'nın karşısına sürmek isterlerken...

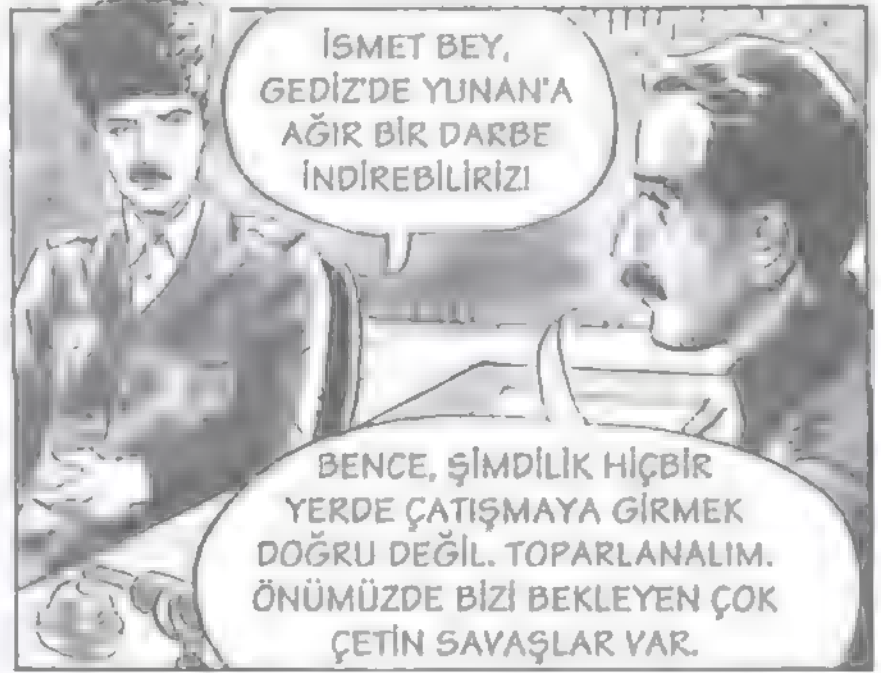

...sanki zor günler için dünyaya gelmiş gibi, bitmez tükenmez bir enerjiyle, çelikten sinir yapısıyla "REİS PAŞA" uykusuz geceler geçiriyor, Moskova'dan tehditle karışık işbirliği önerilerinde bulunan ENVER Paşa'ya ayrı... Afganistan'dan yazan CEMAL Paşa'ya ayrı yanıtlar vermek için uğraşıyor...

...Bakü'de, kendil kendine TÜRK KOMÜNİST Partisi'ni kuran MUSTAFA SUPHİ'yi nasıl durduracağını düşünüyor... Adana'da, Antep'te, Fransız'a karşı direnen çetelere moral ve taktik vermeye çalışıyordu.

ETHEM'in yerine Birinci Kuva-yı Seyyare'nin vekaleten başında bulunan TEVFİK Bey, Kütahya Bölgesinin "derebeyi" olmuştu sanki!

İSMET BEY, GEDİZ'DE YUNAN'A AĞIR BİR DARBE İNDİREBİLİRİZ!

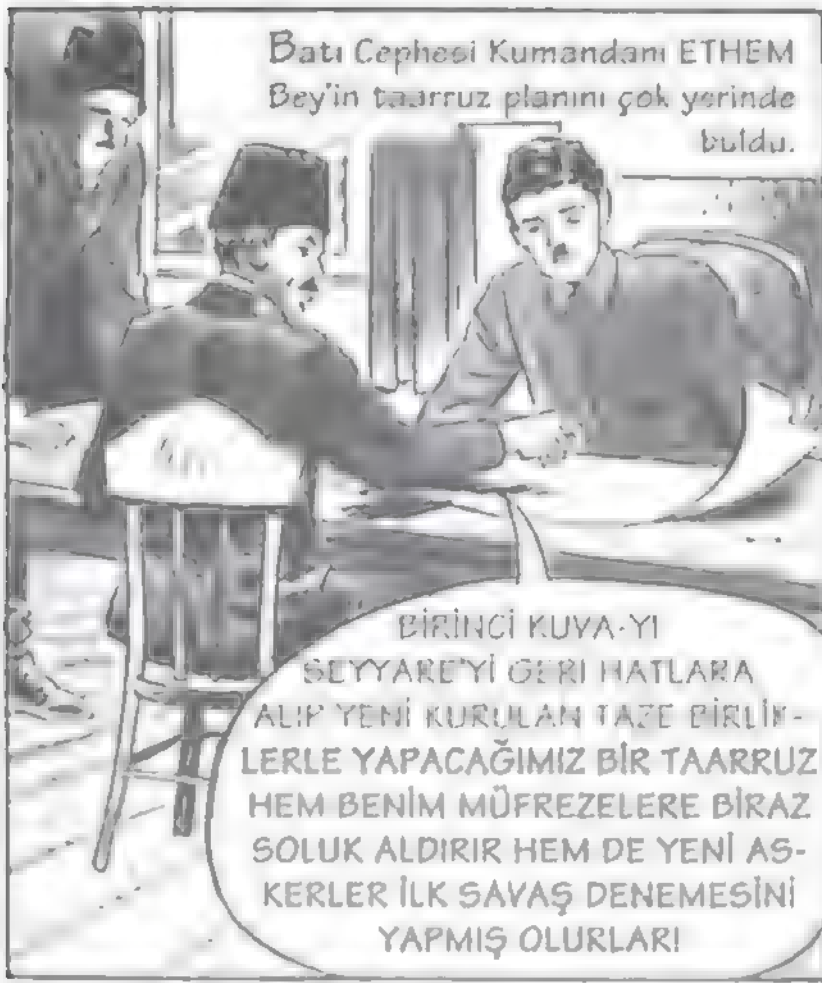
BENCE, ŞİMDİLİK HİÇBİR YERDE ÇATIŞMAYA GİRMEK DOĞRU DEĞİL. TOPARLANALIM. ÖNÜMÜZDE BİZİ BEKLEYEN ÇOK ÇETİN SAVAŞLAR VAR.

İSMET Bey: "BUNU BİR DE CEPHE KUMANDANI ALİ FUAT PAŞA'YLA GÖRÜŞÜMÜ deyince..."

...ÇERKEZ ETHEM trene atladığı gibi Eskişehir'e yollandı.

ETHEM müfrezeleri artık devlet malına da el atacak kadar işi azıtmışlardı. Bir Tekel deposunun kilidi kırılıp 10.000 kilo tütüne elkonmuş, Maliye Vekili'nin tüm çabalarına rağmen geri verilmemiş, üstelik Ankara'da vekili kaçırmaya teşebbüsünde bile bulunulmuştu...

Batı Cephesi Kumandanı ETHEM Bey'in taarruz planını çok yerinde buldu.

BİRİNCİ KUVA-YI SEYYARE'Yİ GERİ HATLARA ALIP YENİ KURULAN TAZE BİRLİKLERLE YAPACAĞIMIZ BİR TAARRUZ HEM BENİM MÜFREZELERE BİRAZ SOLUK ALDIRIR HEM DE YENİ ASKERLER İLK SAVAŞ DENEMESİNİ YAPMIŞ OLURLARI

Birkaç gün sonra...

GÖZÜNAYDIN, ETHEM BEY! ERKAN-I HARP, GEDİZ TAARRUZUNA ÖNCE ŞİDDETLE KARŞI ÇIKTI, AMA... BEN GERÇEKLERİ SIRALAYINCA İZİN ÇIKTI. İKİ GÜN SONRA FIRKA KUMANDANLARIYLA ALAYUNTTA TOPLANALIM!

YALNIZ, KUVA-YI SEYYARE GERİ ALINMAYACAK. BUNA KARŞILIK YENİ MİLLİ ORDU BİRLİKLERİYLE TAKVİYE EDİLMİŞ OLACAK!

Yarbay İZZETTİN (Çalışlar)

ALİ KAZIM (Özalp)

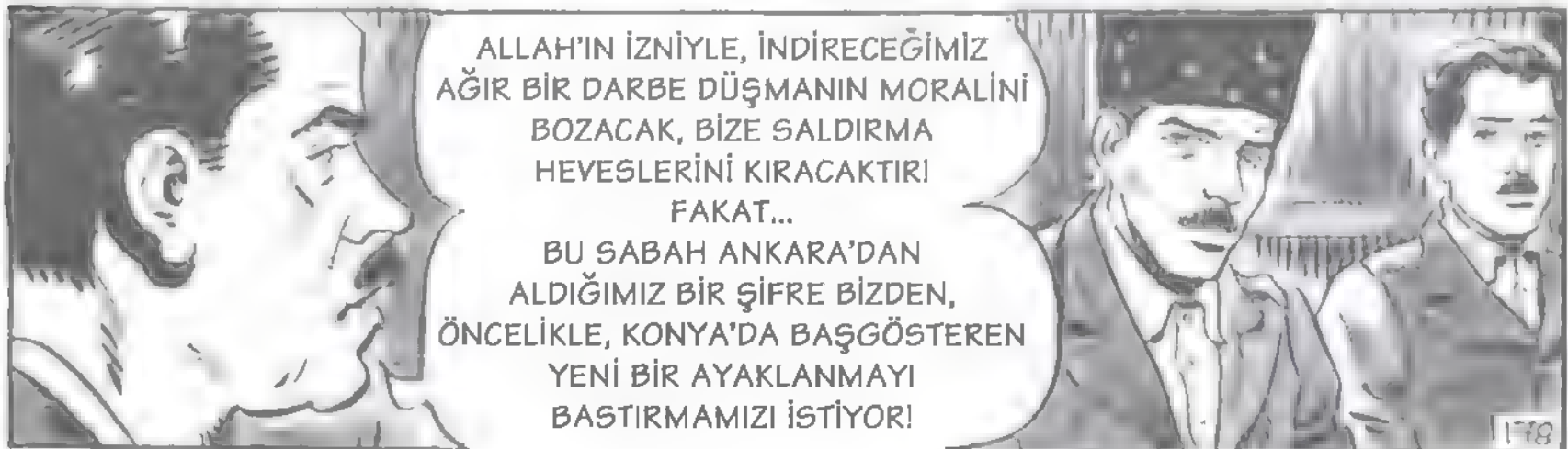
HALİL Bey

ALİ FUAT (Cebecioy) Paşa

ABDULLAH'IN İZİNİ ALMAK İÇİN DÜŞMANA ORDUMUZUN ZİNDELİĞİNİ GÖSTERMEKTİR. HAREKAT SÜRESİ SADECE BİR GÜNDÜR!

Çerkez ETHEM

16 Ekim'de, Alayunt istasyonunda bir vagon içinde toplanan Harp Meclisi'nin ilk gorse çarpan özelliği bütün kumandanların Çerkez ETHEM özentili bir Kuva-yı Milliye kışığında olmalarıydı. İşlerinde yakası kapalı, üniformalı tek subay B. Fırka Kumandanı Yarbay İZZETTİN (Çalışlar) Bey'di...

ALLAH'IN İZNİYLE, İNDİRECEĞİMİZ AĞIR BİR DARBE DÜŞMANIN MORALİNİ BOZACAK, BİZE SALDIRMA HEVESLERİNİ KIRACAKTIR! FAKAT...

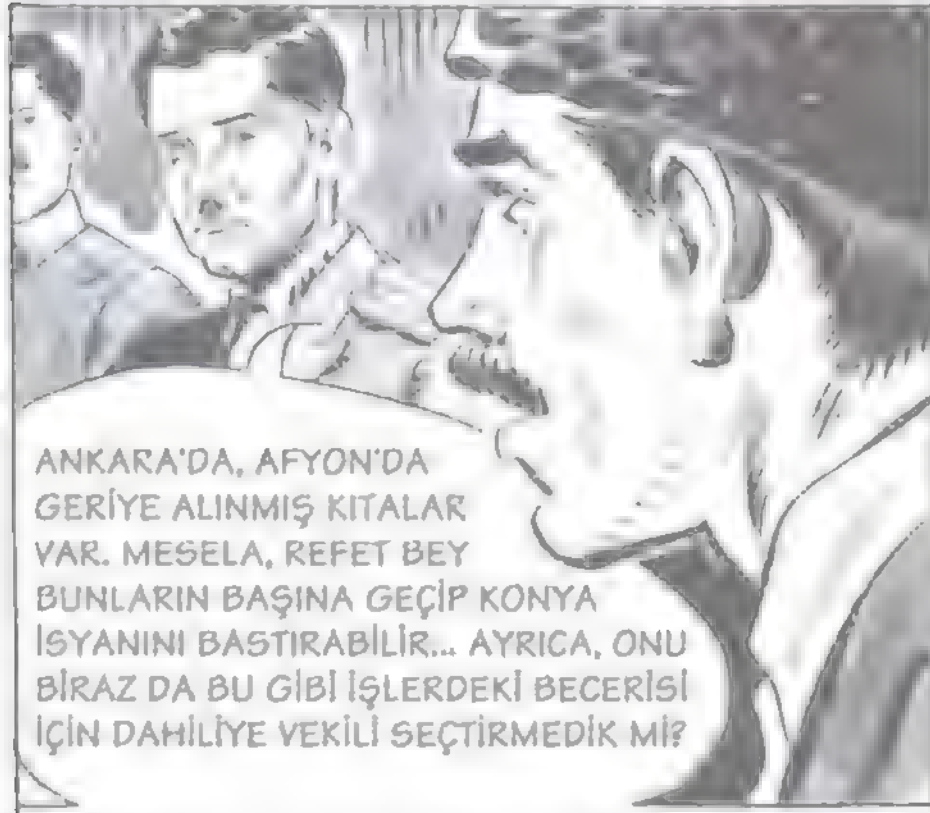
BU SABAH ANKARA'DAN ALDIĞIMIZ BİR ŞİFRE BİZDEN, ÖNCELİKLE, KONYA'DA BAŞGÖSTEREN YENİ BİR AYAKLANMAYI BASTIRMAMIZI İSTİYOR!

DELİBAŞ NAMLI BİR SERSERİ
ARDINA TAKTIĞI BİRKAÇ BAŞIBOZUK VE
HAPİSHANE KAÇKINIYLA KONYA'YI
ELEGEÇİRMİŞ. ERKAN-HARBİYE REİSLİĞİ
KUVA-YI SEYYARE'NİN BU İŞLE...

MUHTEREM
PAŞAMI BU,
DELİBAŞ İSYA-
NININ BÜYÜK BİR
AYAKLANMA OL-
DUĞUNU SANMI-
YORUM. BÖYLE BASİT
BİR OLAY İÇİN DÜŞ-
MAN KARŞISINDA BU-
LUNAN KUVVE-İ SEY-
YARE'DEN EN UFAK
BİR BİRLİĞİN
KONYA'YA KAYDI-
LMASI NI DOĞRU
BULMAMI

ANKARA'DA, AFYON'DA
GERİYE ALINMIŞ KITALAR
VAR. MESELA, REFET BEY
BUNLARIN BAŞINA GEÇİP KONYA
İSYANINI BASTIRABİLİR... AYRICA, ONU
BİRAZ DA BU GİBİ İŞLERDEKİ BECERİSİ
İÇİN DAHİLİYE VEKİLİ SEÇTİRMEDİK Mİ?

ÇERKEZ ETHEM'in önerisini çaresiz kabul
eden Ankara REFET Bey'i Konya isyanını
bastırmakla görevlendirmişti.

Yine de, Konya'yı Seyyare'nin 300 atıyla, 100 kadan birer tabur gücüyle Afyon'a REFET Bey amına
takviye gönderildi. 3 gün içinde Konya'dan gelen haberlerden Delibaş isyanının bastırıldığı anlaşıldı.
planı zaten yapılmış olan Gediz taarruzuna başlandı.

Günlerden, 1920'nin 23 Ekim'iydi...

İZZETTİN Bey'in tümeni düşmanla en yakın temasta, büyük bir cesaret ve başarıyla dövüşüyordu.

ÇERKEZ
ETHEM'İN
HIRSI YAKTI
BİZİ

BU TAARRUZU ETHEM BEY'İN DEĞİL,
ALİ FUAT PAŞA'NIN İSTEDİĞİ SÖYLENİYOR.
BUGÜNLERDE DOĞU CEPHESİNDE KARABEKİR
PAŞA HÜCUMA KALKIP KARS'I GERİ ALINCA,
ALİ FUAT PAŞA DA BATIDA BİR ZAFERİN
SAHİBİ OLMAK İSTEMİŞ GÜYAL..

ALİ FUAT Paşa
çekilirken dosta
düşmanla atış
püskürüyordu.

ETHEM DEMİRCİ'DEKİ
ETHEM DEĞİL!
ÇARPIŞMIYOR! İSMET BEY
BİR ÇARIĞI BİLE BANA
ULAŞTIRMAKTAN ACIZI!
PEZALE Tİ!

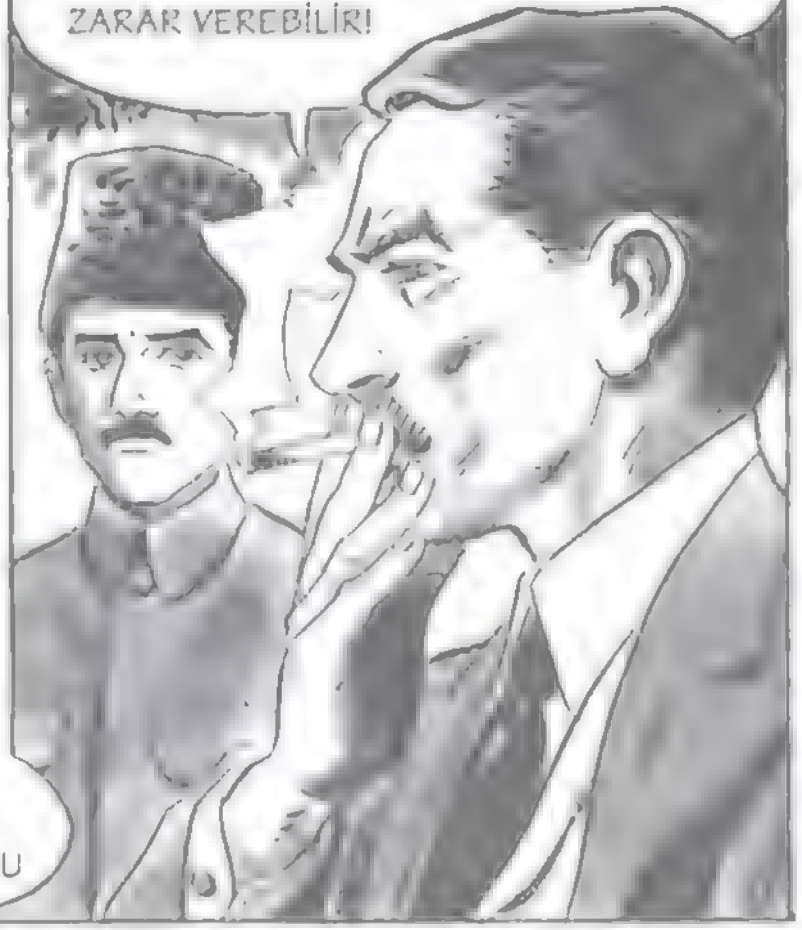
MUSTAFA
KEMAL Paşa...

BU GEDİZ TAARRUZU GEREKSİZ
CAN KAYBI VE CEPHANE
İSRAFINDAN BAŞKA BİR ŞEY
DEĞİL. NEDEN İZİN VERDİK
SANKİ?

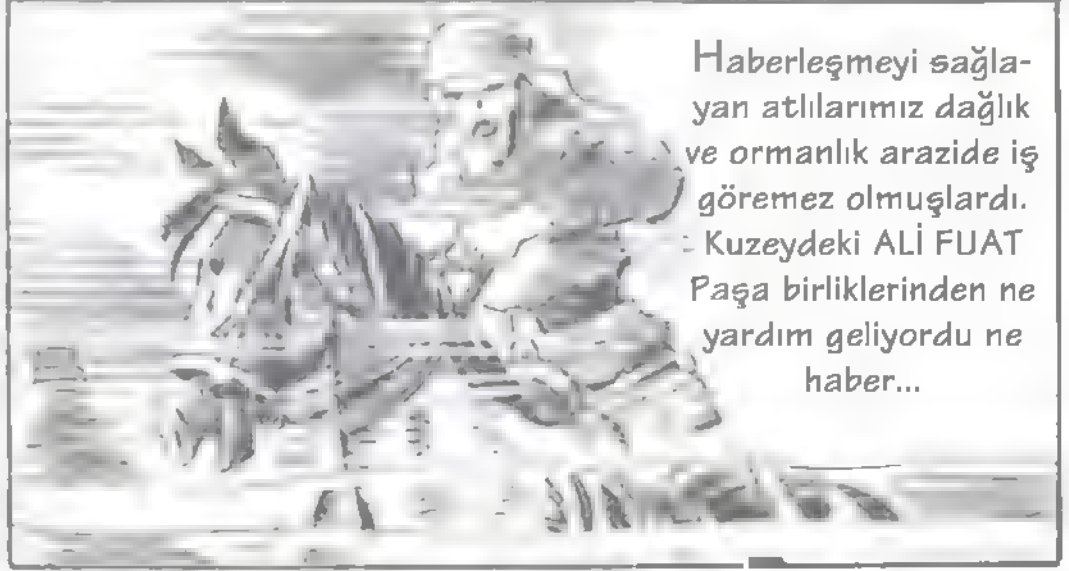

ALİ FUAT PAŞA ÇOK İSRAR ETTİ.
AMMA BANA KALIRSA BU ÇERKEZ
ETHEM'İN DÜŞÜNCESİ. PAŞA DA ONU
ÇOK TUTAR!

ALİ FUAT PAŞA'DA BİRAZ GEREĞİNDEN
FAZLA KUVA-YI MİLLİYE HAYRANLIĞI
SEZİYORUM. ETHEM'E FAZLA YAKINLIK
DUYMASI DÜZENLİ ORDU HEDEFİMİZE
ZARAR VEREBİLİR!

23 Ekim sabahı, gecedен yerini
almış topçumuzun ateşiyle
başlayan Türk taarruzu önceleri
başarılı olmuş, düşman Gediz'i
boşaltmak zorunda kalmıştı.
Yardıma gelen Yunan birlikleri yok
ediliyordu. Ansızın savaş alanına
koyu bir sis inince talihimiz dönmüş,
hatta 11'inci tümenin 2 taburu
yolunu kaybederek düşman hatları
içine düşmüştü...

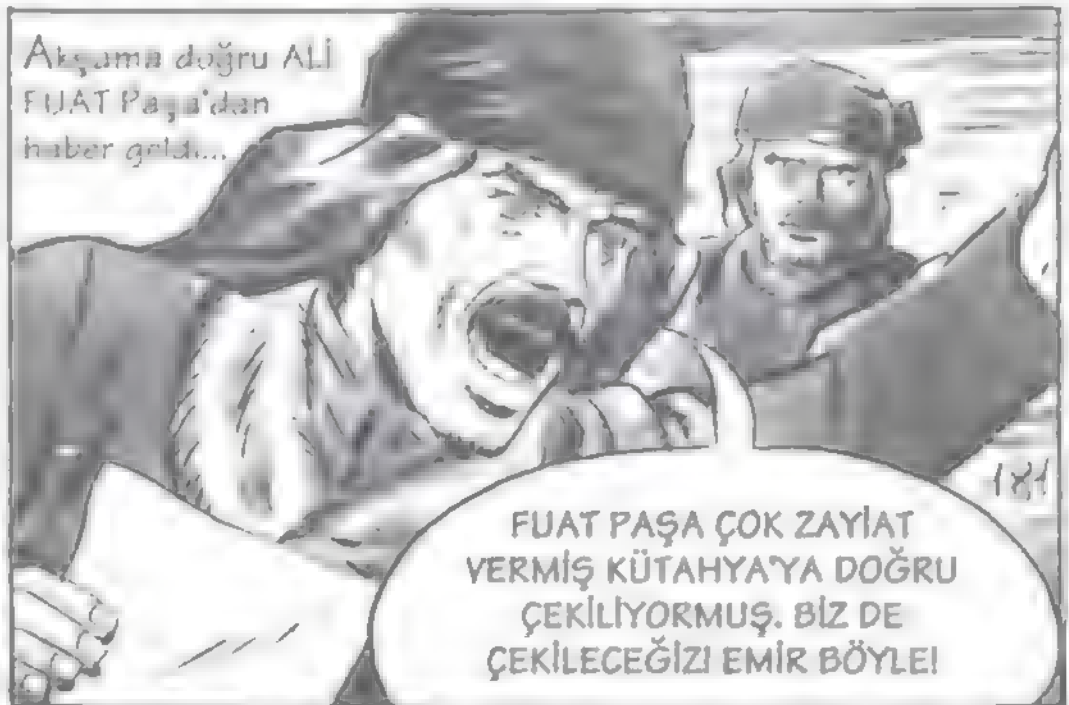
Haberleşmeyi sağla-
yan atlılarımız dağlık
ve ormanlık arazide iş
göremez olmuşlardı.
Kuzeydeki ALİ FUAT
Paşa birliklerinden ne
yardım geliyordu ne
haber...

TESLİM OL
VİRE!

SİLAHLARI ATINI
YERE UZANINI!
ÇABUK!

Akşama doğru ALİ
FUAT Paşa'dan
haber geldi...

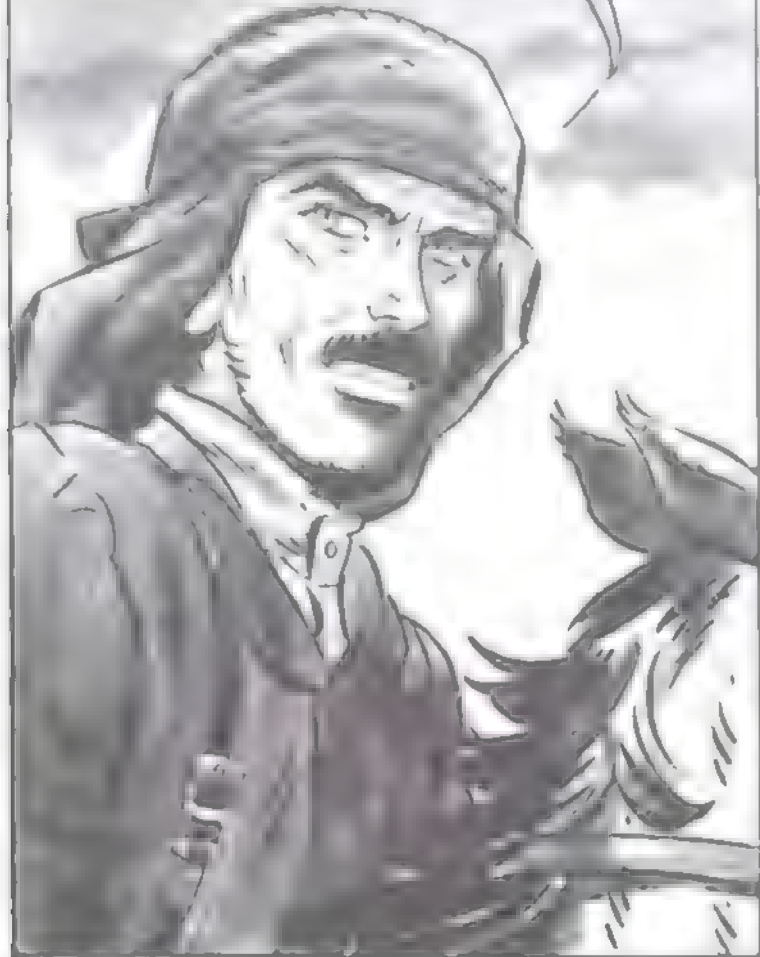
FUAT PAŞA ÇOK ZAYIAT
VERMİŞ KÜTAHYAYA DOĞRU
ÇEKİLİYORMUŞ. BİZ DE
ÇEKİLECEĞİZİ EMİR BÖYLE!

Yunan kumandanı Albay KONDİLİS ağır kayıplar vermesine rağmen bozulup kaçmamıştı. Bu direnişle tümenini esir ya da yok olmaktan kurtarmıştı... Yarbay "Ayı" ARIF Bey'in 11. Tümeniyle, yarbay İZZETTİN Bey'in 61. tümeni düşmanı tutunduğu yerden söküp atamamıştı.

ALİ FUAT PAŞA
BÜTÜN BİRLİKLERE
ÇEKİLME EMRİ
VERMİŞİ EN UÇTA BİZ
KALDIK KUMANDA-
NIMI!

PIYADELERİM YORGUN. TORAKI GİCE
YÜRÜYÜŞÜ YAKMAYTANCA BURADA
KİLEKÇİ YAKIN BİR YERDE
KALIRIZ!

KAZIM BEY 2 TONLU
BİR FİRELIYI BİZ
YAKINMA
GÖNDERMİŞ
ETENİM.

BAĞIRILAN
YAKINMA
ÇOK
BİTTİĞİNE
OLACAK!

Miralay PLASTIRAS'ın Efzun Alayı çok çetin çıkmıştı. Ağır kayıplar verdiği halde ölümüne saldırıyordu. Çarpışma bütün gece boyunca devam etti...

Karanlıkta iki tarafın savurduğu Rum'ca, Türkçe küfürler acı feryadlara, hırıltılara karışıyordu. Yunan'ın top ateşi bulunduğu yeri belli ediyor, bizim topçumuz da orayı vuruyor, havaya uçuruyordu. Kısacası, kimin kazanıp kimin kaybettiği belirsiz tam bir kör dövüşüydü bu çarpışma...

BİTTİK, KUMANDANIM.
DÜŞMAN BİR DAHA
SALDIRIRSA...
MAHVOLDUK!

KORKMA!
ONLAR DA BİZDEN
İYİ DURUMDA
DEĞİLLER!

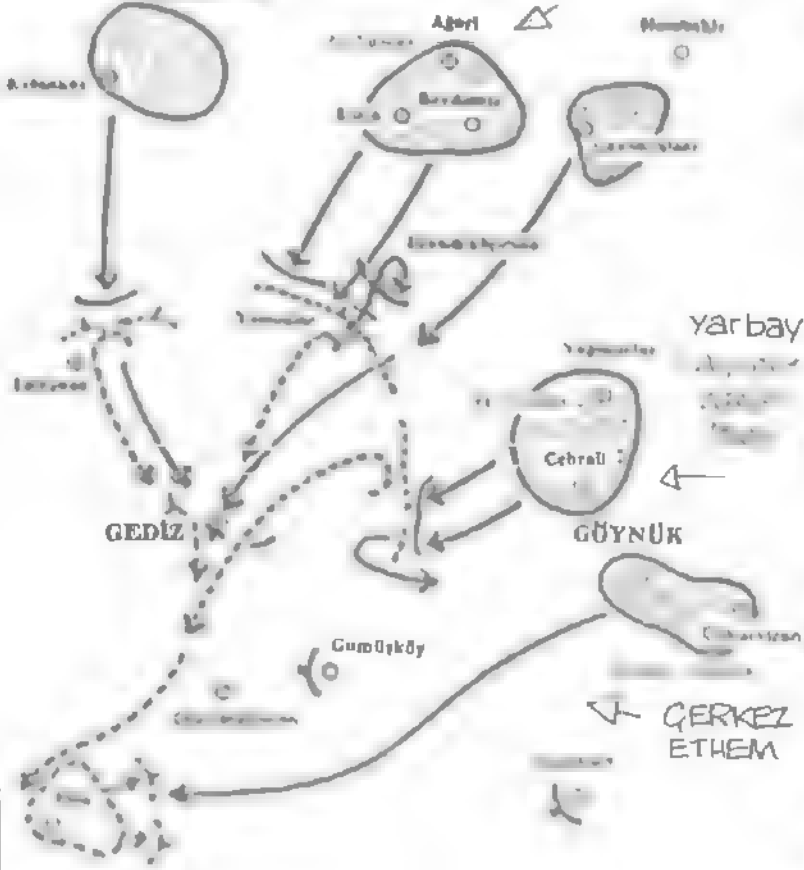
25 Ekim sabahı
çekilmekte olan 61.
Tümenin önüne genç bir
çoban çıktı...

HEEYİ YUNAN GEDİZİ
BOŞALTTI. ŞEERDE KİMSE
YOOK! GERİ DÖNÜÜN!

Yarbay KAZIM
Bey

Yarbay
İZZETTİN (Galişlar)
Bey

24 ekim 1920
Gediz Taarruzu

61. Tümen hemen
Gediz'e doğru yürüyüşe
geçmişti...

ANLAŞILAN BİZİM
DE ÇEKİLDİĞİMİZ-
DEN HABERLERİ
OLMAMIŞ KUMAN-
DANIM!

BÜTÜN GECE
SABAHA KADAR
KAÇAR GİBİ ÇIKIP
GİTTİLER ŞEERDEN!

KUWE-Yİ SEYYARE ÇEKİLEN
DÜŞMANI KOVALAYACAKTI. OYSA
TEMAS BİLE KURMAMIŞ. KİMBİLİR
NEREDELER!

KUWE-Yİ SEYYARE
KUMANDANLARI BOYLE SAVAŞIRI AKILLARINA
ESİNCE HÜCUM EDER, İSTEDİKLERİ AN GERİ
ÇEKİLİRLER, KİMSEYE DE HABER VERMEZLER.
ONLARLA BİRLİKTE SAVAŞA GİRMEK BAŞLI
BAŞINA BİR DERTTİR! (*)

(*) General İZZETTİN ÇALIŞLAR'ın Hatıralarından.

ŞEHİRE ETHEM'DEN
ÖNCE GİRMEMİZ GEREK!
YOKSA HER ŞEYİ ADAMLARINA
YAĞMA ETTİRİR!

Gediz'e gelen İZZETTİN Bey, yaveri ve kurmay
subayı gözlerine inanamadılar,

GEÇ KALMIŞIZ
YARBAYIMI KUWE-Yİ
SEYYARE BİZDEN ÖNCE
GELİP YAĞMAYA
BAŞLAMIŞ BİLE!

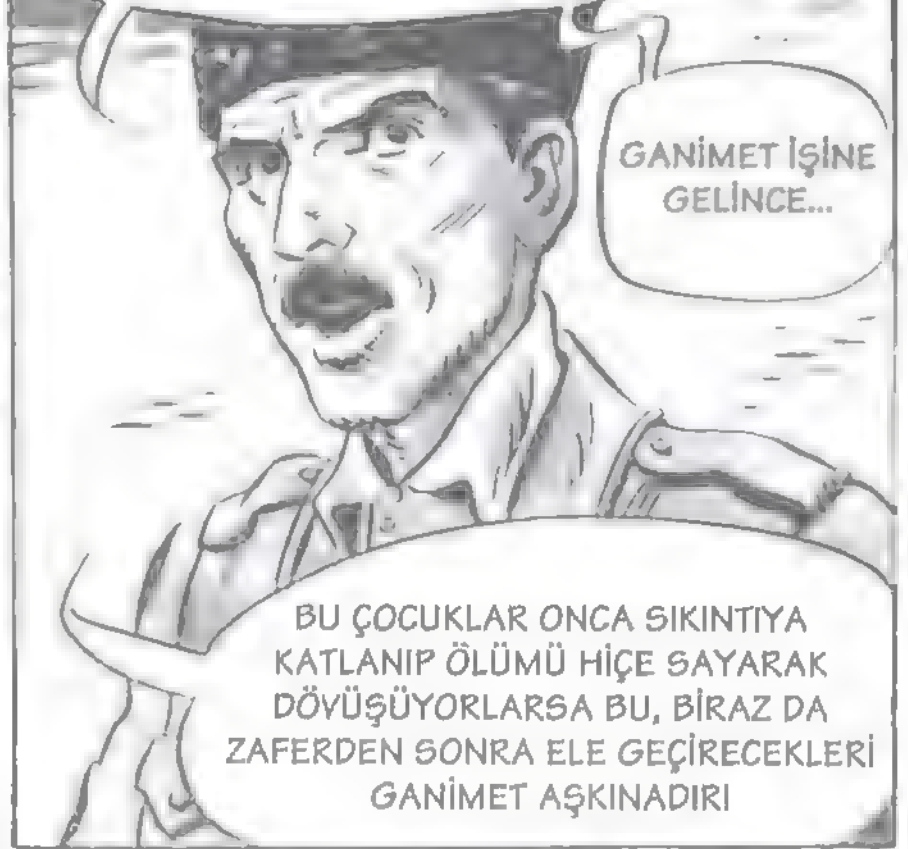

Atlılarının hızından yararlanıp Gediz'e herkesten önce giren TEVFIK Bey'in müfrezeleriydi.

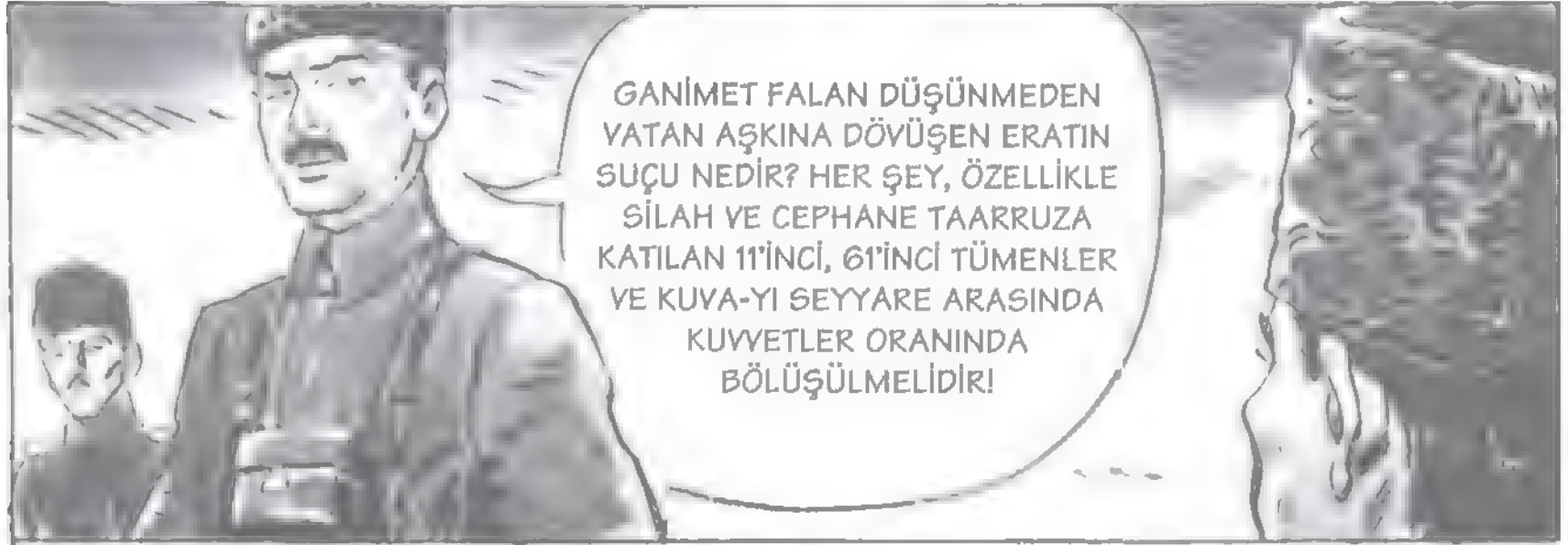
TEVFIK BEY, BÜTÜN DEPOLARA. SİLAHLARA KUVA-YI SEYYARE ADINA ELKOYMUŞSUNUZ! ERLERİNİZ DÜŞMANI BIRAKMIŞ, MAL TELAŞINA DÜŞMÜŞLER.

ALİ FUAT PAŞA'NIN SON EMRİ, KENDİSİ GİBİ BİZİM DE ÇEKİLMEMİZDİ. YOKSA DÜŞMANI KOVALAMAK DEĞİL!

GANİMET İŞİNE GELİNCE...

BU ÇOCUKLAR ONCA SIKINTIYA KATLANIP ÖLÜMÜ HİÇE SAYARAK DÖVÜŞÜYORLARSA BU, BİRAZ DA ZAFERDEN SONRA ELE GEÇİRECEKLERİ GANİMET AŞKINADIR!

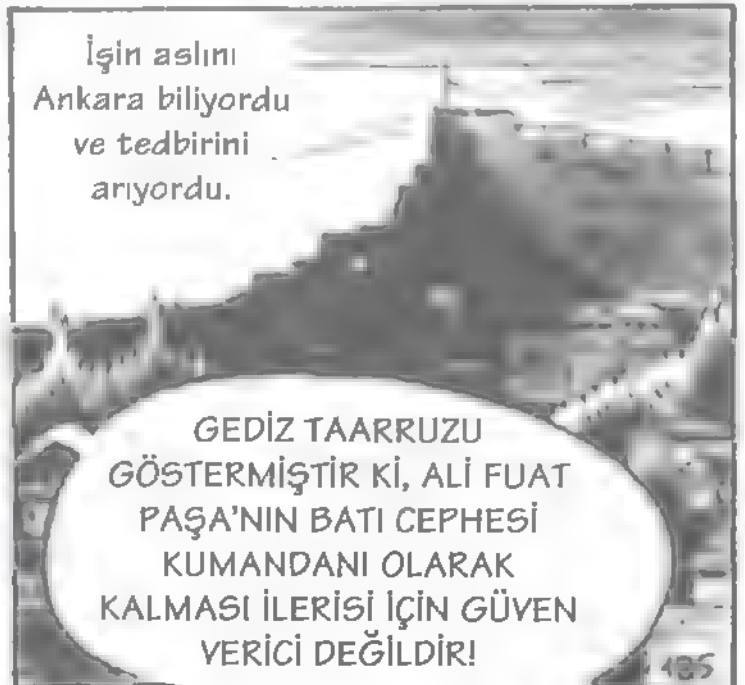
GANİMET FALAN DÜŞÜNMEYEN VATAN AŞKINA DÖVÜŞEN ERATIN SUÇU NEDİR? HER ŞEY, ÖZELLİKLE SİLAH VE CEPHANE TAARRUZA KATILAN 11'İNCİ, 61'İNCİ TÜMENLER VE KUVA-YI SEYYARE ARASINDA KUWETLER ORANINDA BÖLÜŞÜLMELİDİR!

SON GÜNLERDE BU ORDU SUBAYLARININ DİLLERİ ÇOK UZADI. GÜVENDİKLERİ BİR ŞEY VAR!

ETHEM'LE REŞİD'İN BİR AN ÖNCE DİKKATLERİ ÇEKİLMELİ... BU İŞİN ASLINI ÖĞRENİP TEDBİRİNİ ALGINLARI!

İşin aslını Ankara biliyordu ve tedbirini arıyordu.

GEDİZ TAARRUZU GÖSTERMİŞTİR Kİ, ALİ FUAT PAŞA'NIN BATI CEPHESİ KUMANDANI OLARAK KALMASI İLERİSİ İÇİN GÜVEN VERİCİ DEĞİLDİR!

11. TÜMEN KARARGAHINA
GELEN ALİ FUAT PAŞA
DÜRBÜNLE BAKMIŞ KI,
HAMİDİYE'DE OLMASI GEREKEN
KUVA-YI SEYYARE'DEN ESER
YOK ORTADA! (*)

MAKEDONYA MÜFREZESİ,
"CEPHANE ALMAYA
GİDİYORUZ" DİYEREK
TAKVİYE İÇİN GELEN TABUR
ERATINI ÇİĞNEYEREK KAÇIP
GİTMİŞİ (*)

BOLŞEVİK TABURU
KARAKEÇİLİ VE MAKE-
DONYA MÜFREZELERİ
SIKIYI GÖRÜNCE HEMEN
GERİ ÇEKİLMİŞLER.

VE BUGÜN GEDİZ
YENİDEN YUNAN'IN
ELİNDE!

BÜYÜK
GÜNAH
İŞLEMİŞLERİ

(*) MİLLÎ MÜCADELE-SABAHAATTİN SELEK CİL 2

Kütahya.. ETHEM Bey'in Karargahı..

ETHEM BEYİN AKLI FİKRİ
ANKARA'DA... YARIN DA ARİF
ORUÇ BEY BİRKAÇ MEBUSLA
GELİYOR!

ANKARA...

ALİ FUAT PAŞA'YI
KÜSTÜRMEYEN BATI CEPHESİ
KUMANDANLIĞINDAN ALMANIN
YOLUNU BULDUM: MOSKOVA
BÜYÜKELÇİLİĞİ..

Afyon...

HOŞGELDİNİZ
ETHEM BEYİ NASIL
OLDU DA...

İZİN FALAN ALMADIM, EŞREF
BEY, (*) GİZLİ GELDİM. SİZİNLE
BU GÖRÜŞMELERİMİ ANKARA
DUYARSA ÇOK İŞKİLENİR!

(*) EŞREF
KUŞÇUBAĞI

Batı Cephesi Kumandanı, Gediz taarruzundan bu yana çok sinirli olmuştu.

ANLATICI NE YAPMAK İSTİYOR? RAPORLARIMA
ZİYAFET VERİLMİYOR! GEDİZ
İÇİN YARDIM İSTEDİM, MALİYE
VEKİLİ YAN ÇİZİYOR!

7 KASIM 1920

MUSTAFA KEMAL
PAŞA'DAN BİR TEL,
KUMANDANIM!

ŞİFREYİ AÇTIK, ÇOK ÖNEMLİ
BAZI KONULARI GÖRÜŞMEK
İÇİN İLK TRENE ANKARA'YA
GELECEKLERİ SAĞLADIYOR!

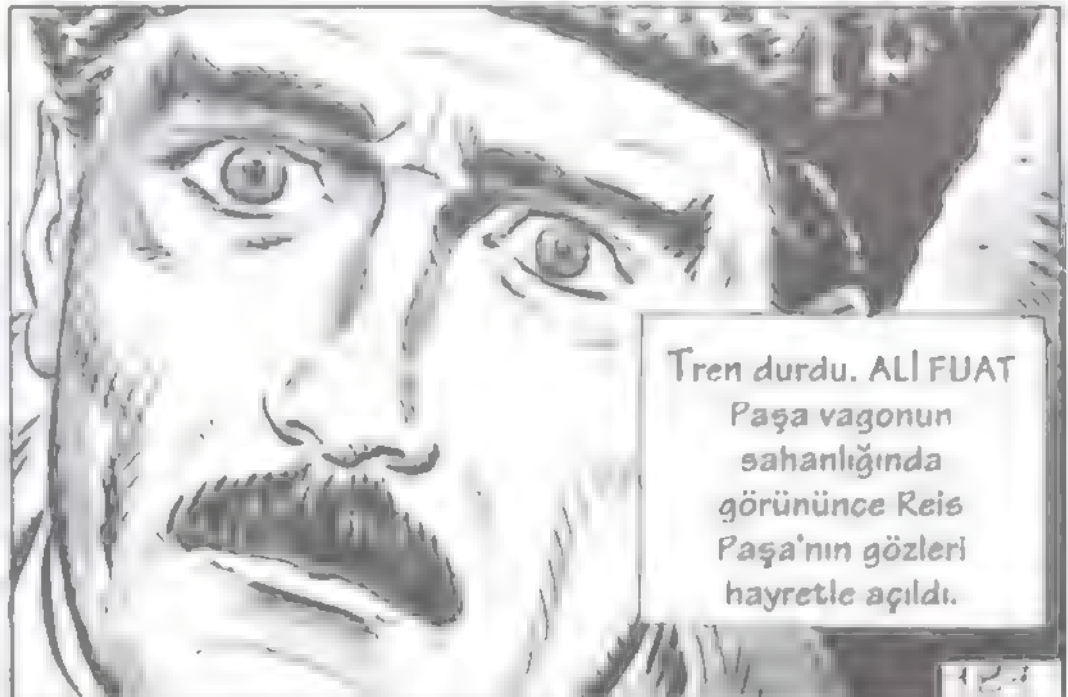
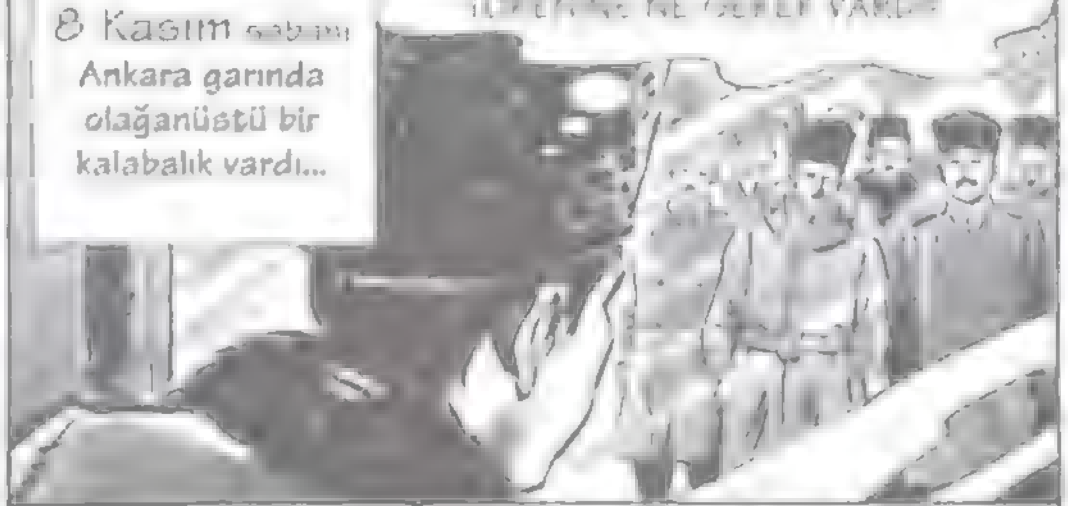
7 Kasım günü, ALİ FUAT Paşa,
Cumhurbaşkanı CAHİT (Ankara)
Maliye bakanı Ali Fuat Paşa
Eskişehir'den hareket etti.

BU ÇAĞRI İYİ OLDU.
MUSTAFA KEMAL PAŞA İÇİN
DİKTATÖRLÜĞE GİDİYOR
DENİYOR. BUNU DA YERİNDE
İNCELEMELİK FIRSATINI
BULACAĞIM.

HAYRETİLMİ MUSTAFA KEMAL PAŞA,
VERİLER HAYRETİ, FEVZİ PAŞA,
EMET BEY. BÖYLE BİR FARKILAMA
TREN NE NE GELEK VARDI

8 Kasım günü
Ankara garında
olağanüstü bir
kalabalık vardı...

Tren durdu. ALİ FUAT
Paşa vagonun
sahanlığında
görününce Reis
Paşa'nın gözleri
hayretle açıldı.

ALİ FUAT PAŞA, koskoca Batı Cephesi Kumandanı, Kuva-yı Milliye çeteleri gibi bir kılıktaydı ve omzunda bir filinta sallanıyordu.

DEVİRİM YAPAN
TÜRK MİLLETİNİN
ÜNLÜ BİR
GENERALİNİ BU
KILIKTA GÖRMEK
NE ACII BİR,
ÇAPRAZ FİŞEKLİĞİ
EKSİK!

ALİ FUAT Paşa, vekillerin, kumandanların elini sıkıp tören kıtasını selamladıktan sonra, MUSTAFA KEMAL paşa koluna girip kulağına fısıldadı...

PAŞAM, İZİN VERİRSEN,
ŞÖYLE BAŞBAŞA BİR GÖRÜŞMEK
İSTİYORUM!

Beraberce, ALİ FUAT Paşa'nın özel vagonuna çıktılar. MUSTAFA KEMAL Paşa, önce kendine has incelikle okul arkadaşı, yakın dostu paşanın halini hatırını sordu, sonra... Moskova'da bulunan Dışişleri Bakanı BEKİR SAMİ Bey'in pek başarılı olamadığından yakındı. Oysa şu dönemde Rusya ile ilişkilerin çok akıllıca yürütülmesi gerektiğini söyledi. Ve... bombasını patlattı...

MOSKOVA BÜYÜKELÇİMİZ
OLUR MUSUN? VEKİLLER HEYETİYLE
UZUN UZUN DÜŞÜNDÜKTEN SONRA BU
İŞİ ANCAK VE EN İYİ SENİN
YAPABİLECEĞİNE KARAR VERDİK!

ALİ FUAT Paşa, hiç beklemediği Moskova Büyükelçiliği teklifi karşısında önce bir duraksadı, şaşırdı. Sonra, MUSTAFA KEMAL Paşa'nın ısrarlı ve rica dolu bakışları karşısında kabul etti. Biraz sonra da, Genel Kurmay Başkanlığında yerine atanan İSMET Bey ve Güney Cephesi Kumandanı REFET Bey'lerle yapılan brifinge katıldı, düşüncelerini böyledi.

Büyükelçilik işlemlerinin tamamlanmasının beklendiği günlerden birinde MUSTAFA KEMAL Paşa kendis'ni ziyarete gelen ALİ FUAT Paşa'ya gizli bir sıkıntısını açmadan edemedi.

"REİS PAŞA"nın bu önerisi hemen duyulmuş ve "k yametler" koparılmıştı. ÇERKEZ ETHEM'in yakın dostu HACI ŞÜKRÜ Bey başta olmak üzere, Meclis'teki bütün ETHEMİST'ler sanki ayaklanmışlardı.

ALİ FUAT Paşa, yalnız kaldığında
hızla gelişen olayları bir akıl
süzgecinden geçiriyordu..

İyi bir asker
olduğu kadar,
iyi bir devlet
adamı olduğunu
göstermekte
gecikmedi. (*)

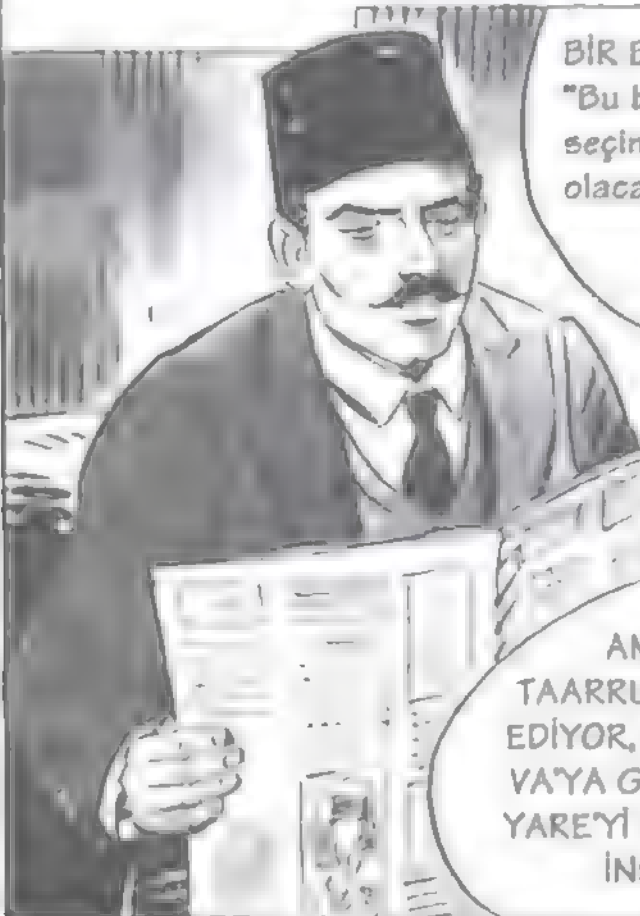

AMMA...
ANKARA BİR GARİP
BAŞKENT OLMUŞ...
HER KAFADAN BİR SES
ÇIKIYOR. HOROZU ÇOK
OLAN KÖYDE SABAH
GEÇ OLUR, DERLER.
HERHALDE MUSTAFA
KEMAL PAŞA DA
ÜLKEYİ TEK ELDEN
YÜRÜTMİYİ BU
YÜZDEN İSTİYOR
OLMALI!

BİZLERE DÜŞEN,
ONA YARDIMCI
OLMAKTIR.

(*) 20 ARALIK 1920'de Kars yoluyla Moskova'ya giden ALİ FUAT Paşa, Büyükelçilik görevini başarıyla yürütmüş, özellikle ENVER Paşa'nın davranışlarını kontrol altında tutarak büyük yararlık göstermiştir.

Kütahya'da, ARİF ORUÇ, ÇERKEZ ETHEM'i
ziyaret ederek, Ankara'dan haberler getir-
mişti. Ayrıca en son Yunan gazetelerinin
önemli haberlerinden çeviriler yapıyordu.

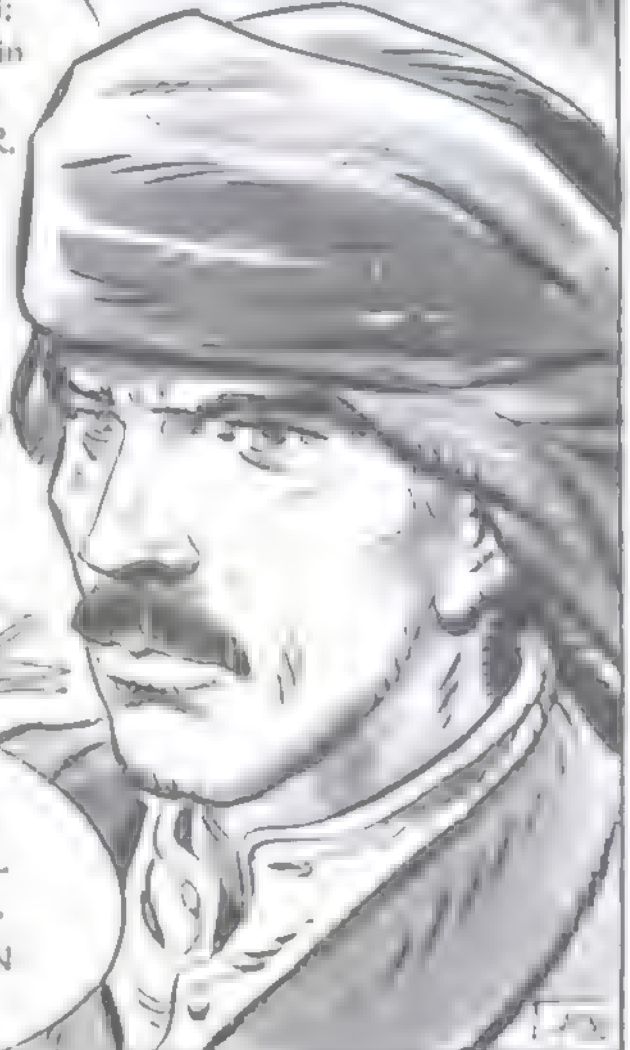

YUNAN KUMANDANI;
"ÇERKEZ ETHEM Bey'in
saldırılan karşısında
tutunamadık." DİYOR.

BİR BAŞKA YAZI:

"Bu başarısızlık VENİZELOS'un
seçimleri kaybetmesine neden
olacaktır!" DİYOR!

AMMA, ANKARA GEDİZ
TAARRUZUNU BİR YENİLGİ KABUL
EDİYOR, ALİ FUAT PAŞA'YI MOSKO-
VAYA GÖNDERİYOR, KUVA-YI SEY-
YARE'Yİ İSMET VE REFET BEYLERİN
İNSAFINA TERKEDİYOR!

ALİ FUAT Paşa'nın Batı Cephesi Kumandanlığından alınıp, yerine İSMET Bey'in kumandan olması, bir de Güney Cephesi kurulup oraya da kurnazlığıyla ünlü REFET Bey'in kumandan olarak atanması (9 Kasım 1920) ÇERKEZ ETHEM'in huzurunu kaçırmıştı.

Topçu Kurmay Albayı İSMET Bey

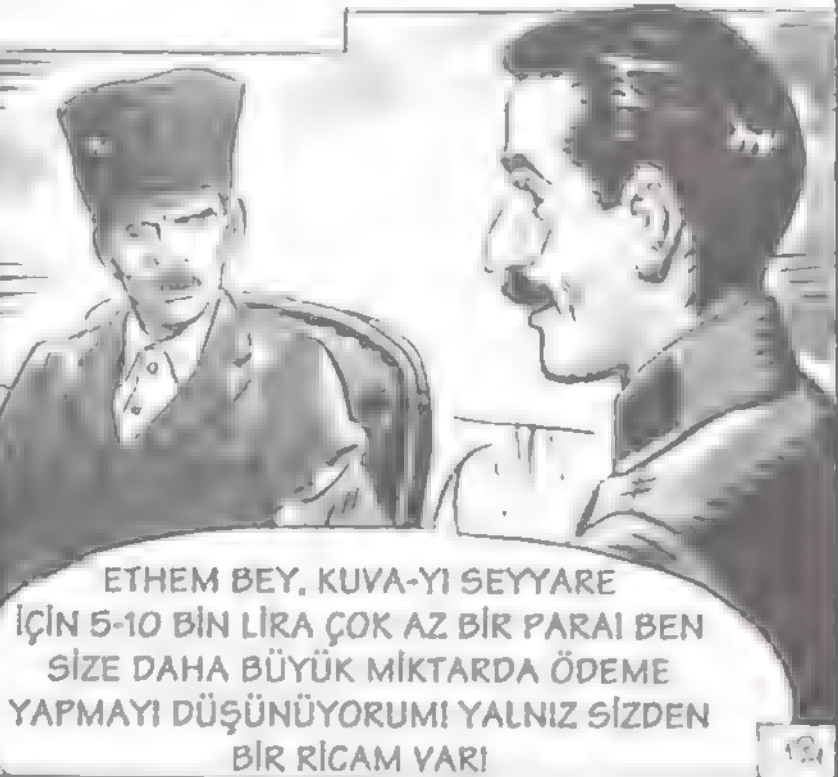
Süvari Kurmay Albayı REFET Bey

İSMET BEY'İN SİCİLİNDE BİR TEK OLSUN KAZANILMIŞ BİR MUHAREBE VAR MIDIR ACABA? HELE REFET BEY... ELİMİZLE DAHİLİYE VEKİLİ YAPTIĞIMIZ BU ZAT, BÜTÜN ÇATIŞMALARDA ÖNCE SİNSİCE SAKLANMIŞ, SONRA ORTAYA ÇIKIP KAHRAMANLIK TASLAMIŞTIR!

ETHEM Bey, hem yeni görevini kutlamak, hem de Kuva-yı Seyyare'nin bazı acil ihtiyaçları için biraz para istemek amacıyla İSMET Bey'i Ankara'da ziyarete gelmişti...

Kütahya...

MUSTAFA KEMAL PAŞA, REFET BEYE: "Bana yeni süvari alayları kur!" DİYE EMİR VERMİŞ O DA AFYON'DA BÜTÜN GAYRETİYLE BUNA ÇALIŞIYORMUŞ.

ETHEM BEY, KUVA-YI SEYYARE İÇİN 5-10 BİN LİRA ÇOK AZ BİR PARAI BEN SİZE DAHA BÜYÜK MİKTARDA ÖDEME YAPMAYI DÜŞÜNÜYORUM! YALNIZ SİZDEN BİR RİCAM VARI

Çerkez ETHEM,
İSMET Bey'i hiç
sesini çıkarmadan
dinliyordu.

"BİRLİKLERİME ÇOKTAN BERİ MAAŞ
VEREMEDİM." DİYORSUNUZ... OYSA
JANDARMA ASKERİ MAAŞINI
GÜNÜNDE ALIYOR. SİZİNKİ DE
JANDARMA HİZMETİ SAYILDIĞINA
GÖRE...

BUNA KUVA-YI SEYYARE'NİN TAM
MEVCUDUNU ÇIKARIN... KAÇ ER, KAÇ
SUBAY VAR BİLELİM, SAYILARINA
RÜTBELERİNE GÖRE BİR BORDRO
ÇIKARALIM. BÖYLECE MAAŞLARIN
HESABI YAPILIR, SİZE TESLİM EDİLİR,
SİZ DE BİRLİKLERİNİZE
DAĞITIRSINIZ. BUNDAN
SONRA BÖYLE YAPALIM.

ETHEM Bey kendisinin
bile zor duyacağı bir
sesle...

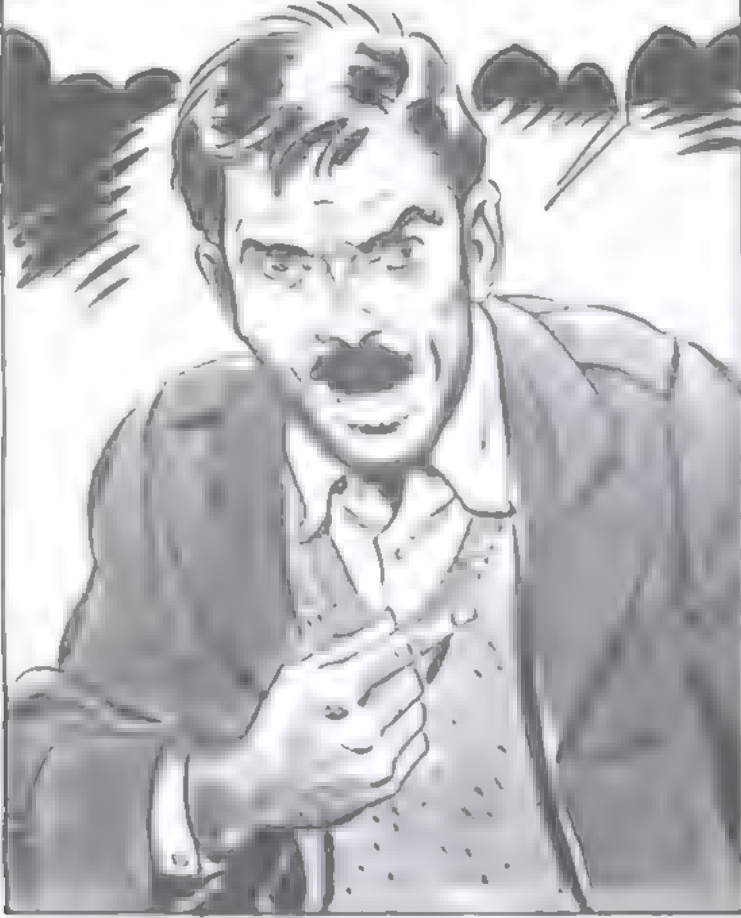
OLUR, ÖYLE
YAPARIZ!

dedi amma...

...öfkesini REŞİT Bey'in evinde açığa vurdu.

DEMEK BUNDAN
SONRA HER PARAYA İHTİYAÇ
OLDUĞUNDA İSMET BEYE HESAP
VERECEĞİZ ÖYLE Mİ? BEN BÖYLE
ŞEYE GELEMEM!

BU İSMET DE KİM OLUYOR!
BEN, KİMSEDEN EMİR ALMADAN SALİHLİ
CEPHESİNİ KURUP YUNAN'A KARŞI
ÖLÜMÜNE ÇARPIŞIRKEN NEREDEYDİ
BUNLARI!

Ansızın bir öksürük krizi...

ÖHÖÖ
ÖHÖÖ
ÖHÖÖ
ÖHÖÖ

ETHEMİ SAKİN OL!
HASTASIN, KENDİNİ BU
DERECE ÖFKEYE
KAPTIRMAMALISIN. BU GİBİ
İŞLERE HİÇ BULAŞMA!
SEN!

Keçiören'deki dost evinde dinlenirken, Sağlık
Bakanı Doktor ADNAN (Adıvar) Bey hemen koşup
gelmişti.

MUSTAFA KEMAL PAŞA
RAHATSIZLIĞINIZI DUYAR DUYMAZ
BENİ ARADI. "TEDAVISI İÇİN NE
GEREKİYORSA YAPIN, İSTEKLERİ
VARSA YERİNE GETİRİNİ DEDİ!

SAĞ
OLSUN!

Fakat, ETHEM Bey'e "Geçmiş olsun..." ziyaretine
gelenler onu büsbütün hasta edici yorumlar
getiriyorlardı.

AFYON'DA NE İÇİN SÜVARI
ALAYLARI KURULUYOR
SANIYORSUNUZ,
ETHEM BEYİ SİZİ
DEFTERDEN SİLMEK
İÇİN...

İSYANLAR
BASTIRILDI. ARTIK
SİZE İHTİYAÇLARI
KALMADI.

Batı Cephesi Karargahı'nın bulunduğu Eskişehir'e gelen İSMET Bey, 23 Kasım'da bütün tümen kumandanlarını topladı.

ŞİMDİYE KADAR ORDU, KUVA-YI MİLLİYE, İÇİÇE ÇALIŞIYORDUK. HER BİRLİK KENDİ BAŞININ ÇARESİNE BAKIYORDU. ARTIK BU DÜZENSİZLİK BİTTİ. BUNDAN SONRA NEYE İHTİYACINIZ VARSA CEPHE KUMANDANLIĞINDAN İSTEYECEKSİNİZ. ORDUNUN HALKA TEMASI OLMAYACAK.

KİMSEYİ ASKERE ALAMAZSINIZ! KİMSEDEN 10 PARA İSTEYEMEZSİNİZ!

KİMSEYE EZA DEFA ETMEK YOK! HALKTAN BİR ŞİKAYETİNİZ VARSA DEVLETİN ADLİ MERCİLERİ, İSTİKLAL MAHKEMELERİ VAR. ORAYA BİLDİRECEKSİNİZ. GEREĞİNİ ONLAR YAPACAKTIR!

Tümen kumandanları toplantıdan çok memnun çıktılar

OH BE, DÜNYA VARMIŞ! SİVİLLERİN İŞLERİNİ HEP BİZ GÖRÜYORDUK!

ASKERLİK MESLEĞİNİ UNUTMUŞTUK VALLAHİ!

DEVLET DEDİĞİN BÖYLE OLUR!

Aynı gün Gediz, Simav, Demirci ve Gördes hükümet meydanları...

"SİMAV'DA SİZİN HER TÜRLÜ DERTLERİNİZİ DİNLEMELİK, ADİL BİR YÖNETİM KURMAK GÖREVİYLE YÜKÜMLÜ BİR BÖLGE KOMUTANLIĞI KURULMUŞTUR!

Aynı bildiriye Kuva-yı Seyyare Kumandan vekili TEVFIK Bey de alınca...

NE?! BENİM BÖLGEMDE BİR BÖLGE KOMUTANLIĞI HA!?

Biraz sonra, Kütahya Merkez Kumandanı, Batı Cephesi Yeni Kumandanı İSMET Bey'in sivil hizmetler için atadığı Kaymakam (Yarbay) İBRAHİM Bey'i ite-kaka makamından alıp Simav dışına atıyordu.

27 Kasım... Batı Cephesi Kumandanı İSMET Bey yeni bir taşkınlığa hedef oluyordu.

"LUZUMSUZ YERE VE BİZE HABER VERMEDEN KUVA-YI SEYYARE BÖLGESİNE GÖNDERDİĞİNİZ KAYMAKAM İBRAHİM BEY'İ MAİYETİYLE BİRLİKTE SİZE GERİ GÖNDERİYORUM. SİZİ BUNDAN SONRA ÜST MERCI OLARAK TANIMADIĞIMI VE BÜTÜN İLİŞKİLERİMİ KESTİĞİMİ BİLDİRİRİM.

TEVFİK Umum Kuva-yı Seyyare Ku. Vekili.

İSMET Bey kendisine gönderilen telgrafi anında MUSTAFA KEMAL Paşa'ya aktarmış o da Meclis'te REŞİT Bey'in eline tutuşturmuştu.

NEDİR BU YAPTIĞINIZ ÇOCUKLARI

AL, OKU ŞU TELGRAFI! TEVFİK, İSMET BEYE SENİ TANIMİYORUM, DEMİŞ. RAPORLARINI DA İKİ GÜNDÜR ONA DEĞİL, MUSTAFA KEMAL PAŞA'YA GÖNDERİYORMUŞ.

BİZE KARŞI HAZIRLANAN TUZAKLARDAN HABERİNİZ YOK ANLAŞILAN!

Ertesi gün, MUSTAFA KEMAL Paşa, ETHEM Bey'i bürosuna davet etti. Olayları uzun uzun, başbaşa görüştüler. Paşa'nın konuşması ETHEM Bey'i sanki büyülemişti.

BU TATSIZ OLAYLAR BENİ ÇOK ÜZÜYOR, PAŞA HAZRETLERİ!..

ETHEM BEY, BİLİYORUM, DİNLENMEYE İHTİYACINIZ VAR. FAKAT, ŞU BUHRANLI DÖNEM ATLATILINCAYA KADAR KUVVETLERİNİZİN BAŞINDA BULUNAMAZ MISINIZ? ÇÜNKÜ, TEVFİK BEY'LE İSMET BEY ARASINDAKİ BU GERGİNLİK İKİ KUMANDAN ARASINDA BİR İŞ OLMAKTAN ÇIKIP BÜYÜYECEK GİBİ GÖRÜNÜYOR!

Uzak görüşlü Reis Paşa haklıydı. İSMET Bey, TEVFİK Bey'den yeni bir tel almıştı...

"...KUVA-YI SEYYARE NE BİR FIRKA NE DE DÜZENLİ BİRLİK HALİNE SOKULAMAZ. BU SERSERİLERİN BAŞINA NE BİR ZABİT (Subay) NE DE HESAP MEMURU KOYMAK SÖZ KONUSU BİLE OLAMAZ!"

"...ZATEN, ZABİT GÖRDÜLER Mİ ŞEYTAN GÖRMÜŞ GİBİ OLUYORLAR. BÖLÜKBAŞILAR DA OKUMASI YAZMASI OLMAYAN KİŞİLERDİR. KUVA-YI SEYYARE'NİN ŞİMDİYE KADAR OLDUĞU GİBİ GELİŞİ GÜZEL İDARE EDİLMESİ ZORUNLUDUR!.."

"Kuva-yı Seyyare'nin sonu geldi!.." söylentileri almış yürümüştü. ETHEM Bey, Ankara'dan ayrılmak istemiyor, "HASTAYIMI!" diyordu. REFET Bey, ne yapacağını şaşırmıştı. MUSTAFA KEMAL Paşa'yı karşısına almaktan çekiniyor, "milli kahraman" olmuş kardeşini de yalnız bırakmak istemiyordu. Çerkez'lerin "Bilge" diye andıkları YUSUF İZZET Paşa hemen devreye girip iki kardeşe uzun uzun nasihat etmek zorunda kaldı...

BUNU BİR SORUN HALİNE GETİRMEYİN. ARTIK DÜZENLİ BİR ORDU KURULMUŞTUR. KUWE-İ SEYYARE'NİN DE BU ORDU İÇİNDE YERİNİ ALMA ZAMANI GELMİŞTİR! KUMANDA BİR ELDE TOPLANMAZSA DÜŞMAN KARŞISINDA BAŞARI SAĞLANAMAZ!

ETHEM BEY KARDEŞİMİZİN VE BİRLİKLERİNİN BÜYÜK HİZMETLERİ OLMUŞTUR. DAHA DA OLACAKTIR!

MUSTAFA KEMAL PAŞA HER ZAMAN HER YERDE ETHEM BEY'DEN ÖVGÜ İLE SÖZEDİYOR.

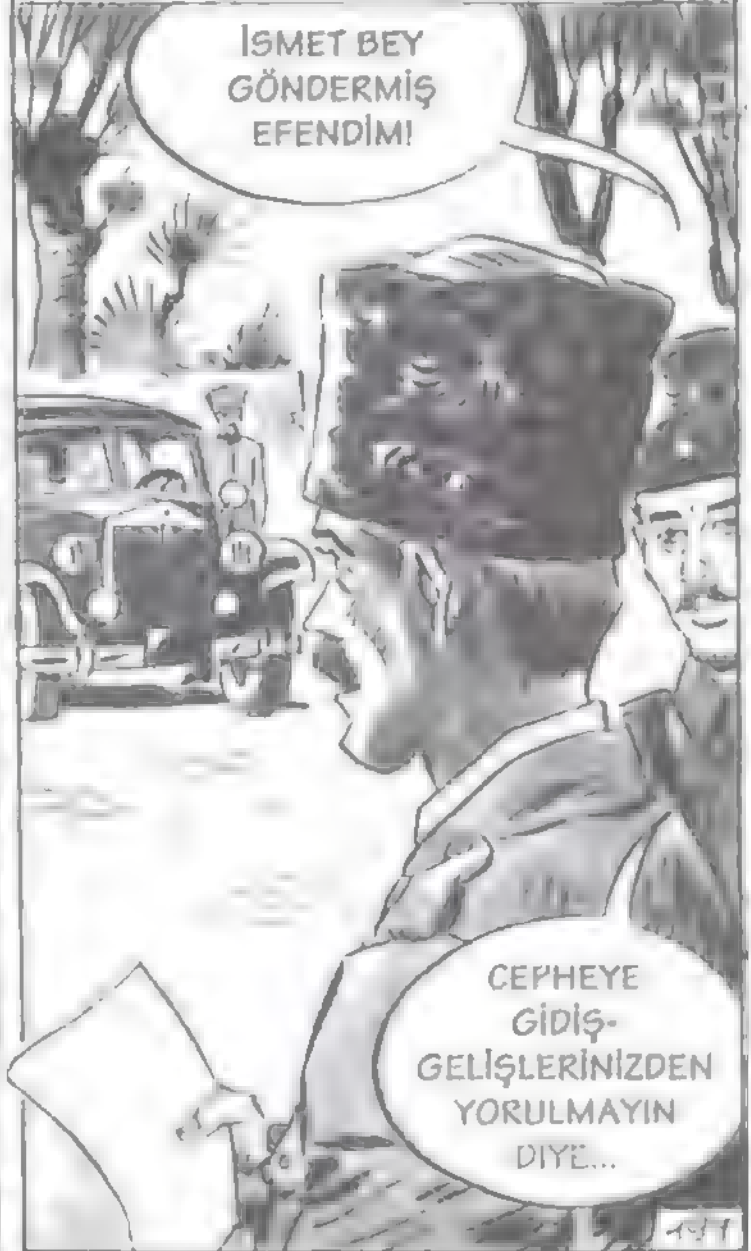
"BİLGE" YUSUF İZZET PAŞA DA DURUMUN FARKINDA DEĞİL. BEN CEPHEYE DÖNSEM İYİ OLACAK!

Kütahya'da karargahına dönen ETHEM Bey, birkaç gün sonra avluda pırıl pırıl bir otomobil gördü

İSMET BEY GÖNDERMİŞ EFENDİM!

CEPHEYE GİDİŞ- GELİŞLERİNİZDEN YORULMAYIN DİYER...

ETHEM Bey, Batı Cephesi Kumandanı'nın gönderdiği otomobilin tadını çıkaramıyordu bir türlü... Çünkü TEYFİK Bey cepheden karargaha her gelişinde öyle şeyler anlatıyordu ki...

BİR YANDAN
SANA OTOMOBİL
GÖNDERİYOR,
ÖBÜR YANDAN ÇUKURUNU
KAZMAYA DEVAM
EDİYOR!

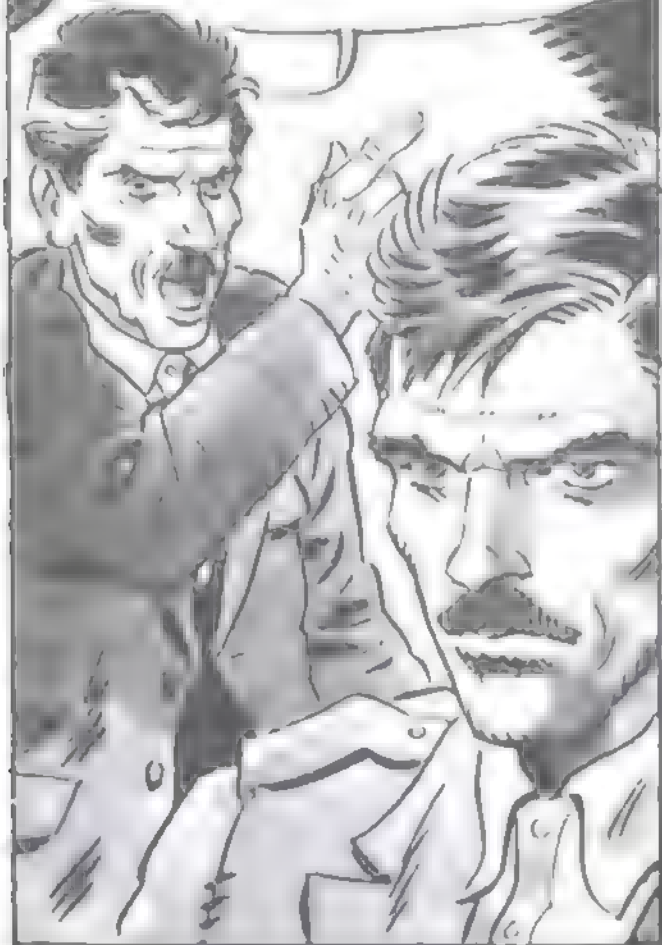
BİR YANDAN
SANA OTOMOBİL
GÖNDERİYOR,

BİZİM MUFREZELER ARASINA KENDİ
ASKERLERİNİ SOKUP ALEYHİMİZDE PROPAGANDA
YAPTIRIYOR. GÜYA SEN HASTA FALAN DEĞİLMİŞSİN
DE ANKARA'DA HÜKÜMETİ DEVİRMEK İÇİN FIRSAT
KOLLUYORMUŞSUN!

BİR YANDAN
SANA OTOMOBİL
GÖNDERİYOR,

BİZİM MUFREZELER ARASINA KENDİ
ASKERLERİNİ SOKUP ALEYHİMİZDE PROPAGANDA
YAPTIRIYOR. GÜYA SEN HASTA FALAN DEĞİLMİŞSİN
DE ANKARA'DA HÜKÜMETİ DEVİRMEK İÇİN FIRSAT
KOLLUYORMUŞSUN!

BU FESATÇILARI YAKALARSAM
HEPSİNİ ASARIM, ETHEM! REŞİT
BEY ANKARA'DA MUSTAFA KEMAL
PAŞA'NIN ETKİSİ ALTINDA. ONUN
BU İYİMSERLİĞİ BAŞIMIZI YİYECEK,
BİLMİŞ OL!

Tam o günlerde, güvendiği subaylarından
biri

EFFENDİM BENİ DE
DOĞU CEPHESİNE
TAYİN ETTİLER. BÖYLE
BÖYLE KUVA-YI
SEYYARE'Yİ
ÇÖKERTMEK
İSTİYORLAR!

BENİM KORUMA
BİRLİĞİNDEN 15 KİŞİ
HAZIRLANSIN,
ESKİŞEHİR'E
GİDİYORUZ! (*)

(*)Batı Cephesi Karargahı Eskişehir'deydi.

ÇERKEZ ETHEM, Eskişehir trenine eklenen özel bir vagona
15 fedaisini de bindirip hemen yola çıktı...

ÖNÜNE ÇIKAN KUVA-YI SEYYARE
SUBAYINA KÜÇÜLTÜCÜ SÖZLER
SÖYLÜYORMUŞ. HELE, BANA DA TERS
BİR DAVRANIŞTA BULUNSUN DA...
BEN BİLİRİM YAPACAĞIMI!

İsmet Bey'in kararnatı Eskişehir istasyonuna ulaş-
mıştı. Fakat, komutanın talimatları henüz
denenmiyordu.

KARARGAH KUMANDANI, "YARIN
TEŞRİF BUYURSUNLARI" DİYOR. İSMET
BEY, BUGÜN BÜTÜN RANDEVULARINI
İPTAL ETTİRMİŞ. ÇOK ÖNEMLİ BİR

ÇERKEZ ETHEM'in bir bölüğüyle 4
federal kapı nöbetçilerini makasa
almıştı...

HER KAPIDA İKİ KİŞİ KALSINI! BEN
İSMET BEYLE KONUŞURKEN KİMSE
İÇERİ ALINMASINI!

BAŞÜSTÜNE
EFENDİMİ!

Kapıdaki nöbetçinin zile basmasına fırsat vermeden kapıya vurması ile içeri girmesi bir oldu.

İSMET Bey, bir subayla sıkı bir çalışma içindeydi. Çerkez ETHEM'i ansızın odasında görünce büyük bir şaşkınlık geçirdi...

ETHEM Bey'in isteği üzerine levazım subayı dışarı çıktı. İSMET Bey şaşkınlığı çabuk atlatmıştı. Baş köşeye oturduğu Çerkez ETHEM, hemen konuya girdi.

İSMET BEY,
BENİMLE LÜTFEN
CİDDİ VE AÇIK
KONUŞSUN!

ETHEM BEY,
KÖTÜ NİYETLİ
İNSANLARIN OYU-
NUNA GELİYORUZ.

SİZE VE
KUWETLERİNİZE
ELBETTE İHTİYACIMIZ
VAR. BEN SİZİ,
DEĞERİNİZE UYGUN
BİR RÜTBE VE ÜNİFOR-
MAYLA ORDU İÇİNDE
GÖRMEK İSTİYORUM.
RÜTBENİN DERECESİNİ
SİZ SEÇİN, KARAR VE
EMRİ ÇIKARTMAK
BENİM GÖREVİM!

BU, GİZLİ-KAPAKLI KUVA-YI
SEYYARE ALEYHTARLIĞININ SEBEBİ
NEDİR? EĞER BANA VE KUVA-YI
SEYYARE'YE ARTIK LÜZUM KALMADIYSA
SÖYLEYİN BU FEDAKAR BİRLİKLERİ
HEMEN DAĞITIP BEN DE BİR KÖŞEYE
ÇEKİLEYİM. ZATEN HASTAYIM VE BIKTIM,
USANDIM.

TEŞEKKÜR
EDERİM FAKAT
BEN RÜTBE
MERAKLISI
DEĞİLİM!

SİLAHA SARILIP CANIMI ORTAYA
ATTIMSA BUNU VATANIN SAVUNMASI
İÇİN YAPTIM. GÜN GELDİ YAKINLARIMIN
BİLE İDAMINA İMZA ATTIM. ŞİMDİ BİR
RÜTBE ALIRSAM, MİLLET ONCA FEDAKAR-
LIĞI VE ÇATIŞMAYI BİR RÜTBE ELDE ETMEK
İÇİN YAPTIĞIMI ZANNEDER

SMET Bey'in sıcakkanlı konuşması Çerkez ETHEM'in öfkesini yatıştırmıştı. Konu tatlıya bağlandı.

YARIN ANKARA'YA GEÇİYORUM.
DÖNÜŞTE BU KONUYU GENE
GÖRÜŞELİM. KARARGAH KUMAN-
DANINIZIN KULAĞINI ÇEKİN.
ZİYARETİM BİRAZ KABACA
OLDUYSA ONUN
YÜZÜNDENDİR!

SIK SIK
GÖRÜŞELİMİ
KAPIM SİZE HER
ZAMAN AÇIKTIR!

Çerkez ETHEM'in Ankara'ya ulaştığı sıra, TEVFIK Bey Kütahya'da yeni bir sorun yaratıyordu... Ve Ankara bunu hemen haber alıyordu.

TEVFIK BEY, GÖNDERDİĞİ BİR EVRAKI
"İSTİKLAL MAHKEMELERİNİ İLGİLENDİRİR"
GEREKÇESİYLE İMZALAMAYAN KÜTAHYA
HAKİMİNİ TUTUKLATIP GEDİZE GETİRTMİŞ.
"ASACAĞIMI" DİYORMUŞ.

İSTANBUL'DAN İZZET PAŞA HEYETİNİN
GELECEĞİ ŞU GÜNLERDE TEVFIK'IN
BU YAPTIĞI KÖTÜLÜĞÜN
EN BÜYÜĞÜ... BU DURUMA SON
VERMENİN ZAMANI GELDİ.

TEVFIK Bey, Kütahya Bölgesi'nde tam bir derebeyi kesilmişti. Son olarak FAHRETTİN Bey'in 12. Kolordusundan 3 esir (!) almış, vermiyordu...

FAHRETTİN BEY BENİM BÖLGEMDE BİR
ŞAHSİ TUTUKLAYIP SORGUYA ÇEKMEKLE
BÖLGEME TECAVÜZ ETMİŞTİRİ ŞİMDİ GELSİN
DE SİZİ ELİMDEN ALSIN BAKALIMI (*)

(*) M. YEMAL Paşa'nın emriyle askerler gemi almıştır.

201

TEVFİK Bey'in Kütahya'da birbiri ardına yarattığı tatsızlıklar Ankara'da Meclis'te, lehte-aleyhte büyük tartışmalara neden oluyordu.

1920 yılının Aralık ayı, kış başlangıcı olmasına karşın Batı Cephesi Kumandanlığı, "Ankara" ve Kuva-yı Seyyare için oldukça hararetli geçmiş, taraflara bir hayli ter döktürmüştü. Çerkez ETHEM hastalığını öne sürerek Ankara'dan ayrılmıyor... TEYFİK Bey, yasak olduğu halde, şifreli telgraf görüşmelerini sürdürüyordu...

MUSTAFA KEMAL Paşa, 5 Aralık'ta Bilecik'te buluşup SEVR Andlaşmasını -bir iki ufak düzeltmeyle- kendisine yutturmaya çalışacak AHMET İZZET ve SALİH Paşa'lara karşı taktik kurmaya çalışırken, ÇERKEZ ETHEM SORUNU'nu da artık halletmek istiyordu. 3 Aralık günü konuk olduğu evde onu ziyarete gitti...

Rels Paşa, ETHEM'in "fakat"ını duymamış gibi, arkasında bekleyen sağlık bakanı doktor ADNAN Bey'e döndü, müşfik bir sesle...

Çerkez ETHEM yatağında düşünüyordu.

Meclis'te umudlarını
ETHEM Bey'e bağlamış
muhalif milletvekilleri eve
dolmuş, Eskişehir
trenine binmesini önlemeye
çalışıyorlardı...

GİTMİYİNİ SİZE
HAZIRLANMIŞ BİR TUZAK
OLMASI ÇOK MUHTEMELİ
ANKARA'DAN SAKIN
UZAKLAŞMAYINI HAYATINIZI
TEHKİYE ATMAYIN!

Öğleden sonra, saat 4'e doğru...

HAYATİ BEY SİZİ ALMAYA
GELDİ EFENDİMİ REİS
PAŞA'NIN ÖZEL KALEM
MÜDÜRÜ...

EYETİ BENİ GARA
GÖTÜRECEK. GİDELİM
BAKALIM. MUSTAFA
KEMAL PAŞA'YI
BEKLETMEYELİM!

İÇİNİZ FERAH OLSUN, BEYLER!
ESKİŞEHİR'DEN KÜTAHYAYA GEÇECEĞİM.
CEPHEDE KENDİMİ DAHA EMNİYETTE
HİSSEDİYORUM!

ETHEM Bey'e trende yataklı bir
vagon ayrılmıştı. 15 fedaisi bitişik
vagonda bulunuyordu.

MUSTAFA KEMAL
Paşa'nın Topal OSMAN'lı özel
koruma birliği de aynı trende idi
ve 50 "Karadeniz uşağı"ndan
oluşuyordu.

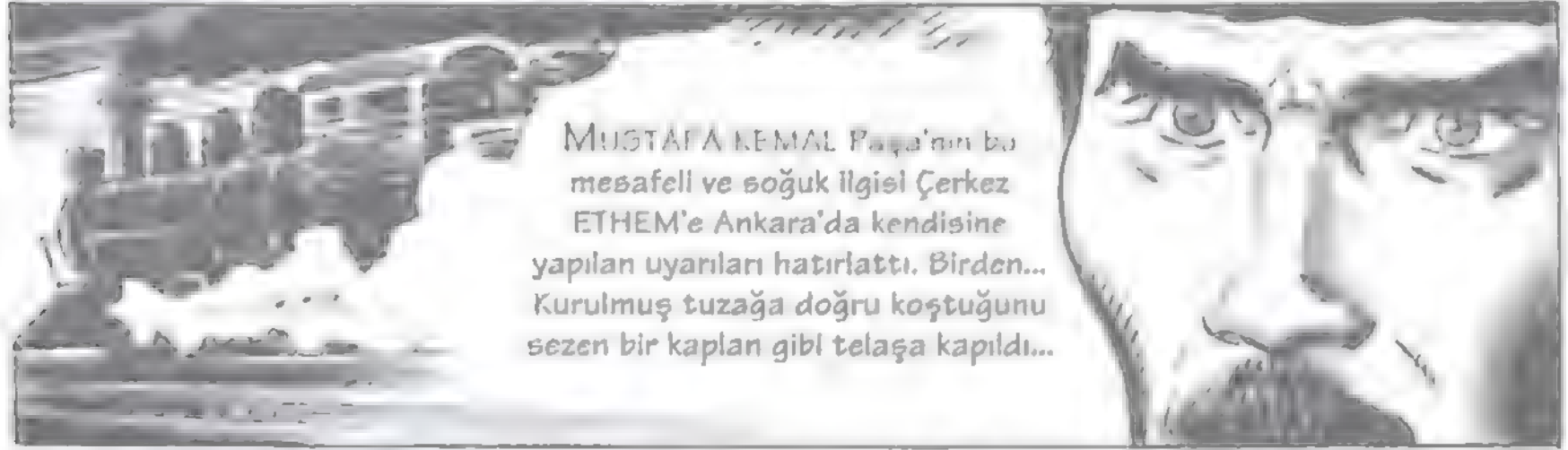
Trende, abisi Saruhan mebusu REŞİT Bey, MAHMUT CELAL (Bayar), HACI ŞÜKRÜ, HAKKI BEHİÇ, KILIÇ ALİ Beyler de vardı. ETHEM Bey kendisine ayrılmış yataklı vagonda, MUSTAFA KEMAL Paşa'yla başbaşa kaldıklarında ona söyleyeceği acı sözleri tasarlıyordu...

Fakat... "Reis Paşa" arada bir ayaküstü uğruyor, hal-hatır sorup gidiyordu. Şöyle oturup, açıklık isteyen konularda uzun uzun konuşmaya hiç niyetli görünmüyordu... (*)

(*) Ç. ETHEM'in Hatıraları, Dünya Yayınları, S.148.
- Tarihçi C.KUTAY; Ç. ETHEM Dosyası'nda. "Paşa ile uzun zaman başbaşa bulunduk!" diye yazar. C. 2, 148.

MUSTAFA KEMAL Paşa'nın bu mesafeli ve soğuk ilgisi Çerkez ETHEM'e Ankara'da kendisine yapılan uyarıları hatırlattı. Birden... Kurulmuş tuzığa doğru koştuğunu sezen bir kaplan gibi telaşa kapıldı...

Sabaha doğru Eskişehir'e geldiklerinde, 15 fedaisiyle birlikte trenden sessizce ayrıldı, istasyon yakınında bir zamanlar kendisine ayrılmış olan Demiryolu Hat Komiserliği lojmanına yürüdü. Gözleri kan çanağı gibiydi. Bütün gece hiç uyumamıştı...

Çerkez ETHEM, bir ara İngiliz irtibat subayının da kaldığı, sonra kendisine ayrılan lojmana geldi. Odası, bıraktığı gibi duruyordu.

HEY GİDİ GÜNLER!

EFENDİM, TEVFİK BEYİN GÖNDERDİĞİ İKİ ZABIT SİZİNLE MUTLAKA GÖRÜŞMEK İSTİYORLAR.

GELSİNLER.

KUMANDANIMI! DÜN GECE ÖZEL BİR TRENLE İNÖNÜ'NDEKİ HÜCUM TABURUNU ESKİŞEHİR'E NAKLETTİLER. BİR PİYADE ALAYI DA PORSUK KÖPRÜSÜ YAKININA YERLEŞTİRİLDİ. BU OLAĞANÜSTÜ FAALİYETLERİN SİZE KARŞI OLDUĞU AÇIKÇA BELLİ... AYRICA...

2 subay görev yerlerine dönünce Çerkez ETHEM, bir an düşündü.

DEMEK ANKARA'DA SÖYLENENLER DOĞRU MUŞI

İSTANBUL HEYETİ'Nİ BİRLİKTE KARŞILAMAK BİR BAHANE İMİŞ. ASIL AMAÇ, BENİ BİR PUNDUNA GETİRİP MAİYETİMLE BİRLİKTE ORTADAN KALDIRMAK!.. BENİ TUTAN HALK AYAKLANIRSA DİYE HÜCUM TABURU ESKİŞEHİR'E GETİRİLMİŞ. PİYADE ALAYI DA...

Ve hemen atağa geçti...

BURADA GÖREVLİ BİZDEN 2 SUBAY HEMEN TRENE GİTSİN, PAŞA'NIN BULUNDUĞU VAGONU GÖZ HAPSİNE ALSIN!

TEVFİK BEYİN GÖNDERDİĞİ KAÇ KUVA-YI SEYYARE ERİ VE SUBAY VARSA SİLAHLARIYLA BİZE KATILSIN. HER AN TOPLU BİR HAREKETE HAZIR BULUNSUNLAR!

ETHEM Bey'in hazırlığı (!) boşa gitti. Çünkü, tam Paşa'yla "kozunu paylaşmaya gideceği" sıra, trenin zamanından saatlerce önce ansızın istasyondan ayrıldığını gördü!.. MUSTAFA KEMAL Paşa, REŞİT Bey'i de alarak Bilecik'e doğru hareket etmişti.

TÜH
KAÇIRDIKI

Bu apar-topar gidişe istasyonda kalan mebuslar, MAHMUT CELAL, EYÜP SABRİ, HAKKI BEHİÇ, HACI ŞÜKRÜ Beyler de şaşırıp kalmışlardı...

NASIL OLUR? BİZİ
NASIL BIRAKIP
GİDERLER?..

BİLECİK'E
3 SAAT SONRA
GİDİLECEKTİ!

SENİNLE BAZI
KONULARI BAŞ-
BAŞA KONUŞ-
MAMIZ GEREK!

ANLIY-
RUM,
PAŞA!

Oysa... Tren Bilecik'e gitmemiş, Bilecik'ten çağrılan İSMET Bey'i bir-iki istasyon ötede karşılayıp yine Eskişehir'e dönmek için hareket etmişti...

İşin içyüzünü bilmeyen mebuslar türlü yorumlar yaparken, Çerkez ETHEM "iplerin koptuğu"nu anlamıştı.

İZZET PAŞA HEYETİNİ
BİRLİKTE KARŞILAMAK
LAFLARI MASALMIŞ MEĞERİ
BENİM ARTIK ESKİŞEHİR'DE
KALMAMIN BİR ANLAMI YOK!
KÜTAHYA'YA GİDİYORUM!

SİZİNLE BERABER BEN DE
GELİYORUM, ETHEM BEY!
SONUNA KADAR
YANINIZDAYIM!

HACI ŞÜKRÜ Bey; MUSTAFA KEMAL Paşa, Çerkez ETHEM'i ALİ FUAT Paşa'yla Moskova'ya göndermek istediği zaman "DİKTATÖRLÜĞE Mİ GİTMEK İSTİYORSUNUZ" diye telgraf çeken kimseydi... Birlikte birkaç yaylı at arabasına binip Kütahya'ya yollandılar.

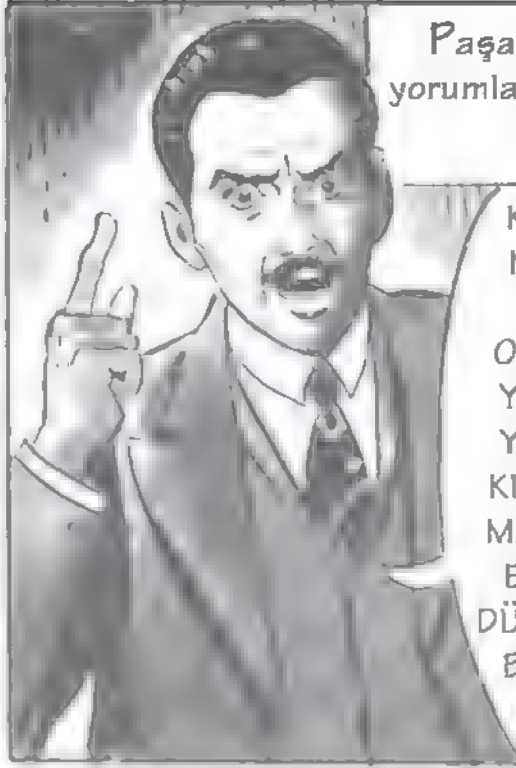
İSMET Bey'i de alarak Eskişehir'e dönen M. KEMAL Paşa, akşam yemeğinde ETHEM Bey'i sordu, "RAHATSIZDI, KARARGAHTAKİ TOPLANTIYA KATILACAKTI." Karargah toplantısına da gelmeyince...

REŞİT BEY, ETHEM BEYİ GÖREMİYORUM. NEDEN ARAMIZDA DEĞİL?

ETHEM BEY ŞU ANDA KUWETLERİNİN BAŞINDADIR EFENDİM!

Paşa'nın soğukkanlılığını yanlış yorumlayan Saruhan mebusu REŞİT Bey, birden coştı.

KARDEŞLERİM BUNU YAPMAKTA ÇOK HAKLIDIRLAR! BİRER MİLLİ KAHRAMAN OLDUKLARI HALDE HAKLARI YENİYOR, KÖTÜ DAVRANILIYOR! ZATEN SUÇ BİZDE! BU KURTULUŞ SAVAŞINA KATILMAKLA ÇOK YANLIŞ YAPTIK... EVLERİMİZ TOPRAKLARIMIZ DÜŞMAN ELİNDE KALDI! OYSA BEN VENİZELOS'LA DİZDİZE OTURACAK KİMSEYDİM!

REŞİT BEY! VATAN, MİLLET, İSTİKLAL, NAMUS DUYGULARINDAN YOKSUN BU KONUŞMANIZI BİR ANLIK BİR ÇILGINLIĞIN ESERİ KABUL EDİYORUM! ŞU ANDAN İTİBAREN KARŞINIZDA ESKİ BİR ÇALIŞMA ARKADAŞINIZ YOK, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN VE HÜKÜMETİNİN BAŞKANI VAR!

DEVLET BAŞKANI OLARAK BATI CEPHESİ KUMANDANINA BÜTÜN YETKİLERİNİ KULLANARAK DURUM NEYİ GEREKTİYORSA YAPMASINI EMREDİYORUM!

AMAN PAŞAM, DURUN. BİR ÇARE ARAYALIM!

PAŞA HAZRETLERLİ EMRİMDEKİ KUMANDANLARDAN BİRİ BANA KARŞI ÇIKMIŞTIR. BEN ONU HİZAYA SOKABİLECEK GÜÇTEYİM. KİMSE KARIŞMASINI!

İstanbul'dan gelen görüşme heyeti 4 Aralık'tan beri Bilecik'te MUSTAFA KEMAL Paşa'yı bekliyordu. Paşa'nın "İSTANBUL" ile anlaşmaya hiç niyeti yoktu ama, halkta "Halifenin temsilcileriyle görüşmedi bile..." Kanısı uyanmasın diye Bilecik'te buluşup görüşme teklifini kabul etmişti. (5 Aralık 1920)

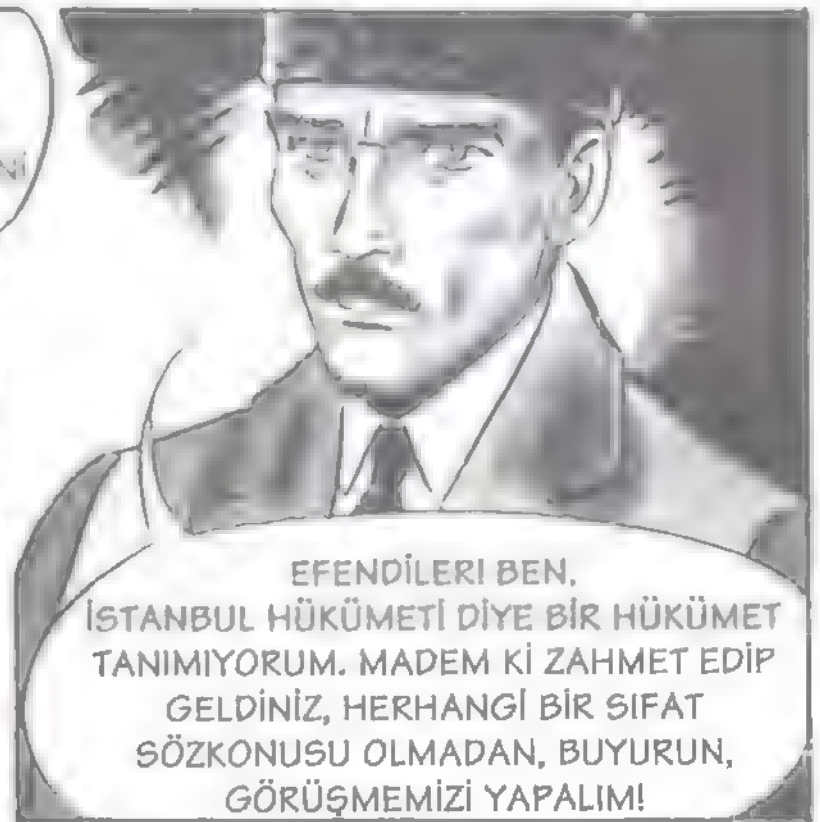

İstasyon binasında buluştuğu heyeti ilk cümlesiyle şaşkına çevirdi...

BEN, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ VE HÜKÜMETİNİN BAŞKANI MUSTAFA KEMAL! KİMLERLE TANIŞMAK ŞEREFİNE NAİL OLUYORUM, EFENDİM?

Oysa heyetin başındaki 2 paşa da eski sadrazamlardandı.

BEN; BAHRİYE NAZIRI SALİH PAŞA'YIMI BEYEFENDİ DE DAHİLİYE NAZIRI AHMET İZZET PAŞA'DIR VE HEYETİMİZİN BAŞKANIDIR TEVFİK PAŞA HÜKÜMETİNİ TEMSİLİN...

EFENDİLERİ BEN, İSTANBUL HÜKÜMETİ DİYE BİR HÜKÜMET TANIMİYORUM. MADEM Kİ ZAHMET EDİP GELDİNİZ, HERHANGİ BİR SIFAT SÖZKONUSU OLMADAN, BUYURUN, GÖRÜŞMEMİZİ YAPALIM!

Uzun tartışmalardan sonra İstanbul Heyeti'nin, vicdansız SEVR ANDLAŞMASI'nı sokuşturmakta ısrar ettiğini görünce...

2 eski sadrazamı İstanbul Heyeti'ni zorla Ankara'ya götüren MUSTAFA KEMAL Paşa, REŞİT Bey'in ricaları üzerine onu, Eskişehir'den geçerken, Karesi mebusu olmuş Albay KAZIM (Özalp) Bey'le birlikte, Çerkez ETHEM'le görüşmeye yollamıştı.

EFENDİLERİ DURUMUN HİÇ BİLİNCİNDE DEĞİLSİNİZİ GÖRÜŞMELERE ANKARA'DA DEVAM EDERİZ... TRENE BUYURUNİ İSTANBUL'A DÖNMENİZİ ŞİMDİLİK UYGUN BULMUYORUM!

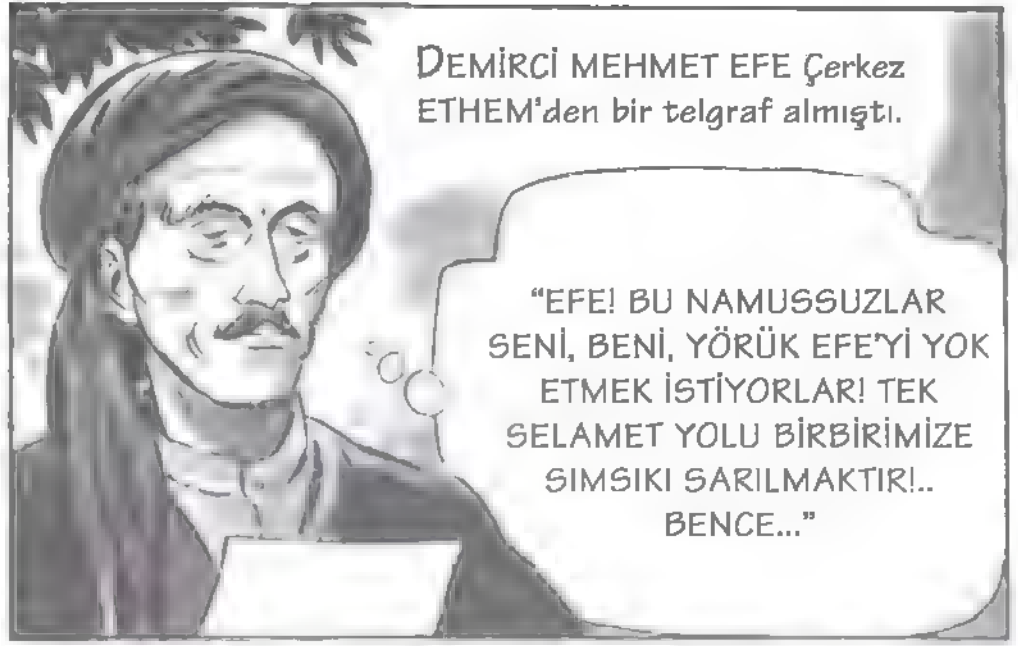

ETHEM BEY, NEYE VARIR BU İŞİN SONU?

REFET BEY! KONYA'DA ÖNÜME KATAR...

ANKAPAYA KADAR SÜRER HEPSİNİ EZERİM.

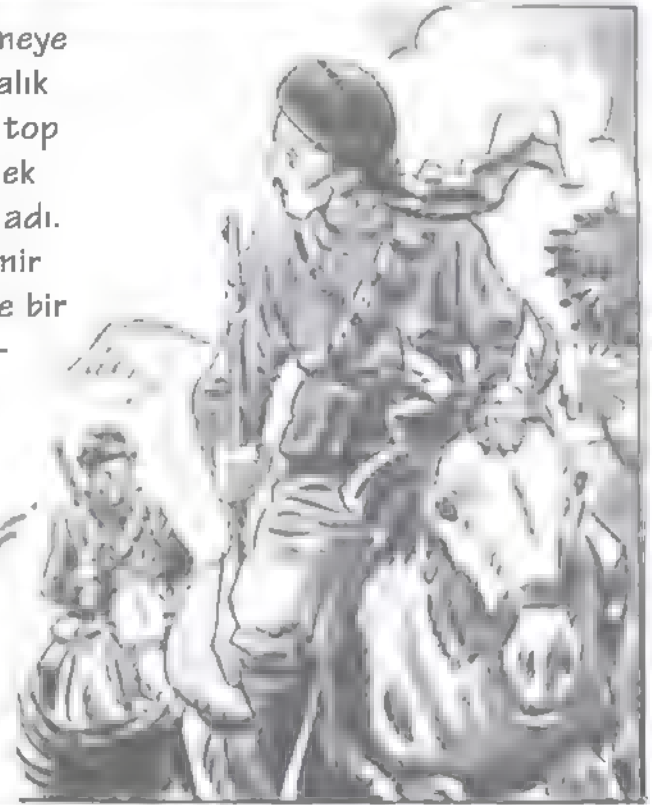
MUSTAFA KEMAL Paşa, Kuva-yı Seyyare sorunun tatlılıkla çözümlemek istiyordu. 40-50 kişilik bir milletvekili grubu bu iş için toplandı ve ETHEM'le TEVFIK Bey'e söz geçirebilecek 5 kişi seçildi. Bunlar; REŞİT, CELAL, KILIÇ ALİ, EYÜB SABRİ ve VEHBİ Bey'lerdi.

DEMİRCİ MEHMET EFE Çerkez ETHEM'den bir telgraf almıştı.

"EFE! BU NAMUSSUZLAR SENİ, BENİ, YÖRÜK EFE'Yİ YOK ETMEK İSTİYORLAR! TEK SELAMET YOLU BİRBİRİMİZE SİMSIKI SARILMAKTIR!.. BENCE..."

ETHEM'e karşılık vermeye kalmadan, 15- 16 Aralık gecesi, DEMİRCİ EFE top sesleri ile don-gömlek yatağından dışarı fırladı. REFET Bey, aldığı emir üzerine İğdecik köyüne bir baskın yapıyordu - top ateşiyle önceden haber vererek(!)- ve DEMİRCİ EFE'de adamlarına bile haber vermeden -100 Bin altını evinde unutarak(!)- kaçmayı başarıyordu.

23 Aralık'ta yola çıkan heyet iki gün sonra ETHEM'in karargahındaydı.

MUSTAFA KEMAL PAŞA; "KİMSE HİZMETLERİNİ İNKAR ETMİYOR. HER ŞEY MÜMKÜN" DİYOR.

ÖNCE PAŞA İYİ NİYETLİ OLDUĞUNU İSBAT ETSİN. FAHRETTİN BEYİ AFYON'DAN ÇEKSİN. REFET BEYİ CEPHE KUVA-YI SEY-YARE'YE PARA VERSİNİ.. AYRICA..

Çerkez ETHEM'le TEVFIK Bey'in isteklerini "Heyet" adına Ankara'ya bildiren CELAL Bey (Bayar) 27 Aralık günü, kısa fakat zehir-zemberek bir telgraf alıyordu:
"GÖREVİNİZ BİTMİŞTİR. HEMEN ANKARA'YA DÖNÜNİ"

ETHEM, ateş püskürüyordu.

GÖRDÜN MÜ!
İSTEDİKLERİM YAPILMIYOR. ŞİMDİ BEN DE BU ARKADAŞLARI ALIP GEDİZ CEPHESİNE ATEŞ HATTINA GÖTÜREBİLİRİM. KADERİME ORTAK OLSUNLAR!

ETHEM BEY, BİZİ BIRAKMAZSANIZ SİZİNLE UĞRAŞANLARIN ELİNE YENİ BİR KOZ VERMİŞ OLURSUNUZ!

OYSA BİZ GIDER-GITMEZ HER ŞEYİ MECLİS'E ANLATACAĞIZ. MECLİS'İN SİZDEN YANA OLMASINI SAĞLAYACAĞIZ.

MUSTAFA KEMAL Paşa'nın gönderdiği trenle Ankara'ya dönen heyet (*) Meclis'e bilgi verdi... Meclis tarafından 3 gün sorguya çekilen MUSTAFA KEMAL Paşa'ya, ETHEM'in -sonraları "HATA ETTİM" dediği telgrafi hızır gibi yetişt.

EFENDİLERİ DÜN AKŞAM ETHEM BEY'DEN YÜKSEK MECLİSİNİZE GÖNDERİLMİŞ TELGRAFI OKUYORUM!

"BU İSRAFLAR İÇİNDE MİLLET SAVAŞA DEVAM EDEMEZ.. BİR YILDIR SÜREKLİ TOPLANTILAR SONUCU YAPTIĞINIZ TEK İŞ MAAŞLARINIZI 300-400 LİRAYA ÇIKARMAK OLMUŞTUR. İÇİNİZDE 100 LİRAYI BİRARADA GÖRMÜŞ KAÇ KİŞİ VARDIR ACABA! HÜKÜMET ÜYELERİNE DALKAVUKLUK EDEREK KUTSAL GÖREVİNİZİ KİŞİSEL ÇIKARLARA FEDA ETMİŞ GÖRÜNÜYORSUNUZ! BİLECİK'E BARIŞÇI NİYETLE GELEN İZZET PAŞA HEYETİNİ DERHAL SERBEST BIRAKIP İSTANBUL'A GÖNDERİNİZ!..

(*) ÇERKEZ ETHEM, milletvekillerini salıvermiş fakat abileri REŞİT Bey'i yanında alıkoymuştu. Böylece TEVFIK Bey'le, 3 kardeş bir daha görmemek üzere Ankara'dan kopuyorlardı.

Çerkez ETHEM, ağabeyi REŞİT'ten gizli, yaverine çektiirdiği, Meclis'e hakaret eden telgrafın birer suretini bütün askeri birliklere, bucaklara, köylere kadar ulaştırmıştı. 28 Aralık'ta, İSMET Bey, kuzeyden REFET Bey güneyden Kütahya üzerine yürüyünce kısıka alındığını anlayan ETHEM Bey, birliklerini hemen Gediz'e çekti... Kış bastırmıştı. Hava soğuktu ve ETHEM Bey iyiden hastaydı.

O günlerde Kuve-yi Seyyare'nin gücü: 2000 piyade, 1000 süvari, 12 makineli tüfek, 4 top.

Nizamı (düzenli) ordunun gücü: 5200 piyade, 1900 süvari, 67 makineli tüfek, 29 top.

ETHEM, Ankara'da Meclis'te bütün itibarını yitirdiğini anlayınca iyice şaşırılmış, bu kez İstanbul'la ilişki kurup padişaha yanaşmaya kalkışmıştı.

ETHEM, ayrıca ordu içine saldırdığı propagandacılar kanalıyla bir bozgun havası yaratmaya çalışıyordu ve çok da başarılı oluyordu.

MUSTAFA KEMAL PAŞA YUNANLILARLA BARIŞ YAPTI. İZMİR BÖLGESİNİ 15 YIL İÇİN DÜŞMANA BIRAKTI.

ANKARA'DA MECLİS DAĞILDI. MUSTAFA KEMAL PAŞA ELİMİZE GEÇTİĞİ ANDA ASILACAKTIR. 23. TÜMEN İLE 159. ALAY DA BİZE KATILDI.

BİZ YUNAN'A KARŞI DÖVÜŞMEYE DEVAM EDECEĞİZ. BİZE KATILIN, ETHEM BEYE GÜVENİNİ!

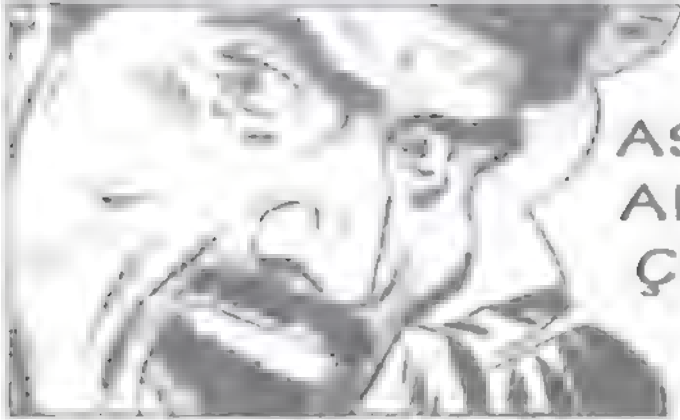
Çerkez ETHEM, kendisini kovalayan İSMET ve REFET Bey'in birlikleriyle doğrudan bir çatışmaya girmekten kaçınıyordu. Bu uzaktan teması PARTİ PEHLİVAN'ın müfrezesi yapıyordu ve gelişmeyi saat başı ETHEM Bey'e rapor ediyordu.

Fakat TEVFİK Bey, "ALLAH yarattı" demeyip acımasızca vuruyordu. Birinde, attığı top mermisi bir piyade taburunun tam orta yerinde patlayınca yaveri isyan etmişti.

OLMAZ Kİ TEVFİK BEYİ
GAYURA ATEŞ EDER
GİBİ TOPA TUTULMAZ
Kİ TÜRK ASKERİ!

ASIN ŞU
ADAMI!..
ÇABUK!

Öbür subaylar binbir
ricayla yaverin canını
bağışlatıp Demirci'ye
kovulmasını (!)
sağlamışlardı.

İSMET Bey'in son uyarı
telgraflarına...

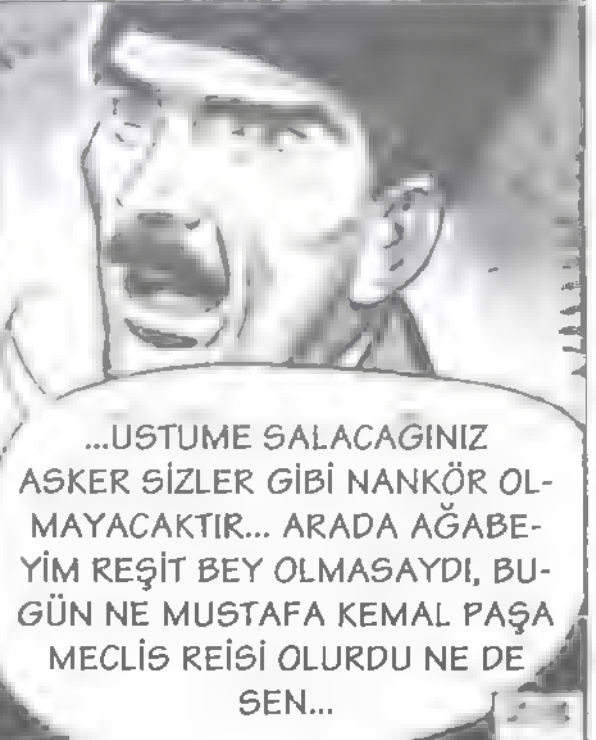
29.12. 1920
Tarihli telgraf

...HIÇ KİMSE SIZE BU KADAR
KARDEŞLİK YAPMADI! BÜYÜK
MİLLET MECLİSİNİN KARARIYLA
UYGUN GÖRDÜĞÜNÜZ BİÇİMDE
KUVA-YI SEYYARE'NİN
BAŞINDAN ÇEKİLMENİZİ...

...BÜYÜK
KAVGALARA GİRMİŞ
KİŞİLERDE HAYAT
KORKUSU OLMAZI!..
İLİŞKİLERİMİZ ARTIK
RESMİDİR. DUYGUSAL,
KİŞİSEL DÜŞÜNCELERE
YER KALMAMIŞTIR!..

...ETHEM Bey
son derece
ters karışıklıklar
veriyordu

31.12.1920
tarihli telgraf

...USTUME SALACAGINIZ
ASKER SİZLER GİBİ NANKÖR OL-
MAYACAKTIR... ARADA AĞABE-
YİM REŞİT BEY OLMASAYDI, BU-
GÜN NE MUSTAFA KEMAL PAŞA
MECLİS REİSİ OLURDU NE DE
SEN...

HASTALIĞI ARTTI.
ÜZÜNTÜ YEDİ BİTİRDİ
ETHEM BEYİ... YAPTIĞINA
ÇOK PİŞMAN. AMMA
TESLİM OLMAYI
ONURUNA YEDİREMİYOR!

ASLINDA
BİR YERE
ÇEKİLİP
TEDAVİ
OLMASI
GEREKİR!

AH, ABİLERİM AH!.. BENİ DE YAKTINIZ,
KENDİNİZİ DE!.. KOCA MUSTAFA KEMAL
PAŞA'NIN ÖNÜNE SÜRDÜNÜZ BENİ...
ÖHHÖ... ÖHHÖ... BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN
AYAKTA ALKIŞLADIĞI.... "MÜNCİ-İ MİLLET
ETHEM BEY"İN DÜŞTÜĞÜ ŞU
HALE BAK(*)!.. ANZAVUR İSYANINDA
"YETİŞ ETHEM BEY!" DİYEN
KAZIM BEY NEREDE?
AİL FUAT PAŞA BANA
NEDEN SAHİP ÇIKMIYOR?

(*) Münci-i Millet: Milletin kurtancısı

Durumun düzelmesi için bir mucize
bekler gibiydi.

YARIN SARUHAN MEBUSU REŞAT
BEY'LE AZİZ BEY'İ İSMET'E
GÖNDEREYİM. ARAMIZI BULSUNLAR.
BAĞIŞLANMAYACAK BİR SUÇ
İŞLEMEDİM. VATANA ONCA
HİZMETİM VAR!

Ertesi gün, İSMET Bey'in karargahı...

MEBUS REŞAT BEY'LE AZİZ BEY
GELDİLER, KUMANDANIMI SİZİNLE
GÖRÜŞMEK İSTİYORLAR!

İKİSİ DE ETHEM YANLISIDIR.
ETHEM KONUSUNUN GÖRÜŞÜLECEK
YANI KALMAMIŞTIR. ONLARI
KİMSEYLE TEMAS KURMALARINA
FIRSAT VERMEDEN ANKARA'YA
POSTALAYINI!

İSMET Bey'le son bir uzlaşma denemesi de suya düşünce 3 kardeş başbaya verip bir karara vardılar: Yunan'la görüşeceklerdi... ETHEM Bey, yaveri SAMİ Bey'i otomobille Uşak'taki Yunan karargahına gönderdi. (*)

* Otomobil, İSMET Bey'in hediye ettiği otomobildi.

Uşak'ta, Yunan Generali MANETAS'ın karargahı.

ETHEM BEY'İN İSTEDİĞİ 4 GÜNLÜK "ATEŞKES"İ KABUL EDİYORUM VE HEMEN CEPHEYE EMİR VERİYORUM. YALNIZ BU İŞ YAVERLE GÖRÜŞEREK OLMAZ. ÜÇÜNDEN BİRİ GELSİN, KARŞILIKLI KONUŞALIM.

TEVFİK BEYLE BEN ASKERİZ, GİDEMİYİZ. AMMA SEN REŞİD BEY, HEM MEBUSSUN, HEM DE GÖRÜŞME YETENEĞİN BİZDEN YÜKSEKİ SEN GİTİ

REŞİT Bey, birkaç süvari eşliğinde Uşak'a hareket etti. Kuva-yı Seyyare'nin başı 3 kardeşin Yunan'dan istedikleri; İzmir'e gidebilmek, oradan Avrupa'ya geçinceye kadar kendileri ve silah arkadaşları için "geçici oturma izni" alabilmek... Kumandan gözlerine inanamıyordu.

REŞİT BEY, KUMANDAN NEDEN ÇEKİLDİĞİNİZİ SORUYOR?

CEPHANEMİZ BİTTİ. YARDIM EDİN, CEPHANE VERİN, ETHEM BEY BİR GÜNDE KÜTAHYAYA KADAR SÜRER TÜRK ORDUSUNU!

Birkaç gün sonra, 9 Ocak'ta Türk birlikleri üstünde uçan Yunan uçakları İzmir'de acele bastırılmış uydurma bildiriler atıyorlardı...

"EY ASKERLER!
ŞERRE ALET OLMAYINI
AKSİ HALDE
GELİYORUM HAA!
ÇERKEZ ETHEM."

Meclis'te, Yunan'la görüşmeler yapan REŞİT Bey'in milletvekilliği kaldırılıyordu.

PAŞA HAZRETLERİ,
ONLARDAN ARTIK "BEY"
DİYE SÖZETMEYİN.
"HAİN" DEYİNİ (*)

O HALDE YÜKSEK
MECLİSİNİZ REŞİT VE HACI
ŞÜKRÜ BEYLERİN MİLLETVE-
KİLLİĞİ SIFATLARININ KAL-
DIRILMASINI ONERİYORUM!

ETHEM Bey son bir çıkışla
şansını denemek istedi.

KÜTAHYA'NIN TÜM
MALI HEPİNİZE
HELAL OLSUN
İİ FİİLİ!

REFETLE İSMETE İSTERSEM KENDİLERİNİ EZİP
GEÇEBİLECEĞİMİ GÖSTERECEĞİM... ONLARI
BENİMLE GÖRÜŞMEYE MECBUR EDECEĞİM!

İSMET Mİ OLUR, REFET Mİ OLUR,
HANGİSİYLE YÜZYÜZE GELİRSEM...
DİYECEĞİM Kİ; BENDEN NE İSTİYOR-
SUNUZ? SORUN BENİM ŞAHSIM İSE,
ANADOLU'DA İSSİZ BİR KÖŞEYE

ÇEKİLMEME
HAZIRIM!

REŞİD Bey'in Yunan'dan aldığı 2 ağır topun desteğiyle
Gediz'e saldırdı... (*) (*) Kendi Hatıralarından.

Çerkez ETHEM, 4 günde bıraktığı yerleri 4 günde İSMET Bey'in birliklerinden geri almış, Gediz'i kolayca ele geçirmişti.

GEDİZ'DE NİZAMİ BİRLİK DİYE BİR ŞEY YOK KUMANDANIMI! DÜN GECE İNÖNÜ CEPHESİNE GİTMİŞLER.

BİZ DE İSMETİN BİRLİKLERİNİ DARMADAĞIN ETTİK DİYE SEVİNİYORDUK. YAZIKLAR OLSUN!

Yunan ordusu İnönü'nde sıkı bir direnişle karşılaştınca, fazla ileri gitmedi... Türk ordusu da çekilen düşmanı kovalamadı. Çünkü... asker hem bitikti, yorgundu, uykusuzdu... Hem de bitirilmesi gereken bir "ÇERKEZ ETHEM işi" vardı...

İSMET Bey'le Gediz'de buluşamayan ETHEM Bey 10 Ocak günü Kütahya'ya saldırdı. Yolunu bekleyen 61. Tümenle kıyasıya bir çatışmaya girdi.

ŞİMDİ SIRA ETHEM'DE!

Büyük bir savaş olmamasına karşın İnönü'nde alınan sonuç İSMET Bey'e ve yeni Türk ordusuna büyük itibar kazandırmıştı.

Tarihte "Kütahya Çatışması" diye anılan, Türk ordusuyla Kuva-yı Seyyare çarpışması 11 Ocak'tan 14 Ocak'a kadar sürdü. Çatışmanın büyük yükü 61. Tümenin Yarbey İZZETTİN Bey'in omuzlarındaydı. REFET Bey'in süvari alayı hiç görünürde yoktu gene. Allah'tan, Kuva-yı Seyyare, kendilerinden dağılmaya başlamıştı.

KAPLAN
NACİ'DEN SONRA
SERT MAHMUD
MÜFREZESİ DE
ORDUDAN YANA
GEÇMİŞ

İSMAİL HAKKI BEY'İN
BOLŞEVİK TABURU?

ONLAR DA BİZİ
TERKETTİ SAYILIK
YALNIZ PARTİ PEHLİVAN
MÜFREZESİ
DAYANIYORI

21 Ocak'ta, ETHEM- çekile çekile Yunan ileri karakollarına iki adım ötede Kayacık kucağına gelmiş, Tahtalı Değirmeni düzlüğünde topladığı bütün birliklerine son aylıklarını dağıtıyordu. Bu işle ağabeyi TEVFİK Bey'i görevlendirmişti... PARTİ PEHLİVAN'ın birkaç fedaisiyle geldiğini gördü. Pehlivan'ın yüzü asıktı.

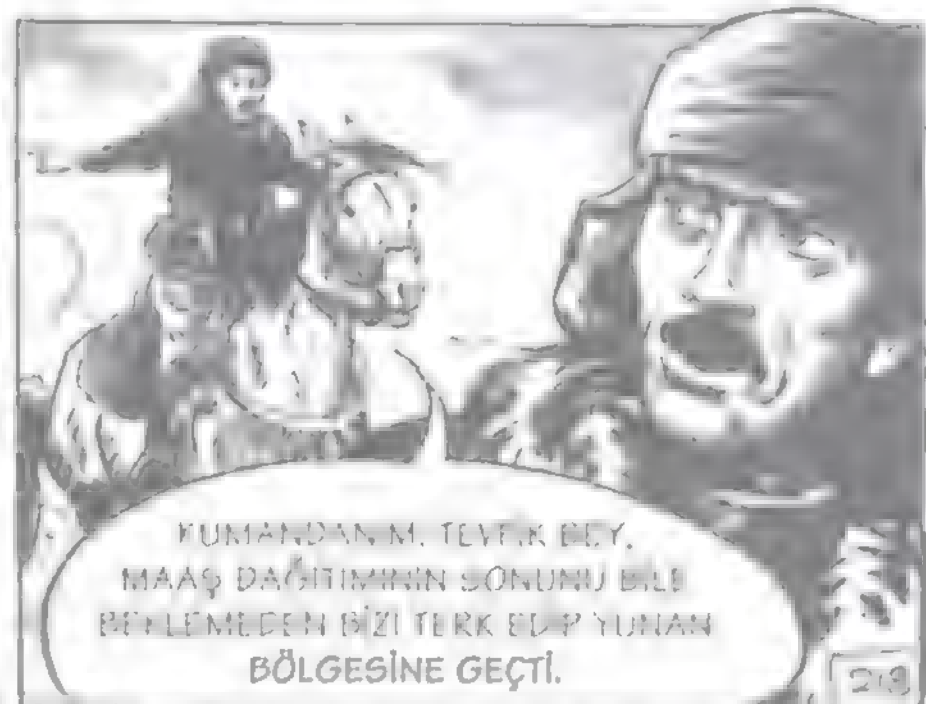

ETHEM BEY, YUNAN'A
SİĞİN MAYA KARAR VERDİĞİNİ
ÖĞRENDİM. BEN BUNU YAPAMAM. SENİN
DE AĞIR TOPLARI DA ALIP YUNAN'A
GÖTÜRMENE İZİN VEREMEM. HELALLEŞİP
AYRILALIM!

BEN, TESLİM DE OLMAYACAĞIM. SUÇUM BÜYÜK, BAĞIŞLAMAZLAR... AMMA DAĞA ÇIKIP ÖLENE KADAR YUNAN'IN BAŞINA BELA OLACAĞIM. İSTERSEN SEN DE GEL...

Çerkez ETHEM cevap vermedi. Gözlerinden aşağı yaşlar sicim gibi iniyordu.

KUMANDAN M. TEVFİK BEY,
MAAŞ DAĞITIMININ SONUNU BİLİ
BİYLEMİDEN BİZİ TERK EDİP YUNAN
BÖLGESİNE GEÇTİ.

TEVFİK Bey'in kaçar gibi Yunan bölgesine geçmesi Çerkes ETHEM'in ağırlı miğdesine yeni acılar salmıştı.

Yunan bölgesinde, ETHEM'i bekleyen kardeşleri REŞİD ve TEVFİK Bey'ler ondan bir mektup aldılar.

Akhisar'da REŞİT ve TEVFİK Bey'lere: Yunan'la vardığınız anlaşma onuruma dokunduğundan sizi takip edemeyeceğim... Beni bağışlayın. KUVA-YI SEYYARE'yi dağıttım. Ben de karagahımla bir yerlere gidiyorum. Sağlığım iyidir. Allaha emanet olun. Kardeşiniz ETHEM.

HELAL OLSUN!

HELAL OLSUN!

NE YAPACAĞINI SÖYLE. BİZ DE SENİNLE GELELİM!

Ne yapacağını söylemedi. Çünkü onu kendisi de bilmiyordu.

Yanında en sadık adamlarından 59 Çerkezle Sındırğı dağlarına doğru atını topukladı. Ağır silah olarak sadece bir makineli tüfekleri vardı...

Çerkez ETHEM karakışta dağlarda, karda, fırtınada, kararsız 10 gün kadar rasgele dolaştı. Hastalığı iyice artmıştı. Hem Yunan'dan hem REFET'in takipçilerinden kaçmak için hiçbir yerde konmadan sürekli yer değiştiriyorlardı.

Bu en kara günlerinde onu yalnız bırakmayanlar Manyas'ın, Bandırma'nın yerlisi Çerkez'lerdi. ETHEM'e bir köyde gözlenmeyi öneriyorlardı.

BİZİ SAKLARLAR, BAKARLARI DOKTOR BİLE BULURLAR.

BAHARA ALLAH KERİMİ

Sonunda acılara, daha çok üzüntüye yenik düştü. Bir gece zorlu bir yürüyüşten sonra, Yunan işgalindeki eski Manyas köyüne gizlice girdiler.

DAYI, TELAŞLANMAI DOSTUZI ÇOK MUHTEREM BİRLERİNİ BİR SÜRE BARINDIRACAKSIN!

Birkaç gün
sonra...

KOY AGASINA SÖYLE-
YİN, SUSURLUK'A
GİTSİN, KUMANDANA
ONU BURADA BEKLE-
DİĞİMİZİ HABER
VERSİN!

KADERE KARŞI GELİNMEZ
ETHEM BEY. NAPOLYON DA
DÜŞMAN ELİNE DÜŞMÜŞ,
GURBETTE ÖLMÜŞTÜ!

Çerkez ETHEM'in yanındaki sadık adamlarıyla Yunanlı albaya teslim oluşu olaysız geçti. Zaten, **ETHEM** in yakınlarda bir yerde olduğunu bilen albay, ağabeyi **TEVFİK** Bey'i İzmir'den çağırılmış haber bekliyordu. Hep birlikte trene binip İzmir'e gittiler. Onları **REŞİD** Bey karşıladı. Yunan Başkumandanlığı olayı kuşkuyla karşılamıştı. Tedavi bahanesiyle **ETHEM**'i uzun zaman gözaltında tuttular. Nasıl olurdu? İki yıl, her yerde karşılarına çıkan, ordularına dünyayı dar eden ünlü **Çerkez ETHEM**, önce gönülden savunduğu ülkesini terkeder, kendilerine sığınır... Yoksa, **MUSTAFA KEMAL PAŞA**'nın yeni bir oyunu muydu bu?!!

Çerkez **ETHEM** in Avrupa'ya gitmesine izin vermiyorlardı. Neden sonra onlar gibi ülkeyi terkedip İzmir'e gelen ünlü Teşkilat-ı Mahsusa eski Reislerinden Kuşçu Başı **EŞREF**, **Çerkez ETHEM**'i Atina'da hastanede buldu. Ne yaptı etti gerekli izni aldı. Ve onu Berlin'e götürdü. İyi bir hastaneye yatırdı. Berlin'de daha önce gelmiş İttihat ve Terakki yöneticileriyle tanışan **ETHEM**, bir süre, Buhara'da bulunan **ENVER Paşa**'nın yanına gitme düşleri kurdu. Umutlandı. Yaşama yeniden başlandı... derken, **Paşa**'nın Ruslarla bir çarpışmada şehit olduğunu duyunca, bir kez daha yıkıldı.

Yaveri **SAMİ** onu aldı. Mısır'a götürdü. Bir yıl sonra ağabeylerinin yerleştiği Ürdün'ün başkenti Amman'a geçti. Amman çok sıcaktı. Sağlığı gene bozulmuştu. Osmanlı Ordusunda çalışmış Alman **Gulup Paşa** onu **Saray Hassa Alayı**'na kumandan olmaya davet etti. İstemedi, "Hastayım" dedi... Beyrut'a geçti... Bu kez 1935 güzünde Habeşistan ordusunu eğiten **VEHİP Paşa** ona görev vermek istedi. Hastalığı iyice ilerlediği için çok istediği halde yapamadı. 1937'de 150'liklerin affıyla **Reşit Bey**, Bandırma'ya aile ocağına döndü. Onu **TEVFİK** Bey izledi. **ETHEM**, Türk pasaportunun hazır olduğunu söyleyen ve yurda dönmesi için ısrar eden Beyrut Konsolosuna acı acı:

- **Dönemem! Ne yüzle?..** diyordu.

ETHEM in gurbette büyük sıkıntılar içinde yaşadığını öğrenen **ATATÜRK**:

- **ETHEM**'in sonu böyle olmamalıydı. Ne yazık ki o günlerin zor şartları altında onunla gerektiği kadar ilgilenemedik" diyerek **ETHEM**'e olan sevgisini bir kez daha açığa vurmuştur.

1948 yılında Amman'da ölen **ETHEM** Bey, devlet töreniyle **Çerkez Mezarlığı**'na gömüldü.

SON

4142 31

Türk tarihini, tarihe adı geçen "kahramanları", insanlarımızın yaşam-gelenek-göreneklerini nefis çizgileriyle genç kuşaklara iletmeyi görev bilen bir usta Suat Yalaz. Yalnızca Türkiye'de değil, Avrupa'da da ün kazanan Suat Yalaz, son yıllarda yakın tarihimizden ilginç konuları yazıp resimleyerek bir "misyonu" yerine getiriyor. Suat Yalaz'ın özelliği ve başarısındaki giz, yalnızca eşsiz çizgilerinden değil, kılı kırk yaran araştırmacılığı, ayrıntılara inen titizliğinden kaynaklanıyor. "Çerkez Ethem"i okurken özellikle bu ilginizi çekecek ve yıllar önce yaşananlara bir film izler gibi taniş olacaksınız...

1932'de Çiçekdağ'da doğan Suat Yalaz, yükseköğrenimini İstanbul'da "Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü"nde tamamladı.

Öğrencilik yıllarında günlük gazete ve haftalık mizah dergilerinde yeni akım karikatüristlerden biri olarak dikkat çekti. 1960'ta Akşam gazetesinde yazıp çizmeye başladığı "Karaağlan" adlı çizgi-romanının büyük ilgiyle karşılanması, ona hem basında yayıncılık, hem de en büyük tutkusu olan sinema alanında yapımcılık ve yönetmenlik kapılarını açtı. Yeşilçam'da on yıldan fazla süren bir "tarihi macera filmleri" çağına damgasını vurdu ve pek çok film yaptı. 1971'de Fransa'ya gitti, Paris'e yerleşti. "Karaağlan" adlı çizgi-romanı yedi yıl gibi uzun bir süre "El Kebir" adıyla yurtdışında yayınlandı. Şu anda "Son Osmanlı" adlı çizgi-romanı Sabah gazetesinde yayınlanmaktadır.

Türkiye'yle bağlantısını hiç kesmeyen sanatçımız, Avrupa'nın en ünlü yayınevleriyle birlikte ülkemizin büyük gazeteleriyle çalışmalarını sürdürdü, sürdürmekte...

"Çerkez Ethem" belgesel çizgi-romanında, Milli Mücadele yıllarının Türkiye'sinden kesitler bulacaksınız. Osmanlı geleneklerine bağlı, büyüklerine saygılı, örnek bir asker olan ve bunu da kanıtlayan Çerkez Ethem'in yaşamöyküsü ekseninde Kurtuluş Savaşı yıllarına uzanacaksınız... Suat Yalaz'ın sinema dilini yansıtan usta çizgileriyle ve benzersiz bir anlatımla...

Aksoy Yayıncılık, tarihi ve belgesel çizgi-romanların büyük ustası Suat Yalaz'ın eserlerini sunmaktan onur duyar...

AKSOY
YAYINCILIK

ISSN: 975-312-330-2

